

4° Diff. 1503.

1.
**TRISMEGISTUS
DISCURRENS,**

SUB

TRIPLICI FACIE

**SYMBOLICA,
RATIONALI,**

ET

NATURALI,

ACADEMICO CERTAMINI

EXPOSITUS

In Alma, & Archi-Episcopali Universitate Salisburgensi

QUEM

P R Æ S I D E

P. COELESTINO MAYR,

Ord. S. Bened. ex Libero & Imperiali Mona-

sterio SS. Udalrici & Afræ Augustæ, AA. LL. & Philoso-

phiæ Doctore, & Professore Ordinario, ejusdemque

Facultatis p. t. Decano,

DEFENDET

Prænobilis ac Doctissimus Dominus

CAROLUS ANTONIUS JOSEPHUS

BICKL AB ERATSBERG,

Söfflinganus Suevus, AA. LL. & Philosophiæ Baccalaureus,

& pro suprema Laurea Candidatus.

Die Mensis Augusti, Anno M. DCC. XIII.

TRISTEMENS
DISCURRENS

SYMBOLICA
RATIONALIA
NATURALIA
ACADEMICO CERTAMINI

In Almae & Archiducis Austriae Suburbano

Bayer. Staats-
Bibliothek
München

P. COLLETTINO MAYR
Ord. & Bened. ex libris & Imperiali Monas-
terio SS. Basilien & Alae Augustae, AA. LL. & Philoso-
phiae Doctor, & h. c. h. c. h. c. Ordinario, quondamque
Fachlehrer p. c. h. c. h. c.

DEFFINDET
P. COLLETTINO MAYR
CAROLUS ANTONIUS JOSEPHUS
BICHLER AB ERATZBERG
Sollingensis Doctor, AA. LL. & Philosophiae Baccalarius,
h. c. h. c. h. c. Ordinario, quondamque
Fachlehrer p. c. h. c. h. c.

Die Almae & Archiducis Austriae Suburbano

REVERENDISSIMO,
PERILLUSTRI,

^{AC}
AMPLISSIMO
S. R. I.

PRÆLATO
DOMINO, DOMINO
RUPERTO,
LIBERI-EXEMPTI-IMPERIALIS
MONASTERII OTTOBURANI

ABBATI

VIGILANTISSIMO,

Sacræ Cæsareæ Majestatis Consiliario Actu-
ali, ac Capellano perpetuo, Almæ, & Archi-Episcopalis
Universitatis Salisburgensis Assistenti
dignissimo &c. &c.

DOMINO DOMINO
GRATIOSISSIMO.

Reverendissime, Perillustris,
ac Amplissime
S. R. I.

PRÆSUL,
DOMINE DOMINE
GRATIOSISSIME.

Ristippus rogatus, quid fructûs cæpisset ex
Philosophiæ Studio? quòd cum quibusli-
bet, retulit, liberè loqui possum. Et ego
scientiæ meæ Philosophicæ publicum orbi
litterario editurus specimen, præprimis **Tc**
Reverendissime, Perillustris, ac Amplissime
Domine Domine S. R. I. PRÆSUL liberè alloquor, atque
unà præsentēs Theses Sacris manibus tuis quàm devorissi-
mè

mè insinuo. Faventes aures, gratiosas manus, tua, quâ in Philosophiam propendes, benevolentia promittit. Merum omnem, paternum, quod me impellit, imperium eximit. Et quis benevolum, juxta ac beneficum Philosophiæ Mæcenatem non dixerit, quem eximium quâ *Rationalem*, quâ *Moralem* Philosophum reverentur tui, mirantur exteri, prædicant universi. Fuit, qui nullius caput diademate dignum censuit, nisi quod Philosophia initiaffet ad coronam. Hujus mentis erant Tui Sapientissimi DD. PP. Capitulares, qui *viduato* Ottoburanæ ABBATIÆ *Solio* neminem, nisi qui in Philosophico Diogenis *Dolio* Magister, & Professor sedisset, sufficere voluerunt. Didicerunt scilicet ex Platone, *felix tunc Regnum fore, ubi vel Principes philosophantur, vel Philosophi imperant.* Cum Thoma Angelicè, cum Scoto subtiliter philosopharis PRÆSUL Amplissime, dum nullus potior Tibi *Terminus*, transcendentali, & infinitô. Tuæ, quas de virtute formas, *demonstrationes* & intellectum plenè convincunt, & animum planè convinciunt, quia ex *primo*, atque *universalissimo* Principio deductæ, in *ultimum* identidem finem resolvuntur. Et quid mirum? In *Discretionis* medio lenitatem, & severitatem ita identificas, ne multa severitate exulcerentur subditi, nève nimia benignitate solvantur. Et ne *Præmissis Propositionibus* legitima obsequendi negetur consequentia, *missâ reductione per impossibile* (onera puto *importabilia*) *viam ostensivam* ingrederis, & quæ præcipis, incipis. Nullus Te meliùs definit, qui ambiguas causas tam maturo *judicio* discernis, tam exactâ *Justitiâ* deser-
nis, ut omne, quod vel Imperialium, vel Territorialium

Legum definitioni convenit, definitæ & finitæ liti tribuas. Tam accuratè ad Justitiæ distributivæ bilancem dividis, ut juxta Alexandri monitum, *amicos donis retineas, & inimicos beneficiis amicos facias.* Hunc sciendi modum Tua tradit Logica.

In Physica non contra, sed supra Peripateticos es. Dedignantur Tuæ profundissimæ speculationes *Ens mobile*; nec aliud intendunt, quàm Religionem stabilire cum regione. *Vacuum* haud abnuis, sed quo exhauriuntur horrea in paupertatis, præ fame vix non deficientis, solatium. *Resolutio ad Materiam* primam præplacet, dum, ut Illustre Cænobium Tuum primis ex fundamentis excites, nec sumptibus parcis, nec laboribus. Coctis Religiosam Domum, vivis lapidibus, hoc est exemplis, Religiosos ædificas.

Insignis Metaphysicus *Ens univocum* desideras. Omnibus nam æqualem Te exhibes; ita unumquemque paterno curas amore, tanquam solum curare debeas, ita omnes, tanquam singulos exclusâ personarum acceptione.

Tua hæc Philosophia *cenfuram*, & laudem promeruit maximam, quia à Maximo, Augustissimo videlicet Romanorum Imperatore, & Catholico Hispaniarum Rege CAROLO, qui singulari clementiâ, & gratiâ Consiliariorum suorum Collegio Te adlegit, addito perpetui Sacellani munere, fortè æmulaturus Dionysium Juniores, qui Philosophos ideo sibi præ cæteris junxit, ut per illos admirabilis effet. Hanc Philosophiam in Te suspexit Archiepiscopalis Benedictina Celeberrima Universitas Salisburgensis, quæ Suevici Assistentis honore Te dignissimum judicavit.

Liceat

Liceat igitur & mihi Servorum infimo illam in Te
deprædicare, & Philosophico munere honorare. Jubent
hoc memorata, & alia quàm plurima omni ævô memo-
randa merita: jubent hoc Tua in me, meosque cumulata
beneficia: jubet hoc Parens meus Observandissimus, qui,
utî Tuos inter Ministros officiô primus, sic affectu nulli se-
cundus fidam devotionem suam, & devotam fidelitatem
per publicum hoc mnemosynon testatam voluit. Men-
tem proba, & gratiosâ *censurâ* eminens Philosophus The-
ses Philosophicas approba. Vivam pro nova hac gratia

**Reverendissimæ, & Amplissimæ
Dominationis Vestræ**

Cliens Infimus

**Carolus Antonius Josephus Bickl
ab Eratsberg.**

APPRO-

APPROBATIO

Sacræ Facultatis Theologicæ.

T*Trismegistus* iste per omnia Christianus, imò Catholicus, nec sacræ Fidei sanctionibus, nec honestati morum adversatur: quare cùm præter *Honestatem*, etiam *misceat utile dulci*, speculationibus Philosophicis varias cruditiones, ideo propter istas tres insignes, prærogativas, tamquàm verus *Trismegistus*, id est, *ter magnus*, meretur omninò à Lectore benignum oculum, ab Auditore bonas aures, à me æquissimam censuram, ab omnibus plausum immortalem.

Ita Censeo

P. ALANUS PFEIFFER,
Benedictinus Admont. SS. Theol.
Doctor, & Professor Ordinarius,
Celsiss. & Reverendiss. Principis,
& Archi-Episcopi Salisb. &c. &c.
Consil. Ecclesiasticus, ac p. t. Sacræ
Facultatis Theologicæ Decanus.

APPRO-

Approbatio Philosophica.

S*I tria sunt omnia*, nil est me hercle, quod in isthoc *Trismegisto* desideres: re siquidem verissima *Trismegistus*, puta, *Ter Maximus* existit; Maximus ingenii subtilitate, qua recondita veterum symbola differ-
tissimè in apricum eruit; Maximus argumentorum facundiâ, qua spinosas Philosophiæ Rationalis difficul-
tates suavissimè attemperat; Maximus denique rerum omnium peritiâ, qua Physica naturæ mysteria solidis-
simè dilucidat. Ter proin etiam, quaterque dignissi-
mus, non duntaxat lucē publica, sed Smaragdina *Hermetis illius Mercurii Trismegisti* tabula, cui non
tam ad fixam in omnium animis memoriam, quàm
perennem in orbe litterato splendorem inferatur. Ita
censet Salisburgi 18. August. 1713.

Loco Spectabili D. Decani.

P. ROMANUS SEDLMAYR.
Ord. S. B. Monast. ad S. Blasium in Syl-
va Hercynia Professor, SS. Theologiæ
Doctor, Celsiss. & Reverendiss. S. R. I.
Principis & Archi-Episcopi Salisburgen-
sis Consiliarius Ecclesiasticus, Philoso-
phiæ Moralis & Historiarum Professor
Ordinarius.

XX

Prano-

prænobilLi & Insigni propVgna-
tori DoMino BlCkL

Ab Erathsberg.

Uid mors superbo pectora turbine
Infana victrix surrigis, inferens
Terris triumphales cupressos,
Et mutilam sine fronde taxum?
Frustra dolendo funere Castorem
Fratri abstulisti. vivit, & in suo
Polluce se gaudet renatum
In superas remeasse sedes.
Postquam serenno symmate Carolus,
Princeps sequentum prævius ignium,
Pollucis instar, sydera inter
Docta micans, graditur per ora
Insignis, ingens: quantus in Exedra
Magnæ stagyræ lumina provocat,
Non segnis in Cœlo Sophorum
Magnanimos agitare Gyros.
Illi sacрати verticis Infula,
Præcincta doctis Infula laureis,
Musisque cognatæ Tiaræ
Propitiâ sinuantur umbrâ.
Et quis, secundo Numine, faustior
Auspex mitrato præsit Apolline?
Cui pectoris sacri verendum
Servat Aristoteles cubile.
Hâc perge! quâte, Carole, conscia
Neptis Deorum gloria prævolat,
Quæ sola virtutis marita
Laude tumet, titulisque facta est.

Qua

Quà te paterni culminis inclytus ,
Nutans honoro frontis acumine ,
Jam dudum apex invitat , & se
Non humili resupinat umbra.
Nunc & secundis gratia brachiis ,
Honorque noto celsus, in effedo
Ad astra sustollit videndum
Attonitæ volucrem juventæ:

Applaudit

Joannes Christophorus Salb,
SS. Theol. & J.U. Candidatus.

Eidem.

CArofe ter felix sophicam conscendis arenam,
Trinis stas armis tutus in hoste pugil.
Sub mitra clarus tibi triplex annulus ægis
Pectora confortat, subsidiumque dabit.
Mons, ligo, stellæ, aries, condigna insignia factis
Dant Galeæ Cristas, hostis & arma fugant.
Hasta premit palmas, qua non subrilior ulla est,
Palladis arte datus Trismegus iste tuus.
His cinctus generose pugil bene pergis in hostes,
Et jam pacta tibi ferta Sopia parat.

hæC De Veta Mente tibi Canta Vite.

Joannes Baptista Kugler,
Philosophiæ Studiosus.

)(X 2

Ad

AD LECTOREM.

Non indignare, amice Lector, quòd Trismegisti Ægyptiotum sapientissimi celebre nomen nostro tractatui præfigamus; non enim hoc eo consilio factum fuisse existimes, ut alienis plumis hanc corniculam adornare, aut ex tanti viri nomine aliqualem existimationem aucupari vellemus, sed triplex facies, in quam discursus singuli dividuntur, ob aliqualem, ut aiunt, analogiam cum Evandro sibi Trismegisti nomen præ alio vendicavit. Dicas, per me licet, Hecubam, Proteum, aut omnino trifaucem Cerberum, sed titulos ac nomina profers exosa, & Lectores absterrentia. Præterea in Thesium præsentium divisione Trismegisto morem pro ingenii tenuitate gerere studuimus, qui naturarum causas, & rationum pondera cum Pythagora, Platone, aliisque veteribus Ægyptiorum more hieroglyphicis involvit. Præmissimus namque in facie symbolica sapientiam veterum, fabulâ obtectam, ad cuius expositionem utramque, rationalem videlicet, & naturalem faciem revocavimus, ut utile dulci admisceretur. Siquidem non rarò hominum quorundam murmur audivimus, qui Philosophicas lucubrationes, in scholis communiter prælegi solitas, cum paleis frequenter excussis conferunt, ex quibus præter filiquas nil extunditur. Hac proinde viâ incessimus, ut quarimonias non nihil declinemus. Si verò vel ex hoc consilio Trismegistus noster quorundam triobolariorum Criticorum dentes acuerit potius, quàm declinaverit, morsus patienter feremus, vel quia præsens lucubratio muribus & tineis consecrari meretur, vel quia cordatis scriptoribus suos Homeromastiges, Anticatones, & Ciceromomos non defuisse legimus. Vale.

DISCUR-

DISCURSUS I.

DE

PHILOSOPHIA.

Quomodo significata, inventa, & conservata sit?

SYNOPSIS.

1. Orphei fabula. 2. Explicata & Philosophia utrique applicata. 3. Philosophia rationalis à DEO Adamo fuit infusa. 4. Quid sit Logica naturalis & artificialis. 5. Existit utraque. 6. Prob. duplici ratione. 7. Diluuntur AA. Object. 8. Caput Orphei inventum. 9. Vulgaris aut occulta scriptura non est modus inveniendi artes vel scientias novas. 10. Sed experientia sagacitate & industriâ stipata. 11. Experientia variis modis de novo experitur.

§. I.

Facies Symbolica

ORPHEUS.

Depingit utramque Philosophiam.

Orphei fabula amplum Poëtarum figmentis locum dedit, vix tamen palmare spatium fideli interpretationi; nam dum ab his ad Policiam trahitur, ab aliis verò moribus rebúsque publicis adaptatur, fabula tot coloribus depicta, ac variè vestita, novo obscuritatis involucro ita obnubilatur, ut Orpheus jam non Orpheus, sed nova quasi metamorphosi, in Politicum aut Civem transformatus, compareat, qui tamen personam utriusque Philosophiæ

sophiæ in theatro antiquitatis ægregiè sustinuit. Fabulæ seriam excipe : Orpheus Apollinis & Calliopæ filius Pimpleis collibus cunabula debet ; is, ætatem juvenilem egressus, Eurydicen virginem lectissimam & castissimam in tori sociam assumpsit, cum qua suavissimè & conjunctissimè aliquamdiu vixit : interea uxore morfu colubri præmaturè è vivis sublatâ, Orpheus amore Eurydices tentus, lyrâque fretus, ad inferos descendere constituit, ut Plutonem & Proserpinam pro liberanda consorte deprecaretur ; neque spes fefellit : Nam, placatis inferis suavitate cantûs, uxorem reducendi facultatem liberam obtinuit, ea tamen lege, ne à tergo per obscuras ambages sequentem intueretur, secus reducendam pedissequam ; hoc cùm emenso ferè itinere vel amore, vel impatientiâ tentatus, minùs cautè negligeret, rupta sunt fœdera, atque illa subitò ad pristinas sedes miserè raptata est. Veluti Boëtius *lib. 3. consolat.*

*Orpheus Eurydicem suam
Vidit, perdidit, occidit.*

Ex hoc inopinato casu vir optimus mærore & viæ tædio prope modum confectus, sibi in animû firmiter induxit, hominum præcipuè verò mulierum consuetudinem effugere, retentâ lyrâ, continuò umbrosas sylvas, ac loca devia petit, ubi dulcedine cantûs primò feras ad se traxit, adeò, ut innatæ feritatis oblitæ, Citharæ dum veluti oves mansuetæ gregatim circumstarent, ac modestè lyræ modulos exciperent : immò tanta erat musicæ vis, ut lapides sylvæque, relictâ nativa sede, sese mutuò complectentes faciem palatii, præferrent, atque Musicum ultrò Inquilinum constituerent, teste Nasone 11. Metam.

*Carminè dum tali sylvas, animosque ferarum
Threicius vates, & saxa sequentia traxit.*

Verùm qui feras humanas expertus est, mulieres feras sentire debuit ; quippe Mænades, orgia Bacchi celebrantes, dum sexus sui osorem eminùs conspiciunt, dato rauco signo, virum dirè mac-
tant, discerpunt in frustra, membra per agros spargunt : interca

interea dulci musicâ, theatrum fylvarum & saxorum dissolvitur, feræ crudeliter sæviunt, Helicon, Musis sacer, dum caput lyrâmque Orphei, à Bacchantibus projectum, in alveum recipit, subductis aquis, utrumque Insulæ Lesbix importat.

Hæc fabula universæ Philosophiæ imaginem repræsentare videtur. Orpheus enim vir planè admirandus, & harmoniæ peritus, & cantu suavissimo omnia vincens, & ad se trahens, ad sequentem interpretationem facili negotio traducitur. Orphei duplex fingitur cantus, alter ad demulcendos manes, alter ad cicurandas feras, quo non obscure utraque Philosophia indicatur; prior quippe cantus ad naturam, posterior ad mores aptissimè refertur. Naturalis enim Philosophia in hoc opere ut plurimum defudat, ut corpus naturale intimè scrutetur, noxia expellantur, & anima, quæ instante dissolutione, in manium numero ferè jam constituta est, è tumultu revocetur; hoc si interdum feliciter eveniat, id haud alter contingit, quàm per lyræ harmoniam, & modulos acuratos, id est, per debita & mutuò consonantia temperamenta; atque cùm hoc inter summè ardua meritò numeretur negotia, & sæpius in portu fiat naufragium, causa quacunque interveniente seu amore seu impatientiâ: idcirco Philosophia huic operi ferè impar, tædio & mærore confecta, solitudinem, id est, animos hominum petit, suasu & eloquentia, tum maximè rationum pondere, virtutis & pietatis, justitiæ & pacis amorem suaviter instillans, incultos, ad instar ferarum, hominum animos in unum coire facit; dumque harmoniæ virtutum & rationum auscultantur, colla legibus subdunt, & superiores verentur, & mores mitescunt, & fœdera junguntur: Unde postea contingit, ut solitudines in frequentes civitates cōmutentur, plantentur arbores, excolantur deserta, oppida adeò ædificentur, ut sylvas & saxa se loco movisse, fateri necessum sit. Additur in fabula, Orpheum postea nuptiis abstinuisse, atque à mulierum illecebris vitam alienam vixisse; quia cura rei domesticæ & liberorum generatio eò rationem distrahit, ut famæ immortalis scopum, si pro-

A a

genie,

genie, factis neutiquam assequatur. Verum ut ut humana Philosophia perennis & æviterna censeatur, patitur nihilominus suos terminos & certis periodis limitatur. Fit enim non rarò, ut foris bella, intus seditiones motæ, Rempublicam turbent, amica foedera rumpant, atque in his tempestatibus primò leges silent, raucus Martis auditur strepitus, atque silente animorum harmonia, homines ad pristinam feritatem redeunt, relegatis virtutibus, bacchantium more sæviunt, Philosophiam conculcant, lacerant, ut in agris & oppidis ingens vastitas deploretur. Et quamvis hinc inde unum alterúmve Philosophiæ fragmentum deprehendatur, vicissitudo tamen rerum ita constituta est, ut naturalis & civilis Sapientia, primò aquæ oblivionis immersa, atque terris subducta, mitius lictus inveniat, caputque ad alias nationes deportatum, postea felicius & securius attollat. Unde videmus non tam gentium, quam scientiarum reperiri transmigrationem: at quâ viâ, quave domò ad nos Philosophia seu Orpheus diverterit, docebit sequens.

§. II.

Facies Rationalis.

*Deducitur existentia Philosophiæ rationalis,
modusque inventionis.*

P*remittendum I.* Varia à variis huic quæstioni præjungi; quidam enim latè disputant, an Logica, de qua hic sermo, primo homini fuerit infusa, an humanâ eandem industriâ sibi comparârit? Si infusa, rursus dissident: aliqui enim, iique pauci existimant, infusionem hanc ab Angelo factam fuisse, perperam judicantes, Angelos ad illa creatoris verba: *faciamus hominem* (quæ ad illos directæ volunt) lutum Damascenum assumentes, hominis speciem efformâsse, atque adeò Protoparenti Adamo esse corporeum, utpote imperfectum, tribuisse. Cùmque Logica ob defectum objecti, quod ad aliarum scientiarum object

objecta imperfectè se habet, imperfectionis notam sortiatur, deducunt pariter, Logicam Adami ab Angelis profectam esse. Alii contra hoc Philonis phantasma cum Patribus orthodoxis, sanctoque Augustino *lib. 9. de Gen. Cap. 15.* asserunt, tam esse corporis, quàm habitus Adami infusos, ad virtutem creandi pertinere, adeoque soli DEO proprium esse. Nos ne falcem in alienam messem mittamus, ad Theologos hanc de infusione Controversiam missam facimus, contenti impresentiarum, si existentiam Logicæ assequamur.

Pramittendum II. Etymon Logicæ à voce græca *LOGOS*, teste D. Hieronym. *in Epist. ad Paulin.* derivari; significat autem verbum seu sermonem, non quidem externum, qui vocibus per instrumenta naturalia in ore formantis constat, sed internum qui in rerum cognitione consistit. Officium Logicæ est ratiocinari, seu actus rationis dirigere, quod duplici modo contingit, vel artificiosè vel naturaliter; unde pro diversitate discursus una vocatur Logica artificialis, altera naturalis; hæc est ipsummet rationis lumen, sive intellectus connotans naturalem vigorem, à prima creatione inditum, quo juvante quædam notiora sine ullis regulis inferuntur; sic quadratus rusticus bene concludit: caulam ceu domus partem toto ædificio minorem esse; Artificialis est habitus realis ab intellectu distinctus, eidemque ad benè & faciliter juxta regulas discurrendum additus. Da hac posteriori controversiæ cardo vertitur. Itaque

Dicendum Logica Artificialis existit. Hæc sententia certa est apud omnes sapientes. Probatur ratione divi Thomæ. *1. Posterior. lect. 1. Ars quædam necessaria est, quæ sit directiva ipsius actus rationis, per quam homo faciliter & ordinatè procedit.* Hinc geminam deduco rationem. Logica est directiva rationis: ergo existit. Ant. patet ex definitione. Consequentia prob. Intellectus non minùs se reflectit, & discurit de actu proprio, quàm de actu aliarum potentiarum externarum; sed quia se reflectit & dirigit actus aliarum potentiarum existit habitus directivus earum: er-

go etiam cū Logica se reflectat, & dirigat proprios actus, existit Logica.

- 6 *Confirm:* Dantur alii habitus artificiales tam mechanici, quā liberales, qui intellectum artificis dirigunt, ne in perficiendo artefacto suo erret, quales sunt v. g. Grammatica, Rhetorica, ars fabrilis &c. ergo etiam existere debet habitus rationis, qui intellectum dirigit, ne in discursu suo erret, ant. claret. Consequentia prob. Ideo adstruuntur ejusmodi habitus artificiosi, quia intellectus artificis suapte natura proclivis est ad errorem in conficiendo artefacto, & aliās materia ob formam, juxta regulas artis induendam, quamdam resistantiam habet; sed hoc totum habetur in intellectu in ordine ad discursum artificiosum: ergo. maj. constat. Hunc namque in finem admittuntur habitus, ut potentia sive in-sive externae facilitentur in suis operationibus. Min. prob. Intellectus enim in suo discursu non minus est erroribus obnoxius, quā intellectus artificis in conficiendo externo opere, uti experientia docemur. Deinde æquē patitur resistantiam internam, & intentionalem in secundis intentionibus, unum per modum prædicati alterum per modum subjecti ordinandis, quā artifex patitur externē in forma Mercurii inducenda: ergo sicuti in externis ad facilitandam & dirigendam potentiam artificis existit habitus artificiosus, debet pariter admitti habitus rationis, quem Logicam apello artificialem.

Prob. secundo. Quod naturæ rationali est summè necessarium, illud existit; sed Logica naturæ rationali est summè necessaria: ergo Logica existit. Maj. claret: quandoquidem juxta axioma Philosophi DEUS & natura in necessariis non desint. min. prob. In intelligendo plures committuntur errores, veluti experientia constat, attendendo discursum docti & rudis; doctus quippe facilè definiendo, dividendo, & argumentando eruet verum; qua tamen facilitate destituitur rudis: ergo summè necessaria est ars, per quam errores intellectus corrigantur, ut rectè & absque errore intelligat, quod munus Logicæ artificiali attribuitur tum ex definitione, tum ex adducta ratione.

Diluvium

Diluuntur Argumenta AA.

O*bjic. I.* Totum quod intellectui in formando discursu datur à 7
 Logica artificiali, provenire potest à Logica naturali: ergo
 superfluit Logica artificialis. Ant. prob. Intellectus per-
 spicax solo habitu primorum principiorum præditus definire, di-
 videre, & demonstrare potest: ergo. Ant. præterquàm quod
 constet experienciâ, dum videmus Jurisperitos, quos prácticos
 vocant, dividere, definire &c. qui tamen Logicam artificialem
 nec à limine salutârunt, ulterius probatur. Intellectus perspi-
 cax utitur iisdem principiis, quibus Logicus artificialis, nempe
 dictum de omni, dictum de nullo, quodlibet est vel non est: er-
 go sicuti ex his principiis Logicus artificialis sine errore dividit,
 definit &c. hoc ipsum poterit Logicus naturalis.

Resp. negando ant. ad prob. dist. Intellectus perspicax &c.
 definire, dividere, & demonstrare potest, imperfectè, & cum
 metu erroris, conc. ant. perfectè & absque metu erroris, neg.
 ant. ad hujus probationem dist. Intellectus perspicax utitur iis-
 dem principiis, quibus Logicus artificialis, eodem modo, neg.
 ant. diverso & imperfecto modo, conc. ant. & sic dist. consequen-
 te neg. consequentiam. Utitur equidem tam Logica naturalis,
 quàm artificialis prædictis principiis, diversimodè tamen; Na-
 turalis quippe unam vel alteram duntaxat conclusionem, & qui-
 dem his principiis valde propinquam & notiore deducit, abs-
 que eo, quòd illationis rationem dare queat: Logica contra ar-
 tificialis omnes conclusiones in quacunque materia etiam ab his
 principiis remota deducit, & suæ consequentiæ deductæ ratio-
 nem assignat, quod oppidò necessarium est, si absque metu er-
 roris discurrere velis. De prácticis ejusmodi Jurisperitis quanta
 sit miseria, res palam est; negata quippe una vel altera consequen-
 tia, videbis, quàm turpiter aqua hæreat.

Objic. II. Intellectus ex se est determinatus ad cognitionem
 veri, tanquam objecti connaturalis: ergo ad directionem horum
 actuum

actuum non eget habitu distincto. Consequentia est vera, cum habitus dentur non solum propter potentiarum determinationem modo quopiam difficilius mobili, ad faciliter operandum, quam propter tendentiam ad objecta. Anteo. prob. Intellectus juxta Aristotelem *lib. 3. de An. text. 26.* semper est verus & rectus in sua operatione, quamvis dictio possit esse vera vel falsa: ergo Logica ex se est determinata ad verum; adeoque non eget habitu superaddito, directivo & reflexivo superactus intellectus.

Resp. trans. ant. de quo infra videbimus neg. conseq. ratio est, quod Logica non quidem det determinationem intellectui ad suum objectum, dat tamen facilitatem ad cognoscendum verum præcipue compositum, uti est discursus. Ad prob. ant. dist. Intellectus juxta Aristotelem est verus & rectus in sua operatione simplici, conc. ant. in composita, neg. ant. Ratio hujus ex S. Thoma *Lect. 11.* desummitur, quod in simplici mentis operatione non detur proprie verum vel falsum, cum affirmatio vel negatio ad compositam pertineat; datur nihilominus error, cum aliquid v. g. in definitione addatur: homo est animal insensibile &c. qui falsus vel verus est improprie. In composita vero operatione, qualis est discursus, reperitur interdum error, qui sit difformis vel conformis objecto, & actui.

Urgebis. Neque in simplici nec in composita operatione intellectus datur error: ergo. Prob. ant. Quocunque modo potentia externæ v. g. visiva auditiva sumantur semper recte & conformiter ad suum objectum sentiunt, vident, audiunt, & hoc ideo, quia sunt determinatae ad hoc suum objectum: ergo quocunque modo accipiatur intellectus in sua operatione, semper recte & sine falsitate procedit, quia potentia intellectiva ex se est determinata ad verum.

Resp. Neg. ant. ad prob. dist. causalem ant. Potentia visiva, auditiva &c. recte sentiunt, quia sunt determinatae ad suum objectum tam quoad modum, quam quoad rem seu substantiam actus, conc. ant. quia sunt determinatae ad suum objectum solum quoad

quoad substantiam actûs, neg. ant. & sic conc. & neg. consequentiam. Quamvis verum sit, nostrum intellectum determinatum esse, ut intellectiones, & non alias operationes eliciat, quia tamen illæ operationes intellectuales benè vel malè fieri possunt, opus est habitu, qui intellectum in suis operationibus dirigat, quique eum determinet quoad modum, hoc est, ut bene fiant.

Modus verò inveniendi Philosophiæ rationalis communis est cum aliis scientiis & artibus teste Aristotele. 1. *Metaph. cap. 1.* scilicet per experientiam. Postquam enim ob hominum socordiam, & debilitatum per noxam originalem mentis vigorem, Logica occasum passa est, Moyse eandem in Hebræis, Hebræi in Ægyptiis, hi in græcis excitârunt, ita ut viri quidam sagacissimi ad Logicam postliminiò, ceu ingens rationis bonum restitutum, unicè incutuerint. Socrates quippe divisionem, Plato divinam definitionem, Aristoteles verò Platone major argumentationem una cum certis regulis construxit. Quod hoc ferè modo contigit: animadvertit Philosophus, tam à se, quàm ab aliis modò benè modò malè consequentias ex quibusdam præmissis deduci; quibus ritè examinatis, rationem bonæ illationis inquirere studuit, examinando, cur ex propositionibus & terminis, hoc modo dispositis, bona sequela inferatur, sin aliter malè concludatur? indefessò studio & speculatione denique deprehendit totam bonitatem, & ratiocinandi artificium huic nixum stare principio: *Quodlibet est vel non est.* Hoc itaque bene perspectò, certas pro bono discursu regulas præscripsit, easque in classes ordinavit, quasdam ad primam, alias ad secundam, ad tertiam mentis operationem reliquas destinavit, sicque per Aristotelem Logica, quæ diu delituit, veluti thesaurus absconditus, denuò in lucem producta fuit; vel ut Symbolo adstipulemur, Aristoteles Heliconis (fluvii Musis sacri) nomen meretur, qui detruncatum Orphei caput in se complexus, pleno alveo ad nostra denique littora Organum, seu lyram, opus divinum, feliciter & literaliter detulit.

§. III.

Facies Naturalis.

Modum inveniendi novas artes & scientias exponit.

9 **F**aciem rationalem, quæ inventæ postliminiò Logicæ methodum exposuit breviter, invertere conatur Leo Rhedonensis in medulla Sapientiæ *cap. 6.* dum totum inventarum disciplinarum negotium Scripturæ seu vulgari seu occultæ in acceptis refert; characteres vulgares eos nominat, quos Europæi vel à læva ad dextram, vel Hebræi à dextra ad sinistram, vel Chineses à summo ad imum per columnas ducunt; occultos verò in eorum censum refert, quos antiqui ænigmata, Ægyptii Symbola, Venerabilis Beda Dachylogia, & noster Trithemius Steganographica appellat, contra quem Povillus, aliique non satis emuncti, haud pridem sternutârunt, pretiosa suo palmo metientes, solam Religionem Sacramentis gaudere, iisdem verò destitui regna & Respublicas: at iudicium hoc sinistrum est; quippe pretiosa isthæc vini & aromatum indolem habent, pereunt, dum patent. Hæc ad cavillantium nasum, nos ad faciem naturalem modumque inveniendi novas artes & scientias.

10 Existimamus proinde, atque statuimus iteratò, medium pro nova inventionem vel artium, vel scientiarum haud aliud suppetere, quàm experientiam, industriâ & sagacitate stipatam. At hoc opus, hic labor est, ut ea, quæ experti sumus, & manibus palpavimus, pro indole innatæ curiositatis perficiamus, atque ad amplissimum naturæ theatrum extendamus. Nam rete in toto universo tendimus, dum in sola experientia quiescimus, muscas nonnunquam capturi, optimâ per errorem prædâ dilabente; idcirco æquiescendum quorundam Consiliis, nempe experientiam experiri oportere, haud aliter ac aurum Chymicum ad cupellam, quod universim sequentibus modis efficitur.

11 *Primò* per variationem experientiæ, quæ fit in materia nobis adhuc incognita, v. g. noscimus materiam vulgarem, unde confi-

conficiatur papyrus ; transferamus modò experientiam conglutinandi papyrum ad alias materias, modò ad sericum, modo ad pilos & setas, gossypium & pelles, cùm similia Heterogenea æquè videantur papyri materia. Idem tentare licet in transplantatione, quam utilem compertam habemus in arboribus fructiferis horticorum ; transferatur hæc experientia ad arbores Sylvestres, cùm aliàs compertum sit, ulmum ulmo insitam magis luxuriare foliis, probetur hoc ipsum in floribus, cæpis &c. Si verò contingat ejusmodi experimenta ad metalla quoque transferri, ita ut in quanto experiri placeat, quæ antea in qualitate nobis manifesta sunt, hoc præprimis animadvertendum est, ne in additione peccemus, non enim rarò contingit, ut calor ad promovendam decoctionem magis intensus, fumos pariat, aut quantitas aucta operationem impediat ; Unde similes homines ludibrium uxoris Æsopi experiuntur, quæ duplicavit gallinæ domesticæ pabulum, ut posthac quotidie duo ova pareret, at illa impinguata, nullum peperit, quantitate operationem impediante.

Secundo experientias experimur per translationem experientiæ à natura vel casu ad artem, vel ab arte ad artem ; huic methodo omnes ferè artes tam liberales, quàm Mechanicæ suas origines debent. Unde enim ars, ut vocant, destillandi orta est, nisi ex natura roris decidui, vel temperatis pluviis ? vel ex operculo bullienti ollæ superposito, guttulisque madente ? huc quoque artificiosa Iridum productio pertinet, quæ ore tantùm aqua impleto à nonnullis præcipuè Anglis formatur, factâ naturæ translatione ad artem, nubem roscidam æmulantem : nam cùm natura sit artis speculum, accedente hominum accurata speculatione, quàm plurimæ adhuc artes hac experiendi methodo reperiri possunt. Altera translatio videlicet artis ad artem nonnihil difficilior est, cùm natura sæpius intercurret ; nihilominus tamen hunc inveniendi modum utilem judicamus. Videmus enim conspicilla ad juvandum debilem visum adinventæ esse. Analogiam tenta, fortassis instrumentum excogitare poteris, quod ad instar

tympanulæ auribus appensum, debilem auditum juvat, præcipuè si error resideat in tympano organi: ad hanc tamen praxim maximè conducit consuetudo utriusque artis peritorum, & Consilia communicata; nam sicuti artes mutuò gaudent fœdere, & nuptiali quasi consuetudine connectuntur, ita communicatis peritorum Consiliis, felices proles, hoc est, novæ artes & inventiones in lucem producuntur. Verùm hi modi axiomati appropinquant, quando vulgò dicitur, inventis facilè est addere; cognita enim attractiva virtute magnetis, aut ferrum, aut magnes resolvi, & per masticationem ita castigari poterit, ut mutuus amplexus dissolvatur.

Tertius denique & proprius inveniendi modus est, quem temperamentum propitium, & ratio urgens subministrant. Natura enim suos thesauros neutiquam in triviis spargit, sed extra orbitam locat. Talem igitur novarum rerum hac ætate inventorem salutavero, qui ratione duce antrum naturæ penetrat, partes activas, aliàs dissolvi assuetas, colligit, ut in se agant, seseque nutriant, & sustentent, impedita vasorum contractione, tunc enim nova hæc inventio, forsan nunquam tentata, naturæ opera quantum licet, assequetur: nam si calor vel ignis purissimus duobus vasibus, arctissimè conglutinatis, includatur, atque attemperato calore foveatur ab extra, rem matrici simillimam efficiamus, quia calor conservat, vasa nihil corporis emittunt, nihil de contento separatur, sed in matrice tantummodo conjungitur alimentum. Certè hic talis inventor conficiet sibi lucernam

Tulliollæ perpetuò ardentem, Materiæ Proteum, paucis,
inveniet caput Orphei lyrámque etiam Lesbo
extorrem.

DIS-

DISCURSUS II.

DE SCIENTIA.

*Quòdnam scientia Symbolum? sitne Logica scientia?
quid de Cabala Pythagorica & Hebraica sentiendum?*

SYNOPSIS.

1. *Fabula de Sphinge exponitur.*
2. *Exprimit scientiam ejusque conditiones.*
3. *Pramittuntur scitu necessaria.*
4. *Logica in scientiarum chorum adsciscitur.*
5. *Satisfis AA. argumentis.*
6. *Explicatur Cabala numerica, modusque operationis.*
7. *Etiam Cabala Hebraica juxta Mirandulanum.*
8. *Cujus usus castigatus approbatur, rejicitur verò abusus.*
9. *Pythagorica Crisin subit.*
10. *Assimilatur Æsopi Cabala ridicula.*

§. I.

Facies Symbolica

SPHINX.

Exprimit scientiam in communi.

SPinx, ut à Poëtis accepimus, erat monstrum, cujus caput & facies puellam referebat, unguis gryphum, volucrem alæ; hæc locum editum propè Thebas incoluit, infesta per omnia viatoribus: quippe mos illi erat, prætereuntibus intricatas quæstiones & ænigmata obscurissima proponere, ea si interpretari miseri captivi possent, liber discessus patebat, hæsitantes, aut prorsus ignorantes injectis unguibus crudeliter dilaceratos, ad inferos relegavit. Hæc calamitas cùm iter facientes absterret, Thebanis verò finitimorum consortium pro-

hiberet, communicatis consiliis præmium, nempe regnum Thebanum, constitutum est viro, qui soluto ænigmate (hoc pactum erat) monstrum prosterneret. Interea magnitudine præmii stimulatus Oedipus, vir pedibus perforatis tardus, ingenio verò celerimus discrimen tentat, atque se Sphingi animosè sistit, à qua demum hoc ænigma vel responso, vel vita propria solvendum accipit: quale id esse animal, quod manè quadrupes, meridie bipes, Vesperī tripes esset? ille præsentī animo reponit: hominem hoc tale animal esse, qui manè, hoc est, vix fasciis liber, manibus pedibûsque terram signat, atque quadrupedum more localem motum tentat, deinde labentibus annis, veluti in meridie, crescente naturali calore, nutrito, & bene augmentato corpore sese erigit, ore sublimè dato, cœlum intuens, bipes Puer, Juvenis, vir, firmiter incedit; ingruente verò senectâ corpus, labore fractum, baculo sustentat, atque tripes videtur, quo modo inclinata vita, & mors senibus in januis significatur. Quapropter hac solutione victoriam adeptus, Sphingem interemit, vel, ut alii volunt, monstrum pudore suffusum se se ad imum è specula, quam insidiosè incoluerat, præceps egit, vitamque elisit. Corpus postea exanime Oedipus a fello impositum in triumphī signū Thebas intulit, regnóque Thebano, sicut promissum erat, potitus est.

- 2 Hæc de Sphinge fabula novum certè Oedipum postulat; solutum enim ænigmæ fabula explicat, Personis hucusque sub sipario obscurè latentibus. Non enim desunt, qui cum Ricciardo ænigma ad SS. Trinitatis symbolum assumunt; alii versipellem hominem hoc mysterio intelligi volunt, qui variatis nequiter moribus, cum vulpe vulpinatur, modò cum cane latrat, de quo Ausonius

- - - - - *Volucris, Leo, Virgo triformis*

Sphinx; volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Verùm nobis cum Actoribus, seposito paulisper ænigmate agendum est. Idcirco placet sub fabula Sphingis scientiam in genere intel-

intelligere, cujus figura multiformis est ob varietatem objecti: vultus & vox affingitur foeminea, quia hæc ad sui amorem & æstimationem mirè accendit homines, juxta Philosophum, *omnis homo naturaliter scire desiderat*: adduntur alæ, quia scientia non secus ac ipsa fama, quamprimùm inventa est, avolat, crescit eundo, seque ad instar lucis omnibus communicat, per ora Doctorum ad aures amantium: meritò insuper Gryphi adduntur ungues; nam ut sacratior loquitur Philosophus, *Verba Sapientum tanquam aculei, & veluti clavi in altum defixi*, id est, argumenta & rationum pondera animum penetrant, mentemque stringunt. Omnis autem scientia in edito loco habitare videtur; tum, quia ignorantiam ab alto despicit, ac longè latèque, uti in ejusmodi speculis fieri amat, speculatur; tum etiam, quia accedentibus, & discere incipientibus, laboriosus aditus figuratur, juxta illud Poëtæ: *Non cubat in molli veneranda scientia lecto*. Vias insuper obsidet, quia in peregratione humanæ vitæ, materia sciendi, & contemplandi ubivis obvia habetur. Proponit autem Sphinx varias quæstiones & ænigmata, quæ quamdiu apud Musas manent, atque unicè propter scire meditantur, jucunda sunt, & delectabilia; verùm accedente electione ac mediorum executione ungues sentimus, quibus mens humana, in angustiis posita, dirè laceratur. Ejusmodi verò ænigmata duo sunt potissimum nempe de natura rerum, & de natura hominum; solventi præmii loco utriusque, videlicet in naturam & homines imperium promittitur. Porro ænigma, quo rerum Thebanarum Oedipus positus est, ad naturam hominis pertinebat. Atque hæc illa scientia est, quæ aurea reducit sæcula, videlicet, quandò Reges Philosophantur, aut Philosophi regnant, talisque Oedipus fortunæ suæ faber est, & ad imperandum natus, quod Augusto Cæsari feliciter evenisse fasti Romanorum produnt; Hic enim vir, ad summa quæque natus, officia naturamque hominis penicillissimè novit, novaque & satis multa de natura hominis ænigmata solvit, quibus non rarò ab imminente perniciæ se liberum reddidit; unde

unde siue fortuitò, siue de industria signo Sphingis usus est. Ad-
ditur Sphingem exanimem a fello impositum fuisse, quod non
caret mysterio; nam scientia, postquam inventa, & pervulgata
est, etiam tardis ingeniis facilè imponitur, veluti Christophorus
Columbus novi orbis inventor, ovo posito in vertice confractò,
Lusitanos docuit, facilem posthac fore navigationem ad Insulas
Americanas, quando ipse primus rationem viæ ineundæ edo-
cuit. Dicitur ultimò Sphingem à viro pedibus clavato prostra-
tam esse, quo innuitur ad rerum cognitionem perfectamque sci-
entiam patientiâ & constantiâ opus esse, neque licere, celeri ve-
luti pede per scholas aut libros cursare, sed clavato fixoque stu-
dio: hinc paucis datum est adire Corinthum, vel dominari The-
bis; quia nonnulli, immò plurimi deproperatâ, aut penitus neg-
lectâ Theoriâ, dum ad praxin currunt, prævalente Sphinge, in-
genia perperam lacerant, non Thebanis sed Arcadiis potituri, at-
que Sphingen tales Oedipi inverso fabulæ, ordine, sibimet turpis-
simè imponunt. Hucusque egregiè Sphinx naturam scientiæ re-
præsentavit, aliud modò restat ænigma, an rationis fabulæ, &
mentis figmenta sufficiant pro vera scientiâ? vide, & lege.

§. II.

Facies Rationalis.

Sitne Logica scientia Classica?

- 3 **P**ramittendum I. Nomine scientiæ, de qua impræsentiarum
agimus, venire habitum certum & evidentem rei necessariæ
per causam necessariam, quo modo Philosophus contendit
1. Poster. cap. 2. *Scire autem arbitramur unumquodque simpliciter,
cum causam existimamus cognoscere, propter quam res est, quod illud
causa est, & non contingit aliter se habere.* Ex qua proin definiti-
one colligitur, ad scientiam Aristotelicam objecti necessitatem
unicè desiderari, quæ duplex est, una essentiæ, existentiae altera:
hæc tunc adesse censetur, quando objectum ab intrinseco ita exi-
stic,

stic, ut non possit non existere, & hac tali existendi necessitate DEUS optimus, qui semper est, qui est, solummodò gaudet: illa verò fundatur in hoc, quòd objecti alicujus prædicata essentialia tam necessariò connectantur, ut positio subjecti indispensabiliter inferat positionem prædicati, licet ex consequenti actualis existentia ejusmodi essentiali contingenter adveniat.

Premitt. II. De prima necessitate, quoad existentiam videlicet, liquidò constare, hanc non requiri, nisi disciplinas omnes, exceptâ Theologîâ sacrâ, à choro scientiarum exesse jubeas: ea propter sufficit ad objectum scientificum necessitas essentiali, cujus una absoluta, & alia hypothetica seu conditionata dicitur; Prima est, si objecti essentiali adeò est necessaria, ut posito uno, necessum est & alteram poni, nullâ prorsus interveniente conditione: sic posito animali rationali absque hypothese intermediâ habetur homo. Hypothetica seu conditionata vocatur, quando prædicatùm objecto necessariò quidem competit, additâ tamen conditione, veluti necessum est, Petrum se movere, si currat. Priorem sibi vendicant objecta scientiarum, posteriorem respuunt; tum quòd passim in artefactis reperiatur; tum etiam maximè, quòd non ex principiis intrinsecis & intimis objecti visceribus prodeat, sed extraneæ inventioni aut conditioni cunabula debeat.

Premitt. III. Objectum scibile debere necessariò esse cognoscibile, cùm sit genus scibilitatis; hinc tritum illud: ignoti nulla cupido. Igitur de quo negatur genus cognoscibilitatis, meritò quoque negatur species scibilitatis. Invenitur autem in objectis scientiarum duplex cognoscibilitas absoluta, seu ut alii loquuntur, incomplexa, & respectiva, sive complexa: Prima competit objecto, quòd habet cognosci per speciem propriam, atque adeò directè & jure suo gaudet cognoscibilitate propria, hæcque attribuitur tantùm enti reali; Complexa verò & respectiva dicitur, quæ non considerat objectum in se per propriam speciem, sed utitur specie aliena, respiciendo proprietates, cum quibus essentialiter

liter connectitur : Unde respectiva vocatur , quia respicit suas passiones , earumque cum essentia connexionem , quam unice attendit demonstratio , & hæc admittitur enti rationis : interim hæc species aliena in cognitione respectiva solum de materiali importatur. Utræque cognoscibilitas sufficit ad constituendam speciem scibilitatis ; de prima quidem nemini dubium est : de altera constat , eam sufficere ad Mathematicam (utique scientiam) quæ innumeras de superficie , quantitate &c. format demonstrationes , ex cognoscibilitate respectiva obortas , etsi superficies , quantitas &c. ad instar aliorum accidentium fateantur dependentiam à substantia , quæ impræsentiarum pro materiali habetur : quomodo de cognoscibilitate entis rationis sentiendum videtur.

Pramitt. IV. Sermonem hic non institui de Logica actuali , quæ est assensus certæ conclusioni huic , v. g. *homo est animal : ergo est sensitivus* ; sed de permanente , quæ gignitur ex aggregatione plurimarum conclusionum per suas species in intellectu relictarum , atque in vulgari loquendi modo Logica habitualis , sive habitus per demonstrationem acquisitus , dicitur. De hac proinde ita quæritur : sitne Logica habitualis tam docens , quam utens , secundum tres partes Analyticam videlicet , Topicam , & Sophisticam vera & propriè dicta scientia ?

- 4 *Dicendum* : cum Philosophia Salisb. Logicam quoad omnia membra esse scientiam propriè dictam. Subscribit D. Thomas *Opusc. 7. quæst. 5. art. 1. ad 3.* his verbis : *Illæ inter ceteras scientias dicuntur artes , quæ non solum habent cognitionem , sed etiam opus aliquod , quod est immediatè ipsius rationis , sicut syllogismus.* Ex his tale placet deducere argumentum : qui recenset Logicam inter scientias ex illa parte , quâ potius videtur recedere , ille sentit omnino Logicam esse scientiam ; sed D. Thom. recenset Logicam inter scientias ex illa parte , quâ potius videtur recedere à scientia : ergo D. Thom. sentit omnino Logicam esse scientiam. Min. prob. Si ex aliquo capite Logica videtur recedere à scientia , esset potissimum ex hoc , quod conficiat aliquod opus ad instar aliarum artium,

tium, quæ literales dicuntur; sed etiam ex hac parte S. D. Logicam recenset inter scientias: quid enim hæc verba: *Illæ inter cæteras scientias dicuntur artes?* ergo D. Thom. recenset Logicam inter scientias etiam ex ea parte, quâ potius videtur recedere à scientia. Verùm hic textus mitiores quidem adversarios, & Logicæ saltem docenti propitios, stringit; at rigidiores & Logicæ per omnia infensos neutiquam movet: contra hos rationibus dimicandum est. Itaque

Probatnr ratione primò. Habitus cujus actus sunt certi & evidentes, est scientificus; sed actus Logicæ Topicæ, Analyticæ, & Sophisticæ sunt certi & evidentes: ergo Logica secundum has partes est habitus scientificus. Maj. est certa; cum habitus scientificus aliundè non aquiratur, quàm à demonstratione, quæ hæc prædicata importat. Min. prob. Actus, quibus assentimur ob causam necessariam, sunt certi & evidentes, ut patet ex 1. Post. cap. 3. sed actibus Logicæ Topicæ, Analyticæ, & Sophisticæ assentimur ob causam necessariam: ergo actus Logicæ Topicæ, Analyticæ, & Sophisticæ sunt certi & evidentes. Min. prob. Causa, ob quam assentimur conclusioni Topicæ, sunt præmissæ probabiles, cur Analyticæ necessariae, cur Sophisticæ apparentes; sed hæ sunt causa necessaria: ergo actibus Logicæ Topicæ, Analyticæ, & Sophisticæ assentimur ob causam necessariam. Min. prob. Impossibile est, ut præmissæ probabiles causent conclusionem Analyticam, necessariam Topicam, apparentes necessariam: ergo hæ præmissæ sunt causa necessaria, & consequenter actibus Analyticæ, Topicæ, & Sophisticæ assentimur ob causam necessariam.

Respondet non nemo, hos & similes syllogismos, qui us nostra assertio stabilitur, esse Cataphractus milites, in magno numero emissos; neque enim Cataphracti dicuntur, nisi in sensu composito, & ex hypothesi, quòd lorica rigeant: at neutiquam in sensu diviso & absolute, ad instar cadmeæ segetis, quam natura armavit: unde, quòd præmissæ Analyticæ generent scientiam, Topicæ probabilitatem, Sophisticæ apparentiam, verum solummodo est

do est in sensu composito, non in sensu diviso; quia demonstratio secundum se spectata, & prout est operatio mentis, nullo prorsus debito hanc præ alia sibi formam vendicat. Verum examinemus nonnihil, sitne solutio isthæc gravioris, an levioris armaturæ? Nam

Contra sic arguo primò: quòd est in natura præmissarum, id præmissis convenit necessariò & absolutè; atqui sequi conclusionem necessariam ex præmissis necessariis, probabilem ex Topicis &c. est in natura præmissarum: ergo sequi ex præmissis necessariis conclusionem necessariam, ex probabilibus Topicam, est in natura præmissarum absolutè. Maj. inficiari nequit: non enim animal alia ex ratione absolutè homini convenit, nisi quia est de natura hominis. Min. prob. Natura præmissarum v. g. in materia Analytica est, ut ex iis ritè dispositis sequatur conclusio necessaria; quamvis in actu exercito supponat ordinationem intellectûs in hac vel illa figura aut modo, aut etiam materiam, cui natura syllogismi applicatur; sicuti natura hominis absolutè est, esse animal rationale, etsi productio hominis in actu exercito dependeat à generante: ergo absolutè est in natura præmissarum sequi talem conclusionem & non aliam.

Contra est secundo. Ideò ex præmissis Analyticæ non sequeretur conclusio necessaria necessitate absoluta, & in sensu diviso, quia necessitas conclusionis Analyticæ etiam quoad essentiam fit ab intellectu; sed non ita fit: ergo ejusmodi conclusio necessaria est necessitate absoluta. Maj. est causalis AA. min. sic ostenditur: essentia syllogismi Analytici ante existentiam, seu ut loquuntur, in actu signato, est intrinsecè possibilis: ergo quoad essentiam non fit ab intellectu. Antec. prob. Ante omnem intellectum essentia syllogismi Analytici dicit non repugnantiam, id est, quandoque à causa quasi efficiente ponatur exercitè, non implicat contradictionem: ergo in illo priori essentia syllogismi est independenter ab intellectu.

Probaturs secundo, & restauratur argumentum superius. Ob-
jectum

jectum Logicæ quoad essentiam est simpliciter necessarium: ergo Logica est propriè dicta scientia. Ant. prob. quod habet prædicata simpliciter necessaria & æternæ veritatis, id absolutè & simpliciter est necessarium; sed objectum Logicæ habet prædicata simpliciter necessaria & æternæ veritatis: ergo objectum Logicæ quoad essentiam est simpliciter necessarium. Maj. claret. min. prob. prædicata simpliciter necessaria & æternæ veritatis ea sunt, quæ se aliter habere nequeunt; sed prædicata objecti Logici v. g. syllogismi &c. aliter se habere nequeunt: ergo prædicata objecti Logici sunt simpliciter necessaria, & æternæ veritatis. Maj. est certa. min. iterum prob. prædicata syllogismi intrinseca sunt, quòd sit discursus constans duabus præmissis, & tribus terminis bene ordinatis, ad inferendam conclusionem; sed hæc prædicata se aliter habere nequeunt: ergo &c. Maj. constat ex definitione syllogismi, quæ solummodò prædicata essentialia definiti explicat. Min. verò prob. quæ possunt habere alia & alia prædicata, possunt se etiam aliter & aliter habere; atqui syllogismus non potest se aliter habere, quàm modò; videlicet ut constat tribus terminis, & duabus præmissis: ergo prædicata syllogismi se aliter habere nequeunt, & consequenter syllogismus (idem intellige de definitione, divisione &c.) est simpliciter necessarius quoad essentiam.

Respondet iterum Adversarius: hoc argumentum, quod præcipuum nominat contrariæ partis, vim suam habiturum, si ostenderit prius, quòd definitionis, divisionis, & syllogismi prædicata essentialia etiam in sensu diviso ex necessitate incomplexa se aliter habere nequeant; cùm igitur ratio definitionis, divisionis &c. conceptibus mentis beneficiò intellectûs, juxta regulas operantis, adveniat, prædicata definitionis, divisionis &c. solum necessaria sunt necessitate complexa & in sensu composito, quo modo hæc propositio: *Physicus est sciens*, quandoquidem homini accidat esse Physicum.

Contra enim est primò. Quòd prædicata definitionis, divisionis,

nis, & syllogismi etiam in sensu diviso ex necessitate incomplexa se aliter habere nequeant; quod sic ostendo: si prædicata definitionis &c. in sensu diviso se aliter habere possent, vel maneret essentia definitionis, divisionis &c. vel non maneret? Neutrum rectè dicitur: ergo. Non primum; quia tunc essentia definitionis, divisionis &c. simul esset, & non esset; esset, quia in sensu diviso servaret eadem prædicata essentialia; & simul non esset; quia prædicata essentialia pro sensu diviso se aliter habere possent: sicuti in simili prædicata essentialia hominis, si in statu essentia se aliter habere possent, essent simul, & non essent essentia hominis, ut constat: atque hoc necessariò admittendum videtur, nisi à sensu diviso & necessitate incomplexa ad sensum compositum & necessitatem complexam malè defiliās, prout contingit in præcedenti responsione. Si verò alterum dicas, videlicet, in data hypothesis non manere essentiam definitionis, divisionis &c. hoc ipso formas propositionem de subjecto non supponente, hanc scilicet, definitio &c. quoad essentiam se aliter habere potest, cum id, quod aliter se habere potest, non sit essentia, sed potius existentia definitionis, divisionis &c. Quòd autem definitio sit oratio explicans essentiam rei, demonstratio syllogismus faciens scire, non convenit definitioni & demonstrationi ex beneficio intellectus operantis juxta regulas; sed hoc totum est natura & essentia definitionis & demonstrationis, ab intellectu prorsus independens, fundatum in prædicatorum illorum connexione necessaria ab aeterno. Istud verò, de quo adversa sententia contendit, convenit tantum definitioni & demonstrationi, regulis Logicalibus conformi, id est, si ab intellectu juxta exigentiam naturæ seu essentia fiat. Adeoque productio demonstrationis &c. est regulabilis contingenter duntaxat in sensu composito, & ex suppositione intellectus operantis secundum regulas, relictâ interim intacta demonstrationis quidditate & essentia in sensu diviso. Quando verò dicitur, subjecto hujus propositionis, *homo est animal*, prædicatum convenire absolutè, huic verò, *definitio &c. est oratio*

oratio explicans naturam rei, hypotheticè tantùm, ea facilitate negatur posterius, quàm asseritur prius, cum utrinque æqualis prædicatorum connexio necessaria intercedat. Ultima propositio, *Physicus est sciens*, tantùm contingens est parte subjecti inhæſionis (accidit enim homini esse Physicum, ut benè dicitur) non item respectu objecti demonstrationis, quod est ens mobile; atque de hoc posteriori, non priori cardo rei hìc vertitur. Unde exemplum in argumentum assumo, sic agendo:

Contra est secundo. Licèt hæc propositio, *Physicus est sciens*, contingens sit ex parte objecti verificationis, valet nihilominus hæc talis illatio, *Physica est scientia*: ergo etiam hæc propositio, *Logicus est sciens*, quamvis sit contingens ex parte objecti verificationis seu inhæſionis, attamen legitimè infertur: *Logica est scientia*. Ant. Inde verum est, quod in prædicationibus per se à concretis valeat sequela ad abstracta. Quis verò inficiabitur Logicum dici scientem, maximè cum ad parœmiam hæc accedat ratio? Qui habet cognitionem rei per causam certam, est sciens; atqui Logicus habet cognitionem rei per causam certam: ergo Logicus est sciens. Maj. est certa. min. prob. Cur duo contradictoria non possint simul esse vera, cur syllogismus constare debeat tribus terminis, assignat causam certam & in natura fundatam hanc: *quia idem non potest simul esse & non esse*: item dictum de omni, dictum de nullo &c.: ergo Logicus habet cognitionem rei per causam certam. Unde in his propositionibus: *Physicus est sciens*, *Logicus est sciens* non solum adest subjectum verificationis, quod ultrò fatemur, contingens; sed insuper ex parte prædicati adest objectum demonstrationis, cujus necessitas absoluta apud omnes in confesso est.

Neque juvat dicere, hanc propositionem: *Logicus est sciens*, veram esse, nomine scientiæ latè sumpto, id est, de sciente quomodocunque, non verò demonstrativè; priori quippe modo quivis artifex est, & dicitur sciens, hoc est, artem callens. Non, inquam, hoc juvat quidquam: nam artes fundantur in regulatione,

ne, & versantur circa suum objectum modo compositorio juxta regulas artis; licet cæteroquin habeant ob prædicatorum necessariam connexionem objectum quoad essentiam necessarium, quod tamen ob vilitatem hîc & nunc contemnitur, neque ex natura habitûs cognitione scientifica attingi desiderat: at verò objectum demonstrationis Logicæ secundum essentiam non substat regulationi, sed merè dicit prædicata essentialia, quorum cognitio cum oppidò necessaria sit ad aliarum scientiarum adeptionem, ex propria natura petit attingi cognitione scientifica.

Probatur tertio. Habitus respiciens objectum simpliciter scibile, est simpliciter scientia; sed Logica respicit objectum simpliciter scibile: ergo Logica est simpliciter scientia. Maj. evidens: min. prob. Objectum dicens essentialem connexionem cum suis proprietatibus, est simpliciter scibile; sed tale objectum Logica respicit: ergo respicit objectum simpliciter scibile. Maj. iterum est certa, cum ad demonstrationem requiratur cognitio rei per causam, quæ tunc fit, cum objectum demonstrationis dicit connexionem effectûs cum causa, vel proprietatis cum essentia. Min. prob. Logica respicit ens rationis, prout connectitur essentialiter cum esse ostensivo veritatis, syllogismum cum scientia, universale cum prædicabilitate: ergo Logica respicit objectum, dicens essentialem connexionem cum suis proprietatibus, & consequenter, sicuti de ente Metaphysico ob connexionem essentialem cum bonitate, veritate &c. datur vera scientia: ita ob æqualitatem rationis propter connexionem entis rationis cum ostensivo veritatis, prædicabilitatis &c. dabitur vera scientia.

Respondet hîc adversa sententia: Verum quidem esse, quòd Logica respiciat objectum, at non nisi respectu complexo latè tali, non verò strictè tali; nam cum inter ens rationis ejusque proprietates non reperiatur stricta connexio; nec aliam cognoscibilitatem respectivam, nisi latè talem, postulat. Unde colligit non nemo ex discursu superiori hoc discrimen: Logicam non esse strictissimè scientiam, sicut Metaphysica, aut Physica, ut argu-
mentum

mentum probat: & quid aliud hoc fit i vult, quàm Logicam non esse strictè scientiam & hinc distinctio insinuata de cognoscibilitate respectiva latè tali, addita quidem est, sed, ut fatetur, merè gratis; quod pariter cum reverentia fatemur.

Contra est. Vel enim vocat Adversarius cognoscibilitatem complexam entis rationis latè talem ideò, quia ens rationis non habet entitatem prædicamentalem; vel, quia non cognoscitur per speciem propriam; vel denique, quia proprietates non habent strictam connexionem cum essentia; nullus ex his dicendi modis quidquam derogat nostræ Logicæ de vera & stricta ratione scientiæ: ergo. Non primus: quia ratio scibilis cognoscibilitate complexa non desumitur à ratione entis, sed à demonstrabilitate: ens namque mensuratur ab esse, unde quod nullo modo est, nullo modo est ens: scibilitas verò à connexionione essentiae cum passionibus, atque hinc illud dicitur simpliciter scibile juxta Arist. 1. Post. cap. 2. *quod cognoscitur per causam necessariam, & quod illius causa est, & quod non contingit aliter se habere.* Atqui hoc tali modo cognoscitur ens rationis, quia cognoscitur per principia lumine naturæ nota, ut supra probatum est: ergo ens rationis est strictè scibile. Neque obest alter dicendi modus, ut in Præmitt. III. ostendimus, & hic ulterius confirmatur: licet enim Metaphysica cognoscat substantias spirituales per species alienas; Item Theologia peccatum omissionis, quod est privatio, per species formarum, nihilominus per se hæc sunt cognoscibilia cognitione respectiva strictè tali, videlicet secundum connexionem, quam essentia habet cum proprietatibus: ergo quamvis ens rationis cognoscatur per species alienas, attamen gaudebit cognoscibilitate respectiva strictè tali ob eandem connexionem cum suis proprietatibus: & ratio est, quia species aliena utrinque per accidens & materialiter se habet; sicut illa dependentia quantitatis à substantia in ordine ad cognitionem Mathematicam. Ad ultimum respondet primum, & dicetur fusiùs infra in objectionum solutionibus.

Probatur quarto. Logica est una ex virtutibus intellectua-
libus propriè talibus: ergo est propriè dicta scientia. Antec.
prob. virtus namque intellectualis illa dicitur, quæ perficit in-
tellectum ad verum, & nunquam in falsum declinat: hac quip-
pe ratione nec error nec opinio meretur nomen virtutis, quia
ille constanter in falsum, hæc verò aliquando in verum, non-
nunquam in falsum degenerat; atqui Logica semper in verum
inclinat, cum vi formæ falsum elici nequeat: ergo Logica est
virtus intellectualis propriè dicta. Superior conseq. prob. per
enumerationem, & imprimis de sapientia, intelligentia, & pru-
dentia liquidò constat, quandoquidem Logica nec versetur cir-
ca res & causas altissimas, & principia indemonstrabilia, sed pro-
cedit modo demonstrativo; quamvis dici possit sapientia secun-
dum quid, ut tenet D. Thomas 6. Ethic. lect. 5. quo modo no-
minatur sapiens Architectus, qui Architectonicam callet per
prima & altissima principia: nec etiam mores dirigit, imo de
actibus voluntatis, qui propriè morales sunt, nequidem cogi-
tat: ergo nec est sapientia, nec intellectus, neque prudentia.
Nec denique artis propriè dictæ nomen meretur: quia secun-
dum Aristotelis definitionem 6. Ethic. cap. 4. in fine, *ars habi-
tus quidam est cum vera ratione effectivus*; hoc est: transiens in
materiam exteriorem, ut exponit supra laudatus D. Thom. 1. 2.
q. 57. art. 4. *factio est actus transiens in exteriorem, ut adificare, se-
care, & ejusmodi.* Superest igitur, ut Logica intra virtutes in-
tellectus principales scientiæ locum obtineat. Ex his

Probatur quinto ulterius Conclusio quoad reliqua membra:
& quidem secundum partem Topicam & Sophisticam expressè
tenet Angelicus Doctor 4. Metaph. lect. 4. in verbis: *licet autem
dicatur Dialectica, quod Philosophia est scientia, non autem Dialectica
& Sophistica, non tamen per hoc removetur, quin Dialectica & Sophi-
stica sint scientia.* Ratio est, quod utraque Pars demonstret pro-
prietatis de suo objecto, ut in prima probatione ostensum est.
Unde breviter sic: habitus eliciens veras demonstrationes est
scien-

scientia; atqui tam Logica Topica, quàm Sophistica elicit veras demonstrationes: ergo Topica & Sophistica est vera scientia. min. prob. hic processus est verè demonstrativus: omnis syllogismus procedens ex probabilibus in Topica generat probabilitatem: omnis procedens in Sophistica ex apparentibus generat apparentiam; sed hæ sunt veræ demonstrationes, ut probatum manet; ergo tam Logica Topica, quàm Sophistica elicit veras demonstrationes.

Probatur sexto specialiter quoad utentem. Habitus tam in propria quàm aliena materia eliciens actus scientificos, est vera scientia; sed Logica sub munere utentis est habitus eliciens tam in propria, quàm aliena materia actus scientificos: ergo est vera scientia sub munere utentis. Maj. est certa. min. prob. definire, dividere, & argumentari est elicere actus scientificos; sed Logica sub munere utentis definit, dividit, & argumentatur: ergo Logica sub munere utentis elicit actus scientificos, & quidem tam in propria quàm aliena materia, cùm exercitium regularum ubivis reperiatur. Min. prob. Usus instrumentorum & sciendi modorum pertinet ad solam Logicam quæ utentem; quia hic est actus adæquatus Logicæ utentis, quæ effectivè in aliis materiis ad ejusmodi instrumenta concurrat, in propria verò demonstrativa usus instrumentorum est indistinctus ab actu docentis Logicæ, ibi enim demonstrando docet, & docendo demonstrat: ergo Logica sub munere utentis definit, dividit, & argumentatur, & consequenter tam in propria, quàm aliena materia elicit actus scientificos, qui non ab alio quàm habitu scientifico procedere possunt.

Diluuntur Argumenta AA.

Objic. 1. Authoritatem Philosophi 2. Metaph. cap. 3. text. 15. 5
Absurdum est simul scientiam & modum sciendi quærere; sed quærendo Analyticam, quæritur modus sciendi: ergo non quæritur scientia. Deinde D. Thom. 1. 2. q. 3. art. 4. *Quicumque*

ad hujusmodi opera rationis habitus speculativi ordinantur, dicuntur per quamdam similitudinem artes, scilicet liberales, &c. illa verò scientia, quæ ad nullum hujusmodi opus ordinantur, simpliciter scientia dicuntur non autem artes. Atqui Logica ad hujusmodi opus ordinatur, puta, constructionem syllogismi: ergo non dici potest scientia simpliciter.

Resp. ad primam Authoritatem; allegato textu solummodo probari prioritatem & necessitatem Logicæ ad alias scientias acquirendas; nam cum doceat modum procedendi in aliis scientiis, acquisitio Logicæ ante alias scientias addiscendas necessaria erit & veluti prolegomenon præmittenda. Deinde Aristoteles hic non intelligit per modum sciendi in specie Logicam, ut legenti integrum illud caput patebit; sed vult, ut in adipiscendis aliis scientiis certa quædam methodus servetur, videlicet procedendo ab universalibus ad particularia, adhibendo consuetudinem & instructionem viri docti &c. Ad alterum dico: per hoc, quod D. Thom. alias scientias dicat simpliciter tales, non præjudicasse Logicæ: nam *simpliciter* hic idem sonat, ac *tantum*, & sine addito, ut sensus sit: aliæ scientiæ sunt tantum scientiæ & non simul artes per similitudinem: Logica verò est scientia & simul ars per similitudinem. Adeoque esse scientiam simpliciter bene stat per inclusionem & exclusionem artis, ut patet in Metaphysica & Mathesi, quarum prima per exclusionem, altera per inclusionem artis dicitur simpliciter scientia.

Objic. II. Habitus, qui non habet objectum necessarium simpliciter non est scientia simpliciter; sed Logica non habet objectum necessarium simpliciter: ergo non est simpliciter scientia. Maj. est ex Aristotele 1. Poster. & in aliis locis, ubi hoc discrimen, quod artes à scientiis distinguit, assignat: artem esse de contingentibus, scientiam de simpliciter necessariis. Min. prob. Quod est simpliciter necessarium, non habet principium à nobis; sed objectum Logicæ habet principium à nobis: ergo objectum Logicæ non est simpliciter necessarium. Min. iterum prob. Quod syllo-

Syllogismus bene concludat, quòd demonstratio generet scientiam provenit totum à recta ordinatione terminorum & propositionum; sed hæc dispositio & ordinatio non provenit à natura demonstrationis, habétque principium à nobis: ergo essentia demonstrationis habet principium à nobis. Maj. & minor exinde liquet, quòd forma syllogismi fundetur in humana inventione, & conceptibus mentis tantum adveniat, eò, quòd ejusmodi conceptus possint esse regulis conformes vel diffformes: ergo cum id totum dependeat ab arbitrio applicantis, conformitas verò ad regulas sit essentia demonstrationis, objectum Logicæ non est simpliciter necessarium.

Resp. conc. Maj. neg. min. utriusque syllogismi. ad hujus probationem dist. Maj. quòd syllogismus bene concludat &c. provenit totum in actu exercito à recta ordinatione terminorum & propositionum, conc. Maj. provenit totum in actu signato, neg. Maj. sed hæc dispositio & ordinatio in actu exercito non provenit à natura habétque principium à nobis conc. min. in actu signato. neg. min. & sic dist. consequente, conc & neg. conseq. Idem respondetur ad alterum quod additur; nam regulæ in Logica in hunc finem adinventæ sunt, ut definitio, divisio, & argumentatio, si existere contingat, iisdem conformentur: non enim Plato definitionem, Socrates divisionem, Aristoteles syllogismum invenere quoad essentiam, licet Dii, aut Divini salutarentur à docta gentilitate, quorum acumen ingenii nulli penitus rei aut essentiam dare potuit, aut demere: fatemur nihilominus hos primipares Philosophos divinitatis prærogativâ à gentilismo insigniri posse, quòd inventam modorum sciendi essentiam in actu signato pro priori ignotam, veluti Thesaurum inventum nobis manifestaverint.

Obje. III. Quòd potest aliter & aliter esse, de hoc non datur scientia; sed demonstratio v. g. potest aliter & aliter esse: ergo de hac non datur scientia. Maj. est Aristot. min prob. Demonstratio potest bene vel male fieri: ergo potest aliter & aliter esse. Ne-

que valet dicere, demonstrationem se posse aliter habere quoad existentiam, non verò quoad essentiam. Sic enim *contra* arguitur: demonstratio juxta hunc dicendi modum potest bene vel male fieri, adeoque non esse demonstratio: ergo hoc prædicatum non convenit demonstrationi essentialiter: cum igitur carere possit forma demonstrativa, demonstratio erit ens contingens. Deinde forma syllogistica est essentialis demonstrationi: ergo non solum secundum existentiam, sed etiam secundum essentiam dependet à nobis. Conseq. prob. Forma syllogistica consistit in secundis intentionibus; sed hæ dependent à nobis, cum sint entia rationis ab intellectu cum fundamento excogitata: ergo demonstratio etiam quoad essentiam dependet à nobis.

Confirm. ex discrimine, quod assignat Philosophus inter artes & scientias: ubi inquit, artes versari circa contingentia, quæ principia à nobis habent: scientias verò circa necessaria & in natura fundata. Jam sic: vel hinc Aristoteles loquitur de essentia vel existentia horum principiorum? Non alterum, quia principia & objecta scientiarum hoc modo etiam sunt contingentia: ergo vult objecta & principia artium, qualia sunt entia Logicalia, etiam quoad essentiam esse contingentia.

Resp. ad object. datam instantiam esse bonam. Ad probat. idem repeto: demonstratio potest bene vel male fieri quoad existentiam, conc. quoad essentiam, neg. Quòd si contendas, demonstrationem posse non esse demonstrationem, largior totum secundum nominis impositionem; posset enim definitio mea pace vocari demonstratio, & è converso, si abuti placet vocibus; potest namque intellectus facere, ut res, quæ vocatur cathedra, dicatur homo, non tamen facere potest, ut res, quæ est homo, sit res, quæ est cathedra: nos hinc non indagamus quid nominis, sed quid rei fit demonstratio. Ad alterum conc. antec. neg. conseq. ad probat. dist. maj. forma syllogistica consistit in secundis intentionibus exercitè posita, conc. maj. forma syllogistica signatè spectata, neg. maj. Sed hæ dependent à nobis exercitè positæ,
conc.

conc. min. signatè considerata, neg. min. & conseq. Essentia demonstrationis exercitè posita, dicit conjunctionem cum actuali existentia, seu positionem sui extra causas, quod cum fiat ab intellectu tanquam principio contingente, dicitur quoad existentiam contingens: at demonstratio in actu signato abstrahit à principio producente, dicitque solum prædicatorum essentialium connexionem, de quibus proin formantur propositiones æternæ veritatis. Si verò quæras, quonam ex principio habeatur ejusmodi necessaria connexio prædicatorum demonstrationis? Dico demonstrationem hoc inde habere, unde habet, quod sit demonstratio; sicut animal rationale ex illo fonte habet esse hominis, quo homo esse animalis rationalis, cum utrinque stet eadem prædicatorum non repugnantia, si existere contingat.

Ad Confirm. dico Aristotelem intelligendum esse de utroque; videlicet artes propriè dictas per se versari circa contingentia, scientias verò circa necessaria, demonstrando per se proprietates de essentia, & hoc secundum artes quoque liberales faciunt, quamvis etiam artefactis essentia necessaria tribui possit ob connexionem prædicatorum essentialium, quam tamen artes propriè dictæ per se non attingunt, de quo plura in Resp. ad objectionem sequentem.

Objic. IV. Scientia simpliciter dicta est de ente reali; sed ens rationis, quod est objectum Logicæ, non est ens reale, ut ex terminis claret: ergo Logica non est scientia simpliciter dicta. Maj. est Aristotelis 1. Poster. text. 5. inquentis: *Scire arbitramur, cum causam cognoscimus, propter quam res est.* Ex quo textu sic infertur: tunc scimus, juxta Philosophum, quando causam cognoscimus, propter quam *res* est; sed tantum ens reale est *res*: ergo tunc scimus, quando cognoscimus entis realis causam.

Confirm. Juxta Doctorum Angelicum 1. Poster. lect. 4. *de non ente non datur scientia*: ens rationis, de quo datur Logica, est non ens: ergo Logica non est scientia. *Neque valet* recursus ad ens prædicabile dicendo: ens rationis non quidem esse prædicamen-

mentale ens, quod significat essentiam aut existentiam rei, bene tamen vocari ens prædicabile, quod objectivè veras terminat enuntiationes; non minùs enim est veritatis æternæ hæc propositio: ens rationis habet esse objectivè in intellectu, quàm hæc: ens reale habet esse independenter ab intellectu. Nam *Contra* sic urgetur: vel S. D. supra laudatus intelligit hoc de non ente, quod nullo modo est cognoscibile, vel de ente non reali? hoc secundum nemo Adversariorum dicet; primum verò sine absurdo afferi nequit: quis enim Doctorum sibi persuadeat, Sanctum Doctorem illa edocere voluisse, quæ in omnium confessione certa sunt, & meridie clariora? Accedit, quòd vix umbra alicujus entitatulæ excogitari possit, de qua non verificetur propositio; unde consuetaneum foret, de minimis quoque dari scientias, quod planè paradoxum videtur, & à mente D. Thomæ 1. Poster. lect. 7. prorsus alienum.

Resp. ad objectionem, neg. maj. ad hujus probat. dico: Aristotelem loqui citato loco de re transcendentali, & prout ad convertentiam dicitur de ente &c. adeoque non desiderat rem ad cognitionem scientificam, quæ talis sit per ordinem prædicamentalem ad actum realis existentiae, sed rem prædicabilem in ordine ad proprietates, cum quibus connectitur; secus enim nulla daretur cognitio scientifica in Theologia de peccato omissionis, cum non sit res in eo sensu, quo objiciens contendit, sed mera privatio. Idem respondetur ad syllogismum ultimum.

Ad Confirm. *Resp.* datam instantiam tenere. ad ulteriorem probat. ajo, S. D. intelligendum esse de non ente, quod nec est cognoscibile cognoscibilitate complexa, nec incomplexa, & hoc adeò certum clarumque nondum est, ut non aliqui saltem hallucinentur, præcipuè si ejusmodi cognitionem respectivam species aliena comitteretur, veluti contingit in cognitione entis rationis. Cæterà haud metuendum est de nimia scientiarum multitudine; Nam datò, posse de quavis entitatula formari enuntiationem, darique cognitionem scientificam: nihilominus vilium ejusmodi
ferum

rerum scientia meritò negligitur, non ex defectu enuntiationis, sed ratione vilitatis. Quantum verò emolumentum cognito entis rationis commercio litterario adferat, norunt antiquiores Thomistæ, quicandem rationis regulam salutant, uti Ortiz. tract. 1. Confer 1. Paulus Vallius in Log. tom. 1. q. 3. cap. 21. & seqq.

Obje. V. Scientia strictè & simpliciter debet habere objectum strictè cognoscibile; sed Logica non habet objectum strictè cognoscibile: ergo non est simpliciter & strictè scientia. Min. probat. quod non est ens simpliciter, non est objectum simpliciter & strictè cognoscibile; eo quippe modo aliquid est cognoscibile, quo modo est ens; sed objectum Logicæ, utpote ens secundum quid & rationis tantum, non est ens simpliciter, ut ex terminis liquet: ergo Logica non habet objectum strictè cognoscibile.

Confirm. in tantum aliquid est ens, in quantum accedit ad esse; sed ens rationis tantum accedit ad esse juxta Philosophos secundum quid: ergo tantum secundum quid est ens; si hoc: ergo tantum secundum quid est cognoscibile. Deinde juxta D. Th. 1. Poster. lect. 4. *tunc aliqua dicimur scire simpliciter, quando scimus in se ipso*; sed ens rationis non scimus in se ipso: ergo non est scibile simpliciter. Hoc argumentum vocat P. Lalemandet convincens opinantes esse veram scientiam. Sed hæc nihil moramur:

Resp. enim ab objecto primò. conc. maj. neg. min. ad probat. neg. maj. & ratio hujus supra in Probat; jam insinuata est, videlicet rationem entis & scibilis peti à diversis principiis: ratio quippe entis desumitur ab esse; Unde quod nullo modo est, nullo modo est ens; ratio verò scibilis habetur à prædicatorum connexionem necessaria vel proprietatum cum essentia; hinc illud dicitur simpliciter scibile, de quo aliquid simpliciter demonstratur; atqui de ente rationis simpliciter demonstratur esse directivum rationis, esse ostensivum veritatis &c. ergo est simpliciter scibile.

Resp. 2. conc. maj. neg. min. ad probat. dist. maj. quod non
E
est

est ens simpliciter, hoc est, per exclusionem omnis prorsus entis, non est objectum simpliciter & strictè cognoscibile, con. maj. quod non est ens simpliciter, intelligendo ens reale, & includendo ens rationis, non est objectum simpliciter & strictè cognoscibile, neg. maj. sed objectum Logicæ non est ens simpliciter relatè ad ens reale, conc. min. absolutè & in se, neg. min. & conseq. licèt enim quantitas, ut est accidens, relatè ad substantiam, non sit ens simpliciter, sed tantùm entis ens, prout tamen consideratur à Mathematica præcisè à substantia, sortitur rationem entis simpliciter, quandoquidem de quantitate sub hac consideratione variæ instituantur demonstrationes.

Ad Confirm. applicatâ Resp. primâ exarmatur argumentum. Verùm conformiter ad secundam Respons. repeto superiora: in tantùm aliquid est ens, in quantùm accedit ad esse, vel reale, vel objectivum, conc. maj. in quantùm accedit ad esse solùm reale. neg. maj. sed ens rationis &c. tantùm secundùm quid est ens, attendendo esse reale, conc. min. attendendo esse objectivum, neg. min. & conseq. Textus D. Thom. allegatus, & in argumentum deductus, plus nimio probarè videtur. Nonne scientia DEI videt infallibiliter futura in decreto, Theologia viatorum in ænigmate, Methaphysica ens primum & intelligentias per alienas species? sensus igitur textus hic est: *tunc aliquid dicimur scire simpliciter, quando in se ipso*, cognoscendo rem per causam, quod fit in cognitione entis rationis.

Obje. VI. Ideò Logica esset scientia simpliciter, quia considerat suum objectum secundùm ea, quæ se habent independentè ab intellectu; sed hoc modo Logica non considerat suum objectum, cum illud solummodò attendat, prout est dirigibile vel jam directum ad regulas. Secundò Logica est ars: ergo non versatur aliter circa objectum quàm aliæ artes, id est, prout ab intellectu juxta regularum dictamen exercitè ponitur. Tertiò. Eo modo res sunt in æternitate tanquam aliena mensura, quo modo sunt in tempore tanquam in mensura mensurante; sed in
tempore

tempore prædicata essentialia entis rationis dependent ab intellectu actu fingente : ergo in æternitate dependent saltem ab intellectu possibiliter fingente, & consequenter in omni mensura objectum Logicæ ortum debet principio contingenti.

Resp. conc. maj. neg. min. quæ tunc cum annexa probatione vera est, si objectum spectetur exercitè, non verò si signatè. Ad alterum jam dictum est, Logicam non esse propriè artem : quod si & hoc daremus, nequaquam Monstrum ex Africa adduceremus, at solùm D. Thomæ claram sententiam 6. Metaph. lect. 1. utramque rationem conjungentis : *Unde scientia factiva dicuntur artes Mechanicae.* Quinimo Aristot. 6. Metaph. cap. 1. partitur scientiam in activam, factivam, & theoricam, tunc videlicet, si procedant circa objectum demonstrativè, videatur S. D. 1. 2. q. 57. ar. 3. ad 3. Ad tertium con. maj. si res in utraque mensura accipiatur exercitè. dist. min. sed in tempore prædicata essentialia dependent ab intellectu, ac si per intellectum illa essentialia primùm fiant, neg. min. dependent ab intellectu, ut juxta prædicatorum suorum exigentiam exercitè ponantur, con. mi. & sic dist. conseq. neg. conseq. dicitur veram esse majorem, si utrumque sumatur exercitè : nam non tantùm essentia, sed insuper rei existentia est in mensura aliena, quæ est æternitas ; hæc enim tanquam mensura infinita quidquid in tempore existit, existet, aut existit ab æterno ob physicam præsentiam, ut vult D. Thom. in 1. part. jam mensuravit. Verùm cùm argumentum ex paritate directè petat intellectum possibilem ab æterno pro mensura mensurante, assignanda restat disp. ratio. estque hæc : quod ens rationis in actu exercito ab intellectu actualiter fingente dependens, tanquam à mensura mensurata & mensurante, habeat totum esse actuale ab intellectu, quale esse, sicuti ab intellectu potuit fieri vel non fieri, est contingens : ex adverso essentia entis rationis in actu signato exigit solùm fieri ab intellectu possibili, tanquam mensura mensuratâ, non verò mensurante, hinc nullum prorsus esse ab intellectu possibiliter fingente habet : non esse

esse existentiae, ut supponitur; cum hoc adveniat primum beneficio intellectus actu fingentis: neque esse essentiae; quia istud non fundatur in possibilitate intellectus, sed in non repugnantia praedicatorum essentialium entis rationis: sicut ergo causa produciens corpus naturale, in aliena mensura non attingit esse corporis, sed aliunde supponit fundatum in non repugnantia praedicatorum essentialium, ut si aliquando corpus producat, sub his & non aliis praedicatis fiat existens: ita intellectus suo modo causa entis rationis, in mensura aliena non attingit esse entis rationis sed fundatum supponit in non repugnantia praedicatorum essentialium; adeoque essentiam penitus liberam relinquit, & consequenter sicut Physica vocatur scientia simpliciter, ita dicendum est: Logicam esse scientiam simpliciter dictam.

§. III.

Facies Naturalis.

Exhibet scientiam Numericam seu Cabalisticam, Hebraicam, & Pythagoricam.

- 6 **D**Evolvitur ad praesentem materiam, tum curiositate, tum Anonymi litteris adducti, quibus sequentia inscripta erant: si quis mihi det Algebram (intelligo Cabalam numericam) quamcunque imperfectam, dummodo responsa eruantur per numeros, quamvis ea essent falsa, obscura aut incerta, talem, DEI gratia possem adeo emendare, ac perficere, ut & vera, & clara emergerent responsa. Quanta dein utilitatis esset talis sive scientia, sive ars? Nam ut minora taceam, quantum animarum lucrum fieri posset? si enim Principi aut Regi haeretico, vel omnino gentili tali Algebram imprimis demonstrarentur variae, & alias incognitae rerum veritates, fidem neutiquam concernentes, ut mathematica certitudine convincitur, ejusmodi scientiam esse veridicam, quo viso & veluti palpato, quid amabo opponere posset, si observata eadem procedendi methodo Infideli
aut

aut hæretico religionis falsitas, & induratus error commonstraretur? Num Cabala in naturalibus tantummodò veridica, in divinis mendax? absit &c, hæc ille. Quæ si ita essent, vir ille mihi esset magnus Apollo. Placet nihilominus pro ferendo postea judicio operationis modum, quantum licet, apponere brevissimè. Itaque præsens negotium numeris, litteris elementaribus correspondentibus, in hunc modum conficitur: signatur Alphabetum numeris in tres classes distributis, quarum prima est unitatum, altera denariorum seu compositorum, tertia centena-

1. 2. 9. 10. 100.

reriorum, e. g. A. B. I. K. T: quamvis alii simpliciter progrediantur, ita ut numerus ultimus, ultimæ Alphabeti litteræ impositus viginti tria conficiat. Dein fiat quæsitum, v. g. *Quid est DEUS?* & quæsitum in pyramidem ordinetur, coarctatis duobus superioribus numeris in unum simplicem, abjecto quoque novenario, servetur residuum: En paradigma ex simplici Alphabeto, quod per viginti tria in Z terminatur.

QUID EST DEUS?

16. 20. 9. 4: 5. 18. 19: 4. 5. 20. 18:

7 8 2 9 4 9 6 9 9 1 4 9 7 2 1 9

6 1 2 4 4 6 6 9 1 5 4 7 9 3 1

7 3 6 8 1 3 6 1 6 9 2 7 3 4

1 9 5 9 4 9 7 7 6 2 9 1 7

1 5 5 4 4 7 5 4 8 2 1 8

6 1 9 8 2 3 9 3 1 3 9

7 1 8 1 5 3 3 4 4 3

8 9 9 6 8 6 7 8 7

8 9 6 5 5 4 6 6

8 6 2 1 9 1 3

5 8 3 1 1 4

4 2 4 2 5

6 6 6 7

3 3 4

6 7

4

E 3

Extre-

Extrema igitur hujus pyramidis denuò in formam pyramidalem redige, v. g. hic extrema sunt 1. 8. 4. eodem modo, quo exemplum vides; ubi brevì clavem ad responsum erues, quod ad superius quæsitum ita sonat ex numeris prout jacent

L u x b e a t a.

11. 20. 21. 2. 5. 1. 19. 1.

Hoc tamen notandum est, à quibusdam litteram K. omitti, atque hoc modo ultima Alphabeti littera Z. 22. solummodo numerat, idque convenientius & vero similis existimamus, cum & apud Hetræos litteræ tantum viginti duæ sint, & non plures, teste Eusebio Cæsariensi lib. 10. de Præparat. Evangel. cap. 2 quod quidem in apposito exemplo non observatum est. Quare ex præfenti operatione facilè colligitur totum negotium in depurandis numeris, iisque ad simplicitatem redigendis, constitutum esse, veritas quippè nuda & simplex est. Hæc doctrina sententiæ Pythagoriæ innititur: qui bene numerare scit, omnia scit; unde Cabalistarum aliqui non tantum sese Philosophis admiscuere, teste Laërtio in Empedoc, sed illorum se magistros & doctores profitentes, hanc unam veram esse Philosophiam, ab eaque Assyriorum Chaldæos, Persarum Magos, Ægyptiorum Sacerdotes, Indorum Prachmanes & Gymnosophistas, Gallorum Druidas, Græcorum Philosophos & Sapientes fluxisse, affirmare non verentur: Atque eo progrediuntur, ut hanc ipsam esse ipsissimam Metaphysicam, sacrâque disciplinam profiteantur, quæ miro quodam ac planè divino artificio per Symbola quædam, terrenis rebus penitus posthabitis, semotâque omni materia, formam doceat formâ decerpere, quoûsque ad primam uniformem, quam dicunt informem materiam perventum descensumque sit, inquires, Græcos omnium Deorum matrem Cybelem à Catalla, scientiarum omnium parente nuncupasse. Hæc Cabala satis rara est, multis tamen, uti accepimus, in delitiis, mentem de super, quantum licebit inferius explicabimus.

Aliam

Aliam præterea Cabalam explicat doctissimus Comes Joannes Picus Mirandulanus in Heptal. cap. ultimo, quæ Esdræ aut Scribæ aut Prophetæ cunabula secundariò debet; Nam in lib. 4. Esdras cap. 14., qui tamen inter Apocryphos recensetur, hæc ad petitionem revelandæ occultæ scientiæ legalis, futurorumque arcanorum, ferè ibidem habentur: *Scripti sunt autem per quadraginta dies libri 204. & factum est, cum complevisset quadraginta dies, locutus est altissimus dicens: priora quæ scripsisti, in palam pone & legant digni & indigni; novissimos autem septuaginta conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo: in his enim est vena intellectus, & sapientia fons, & scientia flumen.* Et hæc quidem apud Esdram, quicandem artem à majoribus per manum acceperat, solusque integram, puram, & synceram in abdito mentis servaverat. Huic scientiæ (si hoc eandem dignamur nomine) tantum tribuit pretium, ut in Apologia quæst. 5. Comes Mirandulanus eam Moyfi, cum elementariam legem in Sina acciperet, pariter à DEO memoriter traditam fuisse asseveret, inquiens: hos ego libros (puta novissimos septuaginta) summa impensa mihi coemptos, cum diligenter perlegerem, comperi illic multa, imò penè omnia fidei pietatque nostræ consentanea, quibus Judæos suis ipsorum telis facilè confodiamus, apud quos magno est in pretio Cabalistarum Authoritas. Ac talis est Cabala, de qua primus ego, nisi fallor, apud latinos disertim pertractavi. Hæc ille. Videamus præclarum hujus artis specimen ex prælaudato Pico in Heptapl. cap. ultimo, ubi primam dictionem libri Genesis *in principio*, quod Hebraicè, *Beresith*, sequentem sensum per combinationem & resolutionem, vertendo *Thau* in *Thet*, juxta frequentem hujus linguæ usum mysteriosè eruit: *Ab, Bebar, Resit, Sciabath, Bara, Rosc, Esc, Seth, Rab, Isc, Berith, Tob.* Quam verborum seriem ita latinè textit P. Caspar Schott lib. 12. Mirab. Cabalist. pag. 939. *Pater in filio, & per filium, Principium & finem, sive quietem, creavit caput, ignem & fundamentum magni hominis fadere bono.* Hæc tota oratio, pergit P. Schott, ex primæ illius dictionis resolutione & compositione

sitione resultat : cujus quàm altus , quàm plenus omni doctrina sit sensus , haud palam esse omnibus potest.

8 Verùm , ut desuper cum aliis nostram mentem explicemus , opinamur cum Pico Mirandulano citato loco , & Sixto Senensi bibliotec. Lib. 2. §. Esdras. pag. 6 ; . viris undequâq; doctissimis ad doctrinæ sacræ interpretationem non solum salubrem , sed necessariam esse , ut colligimus variis in locis ex Cornelio à Lapide ; enimverò , uti hæc Cabala non damnatur (immò Cypriano locum oratorium fecit) qui moderatè & appositè hanc suis locis interdum accomodant ; ita reprehenditur , qui eandem nimis anxie inani periergiâ prosequuntur ; ex hoc quippe sudore illi Bellerophontes , Valentiniani & Gnostici , emerferunt , qui sacras litteras ad apices & atomos redigentes , inaudita hæresum portentia sacris codicibus indiderunt. At neque Picus illustrissimus hac in parte minerval recipiet , quamvis latinis occulta Hebræorum , ut scribit , primus manifestaverit ; nam inde præter viri hujus integerrimi intentionem Pseudo-Cabalistæ , quos , ut impostores execratur Augustinus Steuchus Cosmopæia in Genes. cap. 2. atque horum homuncionum labor ad id incumbit , vel ut miracula Christi veluti inanes virtutes venditent , aut ad virtutem SS. Litterarum transferant , sed faciem hujus classis relinquamus. Et ecce

9 Vermes jam maturescunt , ii videlicet , quorum labor unus excolit simulacra pyramidalia , in fronte hujus faciei exhibita ; nam eorum numeratio imprimis Concatenata , per subditos emuncta , & quodammodo purgata , reddidit quidem numerum simplicem , veritatem stabilem nunquam. Sit Symposium Philosophicum ab ovo ad poma. Quæ causa finalis ? Conversio , *inquis* , hæreticorum , addo & Sinarum Imperatoris. Lau- do Zelum. Sed magis amo veritatem (naturalem) demonstra- tam. *ais* : negotium feliciter successit , eventus probavit , & simplicitas non indigent probatione ; solis naturam sequuntur , quæ luce haud eger , ut probet Meridiem. Benè : negotium benè succes-

successit ; confule simulacrum Pyramidale, *quare felix Dea ?* Eventus probavit : cur ambages adhibes ad rei veritatem explanandam ? simplicia, sicuti scientiarum objecta, non indigent probatione, cur per abjectionem, ut ajunt, novenarii non probas integritatem operationis, quòd tamen præstat puer Arithmeticus. Planè credo an alium subesse finem, quàm ut Ennius dicebat : *Superstitiosi vates impudentesque harioli, aut inertes, aut insani, quibus egestas imperat ; qui sibi semitam non sapiunt, aliis monstrant viam, quibus divitias pollicentur, ab his drachmas ipsi petunt.* Causa materialis, *inquis*, numeri sunt ; sed cur non integra verba ? obstant, *ais*, simplicium leges, *aio* ego, simplicium leges fermè compòsta sequuntur, quales partes tale totum : ergo vel deficit materia hujus totius, aut, quod pius est, totius leges. *Reponis* : formam pyramidalem, comite materia, totum expedire obstaculum, ubi teste Petro Pungi, & cubus, & radix quadrata jam resoluta latet. *Credidero*, pariter repono, si cubum, & radicem quadratam extraxeris, aptandam clavi universali ; hoc si non præstiteris, causam efficientem haud aliam hujus Cabalæ Pythagoricæ agnosco, præter Æsopi ingenium.

Refert de homine isthoc ingeniosissimo Planudes in vita Æ-10
sopi, dum incipit A. B. Δ. O. E. Θ. X. scriptum animadverteret, pactâ cum hero libertate, ita græcè interpretatum esse, ut cuius litteræ innitit initiali integrum verbum corresponderet, & latinis hunc sensum redderet : *recedens passus quatuor fodiens invenies thesaurum auri.* Quo invento, cum Xantus iret inficias, nec manu illum emittere vellet, summâ Æsopus, quâ pollebat, ingenii dexteritate, Cabalam invertens, iisdem usus elementis, ita legebat : *renuntiabo Regi Pyzantino, cui thesaurus reconditus est.* ajunt enim, pergit vertendo, litteræ : *Redde Regi Dionisio, quem invenisti thesaurum auri.* Tum Xantes Regem pertimescens, accipe, inquit, dimidium lucri, & taceto. Et ille, non tu mihi nunc hanc portionem cedis, sed qui thesaurum hic infodit, nam ita lego : *tol-
lentes, ite, dividite, quem invenisti thesaurum aureum.* Ubi in Græ-

eo quodvis verbum initiali litteræ in cippo positæ dextrè respon-
det. Atque idipsum à Cabalisticis, qui Pythagoram sequuntur,
nonnunquam fieri, vel ex eo liquet, quia erutis consonantibus
pro libitu immiscent vocales. Unde vanitas hujus operationis
ulteriorem censuram haud promeretur, quamvis prima fronte
Sphingem præferat.

DISCURSUS III.

DE

UNIVERSALIBUS.

In significando, essendo, & causando.

SYNOPSIS.

1. Pan universale in significando. 2. Applicatur fabula natura uni-
versali. 3. Præmissis quibusdam pro statu questionis. 4. Sta-
tuitur naturam Angelicam esse speciem prædicabilem. 5. Solvun-
tur Objectiones. 6. DEUS causa universalis. 7. Similiter cæ-
lum & astra. 8. Modus influendi in hac inferiora diversus est.
9. Defertur influxus ad nos per lucem conformiter ad planetarum
naturam.

§. I.

Facies Symbolica

PAN.

Significat naturam universalem.

- I S I ulla unquam, certè Panis fabula totius universi naturam
universalem præclarè exponit. Fingit veterum sapientia
Pana Mercurii filium, vel ut alii autumant, faturam om-
nium illorum, quibus se prostituit Penelope. Res de
ortu DEI hujus planè incerta est, & perquàm obscura, certum ta-
men

men Parcas habuisse sorores. Effigiem ita depinxit antiquitas, ut hominem referat simulque caprum, additis capiti cornibus, cœlum terebrantibus, corpus totum setosum, hispidum, & villosum ad superiora hominem, pronimente barbâ, ad infra, ubi in capræ pedes definit, semi-feram referebat, veluti Homer. in Hym. decantat:

Dicite Mercurii mihi prolem, dicite Musæ

Capripedem, cantus & amicum, deinde bicornem.

Potestatis insignia gestabat in dextera fistulam septem calamarum, in sinistra interdum lituum, nonnunquam falcem, defluente per humeros Pantheræ aut Pardalis pelle. Colebatur olim Deorum agrestium Princeps, rei venatoriæ, piscatoriæ Deus, montium & silvarum Præses, Nympharum Dux, & persæpe tibicen, juxta carmen Anytæ:

Montivagum colimus, cornutum Pana, Ducemque

Nympharum:

Cujus familiaritate Nymphæ plurimum lætabantur, & choreas ducebant, ipso interim fistulam animante. Comites habuit Satyros, & his seniores Silenos. Interdum functus est Deorum legationibus, in bello timores, quos à Pana Panicos nominant, suscitabat; id, quod egregiè præstitit in bello Gigantum, Hannibalis, & Græcorum. Inter gesta hæc paucula referuntur, videlicet Echo deperiisse, hanc duxisse in uxorem, nullâ exinde suscepta prole; insuper fama est aliquando fuisse colluctatum cum Cupidine, victumque; Unde factum, ut in Nympham, Syringam nomine, postea vehementi amore exarserit.

Hæc de Pane fabula turget mysteriis, ex qua pro nostro instituto hanc teximus Mythologiam. Pan universitatem rerum significat, cujus naturam Orpheus cœlo & elementis tanquam membris constantem his versibus celebrat:

Pana voco magnum, qui totum continet orbem

Qui mare, qui cœlum, qui terras frugiferentes,

Æternumque ignem: hæc Panos sunt omnia membra.

Origo Panos incerta est ob Philosophiam Gentilium & Christianorum; nam obcæcata antiquorum ratio conditionem universi aut casui tribuit, aut cum Epicuro atomorum arbitraria combinationi, ex quorum sententia natura universalis Penelope exordia debet, quæ Procis omnibus commixta, Pana concepit, ediditque ex omnibus, quæque in tota natura existunt, constantem, atque omnia complectentem: At Christiana & verior Philosophia cum sacris litteris Mercurium (verbum divinum cum aliis intelligimus) naturæ universalis Patrem salutatur, qui Parcas, hoc est, ortus rerum, & interitus naturarum Pani genitali vinculo associavit sorores; siquidem natura hujus universi ita constituta est, ut ortum unius interitus excipiat alterius. Nec ineptè tres sorores istæ intellectui humano attribuuntur, naturam aut universalem, aut particularem elaboranti: nam Athrops dicitur secundum vim præcisivam & abstractivam naturæ à singularibus; Clotho, dum naturam abstractam cœu fufum rotat, cum aptitudine ad inferiora; Lachesis verò, quando net, seu per prædicationis actum singulare cum universali unit, quæ sorores pro diversitate status, ut Dialectici loquuntur, comitantur naturam. Cornua inferiùs ampla superiùs acuminosa significant figuram rerum in universo contentarum pyramidalem; individua quippe hic amplissima sunt, & propemodum infinita, quæ per species licet multiplices coarctantur, hæc verò in genera ita insurgunt, ut natura in supremitate quasi in unum coire, & pyramidem absolvere videatur: Unde cornua cœlum ferire dicuntur, quia à cognitione præfatæ pyramidis, quod Metaphysica præstat, datur transitus, juvante Theologia, ad supremum ens. Corpus verò naturæ acuminosè villosum & hirsutum depingitur, quo alii radios solares, præcipuè per barbam prominentem, atque corporum cœlestium influxus in hæc inferiora intelligunt, alii verò silvarum & arborum frequentiam exinde colligunt: Pardalis autem pelle natura obtegatur, ob varietatem ubivis sparsam; quippe cœlum stellis, floribus terra, maria insulis cœu maculis quibusdam distinguuntur,

tur, quæ cum in universi superficie conspiciantur, chlamydis variegatæ formam repræsentant : facies autem Pana vel ideò bifrons affingitur, quia omnis natura composita veluti ex duobus assurgit; habet enim homo commune intelligere cum Angelis, sentire cum brutis, cum plantis vegetari; habet brutum nonnihil de planta, planta nonnihil de terra aliove corpore, vitâ destituto, ut adeò verum sit, omnia biformia esse, id est, ex superiore & inferiore specie compacta. Pedes caprini naturæ operationem in subterraneis indicant, uti infra de Proserpina annotavimus, vel, ut alii malunt, vapores terrestres fursum ascendentes denotant, quia caper animal scanforium est, alta præruptaque loca petens, quæ hæc inferiora per vapores emissos mirificè præstant, uti ex meteoris & nubibus manifestum est. Insignia Panis ad naturæ potestatem & concentum harmonicum referuntur: hinc fistula septem calamis compacta concentum aut ventorum, aut rerum cum discordiâ, ex septem planeatarum motu, obortâ denotat, veluti in sublunaribus universim experimur, seu homogenea sint, seu heterogenea; per lituum verò, qui potestatis signum est, intimatur naturæ imperium in res omnes. Neque mysterio caret, Pana nonnunquam deposito baculo falcem tenere; nam sicuti non deest in necessariis, ita superflua resecat, juxta equum Ocam, DEUS & natura odere superflua. Cæterum officia Panis & naturæ communia sunt; sicuti enim scientiæ & artes & consilia opera sua studiosè venantur, ita animalia prædas & alimenta, incitante natura, deliciosè captant; nec minùs coelum & terra, quàm Pan Dei nuntius est juxta illud Regii Psaltis: *Cæli enarrant gloriam DEI, & opera manuum ejus annuntiat firmitermentum.* Psal. 18. v. 1. Montibus verò præesse, atque Nympharum Dux dicitur, tum quia ibidem natura suas operationes & innatum vigorem pandit, & contemplationi exponit, tum quia Nymphæ, puta, viventium animæ, naturam cœu Ducem sequuntur, ac motu perpetuo veluti saltant, quas juvenus & senectâ, ridicula & deformia nonnunquam opera, per Satyros & Silenos

significata perpetuò comitantur, cùmque medio in motu modum tenere nesciant, præter salutarem timorem, omnia, si introspicere liceret, panicis terroribus plena reperiuntur, duris præcipuè temporibus, ac fortunâ dubiâ. Pugna cum Cupidine ad rerum principia & universi conservationem refertur: nam apud antiquos amor & litigium rerum naturalium principia putata sunt; quippe tunc materia ad generationem excitata, superari dicitur ab opifice formam inducente, quod absque litigio & resistantia non contingit, cùmque natura in primum chaos & dissolutionem partium propendeat, opus est, ut à Cupidine vincatur, atque partes concordia & amoris vinculo stringantur, & conserventur, quo demum fit, ut Syringam, hoc est, concordem harmoniam unicè amet. Porro conjugium Pana cum Echone ad sufficientiam universæ naturæ pertinet, quæ se solâ contenta, aliis in beneficium resonat, docente uxore veram ac naturalem Philosophiam, dum absque additamento Echo naturæ voces in superficie rerum fideliter reddit; Huc similiter spectat, quòd in hoc connubio nulla proles fuerit edita; natura enim non nisi per partes generat, quo pacto igitur aliam progigneret naturam, cùm extra naturam nulla superfit natura? Sed mittamus hæc inferiora, quæ generationi æque ac corruptioni obnoxia sunt, atque videamus, num universalitati in specie Angelica locus sit?

§. II.

Facies Rationalis.

An natura Angelica sit species universalis?

- 3 **P**remittendum I. Quæstionem hîc procedere de tali specie prædicabili, cujus individua solo numero distincta præter unum absolutè implicant: v. g. an natura Michaëlis Archangeli, quæ ita una est, ut neque divinitus dari, aut creari queat alter numero Michaël, subire possit intentionem secundam speciei verè & logicè prædicabilis? ne verò in plano cœspitemus.

mus, geminæ prædicabilitatis meminisse juvabit, quarum una secundum rem & rationem, altera secundum rationem tantum dicitur. Prima est prædicatio speciei de individuis actu, aut possibiliter saltem existentibus, uti homo, sol &c. altera nec actu possibiliter plura singularia sibi vendicat, sed contenta est unico existente individuo cum aptitudine ad plura, ex parte naturæ se tenente, ex suppositione, si darentur; hoc est, ad prædicationem secundum rationem tantum sufficit, ut natura Michaëlis ita concipiatur ab intellectu, ut, si illa multa sub natura specifica Archangeli non repugnarent, ipsis re ipsa communicaretur, possetque de iis secundum rem prædicari: res in hypothesis fit clarior; supponamus Patrem trium filiorum, duo ex his fatis concedunt, in hoc exemplo relatio Paternitatis, etsi ad unicum superstitem actu solummodo terminetur, nihilominus ex se apta est, plures respicere filios, quin & illos, qui vitam functi sunt; quia tamen naturaliter impossibile est, ut mortui duo filii reviviscant, hinc relatio Paternitatis defunctos haud respicit, non quidem defectu sui, sed defectu filiorum non amplius superstitum: similiter natura Michaëlis à gradu individuali præcisa ponitur extra conceptum singularitatis, & quantum ex se est, nostroque concipiendi modo redditur communicabilis pluribus, quamvis re ipsa actu non comunicetur, neque divinitus communicari possit, qui defectus non provenit ex natura abstracta, sed ex impossibilitate plurium individuorum in eadem specie Michaëlis.

Premittendum II. Juxta S. Thomam in 1. part. quæst. 50, art. 2. ad 1. ab eadem totali forma, qualis est species Angelica, triplicem gradum desumi posse, juxta diversas habitudines & rationes formales inadæquatas, quæ in tali eminenti forma distinguuntur: & imprimis gradus genericus, in quo omnes Angeli conveniunt, est intelligere per species sibi à Deo inditas; gradus specificus est idem intelligere, sed modo perfectiori aut imperfectiori, atque ex hoc tali intelligendi modo Angeli ab invicem

cem dicuntur specie distincti ; gradus denique individualis est, quo natura Angeli, tali perfecto vel perfectiori modo intelligens, ob innatam immaterialitatem non recipiatur in materia : veluti natura humana individuatur per hoc, quòd existat in hac vel illa materia, aut saltem illuc dicat ordinem. Hinc mirum haud videatur, posse mediante intellectu unum gradum ab alio, genericum à specifico, hunc ab individuali in eadem simplici entitate objectivè præscindi, reddique naturam liberam, quantum ex se est, ab omni conditione individuali.

Pramittendum III. Inpræsentiarum non fieri mentionem de cognitione intuitiva aut clarâ, quâ beati in cœlo aut Angeli fruuntur, de hac quippe constat, quòd omnia prædicata simul intueantur ; sed de cognitione inadæquata, quæ naturæ humanæ, pro hoc statu phantasmatibus alligatæ, concessa est ; hæc enim intelligimus formas spirituales ad modum rerum corporearum per species materiales ; unde evenit, quòd, sicuti pro statu viæ naturas corporeas concipimus inadæquatè, abstrahendo conceptum specificum à materialibus conditionibus, quibuscum rei identificatur realiter ; ita pariter apprehendimus naturam Angelicam, ad modum rei corporeæ intellectam, præscindendo videlicet naturam à singularitate, sive considerando illam absque individuo secum realiter identificato. Hinc per talem cognitionem inadæquatam seu objectivè præscindentem incipit natura angelica esse negativè, ut per actum reflexum supervenientem considerari valeat ut positivè una & superior, cum aptitudine ad inferiora, si darentur. Quòd autem ejusmodi comparatio ad individua virtualiter talia ad universale secundum rationem tantum sufficiat, constat partim ab inductione Patris dicentis relationem quantum est ex se ad defunctos filios, partim in solutione objectionum clariùs patebit.

Pramittendum IV. Tria à nobis desiderari, ut natura Angelica dicatur species logicè prædicabilis : Primò ut illa aptitudo & prædicabilitas non respiciat individua ejusdem speciei ficta ; tum, quia

quia juxta D. Thomam quæst. de spirit. creat art. 8. in corp. *impossibile est etiam fingere, quod sint plures Angeli unius speciei*: tum ex ratione, quia ejusmodi aptitudo universalis debet esse univoca in multis, quo pacto autem manebit una in reali & ficto, cum enti verò & ficto nihil sit commune? accedit, quod hoc modo Deus æquali jure rationem speciei prædicabilis subire possit, cum Gentiles nescio quot Deastros, sibi fingant. Secundò requiritur, ut natura specifica Angeli ita sit præcisa, ut in hoc conceptu nec implicite singularitas representetur; hoc quippe non minùs universalitati repugnaret, quàm differentia univocationi entis. Tertiò necessum est, ut natura præcisa non petat adæquari ab una singularitate, sed quantum ex se est, maneat indifferens ad multa; hoc ipso enim, quod universale sit unum versùs multa, essentialiter postulat aliquam amplitudinem & superioritatem; ac si in conceptu objectivo adæquari amat cum una singularitate, non est unum versùs multa, nec habet amplitudinem & superioritatem, ut per se claret. His igitur præmissis, varia referuntur authorum placita circa præsentem materiam, quæ Philosophia Salisburgensis in tres sententias colligit, quarum prima naturæ Angelicæ tam negativam quàm positivam universalitatem denegat, altera saltem negativam concedit, tertia pro utraque contendit. P. Ortiz hic in utramque partem disputat, nihilominus in affirmativam ceu probabiliorem & communioem inter Thomistas descendit, quò cum aliisque.

Dicendum: Natura Angelica est species prædicabilis secundum rationem tantum, ita DD. tertiæ sententiæ cum D. Thoma de ente & essentia cap. 6. Item de spiritualibus creaturis art. 8. ad 4. ubi sic habet: *Sicut hac albedo non prohibetur habere sub se multa individua ex hoc, quod est albedo, quod pertinet ad rationem speciei, sed ex hoc, quod est in hoc, quod pertinet ad rationem individui: ita natura hujus Angeli non prohibetur esse in multis ex hoc, quod est natura in tali ordine rerum, quod pertinet ad rationem speciei, sed ex hoc, quod non est nata recipi in aliquo subjecto, quod pertinet ad rationem individui.*

Probatur ratione primò. Ad hoc, ut aliqua natura sit capax recipiendi secundam intentionem speciei prædicabilis secundum rationem tantum sufficit, ut ponatur intentionaliter separata à singularitate, & quantum est ex parte naturæ, modoque significandi non repugnent plura individua; sed hoc totum habet natura v. g. Michaëlis, pro hoc statu inadæquatè à nobis concepta: ergo potest esse species prædicabilis secundum rationem tantum. Maj. liquet ex conceptu definitivo speciei prædicabilis. Min. quoad primum membrum ostenditur, videlicet naturam Angeli posse intentionaliter à singularitate separatam poni: ab illo, quod non est de conceptu specifico & definitivo, potest natura intentionaliter seu objectivè separari; sed singularitas non est de conceptu specifico & definitivo naturæ Angelicæ: ergo natura, à nobis inadæquatè concepta, potest intentionaliter & objectivè à singularitate separari. Maj. est certa: hoc ipso enim, quod unum non ingrediatur definitionem essentialem alterius, debet objectivè esse aliud quid, quàm alterum, adeoque poterit ab altero objectivè præscindi. Min. iterum vera est; tum quia differentia individualis nunquam est de essentia naturæ specificæ; tum etiam quia integra definitio alicujus naturæ habetur per proprium genus & differentiam specificam, & nullatenus per differentiam individualement.

Confirmatur. Quando unum respicit alterum per modum alicujus advenientis de novo, sive secundum rem, seu rationem, tunc unum potest concipi absque altero sic adveniente; sed dum concipitur ab intellectu viatoris ad modum rei corporeæ naturæ Angelicæ, concipitur singularitas seu gradus individualis per modum alicujus advenientis de novo naturæ Angelicæ secundum rationem: ergo natura Angelica ad modum rei corporeæ intellecta concipi potest absque singularitate. Maj. tenet, quia tali modo unum non includitur in conceptu formali alterius, atque adeò unum sine altero concipi potest: Unde dicitur Deitatem esse intelligibilem abs Personis divinis, quia Personalitas secundum

cundum rationem per modum alicujus superadditi ad Deitatem se habet. Min. verò prob. Quando ab intellectu viatoris concipitur natura Angelica, tunc intelligitur ad instar alicujus formæ, habentis esse in quodam supposito seu Personâ; hac quippe ex ratione explicatur natura Angelica termino concreto, dicendo Angelus, sive natura Angelica ut subsistens in Angelo; atqui suppositum, videlicet Michaël Angelus, habet se saltem secundum rationem tanquam aliquod superadditum ad naturam specificam Angeli: ergo si ab intellectu viatoris concipitur natura Angelica ad instar rei corporeæ, intelligitur Persona seu suppositum ad modum alicujus supervenientis naturæ specificæ, adeoque ut unum, quod est extra conceptum naturæ essentialis, & per consequens poterit præscindi objectivè.

Neque dicas. Hoc tenere de conceptu explicito & actuali, quòd in illo non elucescat singularitas Angelica, non tamen de conceptu implicito & radicali; hoc ipso enim, quòd immaterialitas sit ratio, quæ constituit Angelum in esse individui, & aliunde natura Angelica ab hac ratione immaterialitatis præscindi nequeat, sequitur manifestè, gradum individualement naturam specificam Angeli inseparabiliter comitari. Nam

Contra est 1. Quòd hæc distinctio adversetur verbis S. Doctoris supra laudati, cujus expressa mens, ex parte speciei Angelicæ non dari repugnantiam ad plura; adeoque vult, singularitatem implicitam seu radicalem nullatenus pertinere ad conceptum naturæ specificæ. Et ratio hæc est: quòd radix individuationis præsupponat in linea definitiva naturam Angeli specificam adæquatam per genus & differentiam specificam: ergo sicut ob hanc rationem sufficienter præscindit à singularitate explicita & actuali, ita pariter præscindit ab implicita & radicali. Cæterum immaterialitas determinata constituit quidem individuum Angelicum, & se habet essentialiter, si adæquatè sumatur, secus verò, si inadæquatè, prout à nobis concipitur.

Contra est II. Quòd immaterialitas non fit ratio constitutiva indi-

individuum Angelicum, ad modum rei corporeæ intellectum, quod sic ostenditur: licet immaterialitas ingrediatur conceptum genericum naturæ Angelicæ (per immaterialitatem quippe conveniunt omnes Angeli) tamen hæc non impedit communicabilitatem in gradu generico: ergo etiam, quamvis immaterialitas sit de conceptu specifico naturæ Angeli, non tamen impedit communicabilitatem specificam, & consequenter sicut ratio immaterialitatis non officit naturæ genericæ, ita nec officit specificæ.

Dices. Factam instantiam nullatenus stringere: cum enim omnes Angeli conveniant in gradu generico, benè stat, hunc posse præscindi à specifico & numerico: hinc, cum in gradu specifico reperiaturn omnimoda disparitas, tenendum est, hunc nullatenus præscindi posse ab individuali.

Contra hoc est. Quòd ratio adæquata distinguendi gradum genericum à specifico, & individualement ab hoc non desumatur à convenientia aut disconvenientia quomodocunque, sed ex hoc, quod talis gradus aut potentia uni conveniat per se, & non alteri, adeoque perfectitati conveniendi aut disconveniendi adscribitur; sic potentia sensitivæ per se primò conveniunt animali & non homini, admirativa verò & risiva homini per se primò & non animali: atque ex hac perfectitate conveniendi aut non conveniendi rectè colligitur distinctio graduum; atqui Angelo ad modum rei corporeæ concepto per se convenit aliquid secundum gradum specificum, quod non convenit secundum individualement, & vice versa: ergò non tantum natura generica, sed & specifica potest præscindi à gradu individuali. Min. prob. existentia & alia accidentia conveniunt per se Angelo secundum gradum individualement, quia sunt actus suppositi, & non conveniunt per se naturæ specificæ, sicut proprietates naturæ Angelicæ conveniunt per se secundum gradum specificum, & non secundum individualement: ergo Angelo in adæquatè concepto convenit per se aliquid secundum gradum specificum, quod non convenit secundum individualement, & consequenter propter perfectitatem conveniendi non
minùs

minùs gradus specificus naturæ Angelicæ præscindi potest ab individuali, quàm genericus ejusdem naturæ à specifico.

Probaturssecundò. Quòd ponitur in prædicamento substantiæ & non ponitur immediatè sub genere, illud ponitur immediatè sub specie; sed individuum Angeli v. g. Michaelis ponitur in prædicamento substantiæ, & non ponitur immediatè sub genere: ergo immediatè ponitur sub specie; subsum: sed natura Michaelis prædicatur de hoc individuo ut superior & tota essentia: ergo ad illud comparatur comparatione simplici ut species prædicabilis, adeoque potest esse species prædicabilis secundùm rationem. Subsumptum prob. Natura abstracta à singulari quantum est ex se potest pluribus individuis competere, eò quòd individuum unicum sit terminus inadæquatus & inferior relatè ad naturam specificam, & juxta nostrum concipiendi modum æquivalenter multiplex; adeoque potest terminare habitudinem naturæ eo ferè modo, quo terminarent plura individua, si essent: ergo natura Michaelis abstracta prædicatur de singulari ut superior & tota essentia.

Confirm. Natura specificá Angeli ex suo conceptu intelligitur actus & forma subsistens: ergo sub hac consideratione non petit determinari, & adæquari ab unico individuo, adeoque ut præcisa à singularitate dicit amplitudinem & superioritatem, conseq. tenet, quia determinatio ad singulare non pertinet ad rationem actûs naturæ specificæ, sed ad rationem individui: sicut enim effectus formalis naturæ universalis est amplitudo & indifferentia ad plura, ita effectus formalis singularitatis est limitatio & determinatio ad unum; alius quippe effectus formalis individui assignari nequit: ergo cùm facta præcisione natura specifica constituitur à singularitate libera, nullatenus concipitur ut determinata, & adæquata ab uno, eò, quòd absit forma determinationis & adæquationis; quemadmodum igitur sine forma non habetur effectus formalis: ita sine individuo (hoc quippe præcisum est) non remanet singularitas in natura specifica Angeli, conseq. pri-

ma prob. juxta D. Thom. in 1. dist. 4. quæst. 1. quilibet actus est communicativus, cùm hoc pertineat ad perfectionem & nobilitatem actus ; sed unumquodque, in quantum est bonum & perfectum, est communicativum sui, ut docet Areopag. cap. 3. de divinis Nominibus: ergo sicut natura specifica à nobis concipitur ut actus absque singularitate, ita remanet communicabilis pluribus.

Respondes. Formam specificam Angeli esse quidem actum, sed talem, qui est irreceptibilis in materia: unde cùm substantia completè spiritualis non solum excludat materiam, sed omnem prorsus ordinem ad illam, & aliundè ex immaterialitate probetur immultiplicitas, deducitur clarè determinatio & adæquatio ejusmodi actus.

Contra hoc est. Licet natura generica Angeli sit irreceptibilis in materia, & completè spiritualis, manet nihilominus communicabilis pluribus: ergo etiam, licet natura specifica talis sit, poterit nihilominus communicari pluribus. Conseq. prob. ideò ant. Verum est, quia natura generica non intelligitur irreceptibilis irreceptibilitate concreta, pertinente ad lineam specificam aut individualem, sed abstractà, & ad lineam generis spectante: ergo quia natura specifica non intelligitur irreceptibilis irreceptibilitate individuali seu concreta, sed irreceptibilis irreceptibilitate pertinente ad naturam specificam, intelligi potest communicabilis pluribus; & ratio hæc est, quòd individuum Angelicum in prædicamento substantiæ spiritualis subjiciatur suæ speciei, sitque fundamentum aliorum prædicatorum, haud aliter, quàm alia individua materialia: cùm ergo ab intellectu viatoris natura Angeli ad modum rei corporeæ apprehensa individuum immediatè subiectum habeat, correspondet huic subjicibilitati respectus ex parte naturæ specificæ, qui formaliter est relatio rationis, constituens naturam specificam de pluribus æquivalenter prædicabilem secundum rationem tantum.

Probaturs tertio. Illa natura quantum est de se, & penès nostrum

strum concipiendi modum, est communicabilis pluribus, si essent, de qua rationabiliter dubitatur, num actu habeat sub se plura individua; atqui de natura Angelica v.g. Michaëlis rationabiliter dubitatur, an habeat plura individua: ergo quantum est de se, & penes nostrum intelligendi modum, concipitur ut communicabilis pluribus. Maj. videtur subsistere: nam si naturæ Angelicæ quantum de se est, & ex nostro cognoscendi modo repugnaret, habere plura individua, absurdum foret dubitare, an plura actu habeat individua. Min. constat ex Theologia, ubi quaeritur, an natura v.g. Michaëlis actu habeat, aut saltem habere possit individua plura solo numero distincta? Imò docetur affirmativa à præstantissimis Doctoribus extra scholam D. Thomæ: ergo natura specifica Angeli potest à nobis concipi ut communicabilis pluribus saltem per rationem. Hanc rationem Anonymus magni facit in M. SS. præcipuè cum supponat vigorem illius censuræ à Parisiensibus latæ adversus sententiam negantem Angelorum multipliciter numericam, unde prudens dubium in scholam Thomisticam inducere conatur: at perperam, quia prædicta censura à Stephano Episcopo Parisiensi, capite illius Universitatis, Anno 1635. revocata est, & Catalogo librorum prohibitorum inserta, ut refert P. Gonet de Angelis disp. 2. art. 3. §. 4 ad 2. nihilominus placuit hanc rationem apponere, tum, ut retractata censura innotescat, & dubitandi ratio è medio tollatur; tum etiam, ut suppositum nostrum in *Premitt. II.* magis stabiliatur. Unde nostro videri melius

Probatur quartò. Quando natura Angeli habet fundamentum universalitatis Logicæ, tunc potest fieri universalis Logicè secundum rationem tantum; sed natura Angeli habent tale fundamentum: ergo. Min. prob. licet illa præcisio, quæ natura specifica ponitur extra singularitatem, non habeat fundamentum in natura Angeli secundum se & adæquatè sumpti, habet tamen fundamentum in illa natura, ut objecta nostro intellectui; sed hoc sufficit ad universalitatem secundum rationem tantum: ergo natura

natura sic præcisa potest fieri universalis Logicè. Min. patet; fundamentum enim proximum universalitatis est ipsamet natura specifica abstracta & cognita, quantum est de se, ut indifferens ad multa. Maj. prob. Licet enim natura Angeli in re nequeat reperiri in multis, quia tamen pro hoc statu substantias spirituales ad modum rerum sensibilibus intelligimus, videlicet abstrahendo naturam à supposito, fit, ut natura sic abstracta consequatur capacitatem & fundamentum relationis ad plura supposita ejusdem naturæ, si essent.

Confirmatur. Distinctio rationis inter attributa divina dicitur verè distinctio cum fundamento in re, quamvis non fundetur in natura divina, prout in se est, consideratâ, sed prout fundatur in illa natura nostro intellectui objecta: ergo etiam præcisio Angelici individui ab ejusdem natura specifica est præcisio cum fundamento in re, id est, fundat universalitatem, quamvis non fundetur in naturâ specifica in se consideratâ, sed tantum prout est intellectui nostro objecta.

Diluuntur Argumenta AA.

5 *Obje. I.* Natura v.g. Michaëlis nequit præscindi à singularitate: ergo nequit fieri universalis. Antec. prob. Natura Michaëlis nequit præscindi à suis prædicatis essentialibus; sed singularitas est prædicatum essentialiale Michaëlis: ergo nequit præscindi à singularitate. Maj. est certa aliàs præcisa rationalitate adhuc intelligeretur homo. Min. prob. irreceptibilitas in materia est de essentia Michaëlis; sed hæc est ipsius singularitas: ergo.

Confirmatur. Quod est oppositum proprio Angelico, non potest eidem attribui; sed universalitas est opposita proprio Angelico: ergo non potest eidem attribui. Min. supponitur. Maj. prob. ex eo, quod possit rationale concipi sine risibilitate, & Deus sine justitia &c. non infertur, quod concipi valeat cum injustitia, vel rationalitas cum hinnibilitate: ergo datò non concessò, quod natura Michaëlis concipiatur absque singularitate, non tamen sequi-

sequitur, eam intelligi ut universalem, cum hoc sit prædicatum oppositum naturæ Angelicæ.

Resp. ad object. neg. ant. ad prob. dist. maj. Natura Michaëlis non potest præscindi à prædicatis essentialibus adæquatè sumptis, conc. maj. inadæquatè, & juxta nostrum intelligendi modum sumptis, neg. maj. sed singularitas est prædicatum essentialiale, si natura Angeli adæquatè sumatur, conc. min. si inadæquatè, & juxta nostrum intelligendi modum, neg. min. & conseq. explicatio habetur in *Premitt.* 3. Ad probat. min. dist. irreceptibilitas ultimò determinata & contracta, cui debetur existentia, & reliqua de linea individuali, est de essentia Michaëlis, adæquatè spectati, conc. maj. inadæquatè sumpti, neg. maj.; sed irreceptibilitas &c. est ipsamet singularitas Michaëlis adæquatè, & ut in se est, sumpti, conc. min. sumpti Metaphysicè & secundum nostrum intelligendi modum, neg. min. & conseq. Duplex distinguere debet immaterialitas conformiter ab opposito ad receptionem formæ physicæ in materia: una est in ordine ad ea, quæ spectant ad gradum genericum & specificum, altera ad singularia, si darentur; unde sicuti materia prima ut signata quantitate, quo modo est radix individuationis, non pertinet ad gradum specificum, sed ad individualement, quem constituit: ita similiter immaterialitas, quæ constituit naturam specificam ultimò in materia irreceptibilem, non ad gradum specificum, sed ad individualement pertinet. Et ratio est à pari: licet enim materia prima sit suo modo causa individuationis in rebus corporeis, non tamen necessum est, ut, cum rem materiale intelligimus, etiam ut individuatam concipiamus; quia materia non solum individuat, sed etiam ad naturam specificam pertinet, sub qua consideratione abstrahit à gradu individuali: ita etiam, quamvis concipiamus naturam Angeli irreceptibilem in materia, non est necessè, ut ocyus concipiatur singularis, quia immaterialitas non solum ad modum individuationis, sed insuper spectat ad constitutionem specificam ejusdem naturæ, ut patet ab inductione: quia non minus natura in

linea subsistendi determinatur per propriam subsistentiam ad unum suppositum, quàm in linea numerica per propriam differentiam numericam ad unum individuum; sed ablata subsistentiâ propria remanet ejusmodi natura communicabilis pluribus suppositis, ut docet D. Thom. in 3. part. ergo similiter ablata immaterialitate individuali, natura specifica constituitur communicabilis pluribus.

Ad Confirm. dist. maj. quod est oppositum &c. tam secundum rem, quàm rationem, non potest naturæ attribui, conced. maj. quòd tantum est oppositum secundum rem, non item secundum rationem, neg. maj.; sed universalitas est opposita secundum rem proprio Angelico, conc. min. universalitas secundum rationem, neg. min. & conseq. Proprietas enim naturæ Angelicæ est, ut sit singularis secundum rem, cui proin solum opponitur universalitas secundum rem; hoc est, repugnat naturæ Angelicæ, ut actu insit multis, quandoquidem secundum rem non dentur multa, hæc tamen repugnantia non impedit, quin secundum rationem possit esse universalis: sicut in simili simplicitas, tanquam proprietas DEI secundum rem, sustinet distinctionem rationis in DEO; ita in Angelo singularitas secundum rem compatitur universalitatem secundum rationem tantum: licet interim tam distinctio, quàm universalitas secundum rem simplicitati divinæ & singularitati Angelicæ repugnarent. Ad prob. conc. ant. neg. conseq. disparitas est, quòd hinnibilitas sit prædicatum repugnans rationalitati, & injustitia DEO, tam secundum rem, quàm rationem, eò, quòd prædicata opposita his pertineant ad naturam specificam ratione sui: universalitas verò naturæ specificæ non repugnat, sed est accidens rationis, ut probatum est in corpore, & expressè tenet S. D. supra laudatus: *Natura hujus Angeli non prohibetur esse in multis &c.*

Obje. II. Universale Logicum, quòd vocatur species, & prout distinguitur à Chimærico, debet cum fundamento esse natura apta per identitatem inessendi pluribus solo numero distinctis; sed
natu-

natura, cujus plura individua repugnant, non potest esse natura apta per identitatem inessendi pluribus: ergo natura, cujus plura individua repugnant, non potest esse species universalis. Min. prob. Nullum ens reale potest concipi cum fundamento habere posse identitatem cum ente prorsus impossibili & repugnante; sed natura Angelica, cujus plura individua repugnant, est ens reale: ergo cum fundamento concipi non potest habere identitatem: subsum. sed plura individua ejusdem naturæ specificæ immaterialis sunt impossibilia & repugnantia: ergo talis natura non potest concipi cum fundamento ad essendum per identitatem in inferioribus. Subsumpt. prob. ex D. Th. quæst. de Spirit, creat. art. 8. in corp. *Impossibile est etiam fingere, quòd sint plures Angeli unius speciei*: ergo si natura Angelica prædicatur de pluribus solo numero differentibus, inest per identitatem impossibilibus & Chimæricis.

Confirm. I. Species infima nequit cum fundamento in re intelligi ut prædicabilis de pluribus specie differentibus: ergo etiam natura numericè immultiplicabilis nequit cum fundamento concipi ut prædicabilis de pluribus numero differentibus. Conseq. prob. Ideò primum non conceditur, quia natura generica non intelligitur, nisi in natura verè participabili à pluribus specie differentibus: ergo neque posterius dicendum est, quia desunt plura numero differentia, à quibus natura specifica participaretur.

Confirm. II. Non potest cum fundamento intelligi relatio Paternitatis ad filium, qui nec existit, nec potens est existere: ergo neque relatio universalitatis naturæ specificæ ad plura singularia nec existentia, nec possibilia. Conseq. prob. Quia non minus esse relationis in Patre est ad filium, quàm esse universalitatis specificæ ad plura numero: ergo si primum non potest cum fundamento intelligi, nec poterit alterum.

Respond. ad object. conc. maj. neg. min. ad probat. dist. maj. Nullum ens reale potest concipi habere identitatem cum ente re-

pugnante & impossibili, tam secundum rem quam rationem repugnante, conc. maj. solum repugnante secundum rem, non vero rationem, neg. maj. & conc. min. dist. conseq. ergo non potest concipi habere identitatem secundum rem. Conc. conseq. secundum rationem, neg. conseq. Hoc ipso enim, quod plura individua ejusdem naturae specificae à parte rei impossibilia sint, nequit fieri identitas cum illis à parte rei; cum autem id, quantum est ex parte naturae abstractae, non repugnet, potest natura comparari ad plura sub conditione, si essent, quod sufficit ad universale secundum rationem tantum: sic in exemplo: natura humana ex vi abstractionis habet, quod modo comparetur ad singula individua humana, ita, ut ad infinita actu comparari possit, si essent, quamvis tale infinitum passim censeatur impossibile: ita pariter natura Angelica ab unico individuo, quo intra propriam speciem gaudet, abstracta, vi talis praecisionis habet, quod per praedicationem ad illud comparari possit, ita, ut apta sit alia quoque respicere, si darentur. Autoritas D. Thomae solummodo negat, posse etiam fingi plura individua, si intuitivè & adaequatè cognoscatur Angelus, non verò loquitur de modo, quo in hac via solemus intelligere substantias completas & spirituales, videlicet ad modum rerum sensibilium.

Dices: Talia individua conditionata sunt mera entia rationis; atqui juxta allegatum S. D. textum neque fingi possunt plura: ergo. maj. prob. illa individua non sunt entia realia actu, ut constat, nec possibilia, aut futura, ut hic supponitur: ergo sunt mera entia rationis.

Respond. neg. maj. quia de ente rationis non tantum dicitur si esset, sed insuper de quo vis verificatur, quod sit actu in intellectu tantum. Item haberent realia praedicata, quod elicerent actus vitales, illuminarent inferiores Angelos &c. quae praedicata enti rationis adversantur.

Ad Confirm. 1. Conc. ant. neg. conseq. & paritatem, quia species praedicabilis primo statim conceptu dicit quid completum & con-

& contractum per differentiam infimam, quæ semper significat plura sub se solo numero distincta: natura verò Angelica in conceptu specifico non exprimit differentiam individualement, sed potius naturam ad modum rei corporeæ intellectam, adeoque superioritatem dicit versus inferiora; aliud foret, si exprimeretur aliquo signo determinante conceptum naturæ ad individuum, v.g. hic Angelus, ubi procul dubio pessumiret universalitas naturæ specificæ.

Ad Confirm. 11. Dico totum nostræ intentioni deservire, ut colligitur ex *Premitt. 1.* Deinde sufficit ad universale secundum rationem tantum habere unicum individuum positivum, & plura ex conceptu naturæ non repugnantia, quamvis physicè & absolute sint impossibilia; adeoque relatio hujus universalis habet pro suo termino unum positivum, & multa non repugnantia, ut dictum est: licet ad habendam universalitatem secundum rem, & rationem simul requiratur non repugnantia tam ex parte naturæ, quam individuorum; sicut in simili ad hoc ut partes substantiæ dicantur distinctæ, distinctione opposita identitati, sufficit respectus ad quantitatem extrinsecus, quamvis ad hoc, ut partes sint distinctæ, distinctione opposita confusione ulterius requiratur, ut adsit actu quantitas per modum formæ: ita pariter dicimus de universali secundum rem, & rationem simul, & secundum rationem tantum.

Urgebis. Est impossibile, ut substantia completè spiritualis intelligatur cum non repugnantia ad plura: ergo nondum assignatur sufficiens terminus naturæ specificæ. ant. prob. ubi nequit intelligi principium multiplicationis numericæ, ibi in natura specifica nullo modo intelligitur non repugnantia ad plura; sed in substantia completè spirituali nequit intelligi principium multiplicationis numericæ, hoc ipso, quòd intelligatur sine materia ceu principio adæquato individuationis: ergo. Deinde talis potentia seu non repugnantia debet esse ad terminum possibilem, cum omnis potentia detur in ordine ad terminum: ergo cum plura

individua repugnent, non datur talis potentia non repugnantia. Item hæc potentia, seu non repugnantia ad plura non est absoluta, sed conditionata duntaxat, videlicet ex suppositione, si essent plura individua, naturæ non repugnaret, prædicari de illis; sed potentia ad terminum impossibilem sub conditione non repugnantia seu possibilitatis, est impossibilis & ficta sine fundamento: ergo non datur ex parte naturæ non repugnantia ad plura.

Respond. neg. ant. ad prob. conc. maj. dist. min. materia &c. est principium multipliciter numericæ entis materialis, conc. entis spiritualis, neg. min. non enim dicimus, dari in natura specificam non repugnantiam ad plura individua materialia, quod utique repugnat, sed ad plura spiritualia; quæ licet sint impossibilia ex parte sui, non tamen repugnant ex conceptu naturæ specificæ, sed ex individuationis modo: hinc ista non repugnantia non est adæquata, sed inadæquata solum, hoc est, ex parte unius, & non utriusque extremi simul. Ad alterum dist. non repugnantia sive potentia physica & positiva debet esse ad terminum possibilem, conc. potentia negativa seu logica tantum, neg. hoc ipso enim, quod potentia ejusmodi sit logica seu non repugnantia negativa inadæquata, videlicet ex parte naturæ specificæ tantum, non exigit possibilitatem alterius extremi, scilicet individuorum. Ad ultimum dico talem potentiam, repugnante conditione, esse similiter impossibilem, si sit physica v. g. oculus corporeus posset videre DEUM, si esset visibilis &c. non verò potentiam negativam seu logicam, quæ naturæ Angelicæ attribuitur; ad hanc quippe plus haud requiritur, quam ut ex conceptu naturæ plura individua non repugnent, illisque communicari & in esse possit per rationem.

Obje. III. De ratione universalis est, ut abstrahatur à multis secundum rationem convenientiæ & uniformitatis; sed hoc nequit fieri in natura specifica Angeli: ergo. min. prob. quia cum non sint plura individua, non potest ratio conveniendi abstrahi, aliàs fieret abstractio de subiecto non supponente, *Re-*

Respond. dist. maj. de ratione universalis secundum rem est, ut natura abstrahatur à multis, con. maj. de ratione universalis secundum rationem tantum, neg. maj. & sic dist. min. neg. conseq. universale quippe secundum rationem tantum, quod naturæ Angelicæ damus, solummodò petit fundari in natura, intellectui absque singularitate objecta, adeoque sine determinatione ad multa.

Dices. Universale per rationem tantum sit per actum essentialiter plura respicientem; sed &c. ergo.

Respond. dist. maj. universale per rationem tantum sit per comparisonem ad multa in re possibilia vel actu existentia, neg. maj. ad unum actu, & ad multa conditionatè seu æquivalenter existentia, conc. maj. sed natura Angelica nequit comparari ad multa in re, & actu existentia, conc. min. ad multa, quorum unum in re, alia verò conditionatè seu æquivalenter existunt, neg. min. & conseq.

Urgebis. Ponere multa individua conditionatè vel æquivalenter, est ponere quid fictum sine fundamento; sed hoc non sufficit ad universale secundum solam rationem: ergo comparatio naturæ specificæ Angeli non est sufficiens pro specie prædicali secundum rationem tantum. maj. patet ex eo, quòd ejusmodi fundamentum non possit assignari; & probatur à pari: licet DEUM ad modum rei corporeæ intelligamus, ponendo tamen plures DEOS conditionatè foret chimæram absque omni fundamento ponere; neque hac ex ratione DEUS comparari posset ad similia individua conditionata: ergo.

Respond. neg. maj. duplex enim datur fundamentum ponendi individua conditionata, unum ex parte intellectus, alterum ex parte naturæ Angelicæ: ex parte hujus est immaterialitas, & simul compositio ex genere & differentia, quæ immaterialitas, cum pro hoc statu ad modum rei sensibilis cognoscatur, fit, ut intellectus in tali natura prius gradum specificum, quàm numericum apprehendat; cum igitur natura hoc modo sit indifferens, habeat-

habeatque quamdam latitudinem & superioritatem, intellectus format hunc conceptum: etsi unicum adsit in specie Angelica individuum, nihilominus hæc natura tali gaudet superioritate, ut, quantum de se est, possit prædicari de multis, modo essent multa: in DEO autem, quamvis à nobis ad modum entis corporei intelligatur, non habet locum hæc comparatio naturæ divinæ ad plura individua conditionata, quia non constat ulla compositione ex genere & differentia, substantia & accidente &c. ut suppono ex D. Thom. 1. part. quæst. 3. art. 5. consequenter non datur compositio speciei; quamvis non desint multi, qui cum Lerma & Cajetano DEO quamdam universalitatem, ut hic P. Alexander Piny refert, ultrò concedant, maxime ob authoritatem D. Thomæ 1. part. quæst. 13. art. 9. qui tamen locus de communitate dialectica, & non logica intelligitur, hoc est, DEUS & Michaël ex modo significandi sunt termini communes.

Obje. IV. Si potentia prædicandi naturam Angelicam de pluribus individuis est Chimærica, totum universale Angelicum est Chimæra; sed hæc potentia est chimærica: ergo, min. prob. actus prædicandi, quo dico, hic est Angelus Michaël, & hic est Angelus Michaël, est Chimæricus: ergo etiam hæc potentia & aptitudo prædicandi est Chimærica, quia juxta axioma talis est actus, qualis potentia.

Respond. conc. maj. neg. min. ad prob. neg. suppositum, esse de ratione universalis actu prædicari, ut vult argumentum; sufficit enim aptitudo, ut propterea benè stet naturam, quantum de se est, esse logicè universalem, licet illa plura actu non sint: veluti in simili natura solis manet universalis secundum rem & rationem simul, quamvis dici non possit, hic & hic Sol, quia non est nisi unus Sol: ita pariter natura v. g. Michaëlis est universalis secundum rationem tantum, etsi non dicatur hic & hic Michaël. Ad alterum quod de potentia additur, quæ talis est, qualis est actus, respondeo hoc verum esse, si fiat juxta exigentiam naturæ; exigentia verò naturæ specificæ Angeli est, ut de uno actu præ-

prædicetur, de reliquis autem, quantum conceptus naturæ dicit, ut prædicari possit, si darentur, ut in decursu quæstionis explicatum est.

§. III.

Facies Naturalis.

Exhibet universale in causando.

Certum omninò & indubitatum esse veritatem, à DEO omnia entia fuisse liberè producta, ab eo universum prudentissimè gubernari, atque jugiter conservari: quæ tria homini Christiano divinum lumen sacris è codicibus, velut è silice profiliens, Ethnico autem signatum supra naturæ frontem, asserit. Quid enim Catholicus profiteatur, dum factorem cœli & terræ credit, nisi causam universalem *in principio creantem cælum & terram. Genes. 1. ? nisi viventem ab aeterno, & creantem omnia simul. Eccles. 18. ? nisi DEUM esse, qui omnia creavit. Hebr. 3. ?* Atque hæc universalis causa, ut advertit Albertus M. *Tom. 2. lib. 2. phys. tract. 1. cap. 5.* plus quodammodò influere videtur in effectus, quàm causa inferior ac particularis: hæc quippe vigore primum communicato, datoque desuper impulsu seu comite, seu duce, prolem suam edit in lucem; illa verò modo quodam excellentissimo, remotâ quavis vi impellente, propriâque bonitate contenta, movetur ad se se communicandam creaturis. Quemadmodum enim lumen non aliundè, sed ex copia ac plenitudine sui ipsius habet, quòd se effundat ad omnia, atque tunc primum ad se resilit, dum offendit objectum sui incapax; ita DEUS se se in omnia copiosissimè diffusus, tunc in se reflectitur bonitas divina, cum vel in gubernando, & conservando, vel in causando uberiores illius participationem angustia creaturæ non patitur. Quapropter sicut creaturæ uno quasi ore cum Davide loquuntur, *ipse fecit nos, & non ipsi nos*; ita quæcunque facta sunt, DEUM universale in causando profitentur.

7 Quamvis igitur causa universalissima ubivis diffundatur, non tamen cœlum; solem, cæterosque planetas & astra à generali causandi modo impedit; hinc iterum certum est cœlum & astra influere in hæc inferiora, prout consentiunt Philosophi, Medici, & Astrologi; immò Aristoteli lib. 1. Meteor. placuit, mundum hunc inferiorem supernis lationibus factum contiguum, ut universa illius virtus inde gubernetur; videmus enim aquam soli expositam calefieri, fieri generationes plantarum &c. immò hominem à sole simul & homine generari testatur Philosophus, qui singulariter 2. de cœlo cum D. Thom. lect. 10. cœlorum influxum in hæc inferiora agnoscit. Causam verò hujus actionis S. D. 3. contra Gent. cap. 82. ex hujus universi ordine desumit, cujus isthæc exigentia, ut per media regantur inferiora, & corporea subdantur substantiis intellectualibus; veluti naturæ Author præfecit ab initio hominem, ut dominetur piscibus maris & bestiis terræ; quin id ipsum observamus in mundo intellectuali, ubi intelligentiæ supremæ per medias illuminant, purgant, atque perficiunt; & quidem meritò, quia sicuti primum absolutè est omnium causa, ita similiter, servatâ proportionem, unumquodque accedit ad istud primum, videtur esse debere causa posteriorum, unde axioma fluxit: *primum in quolibet genere est causa cæterorum*. Quem verò latet, cœlum & cœlestia corpora esse priora, superiora, magis simplicia, quam sublunaria, ac per consequens summoperè activa? quæ in suo ambitu reliqua continent, & situ superant. Æquum proinde est, ut reliqua per cœlum regantur, ac universalem erga isthæc causalitatem exerçant, quod idem scripsisse videtur Manilius Astronom. 4.

*Fata regunt orbem, certa stant omnia lege,
Longæque per certos signantur tempora cursus:
Nascentes morimur, finisque ab origine distat.*

8 Qua ratione verò hic influxus contingat, non ita apud omnes definitum est. Sunt, qui totum influxum magnetismo, sublunaribus indito, cum certo respectu ad planetarum situm adscribunt,

bunt, veluti experimur, plantas sterilefcere, aut arefieri mutato planetarum fitu; at hæc opinio, licet speciem veritatis habeat, insufficiens nihilominus videtur, cum & animalia, quibus juxta fententiæ hujus Patronos magnetismus inest, feu ortum intueantur, feu occasum planetarum, non tamen ita mutantur, aut pejus habent. Dominus Marci à Kronland in *Philos. vet. rest. Part. 2. pag. 97.* influxum Stellarum ideis attribuit, videlicet in quantum ideæ, in planetis latentes, per varium luminis illapsum excitantur. Nam cum apud Philosophos saltem melioris notæ hæc inferiora non solum gubernantur, reguntur, & conservantur à superioribus, sed in iisdem continentur, necessum est, confugere ad ideas, quia alius continendi modus difficulter assignari potest. Verum quia hæc fententia cum ideis Platoniciis, à Philosopho explicatis, affinitatem habet, placere non potest. Hæ quippe ideæ ad mutationes, in sublunaribus causandas, insufficientes sunt; nam omnes motus, qui contingunt in natura ad locales, alterativos, augmentativos, & substantiales revocantur: primi obtinentur per attractionem & vim motivam; secundi per coloris productionem & lucis; Augmentativi per humidi generationem, qua partes primò conglutinamentum fluidum sortiuntur, & ab opposito per siccitatem, qua partes firmiter adhærent; motus verò substantialis aliundè habetur per præsentiam materiæ & formæ, quam benignæ affusiones qualitaturn, mox dicendarum, adivant. Igitur ideæ ad hos motus parum aut penitus nihil conferunt. Accedit, quòd Kronlandii placitum nullum vel in experientia, vel in ratione fundamentum jecerit; occultæ enim sunt ideæ, & intra planetarum concavum, quod nemo hucusque inspexit, latentes, & per consequens non experimento constantes, minùs verò ratione, veluti ex dictis patet.

Nostra igitur opinio hæc est, causas universales, de quibus in præfenti agimus, influxus conformiter ad propriam naturam habere, eosque mediante luce, ceu vehiculo, ad nos deportare. Adstipulatur experientia, videmus enim astra tunc pollere ma-

jori virtute influendi, cùm habent majorem lucem: nam Luna, dum plena apparet, magis alterat, dilatátque humores; Venus, cùm magis lucida est, eò vivaciores suos effectus vibrat &c. influxus quippe coelestes, prout in causis delitescent, accedunt propemodùm ad naturam colorum, qui continuò laterent, nisi adveniat lux, attrahens eos ad oculos; ita dici potest de syderibus, quorum influxus, nisi deferatur à luce, nihil agent in rerum natura. Diximus supra, astra influxus conformiter ad propriam naturam habere; sicuti enim juxta Poëtam, non omnis fert omnia tellus, ita non omne sydus præstat æquales influxus. Unde quia Saturnus est naturæ frigida & sicca, solùm has qualitates influit, nocet, & prodest, juxta inferiorum capacitatem: favet serpentibus, Scorpionibus aliisque animalibus, ubi frigus prædominatur, nocet verò homini, qualitatibus contrariis, cujus complexio humiditatem & calorem postulat: sicuti ex adverso Jupiter homini propitius existit, ob naturam temperatè calidam & humidam. Mars, quia naturâ, calidâ ad extremum & siccâ positur, dominatur calidis & siccis; hinc Cholerici sub hoc Duce plerùmque stipendia merentur, amantes mores incompósitos, insolentes, & rixosos &c. Sol quia est calidus extremè, & formaliter siccus concurrit ad omnia mixta, ubi dominatur calor, item ad omnia animantia, quacunque animâ informantur, tanquam causa efficiens universalis. Ratio ex calore desumitur, quo singula animantia immo & plantæ prædita sunt. Patet insuper ex hystoriis, quando Sol tempore Augusti Imperatoris, & ex Petro Messiâ Justiniani Cæsaris radios suos retraxit, atque per totum annum aqueam lucem expandit, non maturuere fructus. Quod etiam continuo experimento constat in æstatibus nubilis, & locis aquosis. Mercurius naturæ moderatè exsiccantis est, unde influit in ea, quæ moderatè calida & sicca sunt, puta, in memoriam, olfactum, nervos, & vasa sanguinis, ex quo influxu oritur inclinatio ad mores compósitos, sed tenaces, quia siccitas est maximè tenax, & quæ magis sunt sicca, magis tenent impressionem,

sionem, ratio verò primi desumitur ex moderata Mercurii natura, quæ non nisi bonam complexionem efficit. Venus ex sua natura calorem, & moderatam humiditatem inferioribus communicat, similibusque partibus prædominatur, inclinando ad incontinentiam ob excessum humidi & calidi. Luna econtra frigida est & humida, dominatur aquæ, illam attrahendo, & humoribus, eos dilatando, ut fert communis opinio. Porro natura horum planetarum maximè ex colore, influxus verò ex sympathica inferiorum complexione desumitur. Non enim Astrologi frigiditatem Saturni aliundè probant, nisi ex pallore coloris, exinde deducunt motum lentum, frigidis & Lentulis communem. Jovis temperatum calorem desumunt ex moderata luce; neque enim adeò lucem coruscant, ut Mars, evibrat, neque adeò pallidam, ut Saturnus: hinc temperatam Jovis naturam ex attrita & moderata luce deducunt. Martis naturam adeò calidam unde venamur? ex igne rubescente, quod signum excessivi caloris est; veluti experimur, dum Mars ad partes nostras accedit, siccitatem generare solet. Mercurii siccitatem, quæ soli etiam accidit, Veneris moderatam humiditatem, Lunæ frigus & humidum ex fonte coloris haurimus à priori, & ex effectibus, breviter allatis, colligimus à posteriori. Quid verò ad causarum universalium influxum præstet dispositio sympathica inferiorum nemo nescit? omnis quippe artifex præconceptam ideam in materiam usualement, & non extremè refractariam introducere conatur. Unde magnum Pana, id est naturam universalem in significando, prædicando, & causando facile deprehendimus, atque cornutum in subliminibus, barbatum in inferioribus, lituum & fistulam septem calamis compactam, hoc est, dominium & planetarum concordiam jugiter tenentem, vel oculis spectamus, vel contrectamus manibus, vel denique nolentes universalem naturam profiteri cogimur.

DISCURSUS IV.

^{DE} VIRTUTE.

Intellectus & imaginationis.

SYNOPSIS.

1. Narratur Protei fabula. 2. Mythologia Orphei & Baconi. 3. Applicatur intellectui præscindenti. 4. Quibusdam prænotatis. 5. Statuitur, dari præcisiones objectivas. 6. AA. argumenta solvuntur. 7. Firma specierum retentio phantasiam corrumpit ac stultos efficit. 8. Matrum imaginatio fatui interdum imprimi-
tur, & quomodo. 9. Ecstasis quomodo fiat?

§. I.

Facies Symbolica

PROTEUS.

Significat intelligendi & imaginandi vim.

Memorant Poëtæ, Proteum Oceani & Tethyos filium, Neptuno pastorem fuisse, annis grandævum, præteritorum insuper, præsentium, & futurorum probè gnarum. Claves tenuit Oceani, quem pervagabatur pedibus & curru, ab Hippocampis seu Phocis tracto, quos Virgilius 4, Georg. bipedes seu bisulcos vocat:

*Est in Carpathio Neptuni gurgite vates,
Ceruleus Proteus, magnum qui piscibus aquor,
Et juncto bipedum curru metitur equorum.*

Morabatur autem in specu concava & satis ampla; ibi mos ipsi erat, commissum sibi à Neptuno Phocarum gregem numerare, postea

stea verò somno indulgere, quo tempore mira operabatur. Is verò, qui viri hujus vel vaticinio, vel operâ uti volebat, haud quidquam potuit efficere, nisi clâm approximatus, quiescentis manus teneret, ac veluti vinculis constringeret; tum verò Proteus, ut se liberaret, relicta priori formâ, aquæ, ignis, arboris, quas pro libitu assumere potuit, figuras è vestigio induit, donec tandem ad pristinam formam rediret. Unde Nympha, Cyrene nomine, filium suum Aristæum astutè monuit:

- *quantò ille magis formas se vertet in omnes,
Tanto, gnate, magis contende tenacia vincla,
Donec talis erit mutato corpore, qualem
Videris, incepto tegeter cùm lumina somno.*

Varia hujus fabulæ apud Authores Mythologia. vocatur à quibusdam principium rerum, materia prima, vis numinis & naturæ occulta, veluti ab Orpheo in hymno sub hoc munere celebratur

- - - - - *te maxime Proteu
Prisce voco, à quo natura primordia primùm
Edita sunt, formas in multas vertere nôsti
Materiam sacram prudens &c.*

Atque ad hunc sensum fabulæ expositionem elegantissimè pro more suo profequitur illustrissimus Angliæ Cancellarius Franciscus Baconus in Sap. vet. benè inquit, sub Proteo veteres materiam intellexêre, quæ ab initio utpote antiquissæ rerum omnium sub concavo cœli veluti ingenti specu delituit. Fingitur mancipium Neptuni, quia generationes in liquidis potissimum contingunt, atque tunc pecus numerat, dum receptis sensim speciebus, quas formæ præstant, pensum naturæ absolvit, ac quiescit. Tenetur verò Proteus, & veluti cætenis stringitur, cùm prudens naturæ minister, vexat materiam, atque ulteriùs urget, uti contingit, quando Mercurius ab Alchimista figitur; cùmque materia actione naturali annihilari nequeat, in miras species se se transformat, donec per gyrum ad primam simplicitatem revertatur.

Docet

Docet autem materia per suas passiones adinstar vatis omnium differentias temporum, videlicet per cognitionem generalem, quæ facta sunt, fiunt, & postea evenient.

3 Quamvis hæc ingeniosa, & ferè genuina videatur interpretatio (hanc enim ob causam eandem apponimus) nihilominus tamen cum Leone Rhedonensi non ineptè sub Protei fabula intellectum secundum vim præcisivam, aut potentiam imaginativam intelligimus. Quid enim intellectu antiquius, dum ordinem scientiarum & cognitionum ponderamus? ab ipso omnis cognitionis atque internæ mutationis principium, ut meritò totius Oceani, id est, entis in tota latitudine claves retineat; atque hoc spatiosum æquor non tam innata cognoscendi, & sese movendi virtute, quam pedes significant, sed junctis Phocis, hoc est, speciebus, à sensibus & phantasia subministratis, pervagatur citissimè. Neque mysterio caret, equis, quos pascebat Proteus, & currui jungebat, fuisse Hippocampus, nempe unicam belluam à priori parte equum, à posteriore piscem referentem: nam species, dum à phantasia intellectui comittitur unica est, quamprimum verò eadem intellectus utitur, fit duplex, ita ut species hominis superius rationale referat, animal verò penitus sub aquis lateat, præstante hoc totum intellectu per innatam præscindendi virtutem. Atque si has species at solvit, & effinxit, explevisse videtur munus suum ad numeros, ac perinde quiescere. Atque hæc est Protei pecoris numeratio, & subsequens somnus, quo durante prorsus mira operatur in memoria & imaginatione per species, veluti in pascuis, relictas. Hucusque de Proteo soluto & libero: quod si ulterius sciendi stimulo urgeatur, & constrictus servetur, totam Isagogen Porphyrii percurrit, induendo varias rerum & graduum, ut vocant, Metaphysicarum formas, usque dum intelligendo omnia factus, pristinam repetat speciem. Tunc enim verò vates ter maximus dicitur, cum abstrahendo ab omni ente sensibili & intelligibili, oracula fundit, hoc est propositiones pro qualibet differentia temporis aternum veras.

Hæc

Hæc quidem nostri Protei facies Symbolica, sed en alia modò apparet forma.

§. II.

Facies Rationalis.

An dentur præcisiones objectivæ?

P*remittendum 1.* Præcisionem in communi nil aliud esse, quàm 4
actum intellectûs unum ab altero secum realiter identifica-
to separantis intentionaliter. Porro duplex ab utraque RR.
& IT. scholâ asseritur præcisio, una formalis, objectiva altera,
utraque dicitur importare actum intellectûs, sed cum discrimi-
ne: prima attingit totum objectum quoad omnia prædicata se-
cum realiter identificata, ita tamen confusè, ut unum vel alte-
rum tantum clarè cognoscat, vi cuius possit discernere objectum
cognitum à quibusdam aliis; v.g. in communi exemplo, vides
à longè aliquod se movens, quod re ipsa est Petrus, in quo casu
per præcisionem formalem attingo totum Petrum, animalita-
tem, rationalitatem, vivens &c. at solam animalitatem clarè cog-
nosco ex motu progressivo, ratione cuius discernere valeo ob-
jectum cognitum ab omni eo, quod non est animal; reliqua ve-
rò prædicata, uti rationale &c. ita confusè habeo, ut vitalis cog-
nitionis nequeam discernere Petrum ab omni alio, quod non est
rationale, quod non est Petrus: econtra per præcisionem objec-
tivam, seu actum intellectûs objectivè præscindentem, ita in ob-
jectum tendo, ut unum duntaxat prædicatum cognoscam, alte-
rò secum realiter identificato, penitus omisso: v.g. in superiori ex-
emplo ita cognosco animalitatem Petri, nullo modo attactâ ne
confusè quidem rationalitate, secum realiter identificatâ, & de
hac præcisione procedit quæstio, sitne admittenda inter gradus
Metaphysicos?

Præmittendum 11. Inter præcisionem formalem & objecti-
vam hoc notabile intervenire discrimen; prima quippe solum-
modò

modò ex parte intellectûs se tenet, in quantum videlicet idem objectum cognosco in ordine ad diversa obliqua & connotata, ita, ut maneat formaliter objectum in recto idem, & aliud à se ipso denominatur, quatenus aliud & aliud connotatum vel operationem extrinsecè attingo: sic cognitio, qua cognosco animalitatem, & altera, qua attingo rationalitatem, habet in recto eandem entitatem Petri pro objecto, sed extrinsecè diverso modo consideratam; dum enim cognosco Petrum secundum operationes animales, vocatur animalitas, si cognoscatur idem Petrus secundum functiones rationales, denominatur rationalitas cognita: Præcisio verò objectiva tenet se ex parte objecti, & non tantum obliqua, & operationes Petri externas considerat, sed insuper aliquod prædicatum intrinsecum attingit, omisso alterò secum identificatò, adeò, ut vera sit hæc propositio: principium sentiendi cognoscitur, principium discurrendi non cognoscitur, quamvis verum maneat, totum Petrum materialiter & in re attingi, non tamen formaliter, & in esse objecti, ex quo discrimine multæ solvuntur objectiones.

Pramittendum III. Fundamentum asserendi præcisiones objectivas duplex esse, videlicet ex parte intellectûs, & ex parte objecti; ex parte intellectûs fundamentum est ipsius subtilitas, & innata vis, qua potens est, adunata dividere, & divisa coadunare, non physicè quidem & à parte rei, sed intentionaliter tantum, tribuendo uni esse objectivum, denegando alteri: ut cum Averroe docet Aristotel. 12. Metaph. text 38. ex parte verò objecti, fundamentum præbet virtualis multiplicitas, & prædicatorum æquivalentia alibi explicata; cum enim objectum sit virtualiter multiplex, emittit similiter à se speciem virtualiter multiplicem totaliter ad sensus, v. g. ad visum, quam speciem visus transmittit ad phantasiam, hæc ad intellectum agentem, qui postea ejusmodi species à conditionibus individuantes depurat, & intellectui patienti concredit: cum igitur intellectus sit potentia ex se præcisiva, ex altera verò parte adsit objecti species
virtu-

virtualiter multiplex (nam species in repræsentando habet id, quod objectum in essendo; objectum verò in essendo habet multiplicitatem virtualem: ergo & species hanc habet in repræsentando) fieri omninò poterit, ut una ratio objectiva cognoscatur, non cognita altera, quod est præscindere objectivè. His præmissis

Dicendum: Dantur præcisiones objectivæ inter gradus Metaphysicos. ita nostri DD. constanter, ut videre est in Philosophia Salisburgenfi, cum communi Thomistarum contra RR. pleròsque. Suffragatur cum D. Thoma Aristoteles, hic 6. Poster. text. 39. in verbis tenet: *dari aliquam naturam præter particulares*: ergo juxta Philosophum illa natura objectivè præscinditur à particularibus. Conseq. prob. Si illa natura objectivè non præscinderetur, includeret in se naturam particularem, saltem, ut volunt RR., implicite: ergo non esset aliqua natura præter particulares; non enim datur realiter natura, quæ non sit, & existat particularis, nec dabilis est per præcisionem formalem natura præter particulares, cum præcisio formalis feratur in naturam rei secundum omnia prædicata, in quibus haud dubiè hæcceitas seu particularitas inbibitur: ergo si datur aliqua natura juxta textum allegatum præter particulares, datur præcisio objectiva. Hoc ipsum docet D. Thomas in 1. p. q. 40. a. 3. in corp. dicens: *dum concipitur animal, non manet in intellectu homo, sed solum animal*: ergo juxta Doctorem Angelicum possibilis est talis cognitio, quæ attingat in homine solum animal. *Neque dicas:* S. D. velle, animal in intellectu manere solummodò clarè, rationale verò cum reliquis prædicatis confusè. *Contra* enim est, quòd particula *non* in dicta propositione sit malignantis naturæ: ergo cum negat hominem manere in intellectu, negat quoque prædicata alia hominis manere in intellectu confusè, aliàs quippe particula *non* haud foret malignantis naturæ, neque conceptus hominis confusus se teneret ex parte intellectus, & consequenter dum concipitur animal, non manet in intellectu confusè homo, sed solum animal.

Probatur ratione primò. Potest animalitas hominis cognosci secundùm quod convenit cum leone: ergo potest animalitas hominis cognosci, ut principium sentiendi, absque principio discurrendi secum realiter identificato. Antec. est verum, hoc ipso enim, quòd in homine detur genus, & hoc sit animal, cognosci poterit homo secundùm quod convenit cum aliis. Conseq. prob. Animalitas hominis ut realiter contracta per rationalitatem cognoscitur non convenire cum animalitate leonis: ergo si potest animalitas hominis cognosci, convenire cum animalitate leonis, cognoscitur animalitas hominis ut principium sentiendi absque principio discurrendi secum realiter identificato. Antec. est certum. conseq. prob. Ideò animalitas ut contracta per rationalitatem cognoscitur non convenire cum animalitate leonis, quia ut contracta importat rationem differentialem, quâ differt ab animalitate leonis; sed etiam animalitas hominis cognita ut principium discurrendi importat rationem differentialem: & consequenter si animalitas hominis cognoscitur convenire cum animalitate leonis, cognoscitur animalitas hominis absque principio discurrendi secum realiter identificato. Min. prob. à pari. Substantia ut contracta per differentiam Angelicam differt ab omni corporea, cùm totaliter sit spiritualis: ergo etiam animalitas hominis cognita ut principium discurrendi differt ab animalitate leonis, quia hoc modo cognita est adæquatè humana.

Neque dicas cum quodam Recentiore, ex facta probatione tantùm sequi, quòd possit cognosci convenientia animalitatis in homine cum animalitate leonis, non cognita rationalitate explicitè & clarè, non tamen confusè & implicitè, cùm sint realiter idem: Hinc solummodò infertur posse eandem entitatem diversimodè concipi in ordine ad diversas operationes & connotata, non verò in se, quasi in objecto secundùm rectum cognoscatur unum principium, non cognito altero. Adeoque ex convenientia animalitatis solum colligitur diversa habitudo ad aliud connotatum, remanente omnimoda identitate objecti quoad se. Verùm

Contra

Contra est 1. Sensationes hominis neque obscurè & confuse repræsentant rationalitatem : ergo neque confuse cognosco rationalitatem, cognita animalitate. Ant. prob. Sensationes hominis secundum se sunt indifferentes ad repræsentandum vel rationalitatem vel irrationalitatem, neque intellectum determinant ad ullam diversitatem : ergo cognitio sensationibus humanis, nec obscurè cognoscitur rationalitas. Ant. prob. Si sensationes hominis non forent sub indifferentia ad rationale & irrationale, sed determinatæ ad rationale, sensationes manifestarent rationalitatem hominis æque ac animalitatem, adeoque animalitas hominis non solum discerneretur à non animalibus, sed etiam à non rationalibus ; sed hoc ne ipsi A A. sustinent : ergo sensationes hominis sunt indifferentes ad rationale & irrationale, neque determinant intellectum ad ullam partem. Maj. prob. in dicto casu cognosceretur in animalitate aliquod prædicatum, quo homo differt à non animalibus, videlicet principium sentiendi clarè, & à non rationalibus, nempe principium discurrendi confuse cognitum : ergo ex data responsione non solum discerneretur homo cognitus in ordine ad sensationes ab omni non animali, sed insuper ab omni non rationali, & consequenter contra famosam distinctionem Theologorum quivis actus hominis foret humanus, & vicissim.

Contra est II. Quòd superior & illa plausibilis apud R R. responsio se ipsam destruere videatur, sic enim arguo : juxta datam responsionem potest eadem entitas cognosci ut est principium sentiendi, non cognitò alterò connotatò discurrendi : ergo potest cognosci principium sentiendi clarè, non cognito principio discurrendi confuse. Antec. patet ex communi explicatione adversariorum, admittentium conceptum clarum & expressum unius principii, per connotata & operationes extrinsecas clarè manifestati, delitescente interim obscurè altero principio ob carentiam operationum pro præsentis : adeoque operationes alterius principii ne confuse quidem, propter defectum signi, confuse

sè manifestantis, cognoscuntur, quamvis ambo principia ob identitatem realem simul attingantur. Conseq. verò prob. Non potest cognosci confusè principium discurrendi, non cognita habitudine & ordine principii ad suum terminum tanquam connotatum extrinsecum; habitudo quippe principii ad terminum est essentialiter respectiva, de cuius ratione est, esse simul naturâ & cognitione; sed illud connotatum extrinsecum tanquam terminus illius habitudinis principalis non cognoscitur confusè: ergo ne confusè quidem cognoscitur alterum principium, & consequenter admissâ cognitione principii sentiendi, non cognitio connotatio discurrendi, profitentur Adversarii duo principia objectivè invicem præcisa.

Contra est III. Quamvis Aristoteles, ut ex Laërtio accepimus, ex creaturarum productione & conservatione cognoverit DEUM in unitate naturæ naturantis: Item licet conservatio & productio creaturarum non solum fiat ab unitate naturæ divinæ, sed etiam à SS. Triade Personarum, non tamen rectè inferitur cognitio confusa & obscura DEI ut Trini in utroque casu, non obstante reali naturæ identitate cum tribus Personis: ergo etiam si principium sentiendi in homine sit realiter idem cum principio discurrendi, non tamen sequitur, cognitio unò, etiam cognosci alterum saltem confusè. Conseq. tenet ob realem utrinque identitatem, & ulterius ostenditur. Ideò Aristoteles &c. non habuit cognitionem confusam Personarum, quia ipsi defuit lumen supernaturale, vel per revelationem formalem aut virtuale: ergo etiam non datur cognitio confusa principii discurrendi, quia deest lumen saltem confusè manifestativum. Quæro enim, quodnam esset illud lumen? non species formalis animalitatis, cum hæc per operationes animales sit determinata ad repræsentandum principium sentiendi; non multiplicitas virtualis speciei, cum à distinctione virtuali in creatis, in qua fundaretur multiplicitas talis speciei, velut à peste Philosophica, ut cautum vult cum suo P. Izquierdo, Adversarius Ingolstadianus, absti.

abstinendum sit; non identitas realis utriusque principii, ut convincit præsens instantia; non principium discurrendi, cum hoc nullatenus sit in sensu, quomodo ergo in intellectu? nec denique quidquam juvat dicere, nefas esse tantum mysterium, quòd ab intellectu Angelico adoratur, ad pugnam Philosophicam trahere, cum idem sit, à divinis ad creata argumentari, ac vaginâ digladiari: sed memorem volo adversarium suarum prælectionum, ubi anam sumit, ex distinctione virtuali intrinseca, seu, ut vocat, majori, non solum mysterium Trinitatis evertendi, sed longè majus in creatis arcanum (si superis placet) excogitandi; atque hoc tali modo argumentari licuit Themistocli, cur non & Epaminondæ?

Probatur II. & urgetur superius argumentum. Si potest cognosci animalitas hominis sine rationalitate, tunc datur præcisio objectiva; sed ita potest cognosci animalitas hominis: ergo. Min. prob. In exemplo supra *Pramitt. I.* adducto, de movente se enimùs, quod re ipsa est Petrus, in quo casu tantum cognosco animalitatem, quod prob. id tantum cognosco, in cujus notitiam me ducunt species: sed in hoc casu species me ducunt in notitiam tantum animalitatis: ergo tantum cognosco animalitatem. Min jam supra probata manet in tertia instantia, & in prima probatione, ex illo capite, quòd species functionum animalium determinatè non notificent rationale, & probatur breviter min. illud notificant species cum motu progressivo, quod ex medio termino, nempe motu progressivo, naturali & legitima sequela infertur; sed ex illo medio naturali & legitima sequela non infertur rationalitas (quis, amabò, Dialecticorum non stomacharetur hanc consequentiam: hoc, quod à longè video, movetur: ergo est rationale: sed legitime infertur: hoc quod à longè video, movetur: ergo est animal) ergo species in dicto casu non notificant rationale, sed animal.

Neque dicat P. Arriaga hìc disp. 5, sect. 4. quamvis id, quod enimùs video se movens, non possim dicere esse rationale, hoc
tamen

tamen non ex eo oritur, quasi ex parte objecti me aliquid lateat, sed totum ex parte actus se tenet; unde quod illam rem non possum explicare per totum rationale, provenit ex eo, quod mihi desit actus clarus & perfectus circa illam rem. Sed contra hunc dicendi modum urgent priores instantiæ, & ulterius

Contrà est. Si nihil ex parte objecti te latet, sed tantum ex parte actus, vel ex parte objecti, quod in hypothese repræsentatur, aliquid relucet, per quod id, quod vides à longè, imperfectè discernis ab omni non rationali, vel nihil relucet? si hoc, habetur intentum, quia deficit cognitio alicujus formalitatis ex parte objecti relucens, & intellectui animal à non rationali discernentis, atque adeò rationalitas perinde se habet, ac si non adesset in objecto cognito: si verò aliquid relucet ex parte objecti, facili negotio affirmabis, hoc, quod à longè vides, esse potius rationale quàm irrationale; at hoc modo loqueris contra hypothesein. Porro si aliquid relucet ex parte objecti discernens animal à non rationali, id intellectui innotuisse debuit vel per operationem vel aliam proprietatem, soli animali rationali competentem, ut in tertia instantia dictum est; sed in nostro casu non habet locum ejusmodi operatio, cum præter motum progressivum nihil manifestetur ulterius: ergo ex parte objecti nihil relucet, quod animal discernit ab omni non rationali, & consequenter rationalitas ne confuse quidem cognoscitur.

Probatur III. Causa cognoscitiva plus potest per tendentiam in suum objectum, quàm causa productiva per causalitatem in suum effectum; sed datur causa productiva, quæ producit gradum sentiendi & vegetandi explicitè, gradum verò discurrendi implicitè: ergo causa cognoscitiva plus debet posse, nimirum explicitè cognoscere gradum sentiendi & vegetandi, non cognoscere implicitè seu confuse gradum discurrendi. Maj. claret. Quia causa cognoscitiva, nempe intellectus tendit modo universaliter in objectum, à singularitatibus abstractum; causa verò productiva tendit ad suum effectum modo quodam particulari, & prout est

est contractus per singularitatem, dando ei existentiam : ergo causa cognoscitiva plus potest in suum objectum, quam productiva in suum effectum. Subsumo : atqui causa cognoscitiva si tantum faceret praecisionem formalem, videlicet cognoscendo explicitè & clarè animalitatem, & confusè seu implicitè rationalitatem, plus non posset circa suum objectum, quam causa productiva circa effectum : ergo vel causa cognoscitiva plus non posset, quam productiva, vel debet posse cognoscere animalitatem clarè nullatenus cognitâ rationalitate confusè. Subsumptum prob. De facto anima rationalis in embryone producit experimentaliter & clarè gradum vegetandi & sentiendi, implicitè verò gradum discurrendi : Item eadem anima dat homini in pede gradum sentiendi & vegetandi explicitè & clarè, gradum verò discurrendi implicitè & confusè : ergo admissis praecisionibus formalibus causa cognoscitiva plus non posset circa suum objectum, quam productiva circa suum effectum.

Confirmatur. Plus potest intellectus in suum objectum, quam visus in coloratum, ex ratione superius allegata ; sed negatâ praecisione objectivâ, & datâ formali, intellectus plus non posset quam visus : ergo negari nequit praecisio objectiva. Min. prob. intellectus, negatâ praecisione objectiva, ita cognosceret animalitatem hominis, ut etiam implicitè cognoscat rationalitatem, & omnia praedicata cum homine realiter identificata ; sed hoc modo etiam cognoscit visus albedinem v. g. & reliqua praedicata secum realiter identificata implicitè & confusè, puta, qualitatem, relationem &c. fecus enim juxta principia AA. relationem &c. cum albedine identificantium, cognosceretur albedo, & non cognosceretur : ergo stante praecisione formali, & negatâ objectivâ potentia cognoscitiva plus non posset, quam visiva.

Probatur IV. Animalitas respectu hominis & leonis est quid univocum : ergo fieri nequit, aut animalitas implicitè & confusè involvat rationalitatem hominis, aut rugibilitatem leonis.

L

Conseq.

Conseq. prob. univoca dicuntur, quorum nomen commune, ratio verò per nomen significata perfectè est eadem respectu inferiorum ; atqui si animalitas tantum implicitè & confusè involveret rationalitatem aut rugibilitatem, ratio per nomen significata non esset perfectè eadem respectu inferiorum : ergo fieri nequit, ut animalitas etiam confusè & implicitè tantum involvat rationalitatem, aut rugibilitatem. **Min. prob.** ut ratio per nomen significata sit perfectè eadem respectu inferiorum, debet excludere omne repugnans inferiorum ; quo pacto enim dici posset, eandem rationem prædicari de inferioribus ; cum diversitas afferatur in superiori ; ergo nisi in animali tanquam univoco excludatur penitus rationalitas & rugibilitas, ratio per nomen significata non est eadem. Profectò aliud discrimen vix ostendi poterit inter univoca & analogia, nisi, quòd hæc concipiuntur partim cum convenientia, partim cum disconvenientia respectu inferiorum, illa verò cum omnimoda convenientia, potentialitate, & exclusionem omnia differentia.

Confirmatur. Animalitas cum fundamento in re, seu ex parte objecti cognoscitur ut gradus genericus & potentialis ad rationalitatem, tanquam gradum differentialem & specificum : ergo animalitas ex parte objecti cognoscitur sine rationalitate. **Ant.** videtur innegabile, cum alias conciperetur animalitas metaphysicè ut actus purus, excludens omnem potentialitatem. **Conseq. prob.** implicat cognosci gradum genericum ut potentialem cum inclusionem gradus differentialis : ergo debet animalitas ex parte rei tanquam gradus potentialis cognosci absque rationalitate. **Ant. prob.** quia alias gradus genericus non cognosceretur ut aliquod unum, & univocum, hoc ipso, quòd includeret multipliciter & differentias : hoc quippe discriminis inter prædicata divina & creata, inter ens analogum & univocum intercedit, quòd divina sint infinita, adeoque ob illimitationem feruntur extra limites proprios, atque unum intimè in altero imbitur, creata verò ad certam amplitudinem, & non ulterius se extendunt:

dunt : econtra prædicata univoca petunt esse extra limites aliorum, hoc ipso, quod sint potentialia, finita, & non transcendentia : ergo concepta animalitate tanquam gradu generico & potenciali, concipitur absque rationalitate.

Diluuntur argumenta AA.

O Bjic. 1. Non stat de eadem re verificari contradictoria ;
 sed admissa præcisione objectiva de eadem re indivisibili verificantur contradictoria : ergo non stat inter gradus metaphysicos præcisio objectiva. Min. prob. cognosci cognitione A., & hac ipsa cognitione non cognosci, sunt contradictoria ; sed stante præcisione objectivâ animalitas hominis cognosceretur cognitione A., & hac ipsa cognitione non cognosceretur : ergo de eadem indivisibili re verificantur contradictoria. Min. quoad primum supponitur, quoad alterum membrum probatur. Per cognitionem A. cognosceretur animalitas hominis, & ut supponitur, per hanc talem cognitionem non cognosceretur rationalitas : ergo animalitas cognosceretur cognitione A, & non cognosceretur. Conseq. prob. nulla rationalitas cognoscitur cognitione A. sed animalitas est rationalitas : ergo cognosceretur animalitas cognitione A, & non cognosceretur. Item animalitas Petri realiter cognoscitur ; sed rationalis Petri realiter est animalitas : ergo rationalitas Petri realiter cognoscitur ; syllogismus, inquit Adversarius in suis scriptis est formaliter bonus, & huic similimus : animal hominis est principium sentiendi ; sed animal hominis cognoscitur : ergo principium sentiendi cognoscitur. Hoc argumentum est potissimum, quo adversa pars cum aliis RR. nos communiter petit ; verum hujus debilitatem Tyro Dialecticus ocyus demonstrabit, cum his parisque furfuris modi arguendi proveniant ab ignorantia Elenchi, aut fallaciam accidentis involvant, ut statim videbimus.

Respond. 1. Retorquendo argumentum : cognoscere clarè eandem entitatem cognitione A, & non cognoscere clarè eandem

dem ipsa cognitione, sunt contradictoria; sed cognosco Petrum secundum animalitatem clarè, & non cognosco clarè, quia non cognosco clarè rationalitatem, quia est ipsamet animalitas Petri: ergo verificantur contradictoria. Neque dicere juvat, syllogismum laborare vitio, quia fit transitus à sensu formali ad materiale; nam quòd cognoscatur animalitas, & non cognoscatur rationalitas, ita intelligendum est, quòd hæc res cognoscatur in ordine ad sensationes, non verò cognoscatur in ordine ad intellectiones: Item quòd hoc objectum cognoscatur cognitione discernente ipsum ab omni non animali, non autem cognoscatur cognitione discernente ipsum ab omni non homine. At hoc ipsum est, de quo IT. conquærantur. Unde

Respond. II. Directè. dist. ult. min. animalitas hominis est rationalitas realiter formaliter, conc. min. realiter virtualiter, neg. min. & conseq. in quo syllogismo, ut & sequenti insignis fallacia ab adversario committitur; fit enim transitus de statu intentionali ad statum realem; nam in majori sumitur rationalitas in sensu formali & præcisivo, in minori verò identicè & materialiter; hinc absolutè negatur consequentia ob fallaciam accidentis, juxta Arist. 2. Elench. cap. 4.

Instit. Nonnemo: si animalitas hominis non est eadem realiter virtualiter cum rationalitate, sequitur animalitatem & rationalitatem distinguere realiter: ergo. Sequela prob. si animalitas distinguitur realiter virtualiter à rationalitate, tunc gaudet hoc speciali prædicato, & quidem reali, quòd animalitas sit inadæquatè cognoscibilis, quam cognoscibilitatem non habet rationalitas: ergo si distinguitur animalitas habet prædicatum reale, quod non habet rationalitas, ex quo fit, gradus metaphysicos distinguere omnino realiter. Conseq. prob. quæ realiter sunt idem, eorum quoque prædicata omnia sunt idem, quia in prædicatorum communione sita est identitas: ergo cum admissa distinctione virtuali, ceu fundamento præcisionis objectivæ, animalitas habeat aliud reale prædicatum, quàm rationalitas, nequeunt esse idem, sed realiter distincta.

Respond.

Respond. hoc idem solvendum esse ab A A. de cognitione clara & obscura animalitatis in ordine ad diversa connotata. In forma neg. ant. ad prob. con. ant. intelligendo animalitatem in esse cogniti & non in esse rei. . Dist. conseq. habet aliquod reale virtuale prædicatum, quod non habet rationalitas con. conf. reale actuale, seu absolutum aliud, neg. conf. Non enim sensus est, animalitas est cognoscibilis, rationalitas non est cognoscibilis, quasi verò unum habeat formam physicam, & prædicatum absolutum, quo destituitur alterum: sed quòd animalitas prout virtualiter distincta à rationalitate, non possit terminare eandem specie cognitionem, quam terminat rationalitas. Ad ultimum dist. quæ realiter sunt idem, eorum quoque prædicata sunt idem, eo genere identitatis, quo sunt idem, con. ant. quo non sunt idem, neg. ant. cùm igitur animalitas non habeat aliud prædicatum reale actuale à rationalitate, sed virtuale duntaxat, manent idem realiter actualiter, distincta tamen virtualiter.

Urgetur. Animalitas ut est cognoscibilis cognitione A. causant aliam specie distinctam cognitionem, ab illa, quâ cognoscitur rationalitas: ergo &c. Ant. subsistit, quia sunt duæ cognitiones productæ ab intellectu, mediantibus duabus speciebus, quæ utpote duo accidentia nec absolute subjectari possunt in uno intellectu, adeoque sunt specie distinctæ. Conseq. prob. duæ cognitiones realiter & specie distinctæ supponunt duas rationes objectivas specie distinctas: ergo si cognitio, qua cognoscitur animalitas est realiter & specie distincta, ab illa, quâ cognoscitur rationalitas, etiam cognoscibilitas objectiva animalitatis debet esse specie distincta ab altera cognoscibilitate rationalitatis. Ant. patet ab inductione: ideò enim duæ cognitiones ad album & nigrum terminatæ sunt specie distinctæ, quia habent specie distinctas rationes objectivas, seu distinctas species, determinantes in esse representativo visum, ut una vocetur cognitio albi, altera objecti nigri: ergo.

Respond. neg. ant., cum sua probatione; est enim unica cognitio,

nitio, quæ cognoscit animalitatem & rationalitatem in re & adæquatè, virtualiter tamen multiplex ob sui objecti eminentiam; nam ut in probationibus dictum est, quod est objectivè in re, hoc formaliter est in actu: ergo animalitas, ut est objectivè cognoscibilis, habet aliud prædicatum virtuale tantum, quod non habet rationalitas. Quapropter animalitas & rationalitas habent duas cognoscibilitates virtualiter diversas, videlicet per ordinem ad intellectum præscindentem, non verò diversas cognoscibilitates provenientes à duplici forma reali, quales sunt in apposito exemplo cognoscibilitas albi & nigri; cum enim ejusmodi subjecta & formæ sint realiter actualiter distinctæ, vendicant pariter sibi specie distinctas cognitiones: animalitas verò & rationalitas sunt in re & actu unum, & distinctæ solum virtualiter.

Dices: non sufficit cognoscibilitas objecti virtualiter multiplex: nam præcisio objectiva est separatio intentionalis, quæ actu fit per intellectum: ergo præsupponit ex parte objecti duo fundamenta actu distincta. conseq. prob. separatio realis supponit partes separabiles, seu fundamenta separationis actu distincta: ergo etiam separatio intellectualis supponit fundamenta actu distincta, quia non minùs separatio realis, quàm intentionalis est proprietas entis, illa quidem in esse rei, hæc in esse objecti.

Respond. neg. Tò non minùs in ultima probatione; nam separatio intellectualis non est proprietas entis vel in esse rei, vel in esse objecti, sed est potùs ratio, cur dicatur res taliter distincta, adeoque non supponit partes actu distinctas, vel si placet, tantum per rationem distinctas. Deinde præcisio objectiva non est propriè separatio, sed est actus intellectus assumens unum extremum, relicto alterò, quæ fieri potest in una re æquivalenter multiplici, ob species similiter multiplices: econtra separatio realis est proprietas entis vera, hinc pro priori supponit distincta extrema, quæ sunt realiter separabilia.

Obje. II. Implicat ut animalitas hominis existat, aut producat, non producta rationalitate secum identificata: ergo pariter

ter implicat, ut animalitas hominis cognoscatur, non cognita rationalitate secum identificata: nam si intellectus non potest facere, ut murus albus sit niger, nec poterit facere, ut animal cum rationali identificatum sit separatum à parte rei à rationali; plus enim est adunata separare, quàm cohærentia. Deinde repugnat cum fundamento objectivè concipere id, quod à parte rei implicat, ut est conceptus Chymaræ: ergo si à parte rei implicat produci animal hominis sine rationali, implicat etiam cognosci animal separatim.

Respond. conc. ant. neg. conseq. ratio disparit. hæc est, quod actio productiva non sit abstractiva; item quod existentia sit ultimum rei complementum, quod ante omnia alia requisita essendi, quæ præsupponit actio productiva, advenire nequit: intellectus econtra ex innato vigore est præcisivus, & præscindendo animalitatem à rationalitate tantum dat esse objectivum. Alterum de separatione & conjunctione à parte rei fingitur àb Adversario; amabò! quis T.T. unquam somniavit ejusmodi separationem? Deinde paritas malè claudicat à statu reali ad intentionalem, estque A.A. solvendum de clara & obscura cognitione. Ad ultimum dist. repugnat cum fundamento concipere, quod implicat in terminis ut chymæra. Conc. quod implicat solum reduplicato statu singularitatis, neg. nam possibile reduplicativè sumptum repugnat, ut existat à parte rei; attamen concipimus hoc cum fundamento in re, ut distinctum & præcisum ab omni non possibili.

Objic. III. Inter relativè connexa nulla datur præcisio: ergo minùs inter duo identicè connexa. Conseq. prob. quia est major connexio identitatis, quàm relationis, cum prima nullam dicat diversitatem, benè verò secunda.

Respond. conc. ant. neg. conseq. cum probatione. disparitas est hæc, quia licèt relativè connexa habeant diversitatem entitativam, habent nihilominus connexionem Metaphysicam, cum de natura relativorum sit, simul esse naturà & cognitione; adeoque

que infertur habitudo essentialis sui correlativi, sine quò nullatenus definiri potest : gradus autem Metaphysici tantum habent connexionem entitativam, seu Physicam, & non Metaphysicam, quia unus definitione formali explicari potest sine altero.

Obje. IV. Qui cognoscit in Petro animal, cognoscit verum Petri animal; sed verum animal Petri est totus Petrus: ergo qui cognoscit animal Petri, cognoscit totum Petrum. Min. probat. qui cognoscit verum animal Petri, cognoscit speciem, quam emittit animal Petri; sed hoc emittit totam speciem Petri, & non seorsim, aliam speciem animal, & aliam rationale: ergo qui cognoscit verum animal Petri, cognoscit totum Petrum.

Respond. dist. maj. qui &c. cognoscit verum animal Petri adæquatè, ut est in se, neg. maj. inadæquatè, & prout est in vicaria sui specie, conc. maj. sed verum animal Petri, ut est in se adæquatè, & physicè, est totus Petrus, conc. min. inadæquatè, seu prout est in sui speciei, neg. min. & conseq. ad probat. hoc idem dicitur. Explicatur: Petrus quidem totus cognoscitur in esse rei, quia totam sui speciem producit, & emittit, non tamen illa species illicò petit intellectum, sed hoc evenit mediante visu, Phantasiâ &c., donec ad intellectum deportetur; hic, cum sit ex innato vigore præcisivus, ex altera verò parte species virtualiter multiplex, potest cognoscere animalitatem sine rationalitate.

Obje. V. Varia absurda, quæ Adversarius adfert contra fundamentum objectivum nostræ opinionis. I. distinctio virtualis intrinseca, seu, ut vocat nonnemo cum suis, major, tantum nomine differt à Scotistica. II. quòd admittit distinctione virtuali Thomistica, quis defendere possit cælum & terram esse realiter idem, virtualiter tamen distincta, ut satis proluxio sarcasmo suggillat &c. III. hoc principium, idem non potest esse, & non esse, fore nullum, quia idem potest esse, & non esse virtualiter, quòd est nugari, & evertere præfatum principium primum cujuscunque disciplinæ. IV. cuivis objectivè præscindenti optimè ibis obviâ, si constanter negetur consequentia: causam roga-

tus dicat, extrema conclusionis distingui virtualiter, & plura alia longè absurdissima &c.

Respond. indirectè I. & quidem ad primùm, optarem vehementer, ut seposito partium studio, volveret Adversarius non nihil magis præcipuos utriusque scholæ, Thomisticæ & Scotisticæ Doctores, profectò deprehenderet ocyus, qui distent a ra lupinis. Ad II. dico: cœlum & terram distingui distinctione virtuali minori, dicique cœlum per ordinem ad alias operationes clarè cognitas, licet realiter sit cum terra identificatum, ut rationale & animal in homine. *Dices:* cœlum & terram esse realiter entia. *Respond.* sed tantùm alia ob diversas operationes & connotata clarè cognita: interim in esse rei sunt unum & idem. Ad III. idem non potest esse & non esse, prorsus est nugari, cùm hoc principium evertatur pœnitùs per distinctionem virtuales RR. cùm animalitas possit esse clarè cognita, & non rationalitas. Ad IV. cuius formaliter præscindenti, optimè ibis obviam, dum negas consequentiam, causam rogatus, idem dic, quod ad solutionem *obic.* 1.

Respond. 2. directè. *Ad I.* hoc intercedere discriminis inter TT. & Scotistas, quòd primi sentiant, animalitatem & rationalitatem in homine ante operationem intellectûs non esse duas formalitates actu distinctas, sed unam duntaxat duabus æquivalentem, quas illa unica entitas in se virtualiter continet, atque tunc primum actu distinctas esse, si accedat præcisio intellectûs: Scotistæ econtra tenent, ante intellectum præscindentem jam adesse duas in homine formalitates, videlicet animalitatem & rationalitatem actu ex natura rei distinctas; unde clarè videtur, Thomistas à Scotistis plusquam labio distare. *Ad II.* distinctionem virtuales inter cœlum & terram non unam esse, sed duplicem, una quæ facit cœlum æquivalere pluribus, aliam, quæ hoc munus terræ præstat, cœlum & terra non sunt gradus metaphysici, sed duo extrema ante omnem intellectûs operationem realiter actu distincta ob diversas formas & materias específicas. *Ad III.* dico nequaquam

quam infringi illud principium naturale : idem non potest esse, & non esse, quia non cadit supra eandem entitatem adæquatè ; sed supra diversam, inadæquatè sumptam, sicuti supra de cognosci dictum est. *Ad. IV.* non posse negari consequentiam, cum stante distinctione virtuali, & servata suppositione, ex præmissis semper partus legitimus sequatur : adeoque nec per præcisionem objectivam, nec per distinctionem virtuales tollitur artificium syllogisticum, modò non accedat variatio suppositionum, ita ut semel accipiatur terminus in suppositione reali, adæquatè, & physicè, & semel in suppositione formali, inadæquatè, & intentionaliter.

Reliqua, quæ hîc objici solent, puta, præcisiones objectivas esse tantum in intellectu, & non in objecto, adeoque esse formales. Item, quòd præcisio objectiva sit ens rationis, eò, quòd dividam unum ab altero intentionaliter, quod tamen realiter idem est ; sicuti quando conjunguntur duo divisa v. g. Hircus & cervus, fit ens rationis fictum absque fundamento. Hæc, inquam, facilis sunt solutionis : ad primum dic, præcisiones Thomisticas esse quidem in intellectu subjectivè, & non merè extrinsecè, prout autumant R. R., sed intrinsecè, per attactum alicujus prædicati intrinseci, qui ab aliquibus vocatur attingentia extrinsecè intrinseca. Ad alterum respondetur, non fieri ens rationis, quia non dividuo positivè unum ab altero, dicendo : animalitas non est rationalitas, quod utique fictitium foret, sed tantum negativè, hoc est, assumendo unam formalitatem, ab altera virtualiter distinctam, relictâ alterâ : & hinc verum est : abstrahentium non est mendacium : aliter se res habet, in unione duorum impossibilium ; ibi namque affirmo positivè Hircum esse cervum, atque hoc inter ens rationis & præcisionem, omissis aliis, discrimen intercedit.

§. III.

Facies Naturalis.

Ostendit defectum & excessum præcisionis.

Philosophiæ naturalis tam misera conditio est, ut vel semel 7
 intra imaginationem recepta hospes, civitate ibidem do-
 netur, nunquam aut rarò expellenda civis, & hoc defec-
 tum dicimus: neque melioris judicamus conditionis esse ratio-
 nalem scientiam, quæ nimis abstractionibus tam internorum
 quàm externorum sensuum animo stuporem seu ecstasim indu-
 cit, quod excessui adscribimus. Medium in præsentī facie reten-
 turi, à defectu ordimur. Inventi sunt, & hodie existunt homi-
 nes, adeò vivaci impressione pollentes, ut species ab extra suscep-
 tas, postea imaginationi commendatas, ita firmiter in phantasia
 retineant, ut potius intellectum enormem in errorem trahere,
 quàm præconceptas species iudicio ordinario, & rationali sistere
 velint. Non hic cum pertinacibus & obstinatis capitonibus, ubi
 victoria desperata est, agere proposuimus, sed quorundam dun-
 taxat hominum defectum phantasticum admiramur. Quidam
 apud Balthasar. Bonifac. existimavit, se esse vitream ampullam,
 cunctosque obvios præmissis rogavit precibus, ne propius acce-
 derent, frangi scilicet metuens, atque ut metu liberaretur, po-
 stea alga contactus, instar vitrei vasis cistâ circumferebatur. Nar-
 rat nonnemo, melancholicum quemdam fictilem se esse imagi-
 nantem, noluisse unquam bibere, ne liquefactus solveretur.
 Alius granum milii se esse dictitans, gallinas & volucres procul
 abigebat, ne ab his voraretur, quibus tamen, bene paratis, lu-
 tenter vescebatur. Quidam nostris temporibus, morotrophium
 hospitibus curiosè visentibus, bonus, inquit, vir iste, stultum
 quempiam digito monstrans, se Christum asserit, & mentitur;
 ego enim, quem Patrem cœlestem atque æternum nemo dubitat,
 non modò illum pro filio meo non agnosco, sed vobis insuper

præcipio, ne tam nequam filium me genuisse censeatis. Sed lin-
quamus morotrophia, transeamus ad gynæcea, quidque imagi-
natio circa foetum operari possit, nonnihil inspiciamus. Expres-
sit vim imaginativam matrum lepidò carmine Thomas Morus
apud Delrio *lib. 1. Magia. cap. 3.* his versiculis:

*Atqui graves tradunt Sophi,
Quodcunque Matres interim
Imaginantur fortiter,
Dum liberis dant operam,
Ejus latenter, & notas
Certas, & indelebiles,*

*Modoque inexpiabili
In semen ipsum congeri;
Quibus receptis intimè
Simulque concrefcentibus
A mente Matris insitam
Natus refert imaginem,*

Idem & aliis animantibus contingit, uti testatur de equis & Pa-
vonibus Rhodig. *lib. 20. antiq. lect. cap. 15.* neque requiritur ad
hujusmodi stigmatis impressionem fortis atque vehemens matris
apprehensio, quandoquidem signati interdum partus in lucem
edantur, quorum maculas in aliis vix leviter animadvertisse pas-
sim fatentur. Ad hoc tamen multum conducit mulieris animus,
qui si prudens & fortis sit, ex apprehensione forti, quæ animum
perturbat, tantum commovetur: delicatiores verò, & naturæ
timidæ ad occursum subitaneum rei etiam tritæ facilè signa con-
cipiunt, aut demirantur, quæ tenellis fructibus imprimunt.

8 Quo pacto autem negotium isthoc conficiatur seu in brutis,
seu in hominibus indecisa res est, & sub utroque iudice, Philoso-
pho & Medico, etiamnum pendet. Existimant nonnulli Philoso-
phorum, imaginationem non nisi in præsentia objecti operari,
neque fieri posse, ut ens rationis, aut species intentionales, per
imaginationem repræsentatæ, aliquid materiale, quale stigma
maternum est, efficere possint: hinc sensibilem statuunt mate-
riam stigmatis, in materno utero opificem, afferentes, causam
talis effectûs esse vaporosam substantiam, à visis, gustatis, aut
persensitis rebus elevatam, atque per sensibile organum ad Je-
cur, aut aliud sanguineum vas delatam, unde postea matrici &
plasti-

plasticæ virtuti communicatur, & sensibiliter imprimitur stigma, de foris acceptum. Hæc explicatio ammovet quidem molestiam superiùs excitatam, Medicis tamen, & communi doctrinæ displicet. Hac in re pro responsione planè necessum est, allegare modestiam Scaligeri Exercit. 307. fatendum est, inquit, plurima in nobis accidere, quorum causa adeò est occulta, ut non pudeat ignorantiam fateri: quandoquidem humanæ sapientiæ laus est, se multa nescire, fateri; & quædam æquo animo nescire velle, sapientiæ pars. Nihilominus, ut morem aliis geramus, communem amplectimur Medicorum & Philosophorum sensum, effectum, vel potiùs defectum hunc speciebus, ut vocant, sigilliferis adscribentes; Nam cum anima in toto corpore, & tota in quavis parte existat, ejusmodi typo anima quasi inebriata, se se per radios plasticæ virtuti communicat, cùmque hæc continuo fætui incumbat, idea in partem fætus pergit, quo naturalis inclinatio & vehemens impressio principale activum membrum, videlicet manum, dirigit, sicque manus ab extra sigillat in parte, quod intus idea repræsentat. Plura de hac re in nostra Phil. Mariana. de B. V. Christum in utero gestante. Ambo, sed cultu dispari, ad nostrum Proteum pertinent, pascentem & numerantem pecus, vigilémque ad utramque functionem. Quid verò de Sopito intellectu, dum à sensibus abstractus, non tam ab objecto, quàm à se ipso abstrahitur?

Ecstasis hæc actio vocatur cum validissima est, latinis verò, ut habet Scaliger Exercit. 312. excessus. Potest duplici modo considerari, semel pro delirio, & morbus est, ubi quidem alienatio sensuum contingit, non tamen omnimoda; Ecstasis propriè dicta tunc est in communi sensu, quando homini omnes animæ sentientis, moventis, & intelligentis functiones defunt, ita, ut mortuo similior quàm vivo jaceat. Raptus hic ultimò descriptus rursus bifariè distinguitur, semel, ut manente anima in Ecstatici corpore tantùm cessent prædictæ functiones; alio modo, ubi anima à corpore omnino separatur. Num verò hæc possibilis

bilis sit, nostrum non est decidere, cum nec S. Paulus ad Corinth. scribens, suamque ecstasim, ante aliquot annos passam, significans, ambiguè loquatur, dicens: *sive intra corpus, sive extra, nescio, DEUS scit.* Dicimus igitur naturaliter fieri posse ecstasim morbosam, de qua supra, frequentius verò ope Dæmonis, veluti multæ exstant historiæ de quibusdam impostoribus, vulgus mirum in modum decipientibus. Modum, qua excessum sibi conciliavit, describit Cardanus *lib. 8. de variet. rer. cap. 34.* volo docere, inquit, quomodo id agam, & quid sentiam: nam eodem modo, quo ille Presbyter (de quo S. August. *lib. 14. de Civit. DEI*) afficior; ille enim dolorem magnum non sentiebat, anhelitūque destituebatur, voces tamen è longinquo quasi audiebat. Mihi verò non ita, sed vocem quidem leviter audio, quid dicant, non intelligo. Dolorem magnum, an sensurus sim, nescio, vellicationem validam, & Podagræ dolores vehementissimos, nihil prorsus sentio, sed diu in ea permanere non possum. Sentio dum eam in eo, ac, ut verius dicam, facio juxta cor quamdam separationem, quasi anima abscederet, totique corpori res hæc communicatur, quasi ostiolum quoddam aperiretur, & initium hujus est à capite, maxime cerebello, diffunditurque per totam dorsi spinam, vi magna continetur, hocque solum sentio, quod sum extra me ipsum, magnaque quadam vi me contineo. Hucusque Cardanus, qui toties, quoties placuit, iniit ecstasim. Sed Joan. Bodinus *lib. 2. Demonol. cap. 5.* Item Reies *quæst. 81. num. 5.* Cardanum pacti cum Diabolo initi insimulant, maxime cum parens ejus per 30. annos Pythonem habuerit, quod filius fatetur *lib. 16 de var. rer. cap. 93.* adeoque juxta hos Authores, omnes, qui extra corpus rapi consueverunt, idque voluntariè & prohibitu agunt, plerumque magi existimantur. Hoc quippe genus, ut scribit à Reies *cit. loc.*, in sensuum omnium privatione velatum, aptissimum Dæmonis commentum, ut multa sub ægritudinis prætextu incautis persuadeat, quemadmodum ipse Machometes simili vafricie plurimos dementavit. Caterum ecstasis super-

Supernaturalis, qualis D. Paulo, aliisque Sanctis æque ac per-
 versis obtigisse legimus, illis ad solatium & virtutis stimulum, his
 ad terrorem, ut à sceleribus abstineant, nullatenus pro libitu fit,
 sed ex DEI libero arbitrio, hominem sine defatigatione, aut deli-
 rio ad suavem quietem ducentis, unde Psalter Regius: *Gustate, &
 videte, quàm suavis est Dominus.* hâcque non rarò fruuntur Theo-
 logi Mystici ad institutionem Arcopagitæ. Quomodo vero su-
 pernaturalis à naturali vel Dæmoniaca possit dignosci latè Pau-
 lus Zacchias *qq. Medi. Leg. lib. 4. tit. 1. q. 6.* prosequitur, ex quo
 sequentia pro lectoris curiositate breviter delibamus. Fatetur
 equidem prælaudatus vir, cognitionem hujusmodi esse longè
 difficillimam, tum quia conditiones, quibus ambæ ecstases dis-
 cerni possent, occultæ sunt, & sensibus subductæ, tum quia am-
 bæ ad speciem similes, ut ovum ovo: & quamvis non rarò eve-
 niat, ut corpus ecstatici in aëra elevetur, id tamen neutiquam
 operationis divinæ testimonium exhibet, cùm Pluto stygius simi-
 les Proserpinarum raptus frequenter per caminum committat,
 veluti testantur tribunalia, & sagæ, dum extorquetur veritas,
 profitentur. Ut igitur quasdam conjecturas adferamus, obser-
 vandum est præprimis temperamentum hominis, modus, quo
 fit, ac tempus, quo durat ecstasis. Nam si advertatur quædam
 intemperies cerebri, quam in frigiditate & siccitate plerumque
 constituunt, naturalis judicanda est ecstasis & symptomica; no-
 vi enim optimè unum mecum in Philosophia condiscipulum, qui
 se mortuorum cryptæ celeberrimi cujusdam Monasterii inclu-
 sum somniabat, subito sudore toto corpore suffusus, manè lecto
 mortuo similis defixus à Patrefamilias repertus est, quo somnio,
 aut meliùs, ut existimo, ecstasi deterritus, id ipsum, de cujus
 crypta somniabat, Monasterium postea ingressus superstes Re-
 ligiosissimus. Quapropter non somnium, sed naturalem hanc
 ecstasim fuisse existimo ob defectum virium, & sanitatem non pa-
 rùm læsam. Supernaturalis præter superiora signa, nihil lædit,
 sed animam pro DEI libitu sapientia perficit.

DISCURSUS V.

DE

MATERIA PRIMA EJUSQUE APPETITU.

SYNOPSIS.

1. *Fabula Cupidinis.* 2. *Applicatur materia prima, ejusque appetitui.*
3. *Quibusdam prenotatis.* 4. *Statuitur aequalis materia affectus erga omnes formas.* 5. *Erga praesentes gaudii.* 6. *Erga amissas, tamen divinitus obtinendas, appetitu gaudii & desiderii fertur.* 7. *Respondetur AA.* 8. *De sympathia & antipathia.* 9. *Appetitus magnetis ad ferrum explicatur.*

§. I.

Facies Symbolica

CUPIDO.

Significat appetitum materiae.

Cupido amorum vulgò DEUS, à natalibus celebratur; tanta enim Poëtarum de ortu Cupidinis dissensio, quanta civitatum de Homeri Patria. Herodotus natum vulc ex Cœlo & Chao, seu Tellure; Aristophanes ex ovo, à Nocte excluso è Zephyri consortio; alii ex Venere & Marte, alii ex Penio & Poró, nectare Divum ebrio. Saltem in hoc conveniunt fabularum scriptores, ortum cuidam ex Diis debere Cupidinem, atque post illum, quem Patrem agnoscit, vel Matrem, primum esse, & Deorum antiquissimum unde cetera originem trahunt, veluti scribit Hesiodus in sua Theogonia, in latinum translata ex Græco:

*Inde solum terra lata, tum tartara nigra
Intra adytum terra, & feralia claustra barathri;*

Inde

*Inde ortus superos inter pulcherrimus omnes;
Dulce Deum pariterque virum, gratumque Cupido
Solamen, qui corda domas &c.*

Ex quo habemus Cupidinem Chao, qui à veteribus nunquam divinos honores, habuit, saltem coævum fuisse. Communiter tamen hunc superum hominumque amorem sine Patre existisse recensetur. Pingitur & fingitur alatus, modò aureus, modò cæruleus, pauper, & opulentus, modò crudelis, modò suavis, deorum antiquissimus juxta & recentissimus. Atque ex hoc habitu quatuor Cupidinis proprietates colligimus, nempe perpetui infantis, cæci, nudi, & sagittarii, hoc tamen notatu dignum est, duobus telorum generibus refertam gerere pharetram Cupidinem, amoris scilicet, & mortis, causam, quam alia suggerit fabula, de commutatis à Morte telis, impræsentiarum supprimentes. Genus spiculorum ita describit Naso 1. Metamor.

- - - *fugat hoc, facit illud amorem;*

Quod facit auratum est, & cuspidē fulget acuta;

Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum.

Fabula ad naturæ exordia, & totius universi originem primam pertinere videtur, atque sub hoc involucro materiam, ejusque appetitum innatum obtegi censemus. Hæc quippe est illa vis materiæ coæva, & adgenita, ex qua omnia fiunt: Hinc altercatio de Cupidinis Progenitoribus ad naturæ sagaciores ministros pertinet, quos inter hodiedum lis, & summa dissensio, quidnam materia prima, ejusque appetitus? sitne Atomus Empedoclis, numerus Pythagoræ, Anaxogræ Panspermia, Chymicorum principia, vel denique Peripati oraculum? consentiunt nihilominus Patrem Cupidinis DEUM incertū esse, quod de materiæ primæ creatore omnes Philosophi profitentur; atque ex hoc capite primum, ex quo reliqua fiunt, sive deinde præstantia sint, ac veluti divina composita, sive vilia, materia locum obtinet; cūque in compositis nulla natura esse possit causa hujus Cupidinis,

N

dinis, hoc ipso, quòd materia sit id, ex quo reliqua fieri incipiunt, dicitur proles sine Patre, vel incertis natalibus orta, ob cæcitatem Gentilium Philosophorum, obscuram primæ causæ notitiam habentium. Si verò teneas cum Aristophane, materiam à Nocte ovo exclusam esse, à mente sacratoris Philosophi haud longè distas, inquietis: mundum tradidit disputationibus eorum, ita tamen, ut non inveniat homo opus, quod operatus est DEUS à principio, usque ad finem. Arcana quippe materiæ primæ, seu virtus & appetitus hujus Cupidinis, à DEO inditus, ex cujus amissione, & repetitione omnes generationes & corruptiones rerum emurgunt, adeò est occultus, ut ingenia, licèt præstantissima sint, exercere, atque acuere valeat, penetrari tamen non possit, & hæc sunt cunabula materiæ primæ, hominúmque desuper sensa. Fingitur autem Cupido alatus, quo procul dubio ejus instabilitas indicatur, veluti locorum mutationem ex hoc indicio in avibus metimur; sed profundius latet mysterium in alio, quod non Icari, aut Dædali humeris cerâ adaptantur, sed naturaliter prodeunt, unde radicem ortus & interitus unicè, ceu radici, materiæ adscribimus. Has autem alas modò auratas, modò cœruleas esse ad diuturnitatem temperamenti, seu permanentiam vel fugam materiæ sub eadem formâ commodè refertur; res enim, quibus pondus adhæret, magis conglutinantur materiæ, quàm formæ, aëri confines, veluti patet in auro, quod in igne probatum, remanet, avolante Mercurio, quod idem est, ac materiam esse interdum alis instructam aureis, nonnunquam cæruleis avolare citissimè; hos volatus Physicus animadvertit, & persæpe demonstrat, Chymicus verò sæpissimè. Reliquum si corpus inspiciamus, in Cupidine simulacrum materiæ ejusque insatiabilem appetitum deprehendimus. Fingitur à Poëtis Puer & perpetuus, quia materia quotidie videtur nasci ad novam totius generationem, quæ nihilominus ob ingenitam incorruptionem antiqua, & perpetua remanet, verissimè autem Nudus describitur, cum

cùm universa composita, uti cogitanti occurreret, tantùm vesti-
ta sint, & induta accidentibus, nihilque in toto universo nu-
dum prater nudam materiæ primæ potentiam: Sagittæ verò &
cæcitas Pueri ad materiæ appetitum remotum & proximum
pertinent; cæcus enim non nisi præsentia palpat, de diffitis per-
inde sollicitus, quod similiter præstat materia; complectitur
ocys formas, ad quas disposita est, remotas autem adinstar sa-
gittarii perpetuò venatur, & concupiscit. Duplex spiculorum
genus cum alis analogiam habet: Sagittà auratâ utitur, quam-
diu formam amat, stringitque, adhibitâ plumbeâ seu obtusâ,
fugat, totùmque dissolvit, ex quo in materia ejusque appetitu
sedem ac principium generationis & corruptionis luculenter
colligimus.

§. II.

Facies Rationalis.

Quomodo materia prima appetat formas?

Premittendum primò. Appetitum nil aliud esse, quàm in- 3
clinationem, propensionem, seu pondus quoddam, quo
res cum bono sibi conveniente naturaliter connectitur;
duplex tamen appetitus in rebus, seu animatis seu inani-
matis statuitur à Philosophis, elicitus scilicet, & innatas. Appe-
titus elicitus est quædam inclinatio in bonum præsuppositâ il-
lius cognitione, hujusmodi sunt actus voluntatis ex cognitione
in bonum directi; Item appetitus Canis in carnis frustum præ-
scuticâ ex sensitiva cognitione tendens; de hoc appetitu in præ-
senti non loquimur, eò, quòd materia prima penitus cæca sit,
& omni cognitione destituta: Appetitus innatus est quædam
propensio in bonum, ab Authore naturæ indita, nulla præce-
dente cognitione, qualis inclinatio est in lapide, ut cadat deor-
sum, ignis ut in pyramidem assurgat. De appetitu hoc in præ-
senti loquimur; hinc, quando Præceptor Angelicus 1. part.
N 2 quæst.

quæst. 87. art. 4. ait: *appetitum naturalem esse inclinationem consequentem formam naturalem*. Intelligit appetitum completum, qui ad totum compositum sequitur, adeoque appetitus materiæ, sicuti potentia incompleta est, tantum incompletus est, videlicet in ordine ad formam, qua deinde obtenta, locum habet descriptus à S. D. appetitus. Porro uterque appetitus duplex est; alius per modum desiderii & tendentiæ ad bonum, alius per modum gaudii, fruitionis, delectationis, & quietis; interim hoc discrimen bene notandum est, quod desiderium & complacentia tantum convenient primario appetitui elicitu, solumque secundario, & per analogiam appetitui innato; nam sicut illum actum, quo voluntas fertur in bonum absens, vel possibile, desiderium seu Cupidinem dicimus, illum autem, quo in bonum præsens & possessum tendit, fruitionem, delectationem &c. vocamus; ita similiter cujusvis potentiæ naturalem inclinationem, quâ in rem absentem, aut adeptu possibilem tendit, desiderium, quâ in præsentem, gaudium nominamus per analogiam ad appetitum elicitum.

Premittendum secundo. Appetitum seu elicitum seu innatum in re idem esse cum materia, id est, esse potentiam naturalem boni convenientis receptivam: nam uti in Exercit. Menst. de Toto composito diximus, potentiam naturalem receptivam formarum esse entitatem materiæ in recto; ita hic tenendum est, appetitum materiæ esse propriam ejusdem entitatem in formas propendentem, atque in hoc solo videtur differentia rationis, quod tunc appelletur potentia, quando formam tanquam actum respicit, quatenus verò hanc concupiscit, ut bonum sibi conveniens, dicatur appetitus, quæ diversa officia fingens intellectus partitur, in re verò unum idemque sunt. Unde quæ in cit. Exercitio de materiæ causalitate diximus, rememoranda, atque appetitui materiæ applicanda sunt. Cur verò aliæ potentiæ earumque appetitus, v. g. potentia appetitiva ab anima rationali distincta sit realiter, non item inclinatio à materia, ratio

tio hæc suadet ; potentia quippe appetitiva immediate tanquam principium immediate activum operationem tanquam accidens respicit ; potentia verò appetitiva materiæ merè passivè se habet : Unde formam in suo genere tanquam bonum conveniens respicit. Hoc tamen notandum occurrit , alium materiæ appetitum innatum esse remotum , alium proximum ; primo modo consideratur inclinatio materiæ præcisè secundum se , & in ordine ad finem ab Authore suo intentum , altero verò modo importatur agens secundum dispositiones in præcedens compositum invehitas , sic v. g. lignum per calorem ut duo , jam magis tendit ad ignis , quàm aquæ formam recipiendam.

Pramittendum tertio. Præter appetitum , de quo hucusque , alias quoque materiæ adscribi proprietates. Prima est , esse ingenerabilem & incorruptibilem , id est per se , & primariò ; nam per accidens , videlicet ratione formæ & privationis generationi & corruptioni subjecta est , cùm materiæ accidat privatio , qua præsentē forma expellitur. Secunda materiam esse cognoscibilem per formam , hoc est , nullum formari posse conceptum positivum de materia , nisi addatur ordo ad formam , quam respicit per modum actus primi. Tertia , ut sit unita formæ , cum qua constituit totum substantiale. Quarta , ut ex se nullam habeat actualitatem , veluti colligimus ex Philosopho 2. de generat. cap. 9. ubi tenet , pati & moveri materiæ competere , movere autem , & agere alterius esse potentia.

Pramittendum quarto. Circa materiæ appetitum variè institui quæstionem ; nam imprimis dubium est , an salvetur appetitus in materia tum ad formam pro præsentī non habitam , sed postea primū habendam , tum ad formam olim habitam , & in Anastasi , ut fides docet de anima rationali , iterum habendam ? Insuper quomodo possibile sit , ut eadem invariata manens entitas transeat de appetitu desiderii ad appetitum gaudii &

fruitio-

fruitionis; nam, ut Philosophus docet hic tex. 81. oritur appetitus ex privatione formæ, adeoque communiter dicitur causa privationis. Atque pro explicanda hac difficultate doctrina communior Theologorum in subsidium vocanda est; docent hic cum Patre Contenson frequenter, præcipuè de voluntate DEI libera, quòd hæc per connotatum extrinsecum noviter adveniens neutiquam intrinsecè varietur, veluti patet in specie Angelica nunc futurum non repræsentante, & postea, dum verificatur de inesse, repræsentante, manente eadem specie invariata: ita proportionaliter dicitur de materiâ eodem modo desiderante, modò fruente; nam dum appetit formam per tendentiam seu desiderium, connotat absentiam formæ, dum autem formâ fruitur, mutatur duntaxat connotatum, manente invariata materiæ entitate. Nunc deveniendo ad institutum præfens

Dicendum primò. Materia prima habet appetitum innatum ad omnes formas sublunares existentes, & exituras, est communis Philosophorum, & Aristotelis hoc lib. cap. 9. tex. 81. pugnat hæc conclusio contra quosdam antiquos. Probatur breviter hac ratione. Unumquodque appetitu innato fertur in bonum propriæ naturæ proportionatum & conveniens; sic lapis tendit deorsum tanquam ad centrum innatæ gravitatis, magnes appetit ferrum &c. Atqui quælibet forma sublunaris est bonum materiæ conveniens, & proportionatum, eò ipso, quòd sit actus ipsius afferens secum speciem seu essentiam completam, per quam constituitur in statu existentia, hocque obtento bono, assimilatur DEO, quo pro priori carebat: ergo materia appetit omnes sublunares formas existentes & exituras. Quid enim luculentius in rerum naturâ, si per omnem Philosophiam excurramus, quàm perfectibilia anhelare, perfectiva? quid verò in materia aliud præter perfectibile, quod ornatum à forma expectat,prehendimus? attamen appetitus hic duplex est, uterque tamen innatus, gaudii scilicet & desiderii: gaudet materia

teria de forma existente, quàmque in proprio modò sinu fovet, exstituram verò concupiscit, qui tamen affectus, ut supra indicavimus, per analogiam materiæ attribuuntur; nam fruitio & gaudium bonum possessum & præsens, desiderium autem rei absentiam postulat. Dubium modò restat de utroque hoc affectu, num formam perfectiorem præ imperfecta materia magis appetat? Ad hoc

Dicendum secundo. Appetitus materiæ ad formas substantiales, successivè habendas, omninò æqualis est, & non appetit perfectam magis, quàm imperfectam. Probatur ratione. Materia est pura potentia passiva actuabilis & perfectibilis ab omni forma substantiali, adeoque indifferens secundum se ad recipiendam quamcunque formam ab agentibus naturalibus; sed quod ita est indifferens, & purè passivè se habet, non respicit formas sub differentia, vel distinctione: ergo materia respicit, & appetit omnes formas æqualiter. maj. est evidens vel ex ipsa definitione materiæ primæ. min. prob. talis est respectus vel appetitus materiæ ad formas, qualis est potentia; nam appetitus & materiæ entitas realiter identificantur; sed hic appetitus non est major respectu unius, quàm alterius formæ; immò ipsæ quoque formæ, sive perfectiores, sive imperfectiores, in hoc æqualiter conveniunt, quòd eodem modo adinstar actus primi amissibiliter materiam informant: ergo non respicit formas cum earum acceptatione, aut discretionem. Min. prob. à pari: sicui enim corpus, quod est indifferens, ut ponatur in hoc, vel illo tempore, hoc vel illo loco, non respicit determinatè aliquem locum, vel tempus, distinguendo unum ab altero; ita etiam materia se habet indifferenter & passivè ad omnes formas substantiales; ergo &c. Interim hæc conclusio intelligenda est de appetitu essentiali, & remoto; nam appetitu proximo & accidentali, appetit illam formam magis, ad quam proximè disposita est materia, unde si illa forma sit ignobilior, e. g.

e. g. forma lapidis, appetit illa præ nobiliore, cum ad illam non sit tam proximè disposita.

Respondet Clarissimus P. Paulus Schallhammer in Laboribus Herculis. Materiam quidem omnes quodammodo indifferenter appetere formas; sed non æqualiter; duo quippe sunt diversissima *indifferenter*, & *æqualiter*; sensus primi est, materiam appetere & hanc, & illam formam, nullamque respicere, quo tamen modo non impeditur, quo minùs inæqualiter in formas propendeat: quippe hoc ipso, quod una plures perfectiones participet, quàm altera forma, unam naturali propensione appetit: sicut famelicus, licet æquè appetat cibum rudem & delicatum, non tamen æqualiter, sed naturali propensione fertur in cibum delictiorem, esto utrinque eadem ratio famem explendi remaneat in famelico.

Contra est, quòd forma præcisè sub ratione formæ, ut est actus primus, sit complementum essentialiter materiae, tanquam potentiae essentialiter incompletæ: ergo tantum appetit formam ut forma est, & non ut magis vel minùs perfecta est. Ant. prob. Materia subest æqualiter omnibus formis, tanquam actibus sibi adæquatis, successivè recipiendis: ergo forma præcisè sub ratione formæ est complementum materiae, cum non petat magis existere sub hac vel illa forma; non enim petit habere aliter formam, quàm ad sui perfectionem in ordine ad compositum, quod præstat quælibet forma indiscriminatim. Hinc subtilitatem, de indifferenti & inæquali appetitu, utpote fundamento destitutam, opus subtilius, quàm araneæ pensum suspicio; Nonne pari jure tenere liceret, lapidem indifferentem esse ad hoc vel illud centrum deorsum, attamen inæquali appetitu appetere, ut collo, scandalum dantis, appensus in profundissimum simul mare demergatur? quis verò de simili exortico lapidis appetitu, utpote cæco unquam somniavit? ais: hoc manifestum fieri ex appposito poradigmate de famelico. Repono similiter, notum procul dubio esse, quo distent æra lupinis; anne famelica unquam fuit

fuit materia, aut annonæ caritatem invexit? absint hæc paradoxa, nisi perpetuam famem experiri velimus, ob esuriem materiæ nunquam satis explebilem. Alius enim est appetitus elicitedus, & alius innatus; de secundo hic cardo rei vertitur, primum homini famelico adjudicamus, fusiùs infra responsuri.

Dices cum pralaudato. Hoc totum verificari de appetitu materiæ universali, non item de appetitu particulari; nam attendendo ad ordinem universi ob decorem ejusdem oportet, ut materia tendat nonnunquam ex pruritu innato in formam perfectiorem; interim ad servandum totius universi ordinem, in generatione unius & corruptione alterius, constitutum, benè adjudicatur materiæ generale pondus ad omnes prorsus formas, successivè habendas. Sed

Contra hoc est. Quod hæc potiùs dicta, quam probata sint. Assignetur enim verisimile motivum alicujus appetitus particularis in materia generali. Unde enim particularis propensio ad bonum particulare, nisi à particulari determinatione? Verùm ubi ejusmodi particularis determinatio? fortassis à forma partiali aut simili existentia? sed hanc negat Adversarius. An ab actu entitativo aut differentiali quos in Parergis exesse jubet? Aut denique ex proprio arbitrio multorum, ut statuit, contra multos? & hoc lubenter admittimus. Verùm res hæc nequaquam arbitraria est, sed juxta communem Philosophorum sensum pertractanda. Demus enim materiæ appetitum universalem & particularem, quo modo vel labio discrepamus, si remotum priorem dicimus, & posteriorem proximum: at si particularem velimus coævum, & materiæ identificatum, rationem hujus determinationis assignare deberet Adversarius, quod tam parùm præstabit, quàm parùm admittit ullum determinationis principium in materia nuda, & merè passiva; prius quippe argumentum redibit per gyrum, sitne illa determinatio, quæ materiæ identificata est, actus entitativus, existentialis &c? Ad hoc respondendum est, aut dicendum ejusmodi appetitum esse proximum,

ximum, seu accidentalem, à dispositionibus forinsecus provenientem, & sic aërem verberamus, versando extra quaestionis statum. Neque juvat dicere hunc appetitum esse eundem cum materia, & non nisi virtualiter ab appetitu generali distinctum: ad virtuale namque distinctionem requiritur æquivalentia & prædicatorum eminentia. Unde verò habetur hæc eminentia, vel quo modo particulare & universale componuntur, ac in eadem sede comorantur?

- 6 *Dicendum tertio.* Materia prima appetit formas corruptas quomodocunque producibiles. Probatur evertendo AA. fundamentum. Ideò non appeteret materia has formas, quia naturaliter non sunt reproducibiles; sed dato, non concesso hoc (en S. Doct. verba de potentia. quaest. 3. a. 4. ad 16. *Majorem potentiam requiri ad creandum, quam ad suscitandum mortuum*, quarum prior DEO, ut Authori naturæ tribuitur) tamen materia illas formas appetit: ergo. Maj. est AA. fundamentum, requirentium eandem proportionem. Min. prob. Materia non appetit formas hoc vel illo modo, aut sub his circumstantiis producibiles: ergo quomodocunque producibiles sint, materia easdem naturaliter appetit. Ant. prob. Ex præcedenti conclusione, quia omnes formæ sive ad DEO producantur, sive ab ente secundo generentur, sunt actus primi materiæ; licet enim anima rationalis creetur, hanc tamen materia nunquam recusavit: cur ergo animam modò corpori applicatam respuet, cum majoris sit potentia creare, quam adducere, aut cineribus formam applicare, juxta Angelicum Præceptorem allegatum? non enim minùs resurrectio mortui elicitive tribuitur DEO, ut Authori naturæ, juxta M. Ferre tract. 4. de Charitate quaest. 2. §. 2. quam creatio, licet imperative & applicative sit ab Authore gratia, prout ab eodem ad finem supernaturalem destinatur.

Diluuntur Argumenta AA.

O *Bjic. I.* Materia non aliter appetit formam juxta præcedentia, quàm perfectibile suum perfectivum; sed forma perfectior est perfectius perfectivum, quàm forma imperfectior: ergo. Min. prob. Illud est magis perfectivum materiæ, quod eandem pluribus ditat perfectionibus; sed materia copulata perfectiori formæ pluribus ditatur perfectionibus. Nam ab anima rationali materia non dicitur simpliciter actuata, sed dives secundum tres gradus sentiendi, vegetandi, & discurrendi, quod forma lapidis paupercula afferre nequit; quo pacto igitur deformis materia pauperem & divitem rivalem æquali affectu deperibit? Neque juvat dicere, ejusmodi divitias non coagulari in unam materiæ & formæ massam, sed integras formæ remanere, adeoque materiam non rectè dici, vegetari, sentire, & discurrere. Nam actiones sunt suppositorum, id est, proveniunt simul à materia & forma, tanquam à toto substantiali: ergo utrique simul adscribendæ est. Deinde magna doctrinæ inconsequentia vel ex ipsa definitione materiæ negativa deducitur; in tantum enim perficitur materia, in quantum perficitur totum, illa quippe ordinatur ad totum; sed totum compositum magis perficitur per formam perfectiorem, quàm imperfectiorem, cum homo sit objectum principalitatis Physicæ, & aliundè causa formalis perfectior tribuit perfectiorem effectum formalem: ergo forma perfectior actuat perfectius materiam, & consequenter præ imperfectiori appetitur à materia.

Respond. ad tractandas has rationes (monstra non sunt) haud opus esse Hercule, sufficeret intexta responsio. Sed in forma conc. maj. neg. min. prob. dist. quod eandem ditat substantialiter & præcisè in ratione actus primi, conc. maj. sub alia ratione, magis formæ adgenita, neg. maj. & sic dist. min. neg. conseq. Haud dubiè una forma perfectior alià est, ut argumentum probat, sed hæc de materiali importantur, si materiæ appetitum specte-

spectemus, cujus hoc unicum desiderium, ut expleatur per formam substantialem quamcunque, modò constituatur unum per se. Ad inconsequentiam nostræ doctrinæ, cujus ne umbra quidem in adductâ ab Adversario ratione ostenditur, nego totum perfici per formam substantialem, de qua hic quæstio. Unde doctrinæ inconsequentiam potius in Adversario arguo, vel enim, dum ait, totum magis perficitur per formam perfectiorem, quàm imperfectiorem, intelligit formam substantialem, vel accidentalem? non hanc; aliàs extra chorum saltat; non substantialem; hoc ipso enim admittit duas formas substantiales contra propriam Thesim 28. Munus quippe primæ formæ esset perficere materiam, alterius verò officium actuare totum compositum. Thomistæ dum dicunt perfici totum compositum, intelligunt accidentia, materiæ secundæ, tanquam actus secundos, correspondentes. Ad ultimum idem respondetur, quod ad primum.

Objic. II. Si materia haberet appetitum elicitem, appeteret formas perfectiores, relictis imperfectioribus, cùm appetitus hic ferri debeat in id, quod prudentius & convenientius est: ergo defacto materia prima magis ad formas perfectas quàm imperfectas propendet, cùm innatus appetitus imitetur elicitem.

Respond. omnino ita esse. Nam chymæra, si haberet appetitum elicitem eligeret potius in rerum naturâ, unicâ formâ contenta, existere, quàm ex duplici composita, in otioso cerebro fingentis existere; neque minùs lutum appeteret paropsidis aut calicis præ cacabo formam, ne cum olla nigresceret ad focum, præcipuè cum appetitus innatus sequatur elicitem. At res non ita se habet; appetitus enim materiæ non solum non præsupponit elicitem, sed præcedit omnem cognitionem. Nam si appetitus innatus conformaretur elicito, pessimè haberent figuli, aliique artifices, cùm maximam materiæ resistantiam sentirent ex refragario materiæ appetitu innato, se se elicito conformante.

Instabis. Saltem appetitus materiæ innatus ita exponi debet, ne ulla culpa recidat in Authorem materiæ. Unde sic: officium, quo

quo fungitur appetitus elicitus, hoc præstat innatus in naturaliter appetentibus, hoc est, res naturalis, quæ cognitione destituta est, ita ab Authore naturæ dirigitur, ac si prudenter ageret, & cognitione prædita esset: ergo sicuti inordinatus ille appetitus diceretur, qui ex præsupposita cognitione fertur in minus bonum, relictò meliori, ita male instructus ille esset appetitus naturalis materiæ primæ, nisi perfectiorem formam præ imperfecta amplecteretur; aliàs illa inordinatio in Authorem DEUM redundaret.

Respond. negatò ant. Herculem clavâ suâ exarmari: inefficaciam hujus Geometrici argumenti in priori responsione demonstravimus. Cæterà instantia pro DEI providentia viriliter decertat: sed suppositum, de inspectâ Jovis Diphtera, quid Author naturæ cum Cupidine nostro statuerit, certò non constat; existimamus descriptam ibidem sententiam, quam in conclusione tenemus; plura quippe DEUS optimus per naturalem cuiusvis rei appetitum non vult, nisi ut corruptio unius sit alterius generatio, aut constitutio quomodocunque unius per se in ratione compositi naturalis, quod præstat indiscriminatim forma perfectâ & imperfectâ.

Obje. III. Varias instantias & paritates: imprimis potentiæ activæ magis desiderant formas perfectas, quàm imperfectas, sic intellectus magis appetit actum Analyticum, quàm Topicum, potentia visiva perfectiorem visionem præ confusâ & obscura: ergo hoc ipsum dicendum est de potentia passiva materiæ primæ. Secundò materia secunda, seu totum compositum magis appetit præstantiora accidentia, quàm alia non adeò præstantia, uti homo desiderat scientiam præ ignorantia &c.: ergo etiam materia prima. Tertiò materia prima ex sua natura prius appetit habere formam substantialem, quàm accidentalem, & quidem non aliam ob rationem, nisi quia per formam substantialem magis perficitur, quàm per accidentalem: ergo quia similiter per formam substantialem perfectiorem magis actuatur, hanc magis appetit quàm imperfectam, hæ sunt rationes, quæ in favorem

oppositæ sententiæ Adversarius in medium adducit. verum non terrent. Nam

Respond. ad primum disparitatem esse, eò quòd intellectus, sicuti & voluntas ferantur in bonum ut cognitum; cùm igitur unum cognoscatur præ alio magis appetibile, etiam unum præponitur alteri: appetitus econtra innatus materiæ fertur in formam sine prævia cognitione quomodocunque, atque non alium ob finem formam appetit, nisi in ordine ad constituendum unum per se, quæ sine discrimine quælibet substantialis forma præstat. Deinde ant. non tenet ex omni parte; nam potentiæ naturales non aliter appetunt formas perfectas, nisi ex dispositione vel ab organis, vel ab habitibus proveniente; hinc videmus intellectum per præmissas topicas dispositum nequaquam appetere actum scientificum, sed probabilem. Atqui de potentia passiva disposita non est quæstio. Ad alterum eadem est disparitas, quia habitâ formâ materia secunda ob naturalem resultantiam proprietatum magis est disposita ad unum quàm ad alterum accidens; adeoque adest in materia secunda appetitus proximus seu accidentalis; in materia verò prima nihil horum supponitur. Accedit, quod forma accidentalis materiam secundam magis aptam reddat ad operandum, & se se defendendum adversus contraria: econtra potentia passiva in ordine ad suum finem non magis perficitur formaliter, sed ad summum materialiter. Ex quo similiter patet, quid ad tertium dicendum sit.

Obje. IV. contra tertiam conclus. Si materia prima appetere appetitu desiderii reunionem formæ corruptæ aut separatæ, tunc appeteret terminum, ad quem naturaliter per Authorem naturæ perducì non posset; hoc absurdum est: ergo. Sequel. prob. Ideò non datur appetitus innatus ad claram DEI visionem, quia non potest creatura sibi relicta ad illum terminum per Authorem naturæ adduci: ergo neque datur appetitus innatus in materia ad reuniendam formam amissam, v. g. per resurrectionem, quia ad hunc terminum per Authorem naturæ adduci non potest.

Respond.

Respond. dist. sequel. peteret terminum, ad quem per Authorem naturæ perducere non posset concursu ordinario, conc. concursu extraordinario, neg. sequel. Unde disparitas est de visione beatifica, quod ad illam intellectus creatus, sibi relictus, per Authorem naturæ neque ordinario, neque extraordinario concursu perducere possit, sed totum hoc præstat Author gratiæ; quare benè denegatur intellectui creato appetitus innatus ad beatificam visionem: At verò per Authorem naturæ deduci potest concursu extraordinario appetitus inefficax materia ad reunionem formæ corruptæ aut separatæ, eò quod illa actio sit entitativè naturalis, veluti docet M. Ferre supra cit. quamvis resurrectio mortui applicativè & imperativè sit à DEO ut Authore gratiæ, videlicet prout functio isthæc ordinatur ad finem supernaturalem, elicitive tamen tribuitur DEO, ut Authori naturæ.

§. III.

Facies Naturalis.

De appetitu Cupidinis Antipathetico & Sympathetico.

Difficillimum profectò examen aggredimur, appetitum rerum naturalium, quo se se mutuò complectuntur, aut averfantur, exposituri. Effectus enim Sympathetici & Antipathetici, licet manifesti sint, atque sub sensum quotidie cadant, apud Philosophos tamen rerumque naturalium acuratos spectatores, tam diversa inveniunt exordia, ut ex sententiarum causarumque congerie, vel ingens chaos nascatur, vel sublatâ concordiam amicitiam, præter opinionum Antipathiam reliquum sit nihil. Leguntur enim plurimi Authores, qui totam hanc difficultatem ad primas quatuor qualitates referendam censent, ex quarum permixtione rerum omnium temperamenta coalescunt; cumque hæc aut similia aut varia sint, oriuntur dissensiones aut consensus formarum, consonis aut dissonis qualitatibus affectarum. Magnes enim, ait Anton. Zara de cultura ingeniorum, mem-

membro 4. sect. 1., trahit ferrum solum per suum temperamen-
 tum, ac per certam primarum qualitatum permixtionem; ex
 hac enim non modò hominum & belluarum, sed & stirpium in-
 genia prodeunt, & tanta morum studiorumque varietas emer-
 git. Quem enim latet, simile amare simile, magnetem verò &
 ferrum qualitatibus frigidis ac siccis imbuta esse, & colore ad-
 modum similia: hinc ille reciprocus amor; hinc Arcticam pla-
 gam siccam & frigidam indefessè prospectat; hinc echeneis re-
 morationem navis ex validissima siccitate efficit, quo modo de
 rerum inimicitia discurrendum est. Verùm hæc sententia pla-
 cere non potest, tum quia causas, quæ apud omnes occultissimæ
 sunt, veluti obvias & manu palpabilis assignat, tum maxime,
 quia plurimi amores & odia reperiuntur, qui per quatuor pri-
 mas qualitates haud dilucidantur. Nam aliqui homines mili-
 tari laude, rerumque fortiter gestarum insignes, ita constituti
 sunt, ut à felibus muribusque plùs abhorreant, quàm à murali-
 bus tormentis. Quale nunc temperamentum tali viro esse oportet,
 ut murem oderit? sit muri sanguineum, homini necessariò
 inerit melancholicum. At etiam illi oderunt mures, qui minimè
 sunt melancholici, multique sanguinei horrent. Aliæ igitur in-
 quirendæ sunt causæ Antipathiæ & Sympathiæ, quàm primæ
 qualitates. Quidam ex antiquioribus à parentibus hisce causis,
 ad abditissima naturæ mysteria, quas occultas qualitates vocant,
 Zora verò ignorantiaæ asylum, & indoctorum clypeum dicit, sine
 discrimine confugiunt, quæ causæ cum ignotæ sint, nequaquam
 in subsidium hujus faciei vocantur; ignoti quippe nulla Cupido.
 Acus enim nautica magnete illita trahitur à cœli partibus polo vi-
 cinis, non tantum súdo & lucido Jove, sed etiam noctu, incum-
 bentibus densissimis tenebris. Quo pacto igitur mediante lu-
 mine occultæ qualitates, astris in prima genesi inditæ ad inferi-
 ora noctu descendere valent? Videntur igitur propositæ duæ
 quasi extremè oppositæ sententiæ, quarum prima plùs nimio ma-
 nifestis, primisque qualitatibus, altera nimum occultis faver,

ex rationibus breviter adductis minùs & plùs probare; ut autem desuper mentem nostram explicemus, definimus, *sympathiam esse amicam affectionem, coordinationem seu habitudinem unius ad alterum, vel duorum pluriúmve rerum ad invicem, ita ut una hoc aut illud agente, vel patiente, vel etiam solùm præsente, altera quoque aliquid agat, aut patiatur, sive deín in se mutuò agant, sive non*: Antipathia ab opposito describitur, *estque inimica affectio, unius, duorum vel plurium &c.*; quâ tamen descriptione primam & secundam sententiam non penitùs rejicimus; tum quia experimur ex commixtione primarum qualitatum similia, & dissimilia fieri temperamenta, proindéque nasci nonnunquam amorem, interdù odium; tum quia absolutè inficiari nequit, quod tot tantique viri sapientes communiter tenent, videlicet dari occultas qualitates ab astris productas in rebus inferioribus: universim tamen verisimile non est, effectum Antipathiae & Sympathiae adscribi debere horum effectivo concursui: pro horum declaratione sciendum est, sympathiam dupliciter posse evenire, vel actione, vel passione; quædam enim affectiones amorosæ & tædiosæ fiunt actione unius in alterum, uti solis in heliotropion, lunæ in cerebrum; aliæ sine actione proprie dicta, sed per species intentionales, veluti cum potentia loco motiva operatur sine actione voluntatis, id ipsum de Antipathia asserimus: nam actus nonnulli exercentur absque interventu actionis duorum in unum, cujusmodi est fuga leonis, dum ignem videt, aut gallum, ut aliqui perhibent, intuetur, quo in eventu nec ignis, nec gallus, quidquam physicè in leonem agit, sed totum ex hoc provenit, quòd leo habeat naturam ita dispositam, ut ea dispositione posita, necessariò apprehendat, modò ignem, modò gallum esse fugiendum tanquam inimicum; videmus hoc totum in cane famelico projectum polum apprehendente, ut prosequendum; repletò deinde plùs æquò ventre, minùs cibum apprehendit, ut nec appetit amplius, nec pedem movet, sed evomit potiùs illum, quo gravatur, polum; fit autem non raro antipathia mediante actione, ut dum

sumptum venenum vitam animalis fugat. Unde definitio Sympathiae & Antipathiae, quam adfert Clariss. Collega P. Romanus Sedlmayr in Philos. Porphyrio pag. 54. nequaquam placet, ita enim definit: *Sympathia est dispositio quadam naturalis duorum corporum, cujus virtute in se se invicem, vel saltem unum in aliud agere aptum est, mediantibus tenuissimis spiritibus, motum aliquem occultum excitantibus, & ipsis corporibus connaturalem, & beneficium, ex quo sequatur sensibilis, & insignis aliquis effectus*, mutatis verò particulis, *connaturalem, & beneficium, in praternaturalem & maleficum* Antipathiam habemus. Non inquam placet hæc definitio; tum quia nimium particularis est; tum quia propositionibus innititur, quæ fallibilem experientiam respiciunt, seu melius ut probata, & in occulto etiamnum reservata jactantur, probabuntur autem nunquam, minus in lucem producentur, veluti sunt lixivium ex cineribus lauri, poros vitri penetrante, ut olfactu percipiatur; lumen penetrare vitrum per poros &c. Planè subtilior gustus, visusque acutior ad similia experimenta (si tamen hoc nomen merentur) requiritur, quàm hominis illius, qui incrementum momentaneum graminis videre, & culicum saltus de longinquo audire potuit. Displicet etiamnum definitio, cum in eadem tenuissimi spiritus, motum excitantes vehementissimum, inveniantur; illi enim spiritus, ut ex Præludio 6. & 7. colligimus, inhabitant Empyreï superficiem concavam, infunduntur elementis, & corporibus mixtis, unde erumpentes, alteri deinde corpori se se intrudunt, effectusque Sympatheticos & Antipatheticos cient. Sed quæso, quo fundamento hæc fabrica nititur? anne sacris in bibliis, Expositoribus, aut Philosophi interpretibus simile quidquam invenitur? locus ex Genes. cap. 1. planè huc non quadrat; nec memini, me ullum commendatorem legisse, qui etsi acuratè Judæorum & Philonis somnia referant, de hoc tamen spiritu vel obiter cogitasse. Quisnam autem ille fuerit spiritus, qui super aquas ferebatur, docent SS. PP. & Expositores. Probationes reliquæ solummodò convincunt, omne mixtum constare elementis,

tis, vacuum plerumque repleti aëre &c. Insuper hi spiritus, aut filii sunt, aut Nepotes Archæi; maximam certè cum hoc fabro interno, ut vocat Baconus in Nov. Org. lib. 2., affinitatem habent, veluti ex loco & Authore cit. colligitur: quòd si parentem aut avum hunc nunquam extitisse dicamus, veluti fateri debemus, unde ergo hæc progenies spirituum, Antipathiam & Sympathiam moventium? Accedit, quod hi spiritus, cum sint tenuissimæ naturæ, facilè per aërem transferentem suffocentur, atque antequam odia & amores pariant, emoriantur. Denique si mutatis nominibus hos spiritus dicamus Atomos, totam Democriti, & Renati des Cartes fabulam; si ideas, Platonis & Avincennæ opinionem; si Sephyroticos descensus, Rabbiorum cabalam enodavimus. Modò, ut explicatiùs procedamus, statuimus tam vim Anti-quàm Sympatheticam in coordinatione, & certa rerum habitudine sitam esse. Vel brevius: esse inclinationem naturalem rei in suum bonum, eamque vel ad agendum, vel patiendum, positis quibusdam certis conditionibus. Quemadmodum enim materia respicit formam, ita, ut inter se habeant naturalem & essentialem connexionem, ut accedente unione effectiva fiat unum per se; Item ignis per calorem frigus, non verò albedinem, tanquam sui inimicum, eumque è subjecto expellendum respicit, ita de hac naturali connexionem seu habitudine Anti- & Sympathiæ discurrendum est. Adeoque Sympathia magnetis ad ferrum fundamentaliter & passivè in hoc consistit, quòd positis pro forma substantiali debitis & convenientibus dispositionibus, sit capax proximè virtutem attractivam ab astris recipiendi, illà verò receptà, virtus essentialem respectum habet ad impulsus solummodò in ferro producendum, vi cujus postmodum ferrum movetur: in activis autem est naturalis capacitas seu agendi facultas, prout connotat, & requirit certas dispositiones ac conditiones. Verbo, Sympathia est ipsissimus noster Cupido, seu naturalis & innatus appetitus ac propensio cujuslibet rei in suum bonum. Nihilominus fatemur, nostram opinionem non adeò cer-

tam, & luculentam esse, ut intima Anti- & Sympathiæ mysteria ex fundamento detegat, memores responsionis magni Scaligeri ad Cardan. Exercit. 131. ad præsentem difficultatem: se nescire inquit; nos enim in luce rerum tenui caligare, in mediocri cæcutire, in majore cæcos esse, in maxima insanire. Nam id ex sententiarum examine nos assequi posse existimamus, ut de veritate hujus aut alterius opinionis prudenter incipiamus dubitare; unde, relictis in suo valore allegatis supra AA. sensis, quid nobis placeat, quidve displiceat adinstar duci exposuimus.

- 9 Explicitâ nunc aliququaliter Anti- & Sympathiæ naturâ, modoque, quo magnes attrahit ferrum, improbabile censemus Henrici Salmuth lib. 2. de memorab. dicentis: operâ duarum pyxidum nauticarum, quibus alphabetum circumscriptum legitur, amico longè absenti, aut carceri mancipato, posse nos colloqui, & arcana manifestare; non enim naturaliter potest evenire, ut acus ambæ, eodem magnete illicitæ, simili motu modove moveantur, sicque litteras, veluti in aëre descriptas, ea motione æqualiter indicent: non, inquam, hoc naturaliter fieri posse observationes complures suadent. Interim geminam magneti inesse virtutem, videlicet respiciendi Septentriones, & ferrum ad se se trahendi compertum est, quæ tamen attractiva vis, dum oleo vel cepearum, alliorumque succo inungitur, hebescit; contra vero junctus ferro intenditur, conservaturque optimè in ferri scobe ac ramentis. Unde Claudianus de Magnete. v. 16. existimavit: magnetem adinstar struthiocameli ferrea dape nutriri.

*Ex ferro meruit vitam, ferrique rigore
Vescitur: has dulces epulas, hac pabula novit,
Hinc proprias renovat vires, hinc fusa per artus
Aspera secretum servant alimenta vigorem.*

Planè stupendum naturæ miraculum! quid enim lapide pigrius? huic tamen natura sensus manusque tribuit. Quid ferri rigore pertinacius? mores tamen admittit, ceditque, ac amico complexu lapidi adhæret. Hæc quamvis naturalia sint, non rarò ta-

men

men in vulgus deceptionem, ac Cacodæmonis ludibria abeunt. Nam Ptolemæo Philadelphio gratificaturus Dimocrates architectus templum magnete concameravit, ut Regis ferreum simulacrum in aëre pendere à rudi populo videretur ad religionis horrorem; hanc imposturam ægregiè secutus est Machometes, Agarenorum Pseudopropheta, qui eodem ex lapide constructo templi fornice, suum cadaver, ferreo inclusum sarcophago, illic mandavit collocari, quod sine ullo adminiculo elevatum, stolidis Saracenis hodie miraculum est, quæ tamen ita naturalia sunt, ut materia non plùs amet formas, Cupido spicula, quàm magnes ferrum. Tanta insuper magnetis virtus, ut omnis ferè Anti- & Sympathiæ appetitus in commune hoc, sed admodùm occultum mysterium passim refundatur; atque ut pulveres, quos sydereos, magneticos &c. vocant, pertranseamus, mirũ aliquod experimentum ex Greg. Horstio lib. 3. Epist. sect. 13. seligimus. Scribit hic Author de quodam vernâ rustico, qui ut pro ventriculo nauseabundo vomitum excitaret, cultellum cum manubrio corneo eo fine satis profundè faucibus immisit; sed infelici successu descendens ad ventriculum pervenit, incredibili doloris sensu succedente. Quare cùm nil remedii superesset, emplastrum ex pulvere magnetico optimè excogitatum est, quod supra ventrem positum ferrum ad se traxit, & natura juvante per cutem exivit. Fortassis præstantissimum hoc remedium, dum acus, clavi & similia deglutiuntur. Ex quo naturalis propensio, mutuusque amplexus ferri & magnetis æquali mensurantur ulnâ, quâ appetitus materiæ ad formam in præcedentibus deductus est. Restat ut cunabula naturæ petamus, ac Lucinæ inspiciamus munia.

DISCURSUS VI.

DE

EDUCTIONE ET FORMARUM GENERATIONE.

SYNOPSIS.

1. *Lucina fabula.* 2. *Eductionis formarum cœlestium, & reliqua-
rum generationum effigies.* 3. *Explicatis conditionibus, ad for-
marum educationem exactis,* 4. *asseritur educatio formarum cœ-
lestium.* 5. *Solvuntur Objectiones.* 6. *Varia è vivis formarum
generationes.* 7. *Lucina mortuis obstetricatur.*

§. I.

Facies Symbolica

LUCINA.

Symbolum educationis formarum.

Cùm in præcedenti discursu cæcum materiæ primæ Cupi-
dinem, quem innatum diximus appetitum, ex antiqui-
tate in subsidiū nostræ intentionis adduxerimus, eidem-
que ceu radici ortus & interritus rerum adscribi debere
fassi simus, quæ cùm sine obstetricis munere haud peragi possint,
videntur rationes investigandæ, quibus sapientes adducti sunt, ut
sibi persuaderent, dari Lucinam parturientium, atque in lucem
edentium seu Præsidem, seu obstetricem. Atque ut ipsa Lucinæ
cunabula petamus, memorant Poëtæ, hanc filiam fuisse Jovis &
Latonæ, Sororémque Phœbi: variis eandem antiquitas donavit
nominibus & officiis, modò sub nomine Dianæ venatricem ne-
morūmque Deam coluerunt, jam parturientium Præsidem Lu-
cinam

cinam dixere, nunc Hecate, dum eandem coeli, terræ, & inferorum incolam salutârunt. Hinc versiculi:

*Terret, lustrat, agit, Proserpina, Luna, Diana,
Ima, superna, feras, sceptro, fulgore, sagittâ.*

Effingebatur apud Ægienses imago Lucinæ, alteram manum vacuam porrigens, alterâ facem gerens, quâ figura & infantem susceptura videbatur, & in lucem eductura. Nam, qui nobiscum tenent Lucinam fuisse Latonæ filiam, hanc in Ortigia natam esse inquiunt, atque mox natam, obstetricis munere functam fuisse, dum gemellus Apollo in lucem ederetur à matre; unde ulterius Poëtarum licentia progressa est; fingeant enim, Lucinam per omnem vitam nuptiis & maribus abstinuisse, quia viderat, quæ passa erat mater, dum obstetricata est ad fratris genituram; proinde magnis precibus impetravit à Jove, ut perpetuam Zonam gereret, ac virginitatem illibatam coleret, quod ex Callimacho habemus:

Da mihi perpetuò, ut sim virgo, da Pater alme!

Hæc fabula Ægyptiorum, quibus exordia debet, nititur fundamentis; hi enim, Solem & Lunam cæterâque sydera, quorum vires ac moderationes apud nos conspicuæ sunt, Deos crediderunt, ac proinde, cum Lunam plurimum conferre parturientibus arbitrabantur, Lucinam dixerunt, desumptis rationibus à naturæ & Astrorum peritis. Quis enim vel modicè rerum naturalium cognitione tinctus, non fatetur cum vulgari Physicorum opinione, Lunæ beneficiò augeri humores, atque conchyliorum genera ad augmentum vel decrementum Lucinæ crescere & decrescere: cum igitur partus tempore in utero plurimus turgeat humor, hujus verò domitor planeta Luna sit, statuerunt Ægyptii cum Philosophis educendi in lucem partûs Lucinam Præsidem. Qui verò astris totum parturiendi munus in acceptis referunt, rationibus Astronomicis adducti, maturitatem fœtus, ejusque educationem certo quodam Planetarum ordine, ut *facies Naturalis seq. Disc.* exhibebit, Lunæ similiter adscripserunt.

Verum

Verùm acuratiorem Mythologiam texamus, nomine & officio Lucinæ formarum cœlestium & sublunarium educationem intelligimus. Jovis & Latonæ filia Lucina dicitur, quia Latona à Græco desumptum, idem ac latere significat; unde habetur, Lucinam & Apollinem è tenebris natos esse, scilicet formas cœlorum è confusa materiæ natura. Harum Genitor fuit Jupiter, qui eduxit ex prima materia, nempe DEUS parens Optimus, creator & moderator omnium. Imago Lucinæ apud Ægienses huic expositioni non parùm favet. Vix enim ex nihilo producta materia, quam Lucinam dicimus, vacuum quodammodò manum porrexit, quia pro aliquo momento videbatur vacare, & formâ cœlesti destitui, ocyùs autem facem altera manu habuit, quod educationem luminum cœlestium subitanæam significat, obstetricante ad Apollinis partum sorore Lucinâ, cùm cœlorum formæ essentialiter petant, in esse, fieri, & operari, dependere à materia. Neque mysterio caret primò ex his gemellis Lucinam in lucem à Latonâ editam fuisse, postea verò Apollinem; quia actio productiva DEI in cœlorum & elementorum genesi, primò terminabatur ad materiam, & instantaneè ab hac eduxit formam. Cùm verò corpora cœlestia & elementaria jam jam constituta & completa fuissent, Latona variè audiit, Diana in aëre dicitur, Luna in terra, Hecate apud inferos, quia in triplici hoc mundo obstetricando, varias educere juvat formas. Hinc impetrata à Jove Zona, & virginitatis donum, incorruptionem superiorum corporum denotat, obstetricis verò munus, generalem Lunæ ad corruptibilia concursus. Quis enim non sensu percipit indefessos Lunæ labores? ad mutationem quippe hujus planetæ, mutantur aëra, agri meliùs aut pejùs habent, mare intumescit & decrescit. Num verò præsens expositio, si formarum cœlestium primam conditionem acuratè pensemus, genuina sit, aut potius noviter excogitata fabula, judicent Lectores ex appositâ nativâ Lucinæ rationali facie.

§. II.

Facies Rationalis.

An formæ coelorum in Mundi Genesi fuerint educæ de potentia materia?

Premittendum Primò. Ad educationem necessariò requiri, 3
ut forma educenda contineatur in potentia materiæ; intelligimus verò per talem præcontinentiam non latentem aliquam formæ actualitatem, aut latens semen in materia, sed præcontineri formam in sinu materiæ idem est, ac formam fieri actu, quæ prius erat in subjecti potentia, ita tamen, ut dependeat in esse, fieri, & operari à materia, ex qua educitur. Unde colligitur, non sufficere ad educationem, ut forma à materia veluti in actu primo dependeat, hæc enim ratione forma solummodò foret educibilis, sed necessum esse, ut in actu secundo quoad ipsum fieri formæ dependeat, ut requirit D. Thom. 1. part. quæst. 90. art. 2. ad 2. Porro conditiones ad educationem primordiale, de qua in præsentī loquimur, sunt sequentes: inprimis, ut forma educenda dependeat à materia, eo modò, quo supra statuimus; secundò, ut materia saltem naturâ præcedat formam, hæcque transeat de potentia ad actum; Hinc non requiritur, ut materia pro priori extiterit sub alia forma cum actuali privatione alterius formæ; aliàs non satis apparet, quo modo doctrina D. Thom. & communiter nostrorum Theologorum sufficienter salvetur 1. part. quæst. 62. art. 3. docentium, gratiam è subjecto Angelico in primo creationis instanti educam fuisse. Sufficit igitur pro educatione ab agente infinito peragendam, ut materia naturâ præcedat absque privatione actuali formæ educendæ, licet conditio privationis actualis requiratur ad educationem ab agente creato & limitato secundò exequendam.

Præmittendum Secundò. Totum aliquod posse dici creatum, quamvis una pars totius minimè creata fuerit, ut patet à
simili

Q

simili in hominis generatione, ubi totum dicitur generatum, licet nec materia nec forma secundum se generata fuerit; item Leo est generatus apud Philosophos, materiâ non generatâ. Deinde eandem realiter actionem pro diversitate terminorum modò denominari educationem, creationem, aut concreationem; in quantum enim actio respicit totum completè existens, habens esse ex nihilo sui & subjecti, uti Angelus, vocatur actio creativa completa; quatenus terminatur tantum ad materiam, dicitur creatio incompleta, seu concreatio; quando verò attingit rem, quæ pro priori naturæ supponit subjectum primum, cum quo totum constituit tanquam pars intrinseca, dicitur creatio educativa, estque formalis educatio. Hinc colligimus, has actiones tantum extrinsecè esse diversas, ob diversos terminos, in re autem esse unam eandemque actionem. Quòd si Adversarii contendant, hanc ultimam educationem dicendam esse concreationem, per nos licet; nolumus enim litigare cum Grammaticis de nomine, cum nobis adeò certum sit, illam actionem respectu formæ esse philosophicè educativam, quàm certum, formas cœlorum in prima conditione dependisse à materia in esse, fieri, & operari. Quare

- 4 *Dicendum.* Formas cœlorum & elementorum in prima Mundi genesi fuisse educatas. Ita in verbis D. Thom. in Opusc. 42. cap. 15. ubi ait: *Esse verò corpus in productione formæ de potentia materia non accidit propter ipsum motum localem; cum corpus cœleste consecutum sit per educationem suæ formæ de potentia materia suæ propria, nullo motu locali vel alteratione precedente.* Quibus verbis D. Thom. conclusionem adeò manifestè probat, ut omnem interpretationem excludat. Unde sic arguitur: de ratione essentiali corporis est, ut per formam, quæ ex potentia materiæ educitur, constituatur: ergo corpus cœleste vel elementare in prima genesi constituitur per formam de materia educatam. Ant. est S. D. prælaudati, & exinde manifestum est, quòd de essentia corporis sit, constitui per formam à materia dependentem in esse, fieri, & conservari.

Dicunt

Dicunt AA. omninò hanc auctoritatem ita claram esse, ut ne contra oscitare quidem Thomistis fas esset, si præfatum opusculum legitimus partus foret S. Doctoris. Sed inter Thomistas maximè de hoc dubitatur, cùm videatur illud opusculum minoribus characteribus impressum, & stylus alienus, & multa inibi continentur, quæ doctrinæ S. D. non consonant. Sed

Contra est, quòd prædictum opusculum à præcipuis Authoribus tam antiquis, quàm recentioribus, ut videre est apud Joan. à S. Thoma in Logica à quæst. 3. usque ad 8., item totum Collegium Discalceatum in suo cursu genuinum D. Thom. partum agnoscat, & sapissimè alleget. Deinde in 1. p. q. 90. art. 2. expressè suam mentem declarat S. D. dum educationem animæ rationalis tantùm negat, quia hæc non dependet à materia in esse, fieri, & conservari : ergo à contrario includit intra classem formarum educendarum formas cœlestes & elementares, quia dependet in esse, fieri, & conservari à materia.

Prob. ratione. Quod dependet in esse, fieri, & operari, vel conservari à materia, educitur de potentia materiæ; sed formæ cœlestes & elementares in prima Mundi genesi dependerunt in esse, fieri, & conservari à materia: ergo educæ sunt in prima sui conditione è potentia materiæ. Maj. constat ex superioribus conditionibus. Min. prob. Imprimis quoad esse, quia constat, has non posse conservari extra materiam, aut sine materia exercere aliquam operationem, adeoque quoad esse necessariò dependent à materia; Unde ulterius deducitur has etiam quoad fieri dependere à materia; tum quia fieri est propter esse; tum etiam, quia illæ formæ non minùs sunt materiales in fieri, quàm in esse, hoc ipso, quòd sub utrâque ratione servant eandem naturam & speciem: ergo sicut dependent à materia in esse, ita etiam in fieri, & consequenter educuntur de potentia materiæ. Unde bene notandum est, dari duplex fieri formæ, causale, & formale; primum est ipsamet DEI actio, quæ utique non dependet à materia, alterum est ipsum esse formæ, prout fit dependenter à materia, &

secundum hoc ultimum fieri formale dependent formæ à materia.

Confir. Formæ cœlorum & elementorum in prima sui conditione factæ sunt à DEO juxta modum connaturalem illis debitum ; sed modus connaturalis fuit , ut educantur è materia : ergo. Maj. certa est, quia Author naturæ, ut naturæ, semper operatur, quod naturæ est magis consentaneum. Min. prob. Tum quia tales formæ secundam propriam naturam sunt generabiles & corruptibiles ; tum quia formæ modò ab agente creato cum consortio Authoris naturalis è potentia materiæ educuntur.

Neque dicas. Hoc quidem connaturalius esse formis, si fiant ab agente creato & causa secunda, non item, si producantur ab ipsomet Authore naturæ : tunc quippe illud connaturalius dicitur, quod est perfectiùs ; sicuti connaturalius fuit Christo habere virtutes infusas, quia hoc fuit perfectiùs ita habere in Christo, licet alias connaturalius sit easdem per actus proprios aquirere. Nam

Contra est, quòd in adducto exemplo Christo fuisset inconveniens, si ab initio caruisset virtutibus moralibus : sicuti Adamo fuisset inconveniens, si tanquam caput naturæ humanæ fuisset destitutus aliis virtutibus & habitibus : ergo quia non est inconveniens DEO cœlorum & elementorum formas educere de potentia materiæ, illæ formæ fuerunt eductæ. Conseq prob. Quia non potest ostendi aliqua inconvenientia, eò ipso, quòd sit consentaneum formis in esse à materia dependentibus, ut etiam in fieri ab hac dependeant ; sicuti à contrario, quia anima rationalis non dependet in esse à materia, consentaneum est, ut nec in fieri ab hac dependeat : ergo quia DEUS in prima conditione elementorum & cœlorum operabatur juxta suam suavem providentiam, & consentaneum sit formis, ut educantur de potentia materiæ, eduxit revera has formas. Nam ideò, dum concurrat cum causa secunda ad formas, educit has, quia hoc est consentaneum, & consequenter agit secundum suavem providentiam : ergo hoc
idem

idem fecit in prima Mundi genesi, quia etiam ibi operabatur secundum suam providentiam, se conformando debito consentaneo formarum, quod erat, ut educerentur de potentia materiae.

Probatur secundo. Ideo formae coelorum non fuissenteductae, quia vel materia pro priori debuisset per varias dispositiones mutari, vel quia debuisset praecedere tempore privatio formae educendae; sed neutrum requiritur: ergo fuerunteductae. Min. prob. Quoad primum: licet requiratur ejusmodi mutatio materiae, si fiateductio ab agente creato, prout nunc contingit, non tamen in ordine ad agens primum infinitum: ergo. Ant. prob. Modus producendi, qui arguit in producente virtutem limitatam, & coarctatam, non potest attribui agenti infinito, qualis est Author naturae DEUS; sed hic modus agendi successivè per varias dispositiones arguit in agente infinito virtutem limitatam, hoc ipso, quod non posset totum actione instantanea efficere: ergo. Quoad ad alterum etiam prob. Licet in primo instanti, quò Angeli fuerunt conditi in gratia, ex potentia obedienciali ipsorum fuerit propriè gratiaeducta, non tamen requirebatur, ut non esse gratiae seu privatio ejusdem tempore praecesserit, sed sufficebat, ut gratia diceret pro priori exigitive non esse in subiecto & vicissim: sicuti quotidie in Sacramento altaris revera salvatur ratio accidentis, quamvis videatur per se, & absque subiecto inhaesionis existere, quia manet exigentia in accidente ad inhaerendum subiecto: ergo quia in forma educenda adhuc remanet exigentia suae privationis, salvatur tota ratio educationis. Et ratio ulterior est, quia si absque privatione vel alteratione temperanea salvatur adhuc dependentia in forma reducenda in fieri, esse, & conservari, salvatur quoque tota ratio educationis; sed hac dependentia adhuc salvatur ex eo praecise, quòd materia praesupponatur prior naturà quàm forma educenda: ergo. Min. prob. Salvatur in genere causae efficientis dependentia effectus à sua causa per hoc praecise, quòd naturà causa sit prior quàm effectus: ergo etiam salvatur dependentia formae educendae à materia,

ria, quia ibidem quoque materia intelligitur prior, prioritâte causalitatis, & ut quo formâ educendâ.

Diluuntur AA. Argumenta.

5 **O** Bjic. 1. Textum S. Scripturæ ubi Genes. 1. dicitur *in principio creavit DEUS cælum & terram*, & Concilium Lateranense cap. *firmiter*, unde deducitur, credendum esse, cælum & terram à primordio mundi creatum fuisse. Ex quo infertur juxta regulam S. August. ab interpretibus S. Scripturæ receptam, textum S. Scripturæ tamdiu in rigore, & sensu proprio accipiendum esse, donec aliquod absurdum & inconueniens emergat; sed datò, cælos creatos fuisse, non emergit aliquod absurdum: ego textus Scripturæ in sensu proprio accipiendus est: atquæ Scriptura dicit cælos creatos esse in principio: ergo non debent dici educti de potentia materiæ. Nam si tantum materia fuisset creata, non diceretur cælum creatum, sed potius genitum; ideò enim formæ ab agente creato eductæ, dicuntur genitæ, quia præsupponunt subiectum, ex quo educuntur, licet illud subiectum præsupponatur creatum: ergo etiam formæ cælorum potius dicerentur genitæ, quia præsuppouerent subiectum jam creatum, de quo educuntur. Deinde totum non potest dici creatum ratione materiæ, prout tamen textus clarè loquitur de toto cœlesti & terrestri in primordiali creatione, sed dicitur creatum per simultaneam productionē partium ex nihilo. Nam sicut materia & forma per se non sunt independentes à toto, ita nec producantur per se, sed ad productionem compositorum: ergo si totum dicitur productum actione creativa, etiam partes dici debent creatæ cum toto, & consequenter tam materia quàm forma est creata.

Confirm. 1. Authorit. S. D. 1. p. q. 65. a. 3. & 4. ubi sic habet: *in prima autem corporalis productione creatura non consideratur aliqua mutatio de potentia in actum: & ideò formæ corporales, quas in prima productione corpora habuerunt, sunt immediate à DEO productæ*

ducta. Unde ita arguitur: quod educitur, fit ex materia tanquam prima potentia, & prout dicit potentiam & formam; sed materia coelorum & elementorum, licet sit materia seu potentia prima, non tamen est in potentia ad formas coelorum & elementorum, quia has formas constanter possidet, & nunquam non possedit: ergo illae formae non educuntur.

Confirm. II. Licet non requiratur ad educationem, ut materia formam praecedat duratione temperanea, opus est nihilominus, ut materiae non repugnet esse sine tali forma, & quidem ex conceptu educationis, quae requirit subiectum aliquando mutabile; sed materiae coelesti repugnat aliquando esse sine forma coelesti, eo, quod ob appetitum innatum solummodo petat formas inamissibiles, hoc est tantum coelestes possidere: ergo nunquam est in potentia ad formam coelestem, adeoque non est subiectum capax mutationis.

Respond. ad object. S. Scripturam non loqui in rigore philosophico, sed hic creari nil aliud esse, quam fieri actu, quod ante nihil fuit actu: quod si hanc interpretationem recusas ob regulam S. Augustini, dic, sequi exinde aliquod inconueniens philosophicum, nempe formam aliquam dici creatam, quae tamen in esse, fieri, & conservari dependet à materia, quod philosophice loquendo dicitur educi. Deinde in citato Scripturae loco v. 21. etiam cetera grandia dicuntur creata, quae tamen verba apud Adversarios idem sonant, ac generata,educta &c. Unde Philosophia tamdiu servit Scripturae, & haec Philosophiae, quamdiu axioma Augustinianum, & philosophandi Methodus contrarium non suadent. Alterum si tantum materia diceretur creata, non item forma, etiam totum celum dici deberet genitum, verum est, si praesupponeretur materia duratione ante formam creata, prout contingit in mutationibus quotidianis, non autem si in eodem instanti, quo creata fuit materia prima, statim quoque forma educta. Ad tertium dico, haud dubie solam materiam non denominare totum compositum creatum, attra-

attamen totum adhuc benè dicitur creatum, quia non ex aliquo extrinseco, vel prius tempore existente producitur; Deinde con. formas materiales non produci, nisi ad productionem totius compositi: dist. tamen consequens: ergo formæ eadem actione erunt productæ, ita ut eadem actio respectu formæ sit creativa, neg. conseq. ut sit eductiva, con. conseq. Unde juxta præmitt. 2. illa unica actio potest ob diversos terminos modo dici creativa, concreativa, & eductiva.

Ad Confirm. 1. S. D. cit. loco vult materiam primam & totum compositum dici creatum, non verò formam, ut examini palam fiet. Ad prob. annexem dist. maj. quod educitur sit ex materia præexistente in potentia ad formam, quod educitur actione generativa, & successiva transmutatione, quomodo fiunt generationes ab agentibus creatis, con. quod educitur educatione creativa, prout in nostra quæstione fit ab agente increato & infinito. neg. vel dic, materiam illi præexistere in potentia pro priori naturæ, non autem temporis, quæ prioritas causalitatis & naturæ sufficit, nam præcedere tempore educationi solum per accidens convenit.

Ad Confirm. 2. Dist. maj. requiritur, ut non repugnet materiæ esse sine tali forma divinitius transeat. Naturaliter neg. Licet enim ad educationem generativam, qualis fit ab agente creato, requiratur talis potentia successive immutando, non tamen ad educationem ut sic; hoc quippe educationi est per accidens, adeoque sufficit ad educationem, quæ fit ab agente increato dependentia formæ à materia cum prioritate causalitatis.

Obje. II. Ad formam educendam requiritur, ut hæc à materia non solum dependeat quoad esse, sed insuper exigitur, ut ipsum fieri formæ à materia dependeat; sed hoc non habent formæ coelorum & elementorum: ergo. Min. prob. Fieri materiæ non dependet à materia; sed ipsum fieri formarum cœlestium & elementarium est ipsum fieri materiæ: hoc ipso, quod unica realiter actione productum sit totum cœlum, mediatè quoque producta sit materia & forma.

Confir.

Confir. Licet non requiratur essentialiter ad educationem, præcipuè si fiat ab agente primo, ut materia fuerit prius tempore producta, quàm forma, nihilominus desideratur necessariò, ut materia formam naturâ præcedat, tanquam subjectum in quo exercetur postea actio eductiva formæ; sed materia ne quidem prius naturâ fuit producta, in qua tanquam subjecto exerceatur postea actio eductiva: ergo. Maj. supponitur ex secunda probat. conclusionis. Min. prob. Si materia prius naturâ fuisset producta vi alterius distinctæ actionis à productione formæ, materia in illo priori haberet existentiam sibi propriam, distinctam ab existentia formæ & totius compositi elementaris; eò, quòd actio quæcunque terminetur ad dandam rei existentiam; sed hoc supra negatum est: ergo.

Respond. ad object. conc. maj. neg. min. ad prob. conc. maj. dist. min. sed ipsum fieri formarum, est fieri materiæ formaliter, neg. materialiter, conc. min. ad alterum, quod additur, unica actione productum fuisse cælum concedo hoc, intelligendo unicam actionem materialiter seu realiter sumptam, non verò unica actione formaliter, seu virtualiter. Colligitur hoc ex responsione ad Object. primam.

Dices. Creatio materiæ est actio momentanea, ut communiter docetur in lib. de Mundo: sed educatio est actio successiva ratione subjecti quanti: ergo actio creativa non potest realiter esse eadem actio cum educatione, sed necessariò debet esse duplex realiter actio eductiva & creativa.

Respond. negatò antec. instantiam esse inermem. sed gratis dist. educatio, quæ fit à causa secunda est successiva ob modum alterationis, quo agens disponit subjectum, conc. educatio, quæ fit ab agente primo, neg. ant. hoc ipso, quòd DEUS ejusque actio eductiva ab istis dispositionibus non dependeat, imò sine imperfectionis notâ dependere non possit, ut notatum est in ultima nostra probatione.

Ad Confir. idem respondetur, quod ad objectionem. Ulti-
R
mum

num syllogismum dist. si materia fuisset naturâ prius producta per distinctam realiter actionem ab educatione formæ, haberet in illo priori existentiam, conc. maj. si est producta eadem actione realiter, & tantum virtualiter distincta ab actione educativa formæ, neg. maj. adeoque tantum illa actio dat materiæ existentiam, quæ est creativa simpliciter totius, quæque realiter eadem est, ad educationem & concreationem, solumque distincta penes diversa connotata & terminationes.

Objic. III. Authorit. D. Thom. 1. p. q. 45. a. 2. in corpore: *Quicumque facit aliquid ex aliquo; illud ex quo facit, præsupponitur actioni ejus, & non producitur per ipsam actionem*, uti in contextu declaratur exemplo artificis, cujus operatio artificiosa non producit subjectum, in quod formam artificiosam inducit, sed præsupponit illud jam productum actione agentis naturalis: ergo juxta D. Thomam formæ elementares non fiunt ex subjecto, si ve non educuntur ex materia prima, vel subjectum non fit per istam actionem, sicque sola materia est creata, vel debet institui regressus in infinitum.

Respond. imprimis, hanc authoritatem non esse contra nos, utpote qui agimus de educatione instantanea, non verò de successiva: at Authoritas D. Thomæ loquitur de tali educatione, quæ transmutat subjectum (qualis non est primordialis educatio formarum) ut patet in exemplo de artifice appposito, quæ utique est actio transmutativa. Deinde dico secundò subjectum non produci ea actione, quâ educitur forma ex subjecto, sed ea actione, quæ est creatio totius ex nihilo.

Objic. IV. Varia absurda. 1. sequeretur in hac mutatione educativa non dari in fieri tria principia, hoc quippe modo materia non habet privationem formæ educendæ, adeoque tantum adessent in fieri duo principia, materia videlicet, & forma. 2. sequitur transubstantiationem, qua unum totum convertitur in alterum, fore educationem, ideò, quia in omni transubstantiatione forma habet dependentiam à materia; sed in nostra actione
educi-

eductiva dependet forma à materia. 3. sequitur DEUM non posse creare formam materiale, v. g. formam ignis sine materia.

Resp. ad primum. Illa tria principia tantum habere locum in mutationibus successivis, & in ordine ad agentia creata, non verò in mutationibus instantaneis, quæ fiunt à creatore: adeoque potius vocanda est mutatio in facto esse. Deinde dato, quòd etiam locum habeant in nostra quæstione, assignamus etiam privationem formæ educendæ, non quidem actu, sed exigitivè tantum, quod sufficit, ut salvetur mutatio propriè dicta, veluti in simili sufficit ad rationem essentialem accidentis inhæsió exigitiva, & non requiritur actualis inhærentia. Ad alterum. neg. transubstantiationem esse educationem, quia præter dependentiam formæ à subjecto adhuc aliquid habet, per quod sufficienter distinguitur ab educatione & creatione, nempe hoc, quòd actio transubstantiationis præter dependentiam à materia ens completum convertat in aliud ens completum; econtra actio eductiva licet supponat subjectum, attamen solum partem totius educit, sicuti etiam creatio producit totum nullo præsupposito subjecto, adeoque restat adhuc sufficiens discrimen inter allegatas actiones. Ad 3. dico talem formam adhuc posse à DEO produci, sed cum ordine ad materiam, hoc ipso quod sit individualis forma; cum igitur forma individuetur per ordinem ad subjectum, deberet seorsim producta saltem dicere ordinem ad materiam. An verò ejusmodi productio formæ materialis absque materia sit dicenda educitio, an creatio, existimamus potius dicendam esse creationem, quia talis ordo ad materiam, qui sufficit ad individuationem formæ, non est sufficiens pro educatione, sed requiritur adhuc major dependentia: Nam licet anima rationalis dicat ordinem ad materiam, per quem ordinem individuatur, non tamen dici potest educita: ergo & talis forma nequit ex hoc ordine dici educita, sed potius creata.

§. III.

Facies Naturalis.

*Lucina officiosa viventis & demortui Microcosmi
Obstetrix.*

6 **L**ucinam olim tantum à parturientibus magnis precibus in præsidium vocari solitam, testatur Antiquitas; nos verò ejusdem officium (quòd neutiquam divinos promeretur honores) utrique homini absque sexus discrimine naturale, atque commune esse tutò asserimus, quotidianà, eàque varià formarum educatione id luculenter attestante. Atque ut ab elementis, quæ in microcosmo sine controversia æque ac in macrocosmo cum analogia conspicua sunt, telam ordiamur, manifestum est, aquam & aërem in homine perpetuò reperiri, calculi dolores latentem intra renes terram redarguere, podagricos & febriles affectus prodere ignem depascentem: Hæc ut ut vera sunt apud Philosophos, mixtis omnibus elementorum, si non formarum saltem virtutum permanentiam adjudicantes, quas de potentia materiæ educi communiter asserunt: dubium nihilominus haud leve restat, num forma ignis coruscans, & elementari similis, è microcosmo educi, atque conspicuus aliis reddi possit? Non hic per saltum naturæ ad divina ascendimus; quàmplurimi enim ex nostris Sanctissimi Patris Benedicti Alumnis visi sunt, non tam ignem loqui, quàm divinitus spirare, ut præter testes oculares, Authores sunt ex S. Ordine Beda, Trithemius, Jepez, Rambeck, Mezgeri, Buzelinus, aliique. Sed quid naturaliter fieri, quæve ex causa ejusmodi, ut ita dicamus, phænomena evenire valeant, impræsentiarum scrutari, ac physicè speculari intendimus. Incipiendo igitur ab antiquitate, ignem micantem & lambentem de corpore humano vivo educi posse, si tantum Poëtæ scriberent, fabulas putares, sed quando ea multorum experienciâ comprobantur, non fides de-

negan-

neganda est. De Ascanio Virgil 2. *Æneidum* memorat, ignem in ejusdem verticè manifestè visum esse:

Ecce levis summo de vertice visus Jūli

Fundere lumen Apex, tactūque innoxia mōlli

Lambere flamma comas, & circum tempora paci.

Idem frequenter in aliis evenisse testes sunt Livius lib. 1. Valerius Max. lib. 2. cap. 107. singulariter verò Cardanus lib. 8. de rerum varietate cap. 43. de viro Carmelitani Instituti narrat, quoties is capillitium reduceret ad occiput, è capillis scintillæ ignis erumpebant; eapropter ad convivia, ut mira hæc operatio ab hospitibus videretur, frequenter vocabatur. Ignem hujusmodi simillimum nostro elementari secundum flammam, lucem, & apparentiam judicamus, non verò secundum comburendi vim; Unde lambentem dicimus, quia sine ulla noxa excutitur, brevique dum in lucem & scintillas diffunditur, evanescit ad modum vaporis, à tenuissima substantia producti. Ut verò talis eventus aliquam causam assignemus, neglectâ Paracelsi, & quorundam Chymicorum de principiis rerum naturalium doctrinâ, existimamus, id in calidissimis corporibus evenire posse, propter inclusos intra paros vapores, & proximè adstantem, atque diffluentem oleaginosam substantiam; cūque prædicti vapores proximè ad ignis naturam accedant, sunt quasi potentia ignis, solummodò expectant actionem agentis, eosdem ad actum reducentis; quare ab aëre æstivo extrinsecè superveniente, veluti ab agente proprio accenduntur, & in lambentem flammam assurgunt.

Quamvis hæc & similia satis mira sint, longè tamen mirabiliora censemus, nasci in microcosmo, æque ac in majori mundo plantas & arbores; & ut miracula, quæ de plurimis sanctis referuntur, puta, de S. Vitale, è cujus thorace lilium, illibatæ virginitatis juratus testis, de S. Joscione, è cujus ore quinque rosæ, Characteribus Marianis insignitæ, prodierunt, tanquam à Domesticis DEI, ac SS. Benedicti civibus tacemus, ea duntaxat,

xat, quæ ad naturæ vigorem pertinent breviter pro nostro instituto recensemus. Narratur de quodam puero apud Lyconem, qui gravi tumore cruciabatur, quo dein à Chyrurgo aperto, visum est, non sanguinem aut saniem, sed hordei & filiginis grana exiisse; quod non magis crediderim, quàm illud de muliere, quæ teste prælaudato integras farri spicas evomit. Hæc quidem nonnullis non tam mira, quàm prorsus à veritate aliena videbuntur; verùm consideranti majestatem naturæ, quæque intus latent, longè mirabiliora, factu tamen possibilìa, occurrent, quæ omninò vera esse, suadebit ratio naturalis. Quis enim ibit inficias, in humanæ naturæ plantarum, lapidum, & herbarum vires reperiri? quis ignorat, quanta sanguinis, calvariæ, cutisque humanæ virtus? immò his longè præstantiora tam in humano, quàm animali corpore recondita, atque educta fuisse, viri graves persuadent. Refert Fabric. Hildanus cent. 4. Observ. 24. è vesica cujusdam senatoris Amstelodamensis viginti novem calculos extractos fuisse, à multis pro legitimo Bezaar judicatos, ac per omnia iis, quos fert India Orientalis, similes; de horum aliorumque virtute testem habemus Joan. Bontium, qui affirmare audet, humanos calculos ad promovendum sudorem, & alia fluida excrementa ejicienda, meliùs, quàm Orientales conducere. Non igitur à veritate alienum esse censemus, quod Marcellus Donatus lib. 2. hist. Mirab. cap. 12. refert; nucleum cerasi per vim in aurem pueri intrusum, post aliquod tempus germinare cæpisse, & alia quamplurima, quæ scribit Licetus lib. 3. de spontaneo viventium ortu.

Non minùs admiratione dignum nostræ Lucinæ officium, dum vivis è corporibus animalia viventia educit de vermibus, aliisque molestis insectis indignum est, facere mentionem; attamen operæ pretium erit causam aliorum animalium, ex utroque sexu prodeuntium, assignare. Memorat Gesnerus lib. de quadrupedibus &c. his verbis de Hungariæ regno: *Anno 1551. pervenit ad nos historia Vienna impressa*
hujus-

hujusmodi: hac æstate circa diem D. Margaritæ in Hungaria propè pagum Zichsiam juxta Theisam fluvium accidit, ut in multorum hominum serpentes & lacerta naturalibus similes nascerentur; unde sapissimi doctores oborti, tandem eos miserè necârunt, ita ut tria circiter hominum millia sic periisse ferantur: quibusdam humi ad solem jacentibus serpentes & lacerta per os aliquatenus emerferunt, se mox iterum se se in ventribus abdiderunt. Nobili cuidam puella diris cruciatibus mortua, cùm venter incideretur, serpentes duo prodierunt. hucusque Gesnerus. Possumus quidem non sine fundamento suscipiari hos serpentes ob peculiare DEI flagellum evenisse, veluti similia ex S. Litteris percepimus de populo idololatra in deserto: quòd si verò eventum naturalem dixerimus, ratio quoque naturalis in promptu est: potuit enim tunc temporis lues quædam pestifera grassari, prout huic inclyto Regno persæpe nostra ætate evenisse, compertum habemus, ob cujus depascentem vim putredo in corporibus resultavit, ex qua serpentes & lacertæ orirentur. Videmus enim hoc in casco putrescente evenire, etsi non indies nova generationis aut corruptionis materia affundatur, adeoque in illis corporibus ob diversas putredinum dispositiones variæ animalium figuræ eductæ sunt. Quòd si lues non sit, veluti apud Belgas, Neapolitanos, & Longobardos matribus sanis & validis obtigit, ut plerùmque gemellum, id est, infantem & serpentem simul effunderent, id corruptæ materiæ in utero, tanquam monstriferæ Africæ ascribendum est. En quanta Lucinæ suo in educationis formarum munere sedulitas!

Hucusque duplex nomen, Dianæ & Lucinæ, Educationis 7 Præses, sortita est, modò de Lucina Proserpina dicamus. Munus Ejusdem potissimum apud inferos, seu infra terram, locum habet. Atque nec ibidem otio marcet, sedula ubique conspicitur obstetrix. Certum est è cadaveribus, terræ mandatis, generari vermes &c. uti adnotavit D. Bernard. lib. Medic. cap. 3. *Hominem, inquit, nil aliud esse, quàm sperma fatidum, saccum stercoreum, & cibum vermium, & Poëta:*

Post

Post hominem vermis, post vermem fator, & horror;

Sic in hanc speciem vertitur omnis homo.

Verùm specialem quamdam hujus generationis causam assignant communiter Ascetæ, æque ac Poëtæ, dum è spina dorsi humani serpentem nascivolunt, tradit hoc Ovidius 5. Metam.

Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulchro;

Mutari credunt humanas angue medullas.

Congruentia verò ascetica ex illo Genes. 3. desumi potest, ubi mille diris devoto serpente, promisit DEUS, insidias & inimicitias se se positurum inter utriusque semen; quo fuit, ut dum corruptionem substantia humana subit, non in alienam & deteriorem formam transeat, sed in peccati pœnam inimicam serpentis formam induere cogatur, sicque delicti primordialis Authorem cognoscat, atque peccatum cane & angue pejùs fugiat. Philosophi tamen hoc naturali dispositioni materiæ dorsi adscribunt, sicuti partum vivum in sepulchro vitæ prolis, defunctâ & sepultâ jam parente; Exempla quippe varia produnt, mortuas dum in feretro, aut penitus in sepulchro reconditæ essent, perperisse; meminit de Georgio Epirota viro forti Valeri: Max. lib. 1. Memorab. cap. 8. eum in funere matris utero prodeuntem inopinato vagitu feretrum, suum in ortu ob occasu lectulum, ferentes consistere coëgisse, novôque spectaculo & gaudio matri parentasse, dum ex genetricis rogo adinstar Phœnicis cunas assecutus est. Unde elegans epigramma:

Salve infans elate prius, quàm nate, sepulchrum

Cui cunas, vitam mors properata dedit.

Cujus mirabilis eventus haud alia suffragatur ratio philosophica, nisi, quòd deficiente matris conatu, foetus vivus omnem operam adhibeat, ut in vitales auras prodeat; res palàm est in bombycitis, aliisque insectis, immò pulli maturitatis tempore plerumque proprio molimine confractis corticibus ovorum exitum parant. Sed plerumque evenit, ut dum Lucina apud mortuas trahitur, superveniens Saturnus pensum devoret.

DISCUR-

DISCURSUS VII.

DE

TEMPORE.

Quomodo significatum tempus, quid sit, & quomodo præsens, de anno Platonico, & Saturno Juvenescente.

SYNOPSIS.

1. Saturnus imago temporis.
2. Explicata.
3. Præmissis quibusdam durationum speciebus.
4. Exponitur temporis definitio.
5. Tempus existit probabiliter ratione partis.
6. Enodantur nonnullæ difficultates.
7. Ferrea Saturni tempora hodie vivimus.
8. Annum Platonicum minimè visuri.
9. Etsi Saturni, sive saturi dierum rejuvenescere possimus.

§. I.

Facies Symbolica

SATURNUS.

Significat Tempus.

Quemadmodum Saturnus varios in sublunaria apud Astronomos spargit influxus, ita inæquales sortitur fabulæ scriptores, ac diversam Mythologiam. Nos media & trita magis via ituri, rei seriem ita prosequimur: Saturnus Coeli & Vestæ filius, Cybelem sororem sibi matrimonio junxit, fratrem habuit Titanem; is cum esset natu major, Patrémque in regimine sequi deberet, jure suo cessit, eò, quòd matrem & filias magis fratri faventes indies experiretur; hinc pacto inito, ne masculinam prolem educaret Saturnus, néve Posteris Titanis aternum regnandi jure, sibi naturaliter debito, privaren-

varentur, abdicatō regnō, dominium Saturno spontē reliquit. Sancitum utrīque pactum constanter servatum est, devorante Saturnō crudeliter masculinos liberos, quotquot uxor in lucem edidit. Interea favente alma Lucinā, Ops Jovem & Junonem gemellos uno partu fœcundē effudit, subductōque clām Jove, Puerulum alibi curavit clanculūm educare, sonantibus intereā Poparum cymbalis ac tympanis, ne infantis, recēns nati, vagitus audirentur à marito. At res non diu latuit Saturnum; unde Jovem à puerpera repetit, ocyūs ex pacto devorandum. Ops nequaquam consilii, dolīve inops (nam genio muliebri fraus & vafrities nunquam non in promptu sunt) fasciatum lapidem infantis loco manduconi offert, ventre sepeliendum, idque altera vice cum Glaucia & Plutone feliciter evenisse accepimus. Verūm Titan, quem nec fraus sub rosa latet, imminens posterorum, regni Paterni jure nativo successorum damnum suboluit, in fratrem fœdifragum, adscitis filiis Titanibus, arma sustulit, devinctūque cum uxore in laneum vinculum compegit, demum à Jove filio, ætate jam robusto, in libertatem mense Decembri asseritur. Verūm qui non pridem libertatem contulit, regnum Patri, ob insidias Jovi structas, abstulit; exulem Janus Latiae Rex benignē habuit, subsequente aureo sæculo, ubi Astræa, seu ut alii scribunt, Justitia latē in exilio Saturni dominabatur. Affinxit cæteroquin veterum Sapiencia Saturno formam senis ab occipite calvi, ætatem diurnam prolixā barbā prodentis, dextræ clepsydram, falcem sinistræ indidit; alas insuper nonnulli addunt humeris, quibus & alii convolutum serpentem adjiciunt.

- 2 Fabula isthæc tempus curiosē denotare videtur. Fingitur, Saturnum Cœlo Deorum antiquissimo, Vestæque, lucis ignisque Præsidi, ortum debere; & cui temporis cunabula aptiūs adscribuntur, quàm antiquo dierum, ut Daniel loquitur, in cujus potestate veluti genitali, posita sunt tempora & momenta, quique ut tempus procrearet, consortium Vestæ, id est, primum mobile ignis Præsidem adscivit, inde non illicō Saturnus est natus, sed primo-

primogenitus Titan, videlicet, ut divideret diem ac noctem, sit-
que in signa & tempora, dies & annos, ex quorum notitia desig-
namus Saturnum, hoc est secundogenitum tempus. Titan ætate
grandior fratri regnum ultrò cessit; quia nonnunquam tempori
serviendum est, præcipuè in rebus arduis aut propemodum de-
speratis. Hinc non omnes dicuntur à Saturno devorati filii; sed
Jupiter, hoc est, dies propitius spebus, rebúsque nostris ultimò
servatus, ubi vel fraus hucusque securè latens, vel oppressa inno-
centia Sole meridiano clariùs deprehenduntur. Hinc bellum Ti-
tanis cum Saturno, Jovis adversum Titanem regnorum transla-
tionem, morumque mutationem, quæ tempore contingunt, be-
nè exprimit, veluti frequenter Romanæ eloquentiæ flumen ex-
clamat: O tempora! O mores! & Horatius

- - - - - *mortalia facta peribunt;*
Multa renascentur, quæ jam cecidère; eadèmq;
Quæ nunc sunt in honore.

Neque mysterio caret, Saturnum laneo vinculo ligatum (unde
proverbium Deos habere laneos pedes) in Festo Decembris solu-
tum esse; id enim significat decimo mense semen in utero anima-
matum, in vitam grandescere, quod, donec erumpat in lucem,
mollibus naturæ, temporisque vinculis detinetur. Denique Sa-
turni exilium, vitæ humanæ periodum repræsentat, quam depo-
sito temporali regno, aureum in Patria sæculum excipit, id est, in-
terminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio, regnante æter-
nùm Astræa, cuique suam, quam pro meritis est, justitiæ coro-
nam reddente. Reliqua, ad cultum & formam Saturni pertinen-
tia, imago temporis sunt: *Senectus*, indicat ætatem: nil tempo-
re antiquius. *Calvities*, usum: fronte capillata; post est occasio
calva. *Barba* prolixa, prudentiam; tempus docet. *Falx*, corrup-
tionem: generatio præterit, generatio advenit, omnia tempus
habent. *Clepsydra*, fluxum irrevocabilem: breve & irreparabile
tempus omnibus est vitæ. *Alæ*, velocitatem: volat ambiguus
mobilis alis hora. *Devoratio* lapidis, consumptionem: tempus

edax rerum. *Serpens* orbiculatus, annorum revolutionem: in se per vestigia volvitur annus. *Cauda* in ore draconis abscondita, ignorantiam temporis: non est vestrum nosse tempore vel momenta. Verum inspiciamus nonnihil per obscurum non tam caudam serpentis, quàm Saturni faciem rationalem, num aliquod temporis præsentis vestigium deprehendere valeamus?

§. II.

Facies Rationalis.

Quid sit tempus & quomodo præsens?

- 3 **P** *Ramittendum* 1. Naturam temporis cognitu, & explicatu difficillimam esse. Quamobrem notante Cyrillo, dierum volubiles series per spiras serpentis, perque caudam reflexam & in ore absconditam, latentem temporis naturam cum Ægyptiis supra designavimus. Unde pro more suo ingeniosè D. Augustinus 11. Confess. 14. Quid est tempus? si ex me quærat, scio: si quærenti velim explicare, nescio. Et postea sic pergit: ipsa una hora fugitivis particulis agitatur, quidquid ejus avolavit præteritum est; quidquid ejus restat, futurum; si quid intelligitur temporis, quod in nullas jam vel in minutissimas momentorum partes dividi possit, id solum est, quod præsens dicatur; quod tamen ita raptim à futuro in præteritum transvolat, ut nulla morula extendatur, hucusque S. August. Interim sciendum est, Durationem esse quasi genus temporis, hanc verò loquendo genericè haud aliud esse, quàm consistentiam vel permanentiam rei in suo esse, hoc est, in statu existentia. Nam ut ait S. Doctor omnis duratio attenditur ad id, quod aliquid est in actu, tamdiu enim res durare dicitur, quamdiu est in actu, & non tantum in potentia; quare duratio prout est permanentia rei in suo esse, dividitur in æternitatem, ævum & tempus; æternitas dividitur in essentialem & participabilem, essentialis à Boëtio ita definitur, quod sit interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio. Participata verò,

verò, quod sit mensura, qua mensuratur visio Beatifica. Æternitas est mensura rei omnino immutabilis tam secundum esse, quam operari, ævum est mensura rei secundum esse tantum mutabilis, immutabilis tamen secundum operari, tempus est mensura rei mutabilis tam secundum esse, quam operari, & istæ sunt differentiæ essentielles harum trium durationis specierum: Accidentales differentiæ sunt, quod æternitas careat principio & fine, ævum quod careat fine, sed non principio, tempus autem habet finem & principium. Insuper dari potest duratio creata permanens, quæ in se nullam habeat successionem, & hoc modo ævum, quod est duratio substantiarum separatarum, est formaliter permanens, eò quod duratio rei non distinguatur à rei existentia; sed esse alicujus Angeli, quod mensuratur ævo, est totum simul, conservatio autem non dicit successionem, sed permanentiam in esse cum dependentia à DEO, sine quo nihil potest conservari, quia conservatio non est actio distincta à creatione, sed continuata rei productio.

Premitt. II. Certum esse dari tempus, ut patet ex Genesi: *fiant luminaria in Firmamento cæli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa & tempora, in dies & annos:* Constat enim, quod res inferiores crescant & pereant, consequenter debent habere suæ durationis mensuram, hæc autem non est alia, quam tempus, & consequenter datur tempus. Porro sciendum est, præter nostrum tempus dari quoque Angelicum, idque differt à nostro tempore, quod, cum nostrum componatur ex partibus divisilibus, quarum altera vocatur præteritum, altera futurum, quæ uniuntur medio indivisibili, quod communiter vocatur instans, seu momentum, tempus autem Angelicum ex solis instantibus, quæ instantia non sumuntur hic, ut in tempore communi ad quantitatem, nam in Angelo non reperitur quantitas communis, nec aliquid hujus quantitatis, sed intelligitur operatio Angeli, quæ licet per mensem duret nostro mensurandi modo, vocatur tamen instans Angelicum, cui, si alia & alia

succedat operatio, & huic alia, ex his constituitur tempus Angelicum, & dividitur in continuum & discretum, continuum est, quando Angelus v. g. locum aliquem successivè acquirit, hoc est, aquirendo successivè novum locum, & pristinum deferendo: discretum, quando unum locum simul totum deferit, & alium simul acquirit.

Pramitt. III. In hoc denique unanimes esse Philosophos melioris glebæ, quod asserant tempus esse ens fluidum adinstar torrentis, uti unda tradit undam: placet hinc Ovidium 15. Metamorphoseos non minùs fingentem ingeniosè, quàm argutè philosophantem allegare:

*Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen; neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur undâ,
Urgeturque eadem, veniens urgetque priorem:
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur,
Et nova sunt semper, nam quod fuit ante relictum est,
Fitque quod haud fuerat: momentaque cuncta novantur.*

Hinc ante resolutionem præsentis quæstionis supponimus, tempus, & aliud quodcunque ens successivum non componi ex meris indivisibilibus seu instantibus; sed etiam ex partibus divisibilibus, hoc est, in tempore dantur partes priores & posteriores, quæ per instantia copulantur, atque unum totum tempus conficiunt, veluti de materia loqui solemus, quæ ut unita formæ constituit aliquod totum essenziale. Verùm grandis restat difficultas, num tempus existat ratione instantis? hoc est, existentia indivisibili, vel ratione partium, hoc est, existentia divisibili, ita quidem ut inter instans & instans detur aliqua pars divisibilis, ita ut ratione hujus dicatur præsens & verè existens. Hac in re duæ referuntur sententiæ de existentia divisibili & indivisibili, atque talibus firmanentur rationum ponderibus, ut probabilitas utriusque satis intensa & efficax vix non intellectum humanum in utrâque partem rapiat & contradi-

ctoria

etoria extorqueat. Itque ut determinatè aliquam amplectemur, sed non abs formidine appositi prius explicare placet temporis naturam & definitionem. Igitur

Dicendum primò. Tempus est numerus motus secundum prius & posterius. Explicatur. Dicitur primo quo sit numerus, pro qua particula intelligenda sciendum est primò, numerum esse duplicem, unum numerantem, seu ut quo, alterum ut quod, seu numeratum aut numerabilem, qui etiam materialis dici solet; numerans est numerus in abstracto, ut duo tria &c. aliique numeri Arithmetici, quibus cæteræ res numerantur: numerabilis seu numeratus est numerus in concreto, & nihil aliud est, quàm res numeratæ seu numerabiles: differunt inter se isti numeri; nam numeratus, cum sit rebus conjunctus, est idem cum rebus, quæ numerantur; at verò numerans cum sit abstractus à rebus, communis est omnibus rebus, v. g. ternarius secundum se communis est lapidibus, pecuniis &c. & hic est numerus Mathematicus, ille autem Physicus. Porro ulteriùs notandum est, quòd etiam numerus numeratus duplex sit, vel enim est aliquid numerabile secundum res discretas, v. g. centum aurei numerari possunt, vel secundum aliquod continuũ, ut si in unica linea secundum designationem intellectus numeretur prius unus palmus, quàm alter; tempus ergo, cum dicitur esse numerus non intelligitur, numerus numerans, cum is sit discretus, aliisque pluribus rebus communis, tempus autem est aliquod continuum apud Philosophum, quale est solum numerus numeratus vel numerabilis, qui reperitur in re continua. Dixi tempus esse numerum numeratum seu numerabilem sub distinctione; numerus enim numeratus potest dupliciter considerari, vel in actu primo secundum aptitudinem & numerabilitatem, vel in actu secundo secundum actualem numerationem; si hoc secundo modo sumatur, dependet ab intellectu active numerante unam partem motus prius quàm aliam; si autem accipiatur primo modo, tunc est independens ab intellectu;

lectu; verè enim ante operationem intellectus, una pars motus est apta prius numerari, quàm altera: debet ergo in definitione temporis pro numero numerato numerus in actu primo vel secundo intelligi, quia tempus est etiam ante omnem operationem intellectus activè numerantis. Dicitur secundo tempus numerus motus, eò quòd tempus formaliter non sit ipse motus, cum motus sit tardus vel velox, tempus non sit tardum vel velox. Velox enim vel tardum definiuntur tempore: sic tardum dicitur, quod parvo tempore non multum spatii conficit, velox econtra parvo tempore multum spatii conficit, ut patet in Aquila & testudine: Porro per motum hic non intellige motum generationis, corruptionis &c. sed motum localem, & quidem tantum circulorum primi mobilis, seu supremi cœli: ratio est, quòd conditiones mensuræ, qualis est tempus respectu rerum temporis subjacentium, omnes in motu primi mobilis, & quidem solo reperiuntur. Unde pro meliori captu advertendum est, mensuram esse, per quam devenimus in cognitionem quantitatis alicujus rei, sic per ulnam scimus, quantus sit pannus; duplex autem est mensura, alia activa, alia passiva: per primam aliud mensuratur, altera est res, quæ mensuratur, hinc dicitur una mensura intrinseca, altera extrinseca. Deinde conditiones ad mensuram propriè dictam, potissimum sunt sequentes: Prima est, ut sit constans & uniformis seu invariabilis, id est, non modò major, modò minor, aliàs res aliæ in sua certa quantitate dignosci non possent. Secunda ut sit divisibilis in parva & minima, ita ut non sit major re mensuranda; mensura enim docet quantitatem ejus, quod mensuramus, vel quia est ei æqualis, vel quia est minor. Tertia ut sit usui apta, & nota, quia ignotum per ignotum nunquam manifestatur: jam verò, quod ista in motu primi mobilis solummodò reperiatur, declaratur; inprimis est constans & uniformis, ut non modò velox modò tardus sit motus, nam semper intra spatium 24. horarum circulum conficit quotidianum, deinde

deinde est divisibilis in parva & minima, ut in dies, horas &c. quorum unò tantùm, vel sæpius repetitò cætera mensurare possumus; reliqua per se clara sunt.

Dicendum secundo. Salvâ sententiæ oppositæ probabilitate 5 tempus existere præsens ratione suarum partium, quæ verè & realiter existunt per propriam existentiam in fluxu, non verò quietè & permanentè. Prob. ratione primò. Tempus non potest in ratione præsentis compositum dici, ex iis, ex quibus non componitur; sed tempus in ratione præsentis non componitur ex indivisibilibus præsentibus, neque ex partibus præteritis & futuris: ergo tempus in ratione præsentis dicitur compositum ex partibus præsentibus. Min. prob. Non potest dici compositum ex indivisibilibus, quia tempus est motus successivus, de cujus ratione est habere partes divisibiles; neque ex præteritis aut futuris, quia præteritum est illud, quod aliquando fuit præsens, futurum verò, quod aliquando erit præsens: ergo tempus in ratione præsentis non potest dici compositum vel ex indivisibilibus, vel ex partibus præteritis & futuris. Ant. desumitur ex summulis, ubi docetur propositiones de præterito & futuro quæ tales solum dici veras aut falsas de inesse, aut non inesse, id est, de præsentis; hoc est nihil dicitur futurum aut præteritum, nisi quod ratione illius, quo habet esse futurum aut præteritum, aliquando dicendum sit præsens, aut dictum sit fuisse præsens: v.g. hæc propositio de futuro, Antichristus erit, & hæc de præterito, Adamus fuit, regulantur quoad veritatem per propositionem hanc de inesse, quia aliquando verum erit, aut jam fuit, Antichristus, vel Adamus est.

Respondent hîc Complutenses, tempus esse quidem præsens, sed ratione alicujus instantis, non verò ratione sui: nam per hoc distinguitur præsentia rei permanentis à præsentia rei successivæ, & fluidæ, quòd res permanens habeat præsentialem distinctam ab immediata futuritione, & præteritione, eò quòd transire nequeat in præteritum, nisi præter id, quod immediatè futurum
T est,

est, habeat propriam præsentialitatem & existentiam : econtra præsentialitas rei successivæ ex conceptu essentiali successionis haud aliter dicitur præsens, nisi in quantum immediatè futura est, secùs enim destrueretur essentia entis successivi ; sicut enim de privatione, ut habet rationem principii corporis naturalis in fieri, dictum est in primo Physicorum, illam in recessu principiare, tanquam terminum à quo, ita similiter de præsentia temporis præsens vel potius præteriti in desinere, & futuri in incipere discurrendum erit.

Contra est primò. Eo modo se habet res ad suam præsentiam, quo modo se habet ad suum esse ; sed tempus ad suum esse ita se habet, ut non sequatur instans & instans, sed pars ad instans : ergo tempus ita se habet ad suam præsentiam, videlicet, ut ad præsentiam instantis sequatur partis præsentia, & non præsentia alterius instantis : ergo tempus dicitur verè præsens ratione partium, non quidem præsentia permanenti, sed successiva.

Contra est secundo. Dato, quòd res successiva & transiens sit in perpetuo motu, de illa tamen verificari debet propositio de inesse, id est, quòd inter instans & instans sit aliquando præsens, aliàs enim non esset de subiecto supponente ; atqui de eo, quod aliquando est, nequit verificari fuisse vel futurum esse (secus enim foret simul, & non foret pro præsenti) ergo vel non assignatur in superiori replica inter instans & instans motus, vel debet assignari pars temporis præsens : nam hoc ipso, quod ad instans non sequatur immediatè instans, sed pars, necessum est, tempus esse præsens ratione partis. Si enim ratione instantis futurum diceretur præsens deberet etiam id, quod in motu sequitur, hìc & nunc esse præsens, quòd de futuro quàm tali negatur, & consequenter ratione præsentiæ instantaneæ potius verificatur, quòd ratione instantis, vel præcedat pars præterita, vel sequatur pars futura.

Contra est tertio. Quòd ex præcedenti responsione sequatur maximum inconveniens. Si enim tempus esset præsens per instans indivisibile, partes, quæ per tale præsens instans copulan-
tur,

tur, essent simul præsentes & existentes, quod est contra essentiam entis successivi; nam supposita veritate oppositæ sententiæ partes nullam haberent præsentiā, aut existentiam præter præsentiā & existentiam instantis; sed tale instans, ratione cujus partes dicuntur præsentes, est simul præsens, & existens: ergo partes essent simul existentes & præsentes, & consequenter dicendum est partes temporis habere præsentiā propriam successivā, distinctā tamen à præsentiā instantis.

Diluuntur argumenta Adversariorum.

Objic. 1. Authoritatem Aristotelis in hoc libro cap. 10 text. 89. dicentis: *Tempus, quod quidem partibile esse constat, alia partes transacta, alia futura sunt, nullaque penitus adest: ipsum autem nunc partem non esse constat.* Ex quo textu perspicuè colligitur, nullam partem temporis pro præsenti existere in se ipsa; nam partes temporis sunt præteritum & futurum, quæ ut constat non sunt pro præsenti in se; vel enim jam fuerunt, & habetur præteritum; vel erunt aliquando, & est futurum: adeoque tempus in se existit ratione nunc, seu instantis indivisibilis, quo connectuntur & incontinuantur prædictæ partes. Accedit D. Thomas in 1. parte quæst. 46. art. 3. ad 3. inquiens: *Nihil est tempus nisi nunc.* Item S. Augustinus supra allegatus: ubi inter cætera pro more suo ista ingeniosè habet: nam si extenditur (intellige tempus) dividitur in præteritum & futurum, præsens autem nullum habet spatium; atqui isti textus è diametro nostræ doctrinæ opponuntur.

Resp. cum Philippo à S. Trinitate: Aristotelem loqui de instanti adjectivè, & non subjectivè, ut sensus sit, tempus instans prout instans idem est, ac tempus præsens, veluti dicere solemus instans novus annus, mensis &c. vel ut S. Paulus dixit de brevi consummando prædicationis cursu, *tempus resolutionis meæ instat*, non autem fixè, id est, instans temporis; atque in priori sensu optimè verificatur tempus existere præsens per instans: nam de tem-

pore nihil præter præsens existit ; non futurum, quia hoc primum erit ; non præteritum, quia jam abiit, nec amplius existit, sed existit solum : adeoque tantum intelligitur per nunc instans tempus, seu tempus præsens. Quo modo ad textum D. Thomæ, & S. Patris dicendum est, vel alter ; per To nihil quam instans, intelligi partes temporis non esse designabiles, & determinatas ob continuum fluxum, adeoque nihil determinatè assignari potest : bene tamen adesse partes in tempore præsentis confusas, & non determinatè assignabiles.

Obje. II. Fundamentum præcipuum contrariæ sententiæ, quod ex D. Thoma hic lect. 23. desumitur. Implicat ens successivum existere præsens per partes præsentis ; sed tempus est ens successivum : ergo implicat ut sit præsens per partes præsentis. Maj. prob. Si ens successivum existeret per partem præsentem, tunc hoc ipso, quod illa pars existens sit composita ex aliis partibus, esset divisibilis in plures alias partes, quæ cum parte præsentis simul deberent esse præsentis & existentes ; sed partes entis successivi nequeunt esse simul præsentis : ergo repugnat partes entis successivi esse præsentis, & existere ratione sui. Maj. patet, quia præsentis & existente toto existunt, & præsentis sunt partes totius ; hoc ipso enim, quod sint partes componentes partis, pro præsentis existentis, non possunt dici præteritæ aut futuræ : ergo sunt simul præsentis, atque adeo, si una pars entis successivi seu temporis ratione sui existeret præsens, omnes præsentis essent simul præsentis.

Resp. 1. neg. maj. ad probationem distinguo aliqua pars esset præsens, & existeret ratione sui permanenter, neg. transeunter subdistinguo, partes illius essent simul, hoc est, ut simultas cadat supra præsentiam partium simultaneam, neg. ut non denominet simultaneam præsentiam & existentiam successivam illarum partium, cum illa parte, cujus dicuntur partes, conc.

Resp. 2. Dist. maj. Implicat ens successivum esse præsens per partes præsentis determinatas, conc. maj. indeterminatas, neg.

neg. maj. & transmissa min. dist. & neg. conseq. ad probationem idem respondetur: si &c. tunc illa esset divisibilis in alias partes indeterminatas, conc. assignabiles, & determinatas, neg. maj. sed partes entis successivi nequeunt esse simul præsentes indeterminatae neg. partes determinatae conc. min. Dicimus igitur, non dari aliquam partem temporis determinatam, hæc quippe est de essentia continui, quod post indivisibile non sequatur aliqua pars determinata, cum quævis pars continui sit divisibilis in partes syncategorematicè infinitas, minores & minores; ex quo similiter patet discrimen inter ens successivum & permanens, quòd hoc habeat simul partes determinatas & designabiles, ideòque potest quælibet accipi & totum simul: e contra in successivis non ita contingit, sed tantum secundum minorem & minorem in infinitum exclusivè datum accipere, adeòque de nulla earum determinata verificatur, quòd sit tota & integra simul, eo ferè modo, quo solemus de successivis in tempore fluentibus loqui, quod etsi incipiat secundum aliquam partem non tamen per aliquam determinatam, sed quavis signata semper manet verum dicere, quod incipiat per minorem & minorem in infinitum exclusivè.

Dices ex data responsione non salvatur sufficiens differentia inter ens permanens & successivum, nam sic arguitur: non minùs ens successivum opponi debet enti permanenti, quàm corpus planum corpori perfectè spherico; atqui corpus perfectè sphericum ita plano perfectò opponitur, ut nequeat planum tangere secundum aliquam partem divisibilem, sed tantum secundum punctum indivisibile: ergo pariter ens successivum ita excludit permanentiam simultaneam, & consequenter ens successivum existere debet secundum aliquod indivisibile instans.

Resp. Quidquid sit de corpore perfectè plano & rotundo, nam à multis negatur possibilitas harum perfectarum figurarum; nihilominus dicendum est, corpus sphericum tangere planum

planum secundum aliquam partem indeterminatam, adeoque sphaericum excludit planum secundum partem signatam seu determinatam, non verò huic opponitur secundum partem indeterminatam, uti communiter docetur de compositione continui.

Obiic. III. Ex Complutensibus num 53. Partes Temporis ex se tantum sunt praeteritum & futurum: ergo nulla pars temporis est praesens, adeoque non datur pars praesens, sed tantum indivisibile nunc. Ant. colligitur ex definitione temporis, quae ita sonat, tempus esse numerum motus secundum prius & posterius; atqui motus solum habet partes praeteritas & futuras ex se, neutiquam verò praesentes: ergo neque tempus. Min. prob. quia tempus est mensura motus secundum suas partes; sed partes motus tantum sunt prius & posterius, praeteritum & futurum: ergo.

Resp. neg. ant. ad prob. dicitur, per Tò prius & posterius non debere intelligi praeteritum aut futurum, sed accomodè, id est, secundum partes, quae se invicem succedunt, & quarum una post alteram habet suum esse fluidè, & non permanentè, adeoque tempus & motus habent partes praesentes successivas & fluidas. Unde negandum similiter, partes temporis praesentes esse mensurabiles; nam ad partem mensurabilem requiritur permanentia seu persistentia rei in suo esse, quapropter cum partes praesentes non sint determinatae & mensurabiles, non opus est exprimi in definitione temporis, quia haec bene datur tanquam mensura ad partes determinatas & mensurabiles, videlicet in ordine ad praeteritum & futurum.

§. III.

Facies Rationalis.

De anno maximo & Saturno Juvene.

7 **D**Um Saturnum pro temporis imagine in facie symbolica statuimus, atque nostra, quibus haec compilamus, tempora, planè ferrea, sub ejusdem decurrant regimine, pauca

pauca de temporum miseria, quam Astrologi in maximas Saturni & Martis aliorumque planetarum conjunctione ut plurimum refundunt, delibabimus. Observatum est à rerum coelestium peritis, planetarum maximas conjunctiones de octingentis in octingenta annos evenire. Primam verò contigisse ajunt, dum D. O. M. hoc universum ex nihilo produxit; in secunda conjunctione, hoc est, finitis octo primis sæculis, artes & Urbes primordia habuisse; in tertia terram aquis submersam; in quarta Decalogum Moysen Populo promulgasse; in quinta Asyrios & Græcos; in sexta Romanos rerum potitos; in septima accidentale Christianorum Imperium, nefariam in Oriente Machometis superstitionem emeruisse. Sub octava nos vivere tradit Bonifacius in Ludic. Hist. lib. 13. Atque hanc ultimam conjunctionem anno in vectæ salutis 1603. octavo Calend. Oct. incæpisse. Quæ verò exinde, permittente DEO, subsecuta mala, vel rudes à majoribus acceperunt abundè. Atque ut ad nostram convertamur ætatem, fatalem Saturni ingressum ad hæc usque tempora deflemus, à Saturni Imperio & conjunctione cum Jove morbos pestilentes, terræ motus, pecorum interitus, annonæ caritatem, morum, legum, & regnorum mutationes, bella & seditiones ortum trahere scribit Ptolomæus Apotelesmatum tex. 37. quis verò nostrum tam insensibilis est, ut à triginta hucusque annis, quo tempore incirca Saturnus illucere, & dominari cæpit, ejus ingentes effectus non senserit? bella, horrida bella universas propemodùm Christianorum provincias devastantia continuo sustinuimus; Pestilens Atrox per Poloniam, & Hungariam grassata, multa hominum millia absumpsit, relictò etiamnum serpentis mali timore; ab animalium interitu, quæ provincia in nostra Europa immunis? penuria frugum, & annonæ caritas plurimos extenuat; jacet modò, quantacunque est, Europa, partim in exustionis suæ cineribus, partim in cæforum tate, cruentis armis oppressa; hiatus motusque terræ paucis abhinc annis castella & Italiæ urbes solo
aqua-

æquârunt. Planè ferrea Saturni tempora! num verò hæc mala Saturno ejúsque influxibus imputari possint, noverit ipse, in cujus potestate posita sunt tempora & momenta, antiquus dierum, DEUS.

8 A Saturni regimine, & maxima planetarum conjunctione ad annum maximum vulgò Platonicum convertimur. Plures ex antiquis existimârunt, eosdem numero effectus, eosdem soles, & homines, post longam annorum seriem redituros. Id verò eventurum, quando nona cœlorum sphaera suum confecerit circulum, nempe juxta Ptolomæum post triginta sex millia nostrorum annorum, aut lapsis quadraginta novem annis secundùm Alphonsi Regis computum. Hoc absurdum longè plura post se traxit: alii enim, opinioni Platonis insistentes, statuere naturalem animarum reditum, quem Metemphicosin nominant, seu transitum ex uno corpore in aliud nobilius, ad mensuram meritorum anteaactæ vitæ; ita ut animæ, quæ modicâ contentæ fortunâ, morésque rectè composuerint, post obitum amplissimum, immò regium obtinebunt corpus, quæ verò genio ac voluptatibus indulserint, post mortem bestiale habitabunt domicilium; neque ab hoc errore opinio Platonis in Timæo Trans. princ. longè distat, cujus hæc sententia, animas eorum, qui in vita existentes, malè & præter justitiam vixissent, in foeminea corpora millenis malis subjecta pro supplicio recipi. Hæc, prout jacent explodit quivis homo sensatus, & dudum fides damnavit; nihilominus D. August. tom. 3. lib. 7. de Genes. ad litt. cap. 10. Hanc doctrinam ad sensum moralem transfert, eâmq̃ intelligendam esse de perversitate morum, & turpitudine, quæ malos in hac vita pecoribus similes efficiat, eâque doctrinâ veteres à vitiis intendisse homines detertere: Unde transmutationem apud hos Authores fieri post mortem, non de separatione animæ à corpore, sed de amissione honestæ, rationabilisque vitæ identidem explicari debere.

9 Vana igitur & inanis illorum expectatio, qui præteritarum
rum

rum rerum faciem renovandam iri, cum antiquis sibi persuasum habent. Observat acuratè Clarissimus Collega P. Romanus Sedlmayr in suo Philosopho Porphyrio de Specie Resol. 11. hominem secundum planetarum, ordinem, & regressum, nempe sub Saturno concipi, à Jove confortari, à Marte in membra extendi, à Sole calore foveri, à Venere decorem accipere, à Mercurio ad motum aptari, à Lunâ nutriri, regrediente Saturno exitum tentare, ac demum sub Jove lucem hanc aspicere. Ordine deinde inverso, à Lunæ dominio infantiam auspicatur, vitæque periodum sub Saturno claudit, quæ doctrina neutiquam sapit annum Platonicum. Aliud tamen dubium restat, num possibile sit eventu, ut capularis senex, vel anus rugosa, & edentula ad amissum Juventutis florem, formamque olim habitam reverti possint? non enim rarò audimus nostri ævi Evandros ingeminantes:

O mihi prateritos revocaret Jupiter annos!

Ætas quippe humana, seu floridam, seu decrepidam considerare, laneo pede incedit, & ad instar ciconiarum advenit, & avolat, utrumque furtivè & clanculùm facit. Non advertimus, quod quidem teste August. supra laudato tempori præsentì commune est, juventutem abire, sed abiisse, neque percipimus advenire senectutem, sed advenisse serò licèt experimur. Interim non desunt Philosophi ac Medici, qui si non immortalitatem, saltem Sybillimos annos, aut cervinam ætatem, quibusdam radicibus procurandam, polliciti sunt; immò Paracelsus suo vitæ Mercurio plura adhuc præstare se posse arroganter jactabat, qui tamen cum Lachesi pacisci non potuit, ut pro vitæ Mercurio pauculos supra triginta annos mutuò daret. Unde Petrus Lotichius in præcocius hujus Medici mortem sequenti epigrammate fertur:

Ridiculum medium! si vis, panacea senectam

Conferat ut reliquis, ne moriâre prius.

Quidquid sit de præcoci Paracelsi morte, ejusque vitæ Mercurio, res tamen apud Philosophos & Medicos certissima est, servata radice vitæ, quam dispositionem humidum radicale vocant, in-

tegrè servari vitam; certum insuper est, nisi omnem fidem viris integerrimis, gravissimisque Historicis abrogare velimus, extitisse quodam utriusque sexus homines, qui defectâ jam, & curvatâ ætate senili, habitum, nitorémque juvenilem induti sunt, mutatis in nigritiem canis, in calorem optimum frigiditatem, senectutem in juventutis florem pulcherrimum vertentibus: quin immò sacræ Scripturæ interpretes atque Theologi, dum de longævitate primorum hominum agunt, non illorum diuturnitatem ad opus divinæ providentiæ referunt, sed in natura aliquam vim agnoscunt, quæ ex inditâ à DEO in prima conditione sapientiâ, senectutem retardabat, atque ut diu viverent, exquisitissima media excogitabat, ut infra de mundo facies naturalis demonstrat. Neque tam longum est, ut omnem memoriam excedant, prodigiosæ quædam senectutis in juventam revolutiones. Scribit P. Maffæus, aliique referunt, de quodam Indo nobili, qui intra annorum 340, quibus vixit, ter senex, & toties Juvenis apparuit. Simile legitur de sene morbo apud Petrum Lotichium lib. 4. Obs. cap. 9. qui deperditio morbi vi capillitio & barbâ, novam comam, barbâque ruffam induit, omnémque senectam exuit, felicius Naturâ, quàm Medæâ Ovidianâ suum socerum Æsonem, in Acherontis limine constitutum, recoquente. Non minùs stupendum est, quàm multis Xanthippis in votis ardentibus, quod Joannes Zahn in Microcos. disp. 1. cap. 10. num. 4. ex Valeſio describit de Abbatiſſa rejuvenescente. Quis enim novercam naturam dixerit, quæ quot annis arbores & prata novis germinibus frondibusque exornat, anguibus, aquilis, aliisque avibus senectam pari temporis decursu exuit, cum plumarum novitate & pellis juventute vetustatem mutat? exilium pruni Parentis vitæ arborem quidem subtraxit, ne comederet, & æternum viveret; sed natura forſan alia, si non tantæ, consimilis saltem efficaciam produxit alibi, quæ DEUS abscondit, & ex altissimo consilio incognita habere voluit, quibus humidum radicale restaurari, senectutis ariditas temperari, atque deperdita Juventus renovari possit.

DIS-

DISCURSUS VIII.

DE ACTIONE.

*Quomodo significata, an ad distans operetur, unde
cadaverum cruentatio?*

SYNOPSIS.

1. Proserpina symbolum actionis naturalis in-propinquum & distans.
2. Applicatur fabula. 3. Status quaestionis exponitur. 4. Agens in operatione conjunctionem cum passo vel suppositi vel virtutis postulat. 5. Prosequitur argumento S. Pauli. 6. Ad hominem. 7. Solvuntur objectiones. 8. & 9. Ab experientiis petita. 10. Quid de pulvere Sympathetico & Cataplasmate armario sentiendum. 11. Afferitur in variis Hamorrhagia. 12. & seqq. Proferuntur Marsilii, Galeotti, Libavi, Kircherii, & modernorum quorundam placita super hac re. 17. Refutantur ex ordine usque ad num. 21. Ubi cruentatio cadaverum ad causas per accidens, & casus fortuitos devolvitur.

§. I.

Facies Symbolica

PROSERPINA.

Exprimit naturæ operativum vigorem.

Sapientia veterum, ut naturæ arcana mitioribus animis ingeniosè occultando proderet, non tam cœli palatium, quàm stygis antrum accessisse compertum habemus: finxit enim Plutonium, postquàm rerum summâ apud inferos potitus est, de nuptiis extra tenebricosum imperium penitus despe-

desperâsse , atque ad violentum raptum sua direxisse consilia. Capta igitur oportunitate , Proserpinam , ætatis , & castimoniam florem , matris corculum , dum in Sicilia campis Narcissos , omnisque generis flosculos legeret , subito cursu rapit , cupitamque prædam , quadrigæ impositam , folio & toro infert. Ceres interim , è Phrygia redux , cum filia unicè adamata nuspiam compareret , mœrore & deliquio pænè confecta , tædam accensam arripit , spe recuperandæ filia freta , mundum universum incassum lustrat , deprehensoque raptus vestigio , ad lachrymas more fœmineo convertitur ; Jovem precibus fatigans , ut frater abductam filiam matri restitueret ; atque id effecit , ut oblatâ acceptaque conditione reducendæ filia copia sit à Jove facta , si ex iis , quæ apud inferos sunt , nihil degustasset. At conditio matri adversabatur , glutitis jam à Proserpina tribus , vel , ut alii referunt , septem granis mali granati. Non tamen quievit Ceres , pertinax apud Jovem institit , suam ut sibi filiam in libertatem assereret. Victus importunitate mulieris Jupiter , sententiam fratrem inter & sororem sequestram pronuntiavit , ut Proserpina alternis temporibus , hoc est , sex mensibus marito , reliquis anni vicibus matri conviveret. Interea placatâ matre , amor Proserpinæ Theseum & Pirithoum eximie audaciæ Juvenes eò dementavit , ut novum raptum è Ditis toro firmiter animo inducerent. Sed audaciæ pœnas dant in via ; quippe , dum itineri ad inferos accinguntur , atque super saxo defessi confident , eis confurgere posthac nunquam licuit , remanente Proserpinâ Ditis tori sociâ , & inferorum dominâ , cui & hoc amplissimum à Marito privilegium additum est , ut quisquis ramum aureum in Proserpinæ regiam attulerit , ei ab inferis redire liceret.

2 Fabula naturæ vigorem operativum in subterraneis , quæ ad nos facundè propullulant , pertinere videtur , simulque actionis modum , num in propinquum , num in distans absque medio diffundatur , ingeniosè dilucidat. Unde enim tam discors in Symposiis Philosophicis de auri , aliorumque fossilium generatione

tionē Symphonia, nisi ex malè applicata rationis chorda, hâc in propinquum, alterâ in distans malè sonante. Itaque Veteres per Proserpinam spiritum aëreum, quem virtutem solis, aut corporum coelestium communiter dicimus, sub terræ viscera, à Plutone repræsentata, clausum & diffusum significare intenderunt, prout non malè à Poëta decantatur:

*Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Æthere cognati retinebat semina cæli.*

Hæc itaque virtus ad terræ viscera diffusa ibidem figitur, & à cavernis montium veluti in utero fovetur, quod idem est, ac Plutonem raptam Proserpinam stringere, ac fortiter attractam tenere. Neque mysterio caret, Cereris filiam, dum Narcissos legeret, raptam fuisse; Etymon enim hujus floris à stupore & torpore proficiscitur, veluti fabula Narcisci, ad fontem morosè flaccescentis, eruditè indicat; nam tum demum virtus coelestis vel aërea diffusa ad raptum materiæ terrestri maxime oportuna est, dum terræ intestina coagulantur, & veluti torpere occipiunt: ex quo deinde fit, ut Proserpina seu virtus diffusa, dominetur inferis, ac torpescēte terra, miracula naturæ in cavernis operetur. Hanc verò virtutem vis aërea, aut coelestis regio salubrior, quam Ceres adumbrat, recuperare studet, atque ardenti face, qua procul dubio Sol universi hujus ambitum perlustrans, denotatur, non tam investigat, quàm virtute attractiva sibi reunire conatur. Manet nihilominus Proserpina hæretque in sinu terræ. Naturam ac rationem moræ hujusmodi investigas? en patrum Jovis & Cereris argutè docet: duplici quippe modo virtutes diffusæ in alieno palatio conservantur, vel per obstructiones, quæis violenter detinentur, vel per subministrationem alimenti, & sponte manent; postquam enim hæc virtus ignita depascere, & se se alere in terræ visceribus incipit, nequidquam de fuga aut expiratione cogitat, sed veluti in nativo fundo constanter figitur, quod significat grana mali à Proserpina apud inferos degustata: nisi enim diffusa coelestium corporum virtus

continuò sese ex sublunaribus aleret, Cereris fax, quam solem diximus supra, hanc Proserpinam jam dudum attraxisset: Hinc duo edocentur modi, quo virtus diffusa detinetur in corporibus tam violenter, quàm lubenter; nam in metallis aliisque mineralibus per massam duriores constringitur, in plantis & animalibus maximè porosis conservatur per alimentum. Atque hoc est, Proserpinam apud inferos simul violenter detineri, & malorum granis ibidem deliciosè ali. Sequestra Jovis sententia de semestri consuetudine apud maritum, & matrem, ad diversam virtutis solaris habitationem pro temporum diversitate pertinet: nam calor subterraneus, hyemante coelo, subtus terram recedit, æstivo tempore superiora inhabitat. Theseus verò & Pirithous spiritus subtiliores denotant, virtutem diffusam ad se tracturi; verùm ob suam debilitatem à terra retinentur, atque à sedibus, ubi defessi quiescunt, surgere & avolare postea non conceditur. Ramo verò aureo, lapidem illum famosum, quem Philosophicum dicunt, significari, lubenter dicerem, quò intra Sylvam arcanorum naturæ inventò, Chymistæ jam jam morituros, ut ajunt, ab inferis revocant, modò hucusque hoc privilegiò vel reducem vidissem, aut gravi testimonio id unquam evenisse, comprobatum audirem. Unde convenientiùs, ut opinor, virga aurea cognitionem virtutis diffusæ, atque ejusdem artificiosam applicationem præsignari videtur, cujus familiari notitiâ, & temperata applicatione, morbis conflictantes, & subterranea proximè petentes, oblata & applicata hac aureâ virgâ amplissimo, ad pristinam revertendi incolumitatem, privilegio donantur, quæque instauratio corporum & conservatio virium ad tempora longissima nequaquam impossibilis est, sed rara duntaxat: quia, primo avulso, non deficit alter ramus aureus. Verùm assentior Poëtæ

- *Revocare gradum, superasque evadere ad auras*
Hoc opus, hic labor est.

Meritò proinde Philosophia naturalis inter abditissima natura

ræ arcana hujus diffusæ virtutis numerat applicationem difficilissimam, simulque demiratur hodiedum Charon frondem seu auream virgam, *longè post tempore visam*: & ab Ænea oblatam. Verùm Mythologia isthæc à modernis quibusdam in duplicatæ fabulæ censum reponitur, diffusas solis corporumque coelestium virtutes eodem, quo veritatem de raptu Proserpinæ habentes pretio, proinde collyrio utamur, inspiciendo.

§. II.

Facies Rationalis.

An causa efficiens possit agere in distans, absque eo, quòd agat in propinquum per medium?

P*ramittendum.* Hanc quæstionem ab aliis alio quoque modo proponi, videlicet, utrum ad motum requiratur præsentia motoris? seu utrum dari possit actio in distans? quæ tamen in substantia cum epigrapha hujus articuli conveniunt, diversitate ex parte verborum sese tenente. Intelligitur hæc quæstio de agente in ratione agentis modo ordinario & naturali; nam de via extraordinaria contiguitatem agentis ad passum suppleri posse, ratio suadet, cum hoc nec contradictionem, nec ex parte causæ suppletis imperfectionem importet: atque præsens controversia de quacunque productione procedit, inquirendo, an ad hoc, ut agens transmutet subjectum, debeat esse immediatum, vel immediatione suppositi, vel saltem virtutis, vel an sufficiat, quòd possum licet sit distans à causa efficiente, contineatur in Sphæra activitatis agentis? Porro agens dupliciter potest dici præsens passo; primò præsentia suppositi, secundò præsentia virtutis: præsentia suppositi est, dum substantia agentis est conjuncta, & contigua cum substantia passi, ut dum ignis approximatus ligno, agit in illud per calorem; præsentia verò virtutis est, dum agens, licet secundum substantiam absit, attamen diffundit virtutem suam per medium, usque

usque dum perveniat ad passum, uti Sol, & corpora coelestia in sublunaria calorem aliasque qualitates per aërem diffundunt. Alterutra praesentia sufficit, ne detur actio in distans. Hoc praenotato

- 4 *Dico* non datur naturaliter actio in distans, sed necesse est, ut agens conjungatur patienti, movens mobili, vel per substantiam, vel per suam virtutem per medium diffusam, sitque passio contiguam. Est contra Scotum in primo dist. 37. Insuper est expressa mens Philosophi hic cap. 2. & D. Thomae ibidem prima parte quaest. 8. art. 2.

*Probat*ur argumento ex D. Thoma desumpto prima secundae, quaest. 112. & de Sacramentis quaest. 64. art. 1. Communi Theologorum doctrina Constat nullam creaturam esse causam principalem interni effectus Sacramentalis, qui gratia est, sed solum Authorem gratiae DEUM ex ea ratione, quia solus DEUS per intimum illapsus potest immediate esse praesens animae, in qua effectus gratiae operatur: ergo requiritur praesentia agentis ad passum: & quidem hoc à fortiori urget Adversarios, denegantes humanitati tam principalem, quam instrumentalem influxum physicum, & solum influxum moralem admit- tentes.

Confirmatur agens, cujus virtus agenti est proprium suppositum veluti in DEO est, debet necessario esse praesens passio, dum operatur, secundum suppositum, adeoque DEUS nullatenus potest operari in distans etiam secundum suppositum, ex quo principio Theologi colligunt immensitatem DEI. Jam sic: Non potest agenti creato competere major agendi efficacia, quam habet DEUS, eo quod creatura non solum secundum esse, sed insuper secundum omnes participationes, in quorum censum refertur vis agendi, à DEO infinite distet, & deficiat: ergo à fortiori, nullum agens poterit operari nisi approximatum & conjunctum passio, quod idem est, ac non posse agere in distans.

Proba-

Probatur secundo. Non minùs res aliqua dependet à loco, quàm à tempore ; atqui nulla res potest operari in tempore, in quo nondum existit vel in se vel in sua virtute, uti patet in causis merè possibilibus : ergo etiam non potest operari in loco, in quo non est, vel in se, vel in sua virtute diffusa, ibidemque relictà. Maj. prob. Sicuti enim duratio rerum mensuratur à tempore, proindeque finitur cum sua virtute operativa in ipso, ita quoque extensio rei & ejus virtus mensuratur à loco, ac proinde terminatur & limitatur ab eo : ratio horum est, quòd agens non agat, nisi in materiam sibi subjectam, uti de vacuo dicitur, & ab inductione primi agentis constat ; nam sicuti DEUS intimè operatur, ita est intimè præsens omnibus, ex quo D. Paulus Act. 17. argumentum contra Athenienses desumit, probans, non dari ignotum DEUM, cum ex ejusmodi operatione DEI similiter præsentia DEI veluti palpari possit ; *non enim*, inquit, *longè est ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, movemur, & sumus.* Quæ ratio planè nulla esset ad tam doctos viros in Arcopago congregatos, si actio præsentiam non exigeret. Accedit experientia agentium corporalium, quorum virtus, quantò longiùs diffunditur, tantò languidior & defectuosior est, donec tandem per nimiam elongationem & debilitatem defatigata penitus deficiat & expiret ; uti videmus in calore ignis, in luce candelæ, in odoribus, coloribus, sonis &c. prout omnes sensus experiuntur.

Neque dicas ex Authoritate Scripturæ & argumento D. Pauli solùm inferri, DEUM esse ubivis præsentem per cognitionem & providentiam ; vel DEUM ubique esse præsentem quoad nostram cognitionem, eò quòd ubique operetur, tribuens nobis vivere, moveri, & esse, adeoque ubique possumus cognoscere DEUM esse, & quid sit DEUS verus : hanc verò legitimam expositionem esse ab adjunctis patet, quia mens D. Pauli intendebat solummodò præsenti argumento aram ignoti DEI subvertere, demonstrando, DEUM non posse nobis esse

ignotum, sed facillimè cognosci posse eò quòd ab aliquo vivamus, moveamur, & simus.

Contra est, quòd D. Paulus citato loco non probaverit notitiam præcisè ut existentis, sed in notis præsentis, ac intimè conjuncti, ut ex textu claret *in quo vivimus* : quid autem sibi vult *in quo*, nisi præsentiam, ad quam primùm consequitur à posteriori notitia operationis & conservationis, vi cujus in ipso vivimus, movemur, & sumus. Unde malè dicerem, me cognoscere, motum esse in mobili, si mobile distat à motu & vicissim. Item non bene sonaret expositio verborum D. Joannis : *qui manet in charitate, in me manet, & ego in illo* : item alibi, *qui manducat meam carnem &c. in me manet, & ego in eo*, dicendo, DEUM tunc abesse, & non esse nobis conjunctum per intimum gratiæ illapsum, qui tamen ad hæc signa promittit se venturum, & mentionem in nobis facturum.

6 *Probat*ur tertio ad hominem contra Petrum à S. Catharina, & Thomam à S. Josepho ambo Scotistas, qui hic in 4. Physic. disp. 2. quæst. 1. n. 4. negant, ideò dari posse vacuum, quia juxta ordinem rerum omnia corpora ad sui conservationem exigunt continguitatem inter se, qui tamen ordo per existentiam vacui subverteretur. Unde sic arguitur : si inter agens & passum intermediaret vacuum non posset ullo modo agens movere, aut sibi subicere passum ; atqui non aliam ob rationem, quàm ab his Authoribus allatam, videlicet ex defectu continguitatis & simultatis agentis ad passum : ergo necessaria est simultas agentis ad passum, vel secundum suppositum, vel saltem secundum virtutem. Quapropter non satis percipio consequentiam doctrinæ horum Authorum.

Confirmatur. Si sufficit ad producendum effectum continentia ejusdem in Sphæra activitatis agentis, sequeretur, agens posse agere in quodcunque distans, adeoque condela hic Salisburgi ardens in ultima Thule accederet aliam candelam ; sed hoc naturaliter videtur impossibile : ergo. Sequela patet, hoc ipso

ipso enim, quod candela ardens non petat conjunctionem cum altera in remotissimis partibus existente, est independens à simultate possi tam secundum suppositum, quam secundum virtutem, cumque aliunde illam candelam sibi conjunctam naturaliter possit accendere, à posteriori colligitur effectum contineri in candela hic existente tanquam in propriæ activitatis sphaera. min. verò probatur, tum quia quodvis agens creatum est determinatæ & limitatæ virtutis, unde non tam petit determinatam agendi vim, quam certam præsentiam ad passum; tum quia experimur, virtutem latius diffusam diminui per medium, & quasi expirare: ergo si in agendo dependet à medio, vel certa distantia ad passum, videtur tale agens gaudere virtute quodcunque distans attingendi.

Dices. hoc inconveniens nos à potiori premere; nam, cum agens prius agat in medium, quam in distans, prius quoque attinget partem medii, & hoc aliam successivè; & si non adsit resistantia medii, virtus ejusmodi diffusa pertinet ad remotissima, ibique prorsus mira operabitur, immò ipsa eadem, ac si præsens esset suppositum. Sed

Contra est. Quod hoc inconveniens nostræ sententiæ perperam imponatur; cum enim talis virtus diffusa agat in medium capax & dependenter à medio, v. g. una pars aëris concitat alteram, virtus tamen remittitur, & in fine succumbit: Ratio est, quia cum agere, & se se communicare, sit dare perfectionem, non potest à qualitate imperfecta, cujusmodi diffusa virtus est, haberi latitudo sine termino; tum quia est illa qualitas virtutis per medium quasi diminuendæ; tum quia patitur dispositiones contrarias in medio, aut aliam quamcunque resistantiam ob debilitatem subjecti, cui talis virtus appropriatur juxta receptionis & communicationis modum: at verò juxta AA. nulla penitus sentitur resistantia; non in agente, uti supponitur, quia agens ad hoc, ut agat in distans, debet præcontinere effectum in propria activitatis sphaera; non in medio, quia

ab hoc impossibile est pari resistantiam, eò quòd ad actionem in distans nihil conferat, & ineptum sit.

Diluuntur argumenta AA.

7 **O** *Bjic. primò.* Sol aliáque corpora coelestia, licet multis millenis milliaribus distent à sublunaribus, absque tamen ulla conjunctione cum his inferioribus influunt varias mutationes in sublunaria: ergo saltem illa corpora agunt in distans. *Neque dicas.* Corpora coelestia esse sublunaribus conjuncta, non quidem conjunctione suppositi, ut in meridie claret, sed conjunctione virtutis, vi cujus non tam in terræ superficie mutationis eveniunt, sed insuper abstrusis terræ cavernis fœcunditas & mira generandi vis communicatur. Non, inquam, hoc dicas: quia ejusmodi virtus diffusa, si prædicto modo conjungeretur suis inferioribus, tunc priùs deberet recipi in corporibus intermediis, v. g. in sphaeris coelestibus & elementaribus; atqui hoc fieri nequit: ergo. Min. prob. ex Philosopho, qui lib. 1. & coelis docet corpora coelestia non esse capacia ullius qualitatis corruptivæ aut alterativæ, sed tantummodo perfectivæ, v. g. lucis &c. Unde sic: corpora coelestia juxta communem Philosophorum non sunt capacia qualitatis alterativæ, eò quòd sint incorruptibilia; nam qualitates alterativæ recipiuntur duntaxat in corporibus corruptibilibus: ergo dici nequit talem virtutem diffundi per media improporcionata, & deferri tandem ad passum.

Respondeo. Datam solutionem de conjunctione & contiguitate virtutis subsistere. Ad eplicam dico cum S. Thoma hic lect. 4. solem diffundere calorem per corpora intermedia absque metu tamen alterationis, aut corruptionis. Nam ut prælaudatus D. Thomas loquitur, passiva recipiunt actionem activorum secundum proprium modum; unde quia corpora coelestia non sunt capacia caloris, sed lucis duntaxat, ibidem tantum producit lux, in sublunaribus verò, utpote capacibus calo-

caloris, Sol producit calorem: atque hoc modo de causa prima loqui solemus, hanc producere actus vitales, sed tantum secundum illam rationem, secundum quam causa secunda dicitur capax actionis causae primae; & patet ulterius in igne, ferrum propinquius non comburente, sed stupam remotiorem; atque in hunc modum Sol non producit calorem in corporibus intermediis, sed in extremis, ubi hujus qualitatis capacitatem susceptivam invenit. Unde Pythagoras existimavit, calorem syderum in centro terrae, tanquam in puncto reflexionis vehementiorem esse, quam in plaga meridiana, vel quocunque climate.

Objic. secundo. Quasdam experientias, quae actionem in 8 passum remotum absque conjunctione agentis probare videntur. 1. Torpedo piscis stupefacit manum piscatoris, quam non tangit. 2. Magnes trahit ferrum, licet tabula inter magnetem & ferrum interponatur. 3. Oculi vetularum fascinant infantes, praecipue masculos, modo in via obvios habeant. 4. Nervus unius testudinis, dum percutitur, movet alterum aequaliter intensum, ut similem sonum reddat harmoniacum. 5. Laborans gravi tussi provocat alios longè distantes ad tussendum, & oscitante uno, oscitat & alter. 6. Bufo hianti ore à se satis longè distantem, & reluctantem trahit mustelam, quod nequaquam qualitati per medium diffusae adscribi potest, cum mustela, utpote satis diffita, posita videatur extra sphaeram activitatis ejusmodi qualitatis, nihilominus tamen trahitur ab ore bufonis. 7. Basiliscus solo intuitu necat, absque actione diffusa per medium; alias quippe omnes necaret intermedios, eò quòd contineantur intra medium, per quod virtus illa venenata diffunditur, immò quotidie novae postes ingruerent. 8. Lupum homo prius intuens causat raucedinem, & millena alia, quae omnia & singula probant dari actionem in distans.

Respond. ad singula. Haec omnia fieri per transfusionem virtutis per medium, usque ad extremum, ubi in passum exerce-

tur operatio, attamen secundum capacitatem subjecti, ut primum diximus. Unde ad primum existimo, torpedinem stupefacere manum piscatoris per venenum diffusum ab hamo per arundinem ad manum usque piscatoris. Ad secundum, de magnete constat, hunc attrahere ferrum per virtutem diffusam, cujus signum est satis probatum, quod si mediat tabula, uti paradigma adductum docet, non moveat ferrum tam promptè, sed post subsecutam moram, videlicet postquam virtus illa subtilissima poros tabulæ partransivit. Ad tertium, oculi veterarum similiter diffundunt qualitatem, quæ tenella infantium corpora lædit, non verò adultorum duriora, veluti aër pestilens dispositos, non item alios minus dispositos lædit; hinc falsè more suo Persius Satyra 2. Vers. 31.

*Ecce avia, aut metuens divûm matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque, atque uda labella
Infami digito, & lustralibus ante salivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.*

Urentes oculos, hîc vocat Poëta, quos alii dicunt effascinantés; exurunt enim infantulos, omnémque vitæ humorem exsugunt: siquidem parvuli, ut inquit Aphrodisæus lib. 2. Problem. 53. ejusmodi sortiuntur naturam, ut affici possint perquam facilè & immutari ex ratione medicorum ob detenta menstrua. Ex quo à contrario colligitur, & oculos esse in amore duces, atque diffusos radios amicitiae affectum movere posse, quod de viventibus dicimus, non de mortuis, uti sequenti art. explicatum ibimus: unde scitè admodum pastor ille Virgilianus Ecloga 3.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

Ad 4. de nervis alterius testudinis dico, quia experientia jubet, hoc fieri, eò quod sonus sit tremor artificiosus, ut ab Ethymologia nominis cithara in nostra vernacula colligimus, qui per aërem diffusus, si fortis & impulsivus sit, etiam corpora solidiora percutit. Hinc strepitu tonitruï, tormenti bellici, & gran-

grandium tympanorum sentimus terram concuti, & sub pedibus nostris contremiscere: si verò sonus sit fractior & mollior, solùm illis corporibus se se communicat per tremorem, quæ sibi in natura correspondent, quo modo contingit motus alterius nervi in cithara. Ad quintum, dico, hoc fieri per species intentionales, & vehementem impressionem, quæ magnam vim habet, & interdum majorem, quàm ipsamet actio & præsentia suppositi: unde videmus flentes cum flentibus, cum gaudentibus gaudentes; quare tota virtus in hoc eventu attingens passum, sita est in excitatione specierum oscitantis & tussientis, qua ratione à speciebus impressis ob tonum naturæ & temperamenti maligni humores evaporantur, & ejiciuntur. Ad sextum, de Bufone, dico, hunc non diffundere à se qualitatem attractivam mustelæ, sed id contingere ex antipathia; quippe animalculum hoc plenum bile seipsum commovet ad congregiendum cum bufone, cui si propinquior fiat, bufo aperto ore venenum evomit, atque hostem sibi propinquum ore arripit. Ad septimum de Basilisco respondeo, eum ex oculis per lineam rectam diffundere noxiam qualitatem, alios proinde extra hujus spheræ activitatem constitutos non lædit, quòd si verò corpus aliquod mediet, seu homo, seu brutum, id inficietur, quod proximius est, ibique in occiso ulteriorem vim exercebit, uti ab experientia habemus. De lupo raucedinem causante, res planè incerta est, cùm id venatoribus sagacioribus nondum innotuerit: quandoquidem tamen hoc in paræmiam abierit, ut, dum tussientem audimus, aut raucedine infectum, dicere soleamus, *eum lupo vidisse*, dico, id ex eo posse provenire, quòd præ nimio terrore fauces videntis arefiant, & postmodum paulisper rauescant, veluti in aliis casibus periculosis evenire cernimus in terrefactis. Vel dic, recessum spirituum vitalium ex timore ad cor fugientium inducere quamdam siccitatem gutturis, ut raucedo ad modicum tempus oriatur, quod videtur probabilius.

Obje.

9 *Objic. tertio.* Remora pisciculus naves prætorias pleno in cursu sistit, ut testatur Plinius in pugna Arctica, navem Marci Antonii ita fixam stetisse, ut in aliam naviculam desilire coactus fuerit. Neque res in dubium vocari potest, cum & fugitivi, vel homines malè sibi consciï interdum ita terrefacti loco figantur, quasi pedibus clavati essent. Immò non rarò in præcedenti bello Suecico-Germano contigit, ut integra palantium & prædantium militum manus ad præsentiam cujusdam rusticelli ita stupefacta steterit, ut prætereuntibus non tam plenam securitatem permittere debuerint, quàm jocosam scenam exhibuerint, quæ omnia haud aliter evenire possunt, quàm per actionem in distans exercitam.

Respondeo inprimis, hunc pisciculum esse fabulosum, quia si remora in natura rerum existeret, fieri non posset, quin ejusmodi effectus in remorandis navibus elucesceret, & tamen à pugna Arctica, seu à temporibus Plinii ad hanc usque ætatem notatum fuisse non legimus. Accedit, quòd natura hujus pisciculi Plinio vix potuerit innotescere; nam cum maris profundum non adierit, videre itidem remoram inprimis non licuit: deinde si integram navem sistit pisciculus, nunquid & hamum, aut rete piscatoris retinebit? & quidem à fortiori, quia de libertate & vita remoræ agitur: quo pacto ergo ad litus deducitur, ut Plinius naturam scrutetur? insuper dato hoc, sistétne in portu aut litore navem? quare censeo, verum quidem esse, naves futinde in medio mari expansis velis ita sisti, ut quasi liquido elemento acclavatae, aut itidem ingelatae videantur, illud tamen non remoræ, sed contrariis astibus maris, aut gurgiti ibidem latenti adscribendum esse existimo. Reliqua verò ope Dæmonis ob pactum initum evenire, puto, apud omnes manifestum esse.

10 *Objic. quarto.* Plurima reperta sunt in nostra Germania, & apud multos eorum viget usus: inprimis pulvis à Theophrasto Paracelso excogitatus, quem sydereum & sympatheticum vocant,

cant, nimirum à coeli positu, & rerum inter se consensu, quo si lintea, cruore vulnerum recens delibuta, & in loco attemperato juxta vulneris affectiones reservetur, absentis vulnera seorsim occluduntur, & certissima ægroto salus absque ulla ejus molestia reparatur. Secundò, Cataplasma, ut vocant, armarium (Author hujus remedii nondum innotuit) itidem inventum est; reperiuntur enim nonnulli, qui gladium, quo quis vulneratus est, hoc unguento illiniant, faucium hominem levare, & ad pristinam integritatem restituere se posse pollicentur, quòdque stuporem, nedum admirationem excitare potest; quippe si gladium sursum versus digitos fricant, ægrotum, ajunt, nullo affici dolore; si deorsum, incredibili cruciatu lancinari, perinde ac si instrumento inflictum vulnus irritaretur denovo; sed hoc omnia arguunt actionem in distans: ergo.

Respondeo. Sicuti confectio utriusque, seu pulveris, seu unguenti vulgaris hodie est & frequens, ita effectus incertus & rarissimus. Quocirca de pulvere sympathetico, qui passim conficitur, sentio, nequaquam hunc ad recipe, seu ad proscriptionem Paracelsi hodie confici; nam communicatio hujus medicæ Nili capiti meritò assimilari valet, quod nunquam se prodidit. Quidquid de hoc sit, non credimus, operationem pulverem præfatum habiturum, si longè distet à supposito passi; licet ob experientias non omnem in propinquum agendi virtutem prorsus abnuere possimus. Ex quo tamen non evincitur distantia agentis à passo; hoc enim non aliter contingit, nisi per diffusionem virtutis, ut partes subtiliores vitrioli cum spiritibus sanguinis effusi permixtæ trahantur ab illis ad vulnus fauciati. Ratio est, quia operatio naturæ adjuvatur per ejusmodi spiritus; in quibus residet virtus medicinalis; remedia enim ut plurimum agunt ratione spirituum subtilium, qui si extrahantur, vel evaporent, amittunt medendi vigorem. Videatur desuper P. Goudin qui duplici via, id est, sympathia & qualitatum diffusionem virtutem hujus pulveris salvare conatur, nihilomi-

nus sub finem addit: fortè ejusmodi pulvis nullius roboris est, & vulgatissima illius efficaciam fama partim fictis experienciis innititur, cujusmodi frequentissima circumferuntur, partim effectibus falsò illi adscriptis roboretur. Hæc pro honore illorum, qui elaborando huic pulveri crebrò operam navant.

De Paracelsi verò pulvere in remotissima agente, ut vulgè compertum habemus, timemus pessimè, ne superstitio, aut pactum diabolicum lateat. De unguento verò armario loquantur Philosophi & Theologi, illorum loco responder Vairus lib. 2. cap. 11. negativè. Quia actio & passio fiunt per contactum duntaxat, ex Aristotelis axioma, omniumque Philosophorum sententia (ut hic Balthasar Bonifacius in ludicris historiis) veluti patet in sole aliisque corporibus cœlestibus, per virtutem diffusam in sublunaria agentibus, sine ulla hæsitacione asserendum est, aut falsa fictaque esse, quæcunque de vulnere incredibili curatione traduntur, aut non aliunde, nisi à cacodæmonis ope proficisci. Hujus mentis est D. Thomas 2. 2. quæst. 96. art. 2. & ex eo Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstitione cap. 15. num. 14. Toletus, Sayrus, Azorius &c. aliique passim Ethicæ Theologiæ Doctores. Præstat verò quolibet morbo conflictari, aut vulnere lancinari, quàm Cacodæmonem Medicum, seu in unguento hoc armario præsentem, seu per magum virtualiter operantem, in levamen advocare. Quid verò ad longè difficilior, & nunquam satis enodatum dubium, videlicet cur cruentet cadaver ad præsentiam occisoris? planè hic Philosophos modernos & nonnihil antiquiores ad rubiconem devenisse existinamus, dum hujus effectus omnino examinandi hucusque certam causam vel nondum statuerint, vel difficultatem prorsus fugerint. Nos breviter de hac re opiniones quasdam afferemus, nostram denique salva aliorum authoritate attexturi.

§. III.

Facies Naturalis.

*Unde proveniat Hæmorrhagia occisi hominis ad præsentiam
Occisoris ?*

Hæmorrhagiam occisi hominis probant luculenter tum
Sacrae litteræ, ejusque expositores, tum antiquæ recen-
tisque historiæ. Recenseamus primum à nascente mun-
do fratricidium; audiemus vocem sanguinis Abelis clamantem
à terra ad supremum tribunal; immò ut refert Josephus vide-
timus erumpere sanguinem occisi innocenter fratris è terra,
atque prædicare homicidium, & fratricidam prodere; cùm
enim terra aperuit os suum, pergit Joannes Pineda in cap. 19.
Job. v. 19. cap. 2. ut exciperet sanguinem, ea ipsa aperto ore
causam profusi sanguinis, atque profusorem, locum, tempus,
& reliqua omnia, quæ coram illa gesta sunt, ingenuè & sincerè
contestata est. Inquirat insuper Engelgrave Tom. 2. in luce
Evangelica pag. 161. an à morte Salvatoris naturaliter sanguis
è latere aperto profluxerit? ubi ita sentit, id evenisse, alicui na-
turaliter videri posset, ob præsentiam homicidæ, quamvis res
partim naturalis ob sanguinem intra thoracem contentum, par-
tim supernaturalis ob infinitam Salvatoris largitatem, ultimam
guttulam effundentis pro nostra salute, dici debeat. quapropter
non tam devotè, quàm ingeniosè Poëta ad rem præsentem:

*Quando occisor adest, occisus sanguine manat
Posthumus, & renovat vulneris ora dolor.
Heu mihi! præsens video tua vulnera Christe.
Rursus hiat lateris vena, madetque tui.*

Ad fidem recentiore firmendam oculati testes se se offerunt
Petrus de Apono, Andreas Libavius de Cruentatione cadave-
rum pag. 152. alter Venetiis, hic Lypsiæ paucis abhinc annis id
se vidisse commemorant. Comparet noviter Marcus Marci à
Kronland in Philosophia veterum restituta parte 4. pag. 406.

scribens : puellam annorum 14. hic Pragæ novi, quæ ab alia sibi venenum datum, eaque de causa se mori debere opinabatur. Periiit autem Tetano ac convulsione. Tertio die, quo vivere desierat, dum sepulchro infertur, & Persona illa suspecta superveniret, mox sanguis è naribus profluere cœpit. Item Ratisbonæ, ut refert Joannes Conradus Wechtler, Anno 1630. præfente Cæsare & Imperii statibus Judæus filium mercatoris Francofurtensis occidit, qui ad defuncti cadaver adductus, cum prius minis additis perfractariè negaret factum, ad eruptionem sanguinis è cadavere homicidium sponte factus est. Unde ab antiquo jus obtinuit in Germania, Belgio, ut ex aliis refert Fridericus Garman de miraculis mortuorum lib. 2. tit. 7. §. 50. ut judices, homicida transfugo aut latente, pollicem aliudve membrum ab interempto abscinderent, & in homicidii testimonium asservarent. Idipsum observabant Veteres circa vestimenta ab occiso cruentata, veluti narrat Eusebius Nirenbergius parte 2. lib. 1. Philosophiæ curiosæ cap. 49. Cauponem Tigurensem Anno 1505. Mercenarium suum occidisse; postea invento in Sylva cadavere fasciculoque sub cingulo, Purgelino (hoc nomen erat homicidæ) fasciculum oblatum illico recenti sanguine manasse, & reum proclamasse. Quapropter de certitudine Hæmorrhagiæ res adeò manifestata est, quàm latentes ejusdem causæ.

- 12 Existimat Marsilius Ficinus in Symposia Platonica orat. 7. cap. 5. id totum provenire à spiritu inimicitiae, innixus doctrinæ Platonis lib. 9. de Legibus dicentis : animas interfectorum irasci interfectores, de quo similiter Lucretius lib. 4. Vers. 1048.

Emicat in partem sanguis, unde icimur icu,

Et, si cominus est, hostem ruber occupat humor.

Explicatio Ficini hæc est: Vulnerat Hector Patroclum, ac perimit: Patroclus Hectorem intuetur, novitque bene vulnerantem; unde ejus cognitio judicat facinus iniquum, ulciscendum, confestim

festim bilis ad vindictam accenditur, ab ea sanguis inflammatur, & ad vulnus è vestigio properat, tum ut læsam partem foveat, tum etiam ad vindictam accelerans: eodem concurrunt & spiritus ij, qui sanguinem perpetuò comitantur; & quia leves sunt, ad Hectorem usque volantes in eum migrant, v. g. per oculos, aures, ejusque calore servantur ad tempus, puta ad octo aut decem horas. Eo ipso in tempore, si Hector vulnus cominus fixè inspiciat, vulnus cruorem versus hostem eicit obsequentes rationes: tum, quia nondum omnis calor extinctus est, & agitatio interior sopita, tum quia paulò ante in eum concitus fuerat, tum denique quia sanguis spiritus repetit suos, spiritusque sanguinem attrahunt, ita Marfilus Philosophatur, cujus vestigia premit Coelius Rhodiginus lib. 3. cap. 12.

Altius adhuc speculatus Galeottus de doctrina promiscua¹³ cap. 22. mutuam spirituum receptionem pro causa Hæmorrhagiæ admittens, veluti in superiori casu Hector reciperet in ipso occisionis actu spiritum inimiciæ, à Patroclo emissum, & vicissim Patroclus spiritum Hectoris; tepescente posthac sanguine, & à stillatione cessante, si intra præfactum tempus occisor cominùs compareat, ambo spiritus varios excitant motus, tam ab occiso, quàm ab occisore proprios spiritus repetente, è vestigio communicati spiritus in propriis sedibus recipiuntur; cum igitur sedes talium spirituum sit sanguis, hic evervescere occupit, atque per vulnus aut alias partes hostem petit. Unde tam prior, quàm hæc opinio supponit in occiso notitiam hostis: si enim è latibulo vel à tergo vulnus mortale infligatur, non cognito invasore, nullatenus ad præsentiam rei mirabilis hic effectus subsequitur.

Alia via ingreditur Libavius de cruentatione cadaverum.¹⁴ positione 5. qui totum negotium imaginationi adscribit: vult enim occisore ad cadaver occisi præsentem, ejus imaginationem valdè commoveri necessum esse, & dum de interfecto intensè cogitat,

cogitat, spiritus facilè ad interfectum directi vapores quosdam educunt cum quibus pariter sanguis profilit versus occisorem, unde illi spiritus deciduntur. Huic opinioni quodamodò accedit Marcus Marci à Kronland in Phil. vet. rest. pag. 404. hoc discrimine, quod vapores excitatos nominet ideas analogas, ideis seminalibus annexas, & quasi subordinatas, quæ tamen vitaliter non sentiuntur.

15 Paulò aliter sentit Kircherus lib. 3. part. 9. post caput 3. in-
quiens, in homicidio plerùmque vehementissimos impetus po-
tentia irascibilis, scilicet iræ, malevolentia, odii &c. inter-
venire, invidia autem, indignatio, vindictæ cupiditas &c. teste
S. Thomæ certum quoddam venenum ex effusa bile generant,
fascino propagando aptum, ita efficax, ut non solum velut in
proprium corpus reflexum illud extrenuare soleat, sed etiam ad
alia corpora se se extendat; ita quoque in cadavere spiritibus
animalibus adhuc turgente, & aggressorem ira, odio, vindictâ
fervente qualitates quædam generari possunt, qualitatibus san-
guini in cadavere residuo contrariæ, quibus deinde sanguis in-
citetur. Constat autem vaporem ira excitatum habere, nescio,
quid virtutis incitativum sanguinis, ut in aliquibus videre est,
qui quoties excandescunt, per rares sanguinem profundunt,
spument. &c. quod totum rarefactioni sanguinis debetur.

16 Quidam ex modernis, dum undequaque difficultatibus
circumvellantur, veluti in labyrintho naturæ constituti, au-
dacter alas assumunt, cum Dædalo naturales causas velut reg-
na Mœnoia fugiunt, & in omni ferè casu ad DEI omnipoten-
tiam, miracula, prodigia, ad commendandam DEI justitiam
in cœlum avolant; quod sicuti nonnunquam necessum est, ne
omnia miracula, quæ certè dantur, ut fides docet, è medio
tollantur; ita id asylum in omnibus assumere arbitrarium est,
& Philosopho summè indecorum. Cæterum fatendum est,
hanc, de qua philosophamur, difficultatem inter difficillimas
in tota Philosophia naturali existere, unde circa decisionem

viri graves & circumspecti admodum dubitanter concluderunt. Simon Majolus dierum canicularium colloqui 1. pag. 33. scribit, hujusmodi ebullitionis causam investigare potius possumus, quàm invenire certam. Quæstionem hanc duram & arduam pronuntiavit Jacobus Dalechamp ad Plinii lib. 7. pag. 354. Miraculum latentis naturæ dixit Lev. Lemn. lib. 2. de occultis naturæ miraculis cap. 7. Neque nostra intentio eò dirigitur, ut causam certam, & jurejurando stabiliendam ejusmodi Hæmorrhagiæ assignemus; sed in hunc finem præsens speculatio inclinatur, demonstrandi, nullam ex allegatis Authorum opinionibus rectè adduci posse.

Certum proinde atque apud omnes in confesso est, omnem effectum naturalem habere suam causam, à qua producat, quod neque Marsilius, neque Galeottus, Libavius, Kircherus, Kronlandius, quorum opinio hinc refellitur, negabunt: si igitur à spiritu inimicitiae aliisque ab his Authoribus allegatis causis ejusmodi effectus provenire nequeat, fatendum est, totum, quod in subsidium aut causam adferunt, esse figmentum, & ens imaginarium. Siquidem si spiritus inimicitiae naturalis esset causa, sequeretur de necessitate semper effectus, nisi causa ad effectum ritè disposita aliunde impediatur; atqui neque in omnibus, neque in pluribus ad positum inimicitiae spiritum, sequitur cadaverum cruentatio, ut docet experientia, quod utique signum est, non adesse causam naturalem talis effectus: neque rectè hoc impedimentum in spiritum sanguinis minus vegetum rejicitur, ut voluit Galeottus; nam demus, quod negare prudenter non licet, spiritum hunc inimicitiae in uno magis vegetiorem, in altero vero minus, saltem concedi deberet effectum ad minus sequi, id est, sanguinem necessariò commoveri, etsi non tam vehemente eruptione in minus vegeto saltem modica quadam stillatione fluere deberet. Ratio hæc est ex Philosopho, quia effectus naturalis non tam facile impeditur à causa, immò etsi interdum impediatur; non tamen
secun-

secundum totum esse, uti contingit in distillatione v. g. aquæ rosacæ, ubi amotis carbonibus non illico cessat extractio, sed sensim attrahuntur etiamnum stillæ à vase conjuncto, usque dum omnis calor recedat. Accedit, quòd hæc ratio pro causa naturali & per se cruentationis assignata à præfatis Authoribus etiam locum habere debeat in aliis cadaveribus vel à medicis, vel à carnifice violenter aut ignoranter occisis, cum hæc prædita sint bile & sensitiva cognitione suorum hostium, uti videmus in canibus Venatores excoriatore &c. allatrantibus, adeoque in his etiam subnasci poterit spiritus inimicitiae adversus hostem sanguinem comovens: & quis unquam vidit bovem mactatum post octo aut decem horas ad præsentiam laniationis cruentare? vel si id negatur de brutorum cadaveribus, cur occisus ad præsentiam carnificis vel Medici post assignatum tempus non fluit sanguine? esto enim, quòd inter reum & carnificem, ægrotum olim & medium non sit spiritus inimicitiae, efflare nihilominus, cur infans à matre sufforatus cruentare dicitur? cur ii, qui aquis submersi sunt, etiam post duos aut tres dies à morte coram parentibus, cognatis & amicis cruentant, ut iidem Authores asserunt? num inimicitiae spiritus reperitur in matre & parentibus adversus cadaver, & vice versa? minimè gentium; quin imo summam ibidem videmus ex lachrymis commiserationem aliàque afflicti animi signa, quæ, ut ex Evangelio constat in resuscitatione Lazari, potius amoris, quàm inimicitiae sunt indices, dicentibus Judæis in Bethania, *ecce quomodo illum amabat*? non videtur igitur causa naturalis & per se pro tali effectu invenienda.

- 18 Neque Litavii & Marei à Kronland imaginatio subsistit. Nam si hic effectus à spiritu inimicitiae in cadavere existente produci posset, deberet in defuncto adesse potentia cognitrix, quæ sanguinem potius in occisorem, quàm in alium dirigeret; immò cognoscere deberet hostem præsentem, eumque cominus adstare; quippe, ut fatetur Libavius, cadaver ad occisoris absen-

absentiam non cruentat: at ubi hospitatur hæc virtus cognitrix, quam animæ potentiam inhabitat, absente anima rationali, sensitiva, & vegetiva? Deinde si hic spiritus in cadavere versus hostem sanguinem ejaculatur, quibus pollebit viribus in homine vivente erga hostem capitalem? cur sanguis utrinque, dum obviam veniunt, non ex oculis, auribus, & naso prorumpit? fortassis hi inimicitiae spiritus vehementiores sunt post mortem, quam in vita? & amabò, si adeò intensi sunt in occiso, ut sanguinem movere possint jam congelatum, cur non æquè tantæ existunt energiae, ut cadaveri calorem communicent? sicque cadavera longè calidiora sint, quam viventium corpora. Profectò cadaver ita spirituosum mihi videtur, quomodo vinum generosum, unde omnes spiritus per sublimationem artificiosè extracti sunt, ubi pro vino aquam gustabis. Ideæ verò Kronlandii omnino vulgari loquendo modo Platonicae sunt, utpote vel ex lunæ concavo, vel hujus viri cerebro profilientes. Quæro enim, quo pacto illa idæa in sanguine residuo latitet? vel enim sanguis cognoscit naturali facultate aggressorem violentum, aut hunc vi impressum ab externa causa suscepit? neutrum verum est: demus enim latere idæam in sanguine cadaveris, quo modo fieri potest, ut citra sensorium externum & vivum idea cognoscat præsentem hostem? quippe necessum est, interiorem ideam conferre cum exteriori sensibili; at hoc ne à dormiente, non dicam, vitâ ante aliquot horas functo fieri amat. Certum quidem est, remanere imagines in sensoriis, unde noctu diei acta artificiosè Morpheus in scenam producit, & virga sopifera species persapè excitat: verùm quis sibi persuadeat, oculis clausis & pridem demortuis conjicere cadaver hostem esse hunc, in tali distantia, in hoc præsentiloco? quis credat, in spiritibus illis fugacibus, qui in sanguine capitis juxta medicos delitescunt, ideas manere residuas? certè nullus apoplecticorum aut dormientium hostem coràm sentit, quomodo mortuus? Hanc igitur sententiam pro commento subtili reputo,

atque ne in superficie fabula deprehendatur, studiosè hic Kronlandius variis obscuritatum involucris sensum occultavit. Sed num verius Kircheri placitum?

- 19 Amplecterer hujus viri doctissimi & in naturalibus expertissimi sententiam, sed rationes tam contra primam sententiam motæ, tum ocyùs adducendæ contrarium suadent. Non enim video, quòd spiritus iste occisoris esse possit tam vehemens, nisi tunc, quando homo maximè effervescit, qualis fervor tunc ebullire solet, cùm occiditur: post aliquam autem moram illum spiritum defervescere oportet. Quomodo ergo credibile est, quod ad præsentiam occisoris, cujus jam totus deferbuit sanguis, excitari valeat sanguis concretus in cadavere, ut versùs occisorem erumpat? assentior D. Thomæ, ex bilis effusione generari aliquod venenum non minùs, ac ex intemperato mærore exsiccari juxta sapientis monitum medullas ossium, nego tamen, ac pernego, hoc venenum cadaveri quidquam nocere; quamvis nequaquam inficias eam, fieri in cadavere motus corruptionis putredinis &c. per venena; at non nisi per applicationem aut insersionem sensibilem, veluti videmus carnes animalium quodammodò conservari asperso sale, & si recentes sunt, etiam cruentare nonnunquam: id tamen per aspectum torvum aut frontem contractam fieri, nemo cum grano salis dixerit. Quo ergo in negotio hoc arduo fugiendum? nōnne ad miracula?

- 20 Minimè gentium. Quo tamen sentiendi modo DEO non demitur libertas pro libitu miracula patrandi circa hanc præsentem materiam; verùm id semper fieri, nec fides docet, nec Hæmorrhagia, quæ frequens est, persuadet credere. Quid enim est miraculum, nisi aliquod opus arduum & insolitum præter naturæ facultatem, & spem admirantis proveniens, ut definit D. I. thomas 1. parte quæst. 105. art. 7. vel ut alii volunt, miraculum est verus ac solitus actus, arduus, supernaturalis, rarus, temerè haud provocabilis, paradoxus, summè evidens, à DEO

à DEO liberrimo agente vel immediatè vel mediatè profectus, ad effringendam hominum infidelitatem; quo etiam collimac illud Paulianum: Prophetiæ fidelibus datæ sunt, signa autem infidelibus non fidelibus. Ex quo colligitur solùm in Ecclesia Catholica evenire miracula, vel ad pusillos in fide roborandos, uti in vita S. Clementis Papæ & Martyris aliorumque sanctorum fastis legitur, vel ad convertendos infideles ad fidem orthodoxam. Quapropter alia miracula, uti Sectarii & Novatores de se gloriantur, atque in propriæ sectæ confirmationem allegant, imposturæ, fraudes, & lusus mali dæmonis sunt. Sed ad rem nostram. Quæso, quæ motiva credibilitatis in tam frequenti cadaverum cruentatione lateant, ut adeò religiosè miraculum persuadeant? num quia sanguinis emissio fit secundum creaturarum voluntatem, occisorem ad cadaver coram sistentium? at quid manifestiùs, ex inde neutiquam deduci miraculum, cum miracula non pro humano arbitrio eveniant, sed ex libertate plenaria DEI, modo extraordinario operantis? num ideò, quia requiritur præsentia occisoris per modum conditionis sine qua non fluere sanguis? & quid hoc sibi vult, nisi fasciari manus DEI omnipotentis, qui nec loco, nec tempori, minùs personis alligatur, dum supra naturæ operatur ordinem: insuper quis animo suo inducat, DEUM cogi ad patranda miracula, eventu frequentissima, veluti est cruentatio cadaverum? Accedit, quòd finis miraculosæ operationis, videlicet effringere hominum infidelitatem minimè in tali eventu assequatur; nam idipsum apud infideles evenire solet, apud quos neque Prædicator, neque veræ fidei scintilla comparet: fides enim ingreditur primò per auditum, & per miracula roboratur, uti vult Isaïas Prophetæ. Sed dicis, miracula hæc patrari propter justitiam, ut reus innotescat manifestè, & plectatur ad terrorem cæterorum: at multa sunt graviora delicta, ut ait Paulus Zachias lib. 5. tit. 3. quæst. 8. in quibus tamen propalandis nullum intervenit miraculum; utique homicidium per venenum gravius est, quàm

per ferrum? cur ibi ad occisoris præsentiam non succedit hoc miraculum? Interim necquidquam inficiamur, sæpe sæpius ob justitiam ritè administrandam contigisse miracula, veluti obviè legimus, atque idipsum circa cadaverum cruentationem obtigisse interdum neutiquam in dubium vocamus: at verò hoc ordinariè evenire, nemo facilè persuaserit, nisi fortiores rationes adversa pars produxerit in medium; quare non quidem induxi in animum meum, hujus effectus mirabilis omnem realitatem pertinaciter denegare, sed interim sequenti nostræ opinioni insistere, usque dum certiora vel experienciâ vel firmitioribus rationibus innotescant, mutare dein mentem paratus.

- 21 Quandoquidem igitur hoc negotium causæ supernaturali ordinariè, vel ex proprio arbitrio tantum, vel ex levibus, iisque jam relegatis rationibus adscribatur, neque causa per se & ordinaria, veluti ex præcedentibus constat, in simili eventu demonstrari possit, cadaverum cruentationem ad casus fortuitos & causas per accidens devolvimus, uti Clarissimus P. Alanus Pfeiffer in quinque Talentis de Tactu Artic. 4. quær. 4. nobiscum sentit. Ex quo efficitur, nullum ex hoc capite contra homicidii obiter suspectum judicium firmandum, neque iudices ex Hæmorrhagia cadaveris posse ad alicujus rei executionem devenire reo præjudicialem, uti declarat Antonius Gomez tom. 3. variarum resolutionum cap. 13. num. 15. nam Hæmorrhagia levi ex causa provenire potest.

Quod verò apud Germanos nostros mos sistendi suspectos ad cadaver occisi in jus quodammodo abierit, das Bahr-Recht / aut, ut id exprimunt, jus sandapilæ, feretri, aut cruentationis dictum, de quo Garmannus de miraculis mortuorum varios Juris Consultos allegat lib. 2. tit. 7. §. 53. id fortassis ex nimia crudelitate judicum, & vulgi superstitiosa persuasionem promanavit, aut tribunalia id invenere pro medio incutiendi terrorem pervicaci reo, veritatem absque tormento alio extorquendi.

DIS-

DISCURSUS IX.

DE MUNDI

Symbolo, æternitate, & moderna integritate.

SYNOPSIS.

1. Recensetur Jovis fabula, quæ 2. hujus universi exordia explicat.
3. Quibusdam præmissis, 4. concluditur, possibile fuisse, mundum secundum res permanentes ab æterno creari. 5. Solvuntur Objectiones. 6. Querela de Mundi infirmitate. 7. Afferuntur rationes mundum in senectute modernæ effatum, nec adeo perfectum esse ut ab ineunte ætate. 8. Complectitur sententia favorabilis & affirmans.

§. I.

Facies Symbolica

JUPITER.

Repræsentat productionem Mundi.

Quemadmodum hujus universi admiranda facies, non tam naturæ Sacerdotes, ac diligentes inspectores, quàm mediocria ingenia in maximam admirationem, suique Conditoris notitiam pervenire facit; ita Sapientia veterum mundi conditionem, atque elementorum statum, quem per Jovem significabat, non sine Progenitoribus, fabulæ insertis, vel rudibus obtegere, vel sapientitius explicare constituit. Tradunt enim Poëtæ, Jovem Patrem Saturnum, Coelum verò avum, Deorum antiquissimum, habuisse, cui à filio spes generationis falce demessa fuit; Saturnum autem Sobolem nume-

nosam generasse ex Opi, seu tellure, at pactò cum Titane initò, se filios, quotquot Ops in lucem ederet, devoraturum, brevi Glaucam, Neptunum, Plutonem, Jovem & Junonem conjugii fructus numeravit, devoravitque, servatò Matris dolò Jove; nam dum uno partu Junonem Ops Jovémque effunderet, monstratà Patri filià, pro masculo Lapidem devorandum porrexit, Jovem verò clam nutriendum at legavit, vocatis in domum Corybanti- bus, qui totam regiam Tympanorum & Cymbalorum pulsu ob- streperent, ne infantuli vagitus à Saturno exciperentur. Memo- rant etiam Jovem ab apibus fuisse nutritum, quas gratitudinis ergo colore aureo donavit, teste Virgil. 4. Georg.

Nunc age, naturas apibus, quas Jupiter ipse

Addidit, expediam, pro qua mercede &c.

Nonnulli dicunt fuisse à capra educatum, Ovidius in 2. fastorum

Olenia surget sidus juviale capella

Qua fuit in cunis officiosa Jovis.

Vel quod verosimilius, à Melissa & Amalthea regis Melissæi fi- liabus caprino lacte nutritum, ut scribit Lactantius in libro de falsa religione. Superatis hoc modo periculis, Jupiter apud ex- teros adolevit, annis cum audacia crescentibus, patrem aggrè- ditur, & in vincula, regno spoliatum, conjicit: quin etiam ea- dem falce Saturno, quâ ille Cœlum excucuerat, generandi spem præseidit. Postea verò regno Jovis vix confirmato, duo memo- ratu digna excepit bella; primò Titanum, quibus debellandis Sol ex Titanibus unicus strenuam navavit operam; hoc bellum alterum Gigantum excepit, qui tamen fulmine variè interière, aut montibus obruti hodiedum in fabulis anxie respirant. Reli- qua, quæ de Jove memorantur, addita sunt à Romanis, plures sibi Joves fingentibus. Nos antiquitate contenti, pro nostro in- stituto ita Mythologiam prosequimur.

2 Profectò si quis ea, quæ hætenus de Jove ejúsque Progeni- toribus dicta sunt, accuratiùs libret, primordia hujus mundi, con- stantémque durationem fabula isthac involvi, palàm fatebitur.

Linqua

Linquamus modò, etiam apud gentiles quàm plurimos, antiqua-
tam opinionem, mundum caruisse exordiis, atque cum meliori
antiquorum gletà supponamus, hanc visendi operis Machinam
creatam fuisse, principia certè universi in Jove deprehendemus
illicò. Jupiter, Saturni filius, nepos Cœli dicitur, quo Platonis
Timæus principium cum origine, & tempus à principio intelligit,
hoc est æternitatem, & durationem temporaneam, est quidem
in anteriori Discursu Saturnus tempus, hoc tamen unum est, quia
Coelo parenti generandi sibi similem fratrem potestatem denief-
suit, hinc tempus unius, & non plura tempora, ac perinde unicus
mundus; neque aliud sibi vult conventio primorum fratrum
Saturni & Titanis, ut prior liberos devoraret, quàm, quod sensit
Empedocles, fratres duos esse mundi principia, videlicet amici-
tiam Saturni, & inimicitiam Titanis; unde Naso: *fratrum quoque
gratia rara est.* Neque enim dubium est ulli, quin ocyùs ac cœ-
lum à summo Opifice fuit creatum, & ab inferioribus, ut sapien-
tes existimabant, sejunctum, statim lis & amicitia sit nata inter
ea, quæ in sinu informis materiæ latebant. Postea à DEO creata
sunt elementa, videlicet quando tempus incæpit, atque hoc signi-
ficatur, Saturnum liberos genuisse, id est, Jovem ignem elemen-
tarem juxta Anaxagoram, Junonem aëra, Neptunum & Glau-
cam aquas, Plutonem & Cererem terrestres Deos seu terræ ele-
mentum. Hac itaque Genealogia indicatur primum cœlum à
DEO factum esse, hoc genuisse tempus, in quo ex nihilo facta
sunt elementa, quæ cùm Saturnus deglutivisset, rursus evomere
debuit, quo generatio & corruptio mutua per partes elemento-
rum facta ostenditur: cum enim elementa perpetua sint atque
incorruptibilia, Tempus edax rerum & lapidū vorator concoque-
re & absumere nequit, nisi summo Opifici ea evertere & labefac-
tare placuerit. Idcirco Jupiter à Saturno non devoratus fingi-
tur; siue enim Jovem ætheream plagam Lucidam, & juxta Ana-
xagoram igneam dicamus, seu totum mundum, ex elementis
conflatum, semper à corruptione immunis remanet: cùmque
summa

summa harmonia, ex eorum discordia proveniat, dicitur Jupiter Tympanorum & Cymbalorum strepitu servatus. Memorant autem puerulum ab apibus nutritum, quia elementa absque sexus distinctione vel usu gignunt; qui verò tenent Jovem à Regis Melissæi filiabus caprino lacte educatum, fortunam & fatum mundi nutritios constituunt, juxta Epicuri lapsum, à Poëta decantatum:

*Sunt qui fortuna jam casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moveri.*

Hæc tamen Epicurea hæresis non solum à recta Philosophandi ratione deflectit, sed adversatur divino oraculo, dicentis: Matth. 24. *Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cælestis pascit illa.* Exautortus à Jove Saturnus, Anaxagoræ iterum opinionem petit, nempe Ætheream regionem, quo Jovem significabat, Saturni imperium vinculare, & obtundere impetum. Alterum verò, quod Jupiter Patrem eviraverit, ut ajunt, ad nostram servit explicatorem, quia nullo tempore alius generabitur mundus, saltem ex hujus Universi, quæ tota repleta est, materia. Quod si Omnipotentia divina aliter visum fuerit, restituet Cælo, & Saturno alium generandi vigorem. Bellum verò geminum Titanum & Gigantum primos motus hujus Mundi denotat; tumultuantes enim ab initio in cœlestibus regionibus notabiles motus, prædominante sole, ita sopiti sunt, ut mundi status quietè conservaretur: alterum quoque bellum nempe gigantum feliciter à Jove confectum est, dum oppressis terræ motibus, aquarum eluvionibus, terræ, ubi gigantes tumultuabantur, tranquillitas inferioribus restituta est. Alia ad moves pertinentia omittimus, atque ad primam Jovis productionem convertimur. Unde

§. II.

Facies Rationalis.

An Mundus potuerit ab æterno à DEO produci?

P *Ramittendum Primò.* Mundum non esse quoddam animal
vitâ præditum, cujus anima in centro sedeat, ut sensit
Plato in Timæo, quem refellit Aristoteles 2. de cælo, &
D. Thomas lect. 1. sect. 9. & sequentibus, sed esse quoddam aggre-
gatum, non autem unum per se compositum, veluti homo ex
anima & corpore; neque simplex, sicuti elementa: sed esse ag-
gregatum constans ex corporibus simplicibus, secundariò ex
mixtis inter se ordinatis, & contiguis, non autem continuis.
Hanc fabricam in libello de mundo ad Alexandrum ita descrip-
tam legimus, *esse compagem è cælo, terræque coagmentatam, atque
ex his naturis, quæ inter eam continentur.* Ex qua definitione col-
ligimus, mundum ex duobus rerum generibus coalescere, nem-
pe ex successivis, cujusmodi sunt motus, tempus, ac cætera, quæ
per motum fiunt; deinde ex permanentibus, quæ in instanti
sunt, veluti materia prima, homo, Angelus, & his similia. Porro,
ut præsentî in negotio certa disjungamus ab incertis, sciendum
est, mundum nec ullam aliam creaturam fuisse à DEO ab æterno
productam, sed quæcunque sunt, aut fuerunt, in tempore facta
sunt: atque hoc suppositum directè menti Aristotelis adversatur,
qui 8. Phys cap. 1. sustinet, hoc universum, nec potuisse, nec de
facto in tempore productum fuisse; unde in vita Aristotelis per-
hibetur, dum libros Moysis voveret, sæpiùs dixisse: hunc Heb-
ræum multa dicere, pauca verò probare: nam miserabili errore
laborat at Philosophus, dum sibi persuasit, dari in universo cau-
sam primam, eamque maximè operativam, & necessariam in
suis functionibus, ex quo intulit causam primam necessariò ope-
rativam, & cum sit ab æterno, consequenter operari pro æter-
no, quod est producere universum, sicuti sol aut ignis juxta S.
August. 6, de Trinit. cap. 1. Si ab æterno esset, lux & calor iisdem

coævus existeret. At priori opinioni reclamant SS. litteræ, perhibentes Genesis 1. Mundum in tempore creatum fuisse, & 8. Proverb. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio*, & Joan. 17. Christus inquit: *Clarifica me Pater claritate, quam habui, priusquam mundus fieret*. Ex quibus textibus luculenter apparet, mundum in tempore fuisse productum, quo modo concilia, Textus SS. Patrum & Theologorum ad nostram sententiam intelligendi sunt.

Pramittendum Secundò. Pro certo tenendum, dari posse creaturam corruptibilem in æternum duraturam, ex hac ratione, quia virtus, quâ DEUS illam produxit, & conservat, non diminuitur tractu temporis etiam infiniti, adeoque hac ipsa actione conservari poterit? in æternum. Accedit ulterior ratio; vel enim talis creatura destrueretur per actionem contrarij, vel per cessationem agentis naturalis eandem conservantis? atqui utramque hanc actionem DEUS potest è medio tollere; & quidem de prima actione liquidò constat ab exemplo trium puerorum in furno Babylonico, ubi concursus ignis fuit suspensus. De secundo similiter non dubitandum est, DEUM posse actionem conservativam continuare, veluti docent Doctores de Beatis & damnatis; nam sicut illi nequeunt se avertere ab objecto beatifico, ita hi perpetuò alligatur tormento: adeoque utramque hanc actionem creaturæ destructivam DEUS impedire potest, & per consequens creaturam corruptibilem in perpetua duratione conservare. Circa præsentem verò quæstionē tres sunt Doctorū sententiæ, duæ extremæ, & tertia media. Prima docet, nullam creaturam seu permanentē, seu successivam potuisse existere ab æterno, pro hac sententia citatur S. Bonaventura in 2. dist. 1. quæst. 1. & 2. Albertus M. hic Paraphrasi cap. 1. & in summa tract. 1. quæst. 4. Tolettus aliique ex nostris Salisburgensibus. Altera extrema tenet, omnes creaturas absolutè; cum permanentes, cum successivas potuisse ab æterno existere, ita Suarez in Metaph. disp. 20. Arriaga, complut. aliique à Ruvio citati. Media asserit æternitatem creaturis

turis permanentibus, hanc verò successivis denegat, ita Philosophia Salisb. & DD. ibidem allegati.

Dico mundum quoad entia permanentia potuisse esse ab æterno. Hæc assertio tribuitur Angelico Doctore variis in locis, & colligitur luculenter ex Opusculo 27. de æternitate mundi, in quo loco iis Philosophis exprobrat, qui oppositum tenent, videlicet repugnare æternitatem mundi, cum tamen hanc repugnantiam D. Augustinus non viderit 11. & 12. de civitate DEI; atque sic discursum concludit: *mirum est etiam, quomodo nobilissimi Philosophorum hanc repugnantiam non viderunt: ergo illi, pergit ironicè, qui tam subtiliter eam percipiunt, soli sunt homines, & cum eis oritur sapientia.*

Probatur ratione primò ex S. Doctore desumpta in opusculo relato. Æternitas mundi quoad entia permanentia ex nullo capite importat repugnantiam: ergò mundus quoad permanentia potuit fuisse ab æterno. ant. prob. Si foret aliqua repugnantia, tunc illa se teneret, vel ex parte causæ, vel ex parte effectus, aut denique ex parte actionis productivæ; neutro ex capite elucet repugnantia: ergo ex nullo capite. min. prob. quoad primum, non ex parte causæ; quia sicuti DEUS modo immutabili nunc est omnipotens, ita fuit etiam pro æterno omnipotens, neque opus habet, ut duratione præcedat effectum, hoc ipso, quòd sit causa instantaneè agens; veluti cum Sole claret, producturo ab æterno lucem, si pro æterno extitisset, ut docet S. August. lib. supra citato de Trinit. cap. 1. Item 10. cap. 31. rem exemplificat pede, vestigium terræ aut luto imprimente, ubi nulla intervenit duratio. Ostenditur etiam quoad alteram partem. Quia effectus seu mundus ab æterno producendus adhuc foret creatura, neque haberet æternitatem modo imparticipato, sed tantum sibi à DEO communicatam, adeoque solummodò existeret ab æterno sine initio existendi in tempore; ex quo tam parum colligitur repugnantia, quam parum modò, dum creatura, ut aiunt, à parte post existitura sit sine fine. Et ratio ul-

terior est, quòd mundus in hypothesi adhuc per veram causalitatem à DEO fuisset productus; nam sicuti ad hoc, ut mundus sit possibilis ab æterno & pro tempore, non requiritur, ut aliquando fuerit non possibilis, hoc ipso, quòd possibile nunquam dici possit incipere, esse possibile, ita similiter ad hoc, ut sit ens actuale, non opus est, ut fuerit aliquando non ens actuale. Probatur quoad tertiam partem, tum quia actio DEI est omnino independens à tempore, cum hæc dari possit ab æterno, & pro æterno, uti videmus in voluntate DEI libera, ab æterno volente mundum in tempore producendum, item in voluntate Angelorum in primò creationis instanti, ubi causa etiam libera reduplicativè non tenetur duratione effectum antecedere: tum quia conceptus creationis seu fieri ex nihilo tantum exprimit non fieri ex præsupposito subjecto; ex hoc quippe habet distinctionem à generatione, educatione, & transmutatione, obtinetque prærogativam actionis, omnis entis rationem attingentis, tum denique quia ad creationem sufficit nihilum subjecti præsuppositi, veluti docet noster D. Anselmus in Monolog. cap. 8. posse aliquem tristiari ex nihilo, seu ex nulla præsupposita causa, aut duratione, aut alio ordine præcedente.

Dices, repugnantiam se ex omni parte tenere, modo tamen inæquali, veluti de infinito diximus, nempe effectum repugnare ratione sui, quæ repugnantia mediatè redundat in causam ejusque actionem: unde licet verum sit, mundum possibilem esse ab æterno non tamen pro æterno, ita, ut ejusmodi possibilitas pro æterno exequatur. Sed

Contra est primò. Creatura non solum possibilis est ab æterno, sed etiam pro æterno: ergo, ant. prob. quando creatura maneret intra limites entis creati, tunc possibilis est executio talis creaturæ pro æterno; sed maneret intra terminos entis creati, hoc ipso, quòd non haberet esse ex se, sed dependeret essentialiter à dante esse; neque communicaretur illi prædicatum illimitatum; nam æternitas, quæ creaturæ ab æterno existenti com-
pete-

peteret, esset participata, & aliunde creatura capax est hujus prærogativæ à parte post: ergo sicuti per hoc Angelus v. g. non dicitur gaudere prædicato incommunicabili, ita neque creatura à parte ante ab æterno existens: Prædicatum quippe incommunicabile æternitatis illud solummodò est, quod immutabilitatem omnimodam ac simultaneam omnium durationum continentiam importat: at verò creatura in nostro casu id sibi nequaquam ambitiosè arrogat, sed retinet mutabilitatem intrinsecam quoad esse & operari.

Contra est secundò. Duratio seu temporanea seu æterna non est de conceptu essentiali & quidditativo creaturæ, sed eidem merè accidit: ergo hoc sine ulla distinctione à DEO creaturæ prohibitu applicari potest; neque etiam est contra creaturæ conceptum, uti patet in æternitate à parte post. Unde licet enti creato illa prædicata applicari nequeant, quæ dicunt repugnantiam, veluti infinitas, omnipotentia &c. non tamen ea, quæ non repugnant, inter quæ æternitas est. Neque hæc gratis & sine fundamento afferuntur: nam infinitatis prædicatum dicitur impossibile enti finito secundum esse, tum quia oritur ex prædicatis intrinsecis entis, hoc ipso, quòd infinitas contineri deberet cum ente sum certo genere & specie, quod infinitati repugnat: tum quia duratio creaturæ ab æterno non est per continentiam plurium durationum, aliàs æternitas à parte post talis similiter esset continentia, quod tamen negatur, hæc quippe æternitas soli DEO est propria, veluti ex definitione æternitatis colligitur, verum nullum horum in participata æternitate creaturæ ab & pro æterno communicata, uti consideranti patebit, continetur.

Probat secundò Argumento ex D. Augustino lib. 6. de Trinit. cap. 1. contra Arium desumpto, nam in citato loco asserit: *Si quis ignis esset æternus, splendor ab illo causatus esset coæternus*, quæ sequela est naturalis & necessaria, aliàs quippe minimè foret efficax ad demonstrandam coæternitatem filij cum Patre æterno, quod tamen S. Doctor intendit. Unde in forma sic instruitur argu-

mentum. Sicut se habet causa perfecta & necessaria ad suum effectum, ita servata proportionem se habet causa libera liberè ad suum effectum; atqui ex causa necessaria ab æterno infertur effectus necessarius actualis necessariò positus ab æterno: ergo ex causa libera, infertur liberè ponibilis ab æterno, & consequenter à DEO, tanquam causa ab, & pro æterno libera, potuit liberè poni creatio mundi ab, & pro æterno. maj. & min. exinde videntur subsistere, quia hoc discriminis causam inter necessariam & liberam intercedit, quòd illa naturaliter, hæc verò contingenter agat; non enim est differentia inter posse agere, & non posse agere; quippe agens liberum idipsum liberè seu contingenter potest, quod causa necessaria necessariò, tenente se diversitate præcisè penes agendi modum: ergo sicut ex causa necessaria bene infertur existentia actualis effectus, ita ex causa contingenti possibilis existentia effectus, videlicet si ita placuerit causæ liberæ, ab & pro æterno effectum producere, & consequenter sicut causa libera est æterna ab æterno & pro æterno, ita liberè potuisset ab & pro æterno producere mundum.

Confirmatur. Nulla est assignabilis perfectio creata, quæ suo modo & quidem longè atque infinitè eminentiùs non continetur in DEO; sed est perfectio creaturæ, habere sibi effectum coævum, veluti patet in adductis supra exemplis de Sole, igne & vestigio, ita quidem, ut si illæ creaturæ fuissent ab æterno juxta S. Augustinum, eorum effectus fuissent coævi cum suis causis, Sol enim ab æterno existens, ab & pro æterno illuminasset, ignis calefecisset &c. ergo quia productio effectus est perfectio conveniens causæ pro ea duratione, pro qua intelligitur, ita causa æterna, hoc ipso, quod æterna sit, habet virtutem pro sua libertate producendi effectum ab & pro æterno.

Diluuntur argumenta AA.

O Bjic. 1. Authoritatem SS. Patrum S. Ambrosij, Basilij, & Augustini, signatè lib. 8. super Genesim, qui unicè laborat

borat suppressere hæresin Arianam, contendentem, filium æterni Patris esse creaturam, vel illi non coæternum, minorem Patre &c. idcirco ne hoc tale schisma denuo adversus orthodoxam fidem propullulet, damnant & execrantur SS. Patres omnem creaturam ab æterno possibilem; atqui si mundus, vel quæcunque creatura permanens posset esse ab æterno salvo creaturæ conceptu, non videtur ratio SS. Patrum adversus Arium, convincens: nam æquali jure defendere liceret, secundam in divinis Personam esse filium æterni Patris, cui non repugnat simul filiatio & creatio, & quidem à fortiori, cum dabilis sit creatura, non filius, & tamen ab æterno creatura.

Confirmatur. Authoritas SS. Patrum in hoc præcipuè argumenti attacti vim colligit, DEI filium nullatenus creaturam dici debere, quia id, quod creatur, præsupponit pro priori suum nihilum; cum igitur DEI filius Patri per omnia æqualis & coæternus, nihilum sui ob æternitatis conceptum præsupponere nequeat, non dici potest creatura: at hic impetus nullo modo terrefaceret Arianos, quibus adminiculum, quo nos utimur, præsto esset, videlicet ad creaturam parùm conferre, num æterna, æviterna, aut temporanea sit, modo sit ex nihilo tam sui, quàm subjecti. Penetre m non nihil terminos SS. Patrum: ideò æterni Patris filius, inquiunt, non est creatura, quia creatura ex conceptu creaturæ debet fuisse ex nihilo producta, & per gyrum, quod ex nihilo est productum, non potest esse æternum: ergo quia juxta modernos Philosophos non implicat dari creaturam, salvo processu ex nihilo, quæ, hoc non officiente, sit possibiliter æterna, non implicat, filium æterni Patris esse eidem coæternum atque similem, & tamen ex nihilo productum, adeoque filium in divinis & esse coæternum Patri, & esse ad instar mundi ab æterno possibiliter existentis, creaturam, tam parùm pugnat contra rationem, quàm præsens philosophandi ratio contra sanam ac modernam philosophiam. Probatur discursus à pari. nempe ad creationem in sensu Patrum exigì, ut nihilum, ex quo creatura fuisset

set producta, necessariò antecedere debeat creationē. nam implicat annihilationem esse ab æterno : ergo similiter implicat creationem esse ab æterno. conf. prob. Ideò prius implicat , quia adversatur conceptui æternitatis , tanquam durationi simultaneæ & æquali, præsupponere aliquod ante, quod facit annihilatio, requirens pro priori rei productionem : ergo pariter implicat, dari ab & pro æterno creationem, præsupponentem antea nihilum rei, quòd tamen ad salvandum creaturæ conceptum oppidò necessarium & essentiale est.

Respond. ad object. Imprimis SS. Patres non arguisse præsentem dicendi modum, quem in secunda probatione exposuimus , sed eorum mentem esse, creaturam ab & pro æterno necessariò productam non posse esse creaturam : at mundus non necessariò , sed liberè fuisset productus. Secundò SS. Patres præcipuè verò prælaudatus magnus Augustinus juxta innatam subtilitatem duritiem & ingenium Arii à Philosophia alienum com-
monstrat , hunc hæreticum malè concludere, quandoquidem hic perversus homuncio non distinguat inter principium productionis & durationis , quod tamen in hoc maximi momenti est ; ex eo quippe, cùm Arius vidisset, dari respectu filij æterni Patris principium, cespitando, & hallucitando conclusit : ergo est creatura, & non coæternus Patri, sed minor Patre &c. Deinde argumentum hoc SS. Patrum pugnat contra militem , prout hodie usurpatur , nullatenus existentem ; nam ibi de hac sententia planè nihil meditabatur ; adeoque vim duntaxat ponunt in illis, quæ facta sunt actu, non verò quæ factu possibile sunt, prout nostra cum aliis contentio quærit. Accedit insuper nimietas vitiosa , cum de causa necessaria, quæ juxta contentionem argumenti ubique par esse deberet , tum de facta filij productione ab æterno, cum creaturæ possibilitate assimilata, quod nimium sapit.

Ad Confir. Dico SS. Patres impugnare æternitatem creaturæ contra Arianos , in eo sensu, quo nonnulli Philosophorum cum
Aristo-

Aristotele sentiebant, videlicet non posse dari rei alicujus æternam creationem naturaliter & necessariò, quia in hoc sensu non esse rei creandæ nullo modo antecedere posset creaturam ab æterno creabilem, quod tamen ad rigorosam creationem requiritur: at hoc nostram opinionem non infringit, quia mundi productionem ab æterno non necessariam, sed liberam omnino esse in altera probatione diximus, ad quam proinde sufficit productionem, quod nihilum rei, liberè productæ, non præcedat positivè, sed quasi negativè, in hoc videlicet sensu, quod tale nihilum positivè antecederet, nisi obstaret impedimentum, nempe æternitas productionis talis rei, quæ liberè producitur; atqui talis antecedentia privativa locum non habet in iis, quæ ab æterno necessariò fiunt, ut patet in Tò necessariò, cùm nunquam nihilum possit antecedere id, cujus productionem non esse absolutè implicat. Ad ultimum dico disparitatem inter creationem & annihilationem esse, quòd hæc pro priori durationis petat existentiam, hoc ipso, quòd in annihilatione aut cujuscunque rei destructione non esse præcedere debeat esse, ne eveniat contradictio, idem pro eodem instanti esse & non esse; hoc tamen ad creationem non requiritur, sed sufficit, quòd præcedat nihilum rei creandæ exigitivè, seu nihilum negativè. Solutio hæc desumitur ex D. Thom. Opusc. 27. de æternitate mundi supra relato, ubi inquit: *nec oportet, quòd quasi propter hoc sit simul nihil, & ens, quia duratione non præcessit; non enim ponitur, si creatura semper fuit, ut in aliquo tempore nihil sit; sed ponitur, quòd natura ejus sit talis, quod esset nihil, si sibi relinqueretur, quod est habere non esse quasi exigitivè ad eum modum, quo dicitur stellas factas lucidas ex non lucidis, non quasi aliquando fuerint non lucide, supponitur enim ab initio fuisse illuminatas à Sole, sed quia, si sibi ipsis relinquerentur, essent non lucide.* Ex quo præter confirmationem solutionis luculenter colligitur pro conceptu creaturæ sufficere, quod ita habeat esse ab alio, ut si sibi met relinqueretur, nec ab alio esse acciperet, nihil esset, sive haberet non esse.

Obiic. 1. & instauratur superius argumentum. Hæc duo non componuntur esse ab æterno, & non simul continere differentias omnes temporis præsentis & futuri, eo modo participatas, prout in æternitate DEI continentur: ergo si ejusmodi participatio est impossibilis, etiam impossibilis est creatura ab æterno. ant. prob. æternitas participata est formalis participatio æternitatis DEI: ergo participat simul ab illa continentiam prædictarum differentiarum. ant. Constat conf. prob. à simili. Ex eo, quòd Theologia sit participatio scientiæ DEI, continentis rationem practici & speculativi formaliter, bene sequitur, sacram doctrinam continere vi participationis utramque rationem, id est, praxim & speculationem: ergo à pari, quia æternitas mundi esset participatio æternitatis DEI, continentis omnes temporum differentias, concludendum est, hanc continere præfatas temporum differentias, quod tamen impossibile est, aliàs quippe creatura neque pro tempore futuro annihilari posset.

Confirmatur. Sicut se habet quoad modum oppositionis ens finitum ad infinitum, quæ utique contraria aut omninò contradictoria est, secundum essentiam, ita opponuntur similiter in proprietatibus secundum existentiam; nam repugnat, ut unum sit per alterius essentiam, aut per alterius existentiam existat; atqui DEUS ita est ens infinitum, æternum & illimitatum, ut finitudo, temporanea duratio, & limitatio neque in - neque extrinsecè DEO convenire possit: ergo similiter oportet, ut creatura ex suo conceptu ita sit finita, temporanea & limitata, ut nullum ex his prædicatis, DEO convenientibus, neque intrinsecè, seu ex meritis propriæ naturæ, neque extrinsecè, videlicet à voluntate divina creante aptari possit creaturæ.

Respond. ad object. hoc in primis solvendum esse ab AA. præcipuè ab iis, qui in Theologia cum communiori & veriori docent, gratiam habitualemente formalem participationem naturæ divinæ, quæ est actus purus, independens & infinitus, ad quorum hæreditatem gratia tamen non admittitur. Unde sicuti
gratia

gratia dici potest participatio naturæ divinæ sine excessu infinitatis aut independentiæ, ita pariter discurrere licet de æternitate DEI participata : participare enim est partem accipere, & partem relinquere. In forma: neg. ant. cum sua probatione, ad hujus prob. neg. esse hanc præcisè causalem, sed insuper ideò, quia utriusque continentia non arguit infinitatem, veluti patet in intellectu rationem praxis & speculationis simul compatientis. Deinde neque Theologia componit utramque rationem simultaneè, prout formaliter in DEO est, sed modo limitato, & inæqualiter, ita, ut primariò dicatur speculativa & secundariò practica: æternitas verò participata nullam arguit infinitatem: esto verum sit, prout ex definitione æternitatis claret, hanc esse simultaneam præfatarum differentiarum continentiam, hoc nihilominus solum verificatur de æternitate secundum essentiam participata; verum non ita à creatura participatur, sed hæc contenta est, dummodò ab æterno habeat mensuram sine principio, sicuti fateri tenentur contrarij, admittentes creaturæ æternitatem sine fine : nam in æternitate duo præcipuè consideranda occurrunt : videlicet simultanea continentia cum exclusione omnis mutabilitatis, & mensura carens principio & fine; primum soli DEO convenit, alterum modo limitato à creatura participatur, sicuti in prima parte de Trinit. Theologi docent, subsistentiam in divinis duplex præstare munus, unum independentiæ, alterum incommunicabilitatis.

Ad Confirm. neg. paritatem inter ens infinitum, independentens &c. & inter ens æternum. Priora enim ex suo formali conceptu excludunt omnem limitationem, mutabilitatem & dependentiam ab alio; unde nequaquam creaturæ possunt communicari; idem intellige de omnipotentia, aliisque divinis prædicatis, quod etiam de æternitate per essentiam supra explicatam, & prout in DEO imparticipatè est, verificatur: at verò æternitas: quæ creaturam donamus non excludit dependentiam aut limitationem ab intrinseco, sed dari potest conceptus æter-

nitatis participatæ, ubi talia creaturæ incommunicabilia non includuntur, sicut patet in æternitate à parte post.

Dices. Æternitas est prædicatum excludens limitationem. Unde sic: non minùs creatura est ens per participationem, quàm durans per participationem; sed ex eo, quòd creatura sit ens per participationem, excludit essentiam illimitatam: ergo etiam, quia in durando est ens participatum, excludit illimitatam seu æternam durationem. Quod à fortiori stringit, cùm durationem ab ente indistinctam admittamus, asseverantes, hanc nihil aliud esse, quàm persistentiam rei in suo esse: ergo si creatura ab æterno dabilis semel est illimitata secundùm durationem, id quoque de essentia creaturæ permanente, cum duratione realiter identificata, fatendum esset.

Respond. ad primum, in hoc æternitatem, quando dicit exclusionem principii & finis, quodammodò illimitatam esse in eo, cui per essentiam convenit, non autem per participationem cum exclusionem tam mutabilitatis positivæ quàm negativæ: adeoque verum est, tam rationem entis quàm durationem convenire participativè creato enti, sed inæqualiter; ratio nempe entis essentialiter, duratio accidentaliter. Ad prob. annexam dico, essentiam, sive esse passivum nullatenus esse illimitatum, hoc enim æquè ac durationem habet per participationem modo limitato, licèt esse activum sit infinitum ob virtutem causæ conservantis infinitam.

Objic. 3. Actio productiva DEI ad extra debet esse libera; sed actio, qua mundus ab æterno produceretur, non esset libera: ergo. maj. patet ex Psalte regio, dicente: *Omnia, quacunque voluit, fecit in cælo & in terra.* min. prob. si actio DEI ad extra esset libera, tunc esset libera vel in signo antecedente productionem, vel consequente, vel in ipso productionis instanti? nullo modo actio DEI esset libera: ergo. min. prob. Non primò, quia sicuti æternitas est tota simultanea continentia, ita ibi non datur ante; non secundò, quia id, quod consequens est, jam tran-

transit, ad 'præteritum verò non amplius datur potentia; non ultimo denique, quia in hoc signo concomitante actionem DEUS non potest creare, & non creare, & aliunde juxta Philosophum quælibet res, dum est, necessariò est.

Confir. Ponamus ignem esse ab æterno productum & ligno ritè applicatum, in hac hypothesi, vel ignis combureret lignum, vel non? si hoc? ergo causa naturalis debitè subjecto applicata, non producit suum effectum, quod Philosophi inficiantur: si illud? ergo ab æterno in materia ligni pro eodem instanti sunt duæ formæ, videlicet forma ligni, & forma ignis, quod tam naturaliter, quàm supernaturaliter implicat.

Respond. Ad object. Hoc solvendum esse ab AA. in productione temporanea, cum ibidem DEUS nec possit creare, nec non creare. Item dum ab æterno vult creaturam in tempore producere; utique pro priori DEUS constituit talem creaturam in ratione objecti voliti; quomodo ergo illa creatura est liberè à DEO volita? quidquid dixerint AA. de hac creatura, dicemus nos de illa ab æterno producenda. In forma igitur con. maj. neg. min. ad prob. primi membri dist. in æternitate non datur priùs, seu antea durationis con. originis & causalitatis neg. hæc quippe prioritas non opponitur æternitati, adeoque creatura ab æterno producta haberet quidem productionis principium, nempe DEUM, non tamen haberet principium durationis, incipere esse post non esse positivè, eò quòd esset, uti supponitur ab æterno producta. Hinc possibilitas talis creaturæ antecederet actuale exercitium ipsius tantum naturâ non temporæ veluti docet D. Thom. quæst. 3. de potentia art. 14. ad 8. Idem respondetur de signo consequente, aliàs DEUS libertatem absolutam amitteret per productionem temporaneam. Similiter actio libera est pro signo concomitante, quia absolutè potest non producere in sensu diviso; nam libertas productionis non consistit in compositione utriusque extremi, sed in positione unius cum potentia ad oppositum. Philosophus autem intelligendus

est, id necessariò esse, quod est, hoc est, necessitate suppositionis, & secundùm quid, non autem absolutè & logicè.

Ad Confirmationem. Dico, in tali casu lignum non combustum iri: licet enim causa naturalis ab æterno debite subjecto applicata, necessariò producat effectum, si tamen obsistit impedimentum, id non evenit; hic verò obstat impedimentum, ad secundi membri probationem adductum. Siquidem esset ab æterno forma ligni, quæ incompatibilis est cum forma ignis in eadem materia. Accedit, quòd ignis, ut lignum ab æterno comburatur, debeat id præviè disponere, quæ res utique successivè fit, & ab æternitate excluditur.

§. III.

Facies Naturalis.

An Mundus in hac ultima ætate adeò perfectus quàm antea?

7 **N**on rarò audivimus tum à doctis, tum à plebeis naturæ vigorem primitùs inditum vel Mundi ætate jam ultima, vel Cataclysmo ita diminutum fuisse, ut medendi vis, quâ herbae & lapides olim pollebant, vix non effoëta sit, sed insuper pretiosa plurima secundùm totam speciem periërint. Rumor hic seu fama non adeò recens est, sed à temporibus Esdræ jam increvit, ut i lib. 4. cap. 5. sequentia occurrunt: *considera ergo & tu, quoniam minori staturâ estis præ his, qui ante vos, & qui post vos, minori quàm vos, quasi jam senescentes creatura, & fortitudinem juventutis praterentes.* Quibus verbis haud obscurè sterilis ac anilis naturæ sinus explicatur. Suffragatur insuper Homer. 5. & 12. Iliad.

Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero;

Terra malos homines nunc educat atque pusillos.

Quòd si ad anni tempora divertamus, mundum senescere, nec pristinis stare viribus illicò deprehendimus: non enim hyeme

tanta

tanta aëris clementia, ut seminibus nutrimentum depluat, non fervet amplius ætas pro fructibus excoquendis, nec verna tempora adeò læta sunt, nec autumnus divites. Quid verò frequentius ingeminatur non tantum apud Peruanos, quàm Germanos & Transylvanos, quàm montes defatigatos crusta marmorea reddere, venas auri pauperes, atque gemmarum copiam tum in conchis, tum in cavernis indies decrescere. Nempe mundus, nobis tacentibus, palàm loquitur, orta occidere, fortia infirmari, aucta senescere omnemque deficere naturam. Atque ut sepositis tantisper iis, quæ experimur quotidie, institutum nostrum rationibus comprobemus, certum omnino & apud omnes in confessio est, brevissimam hanc nostram, quàm vivimus, ætatem esse, si cum longissimâ primorum hominum vitâ conferamus; vixerunt Adamus, Henoch, Mathusalem, aliique 800. 900. annos; senescente jam mundo imbecillis natura septuaginta, & in Potentatibus octoginta annorum periodo clauditur. Quid verò de gigantibus, quos extitisse sacræ paginæ luculenter testantur reliquum admiramur? certè præter inanem memoriam, & residua indicia vivum nihil in toto mundo conspiciamus, unde exclamat Virgilius 12. Æneid.

Qualia nunc hominum producit corpora tellus!

Fracta scilicet ætas, effatâque tellus, vix animalia parva gignit, quæ florente adhuc mundi ætate non nisi moles ingentes edidit, veluti S. Augustinus demiratur, narrans lib. 15. de civit. DEI cap. 9. se dentem in Uticensi littore vidisse tam vastam, ut si cum nostris æquiparetur, centum conficere potuisset. Quid de regnis & Imperiis, quæ suas habent mensuras? transeunt per medium ad finem, crescunt & decrescunt ad instar corporis humani, præ senectâ fatiscientis. Porro ubi illa pretiosa, de quibus sparsim Salomon? cinnamomum in Arabia silvis incendio periit, Ammomum & Costum adulterinum ægrè aquirimus, de ungula solum nomen & umbra restat; Phanicem verò, & Monocerotem, de quibus in S. litteris, quis hucusque
totum

totum evagatus orbem vidit? Purpura, regum Majestas, ubi existit? periêre hæc omnia, nobis non nisi nomine relictô, peribunt sensim cætera teste Nasone s. Metam.

*Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim: sic ad ferrum venistis ab auro,
Sacula &c.*

Quandoquidem mundus ætatibus mensuretur, hancque, quam vivimus ferream, ultimam esse ex Sybillis & Poëtis colligere liceat, fatendum est, subsistere vulgi opinionem, neque Mundum ea in senectute amplius fervare, quæ in juventute retinuit, sed defecisse ut plurimum.

- 7 Verum allatæ hucusque rationes atque experientiæ non ita ponderosæ sunt, ut à nostrâ, quam concepimus, sententiâ nos amovere, & in alienas partes trahere sufficiant, enim verò stat etiamnum firmiter totus mundus in ultima hac ætate, ut longissimè existimemus abesse, eundem temporis diuturnitate vel minimam pati debilitatem, vel homines nostræ ætatis non eosdem vivere annos, quos florente mundi adolescentiâ vixerunt, vel denique viribus & corporis mole deficere, atque antecessoribus impares esse. Favent huic opinioni viri doctissimi Vallesius in sacra Philos. cap. 74. Claudius Deodatus lib. 1. Panthei cap. 4. & Casparus à Reies in campo Elysis 10. cap. 25. quorû rationes atteximus. Atque ut ab elementis, quibus fermè componuntur omnia, telam ordiamur, vîdemus iisdem antiquum inesse vigorem. Nonne ignis sicut ab initio, omnia comburit, resolvit, & in se convertit? vel hac ætate ulli corruptioni fortassis subjectus est? aër eodem modo vivificat, spirat, & refrigerat; etsi contingat interdum, ut fædis vaporibus infectus, pestes aliâque mala mundo inferat, absumptis tamen quacunque occasione malignis qualitatibus, eandem, quàm aliàs, salubritatem propagat, & continuat. Quid verò aquæ deest, an pisces, quos copiosè hinc indeprehendimus? an perilli & Corallia, quos pro diversitate sinuum capimus? an insulæ, quæ tamèn maria
nume.

numerosè distinguunt ? an dulcedo , quam gustamus ? an liquor , quo fructus , plantæ , flores , ceu nectare humectantur & aluntur ? Unde vel ex aqua stabilem terræ fecunditatem abundè colligere valemus , cùm eadem naturali methodo fecundissima parens modò cum semine , modò sine semine omnia sibi commendata producat largiter , maternè sustentet , & connaturalis succo lactet , alátque. His accedit , quod astrorum , & superiorum influxu imprægnata , pro temporum diversitate in herbas protuberet , mineralia diffundat in venas , & millena alia sicuti aliàs , senili , non tamen defesso , & ne quidquam putrido utero passim ad maturitatem contineat , frequentius verò , accedente creatoris manu benedicta , in lucem feliciter edat. Demus interim , sicuti concedere necessum est , hominem post Adami lapsum in potentiis læsum & quædam vulnera sustinuisse ; largiamur insuper , animantia ad obtemperandum postea non adeò prompta , & facilia , terram germinasse spinas & tribulos , & non nisi maximo subacta sudore , protulisse panem , quo reficimur : dicamus etiam totam ibidem naturam deliquium passam fuisse ; non tamen hac largitate nobis adversamur , cùm defectus iste nascenti mundo in cunabulis obtigerit : quod si tamen status ejusmodi morbus dicendus est , dicam pariter mundum ab incunabulis ægrotasse , & hodiedum malè habere absque ulla morbi intercapedine , aut mutatione factâ. Nonne enim æquali utitur astrorum influxu , eodem Medico , seu Conservatore , & Rectore DEO , immenso & sapientissimo , cujus nutu omnia stant , cadunt , renovantur , & conservantur ? nonne naturæ Author mutalibis est , aut annis frangitur ? An syderum fulgor , vel stellarum ordinata statio immutata est ? Planè opposita sententia virum grandem ætate , & à diebus Adami horum observantem postulat ; quamvis verum maneat illud : *tempora mutantur & nos mutamur in illis* : quæ tamen mutatio tam parùm probat mundum effatum , quàm parùm corruptio unius prohibet generationem alterius , cùm ex hujusmodi alteratione ,

mundi foecunditas defumatur, & universi conservatio in individuiis toties renovata atque continuata; En mentem S. Chrysostomi Homil. 4. in Genes. *Crescite & multiplicamini &c.* Verbum enim illud usque in presentem diem illa conservat, & tantum tempus prateriit, neque unum horum genus imminutum est; nam benedictio DEI, & verbum, quod dixerat, ut subsisterent, & durarent, illis contulit.

- 8 Atque ut adversarios communi quidem, sed prorsus vana persuasione liberemus, obviamus rationibus supra adductis. Profectò, si fides Esdræ adhibendus esset, redderet textus allegatus aliquale veritatis simulacrum; sed D. Hieronymus in *prologo galeato* duobus ultimis Esdræ libris fidem dudum suspectam reddidit, & Theologi eosdem inter scripta apocrypha, numerant. Sed largiamur, quod intendunt, & locum demus Esdræ, qualem reperit in litteris Sacris, ultimum: inde tamen plùs non convincitur, quàm mundi ætas non adeò vegeta, veluti ex contextu colligitur, in senibus, sicut in florida ætate. Sed nonne dum cani apud hos prodeunt, in illis prima lanugo genas demulcet, scabentes hos caput videmus, & seriò rodentes ungues, dum alii in novitate barbæ plurimum temporis absumunt? de temporum mutatione, pauperie Autumnii &c. res planè vana est, & fundamento destituta. Nam ex Sacris codicibus habemus anni tempora fuisse mutata super flagitiosos: atque ut multa taceamus, sufficiant experientiæ Astrologorum & agricolarum, qui certis ex signis à majoribus traditis, fertilitatem, sterilitatem anni conjiciunt, paucis: nondum experti sumus septennem Ægypti siccitatem. Aurifodinas verò propemodùm depauperatas esse, tam parùm naturæ debilitatem arguit, quàm parùm fontes exhausti. Naturale quippe est, crumenam evacuari, unde indies extrahis, nihil verò addis. Neque sacra auri fames hucusque omnia terræ viscera rimavit; latent in matris vastissimæ sinu ingentes thesauri, quos extrahere humana socordia vel negligit, vel æraria exhausta sumptibus impen-

impendendis sunt imparia. Neque verum est, primorum hominum ætates, si paucos excipias, annos, quibus nos vivimus, excessisse; testatur id Psaltes regius, dum his 70. aliis 80. annos pro vitæ termino constituit. Neque in naturæ defectum cadit, si Adami & aliquorum hominum sæculares annos haud assequamur: id enim oculto DEI consilio contigit, ut à mundi origine diutiùs homines viverent, & terram sterilem & vacuum gentibus replerent. Verùm multiplicatis postea sceleribus humana ætas ad 120. annos reducta, atque breviori periodo hac perversa ætate conclusa est, quæ omnia nequaquam mundi senescentis imbecillitati, sed æquissimo DEI judicio sunt imputanda. Habuit insuper primorum hominum vita longissima alias causas naturales; nam præter temperantiam & sobrium vivendi modum, multa ab Adamo acceperunt, quæ ex arborum & plantarum virtutibus & fructibus probè cognitis ad longævitatem plurimùm contulerant. Profectò si simplicibus vesceremur, quot Essenos centenarios cum Flavio Josepho *lib. 2. de bello Jud.* numeraremus? sunt certè tempora, ut loquitur Franc Bacon, in *hist. vita & mortis*, in singulis regionibus, quibus homines diutiùs & brevius degunt; diutiùs plerumque, cum tempora fuerint barbara, & simplicioris victûs, & exercitationi corporis magis dedita: brevius, cùm magis civilia, & plùs luxuriæ & otii. Hinc tot adhuc veneramur senes, quos Bellona Germano-Suecica, crudelis obstetrix, ab utero clypeo excepit, lactavit dira fame, peste ad hæc usque tempora servavit superstites. Modò vivimus, ut edamus, & non edimus, ut vivamus; magnificentia omnis non in sobrietate, sed in ferculorum multitudinem consistere creditur; qui vastissima exhaurit pocula, & plura absumit, vir est, ac viribus pollet, mox defecturis. nempe ex cellis & culinis præmatura mors exit, & præcocia pericula vitæ. Prisca & aurea ætas, rejectis à mensa superfluis, simplicia amavit, & longissimè vixit, de quo Virgil. 2. *Georg.*

*Hanc olim veteres vitam coluere Sabini,
Hanc Rhemus, & frater. sic fortis Hetruria crevit;
Ante etiam sceptrum Dictæi regis, & ante
Impia quàm castis gens est epulata iuvencis,
Aureus hanc vitam in terris Saturnus agebat.*

Porro nimium quid argumentum hoc calculatorium probat; plane vix annos paucos aut menses viveremus hac ætate, si primorum hominum ætates respiciamus. Nam si à condito mundo ad Davidis tempora ab annis 700. & 800. ad 70. & 80. ætas decurtata fuit, quid jam nobis restaret, si anni septuaginta, & ad summum octoginta à Moyſis & Davidis ætate minuerentur? quin immò magis & magis annis deficere oporteret, quandoquidem senectam mundi & ultimam imbecillitatem experiamur. Quæ de Gigantibus ex Plinio & Virgilio adduntur, existimamus rem fabulosam esse; dentem verò, quem in littore Uticensi D. Augustinus admiratur, monstri marini ex circumstantiis, & non hominis credimus. Interim ab Hebræorum ad nostra usque tempora multa Gigantea corpora visa sunt, uti passim in Authoribus legere est. Minimè verò credendum quæ de interitu aromatum, plantarum, & animalium dicuntur; hæc enim visuntur alibi, ut testatur Nierembergus *lib. 1. curios. Phil. cap 27.* Phoenix & Monoceros, si non fabulosi sunt, supersunt adhuc, & quidem, si Plinio fidem habeamus, degunt in vastissimis Arabiæ solitudinibus. Cæterùm regna & sceptrata transferuntur hodie, sicut ab initio, morimur & orimur, quod non mundo, sed partibus accidit. Unde videmus, dum hîc cadunt regna, illinc de novo eriguntur, una Monarchia excipit aliam; diruuntur urbes, aliæ instaurantur; pereunt animalia, plantæ, homines, alia in horum vices reproducuntur. Sic ludit creator optimus in orbe terrarum, abscindit partes, substituit alias, mundumque conservat integerrimum, usque dum placeat hanc pilam, quam tribus digitis appendit, subitaneo incendio devastari.

PARER-

P A R E R G A

E X

UNIVERSA PHILOSOPHIA.

1. Logica docens & utens habitualis non distinguuntur realiter. 2. Est propriè dicta Scientia etiam sub munere utentis. 3. Simpliciter speculativa. 4. Et ad alias scientias etiam in statu imperfecto acquirendas simpliciter necessaria. 5. Operationes mentis, voces, & res omnes reduplicative sumptæ, prout nimirum substant secundis intentionibus objectivis sunt objectum materiale. 6. Objectum attributionis in Logica, & modus sciendi latè sumptus omnia sub se comprehendens, de quibus Logica tractat vel per se, vel propter aliud. 7. Datur Ens rationis. 8. Quod facit intellectus humanus. 9. Probabiliter etiam Divinus. 10. Nec tamen voluntas. 11. Aut sensus externus. 12. Distinctio consistit in positivo. 13. Inter gradus Metaphysicos non datur alia distinctio quam virtualis intrinseca. 14. Et ideo dantur præcisiones objectivæ. 15. Materiale universalis est natura negativè præcisa ab inferioribus. 16. Formale verò unitas positiva tanquam forma intrinseca cum aptitudine proxima ad inferiora. 17. Quod in actuali prædicatione nec ex parte prædicati, 18. nec ex parte subjecti amplius
Cc 3 manet.

manet. 19. Relatio realiter distinguitur à suo fundamento, & termino. 20. Eadem numero propositio semel vera nequit transire in falsam, & vicissim. 21. De futuris contingentibus ante decretum DEI non datur determinata veritas. 22. Posito assensu præmissarum intellectus necessitatur ad inferendam conclusionem etiam quoad specificationem. 23. Scientia, fides, & opinio de eodem objecto nequeunt simul stare in eodem intellectu. 24. Principia corporis naturalis in fieri tria sunt, materia, forma, & privatio, in facto esse duo, materia & forma. 25. Privatio proxima est principium per se, sed extrinsecum. 26. Materia ante adventum formæ nullum habet actum differentialem propriè dictum, sicuti, 27. nec per absolutam DEI potentiam absque formæ existentiam sibi propriam. 28. Formæ Cælorum & Elementorum in prima mundi genesi fuerunt verè eductæ. 29. Duæ formæ substantiales non possunt simul & semel informare eandem materiam. 30. Totum substantiale non superaddit materiæ & formæ in recto sumptis tertiam entitatem. 31. Materia & forma immediate uniuntur se ipsis. 32. Idem numero effectus, nec simul, nec divisim potest procedere à duplici causa totali. 33. Substantia non est immediate operativa. 34. Præmotio physica est causa libertatis. 35. Ratio formalis causæ finalis in actu secundo est sola bonitas in recto unacum reliquis connotatis. 36. Nullum datur infinitum actu in creatis. 37. Non datur replicatio. 38. Bene tamen supernaturaliter penetratio. 39. Per se primò nihil potest movere & agere realiter in se ipsum. 40. Non datur naturaliter actio in distans. 41. Simile non potest agere in sibi simile. 42. Mundus non potuit esse ab æterno quoad entia successiva.

cessiva. 43. Actio est passio realiter identificantur. 44. Motus distinguitur à suo termino. 45. Datur resolutio usque ad materiam primam. 46. Intensio qualitatuum fit per maiorem radicationem in subiecto. 47. Datur successio animarum. 48. Non dantur plures animæ, aut aliæ formæ partiales simul in eodem vivente. 49. Principium individuationis radicale in substantiis est materia signata quantitate 50. In accidentibus subiectum inhesionis.

I. O. G. D.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and the texture of the paper.

I. O. C. D.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and the texture of the paper.

I. O. C. D.

1844
The first of the year
was a very dry one
and the crops were
very poor. The
winter was also very
dry and the crops
were very poor.
The first of the year
was a very dry one
and the crops were
very poor. The
winter was also very
dry and the crops
were very poor.

I. O. C. D.

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
HUMAN ANTHROPOLOGY
OF THE
SMITHSONIAN INSTITUTION
WASHINGTON, D. C.

I. O. C. D.

Mayr, Coelestinus

Trismegistus discurrens, sub triplici facie, symbolica, rationali et
naturali, academico certamini expositus

Salisburgum 1713

4 Diss. 1503#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10815785-2

VD18 15009491-001